gemeente Dalfsen

Programmabegroting 2027

&

Meerjarenraming 2028-2030

Inhoudsopgave

Leeswijzer ... 2
Bestuurlijke samenvatting ... 7
Bestuurlijke inleiding ... 8
Financieel meerjarenbeeld ... 10
Programma's ... 14
Samen Wonen ... 15
Samen Werken ... 41
Samen Leven ... 49
Samen Besturen ... 68
Paragrafen ... 80
Paragraaf 1 Lokale heffingen ... 81
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 87
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen ... 106
Paragraaf 4 Financiering ... 126
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering ... 131
Paragraaf 6 Verbonden partijen ... 135
Paragraaf 7 Grondbeleid ... 139
Paragraaf 8 Wet Open Overheid ... 142
Paragraaf 9 Duurzaamheid ... 143
Bijlagen ... 146
1 Lasten en baten 2027 tot en met 2030 ... 147
2 Geraamde incidentele bedragen ... 148
3 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves ... 154
4 Reserves en voorzieningen ... 155
5 Subsidieregister ... 162
6 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans ... 169
7 Investeringskredieten ... 171
8 Definities verplichte beleidsindicatoren ... 174
9 Uitgangspunten begroting 2027 en meerjarenraming 2028 - 2030 ... 179
10 Taakvelden ... 180
11 Afkortingen ... 183

Leeswijzer

Wij starten de begroting met een bestuurlijke inleiding. Hierin worden de belangrijkste landelijke ontwikkelingen benoemd en wat daarvan de gevolgen zijn voor Dalfsen. Daarnaast bevat de bestuurlijke inleiding het financieel meerjarenbeeld met de saldi voor de jaren 2027 tot en met 2030, uitgesplitst naar een incidenteel en structureel saldo.

In hoofdstuk 2 worden per programma eerst de beleidsmatige ontwikkelingen en de belangrijkste doelen en inspanningen voor de komende jaren beschreven, aangevuld met wat dit mag kosten. De belangrijkste doelen in deze begroting zijn in lijn gebracht met de negen doelenbomen die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De maatschappelijke effecten en hoofddoelen uit de doelenbomen zijn verdeeld over de vier programma's. Aansluitend vindt u per programma de beleidsindicatoren die over meerdere jaren worden gevolgd. Deze indicatoren schetsen een beeld van de prestaties over de jaren heen.

De financiële ontwikkelingen ten opzichte van de Perspectiefnota 2027-2030 worden per programma toegelicht. De vergelijkende cijfers over 2026 zijn inclusief de financiële mutaties uit de bestuursrapportage 2026. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan die niet het gevolg zijn van ontwikkelingen in 2027, maar van (incidentele) bijstellingen die al in 2026 hebben plaatsgevonden. Tenslotte worden per programma de Verbonden partijen beschreven met de ontwikkelingen die daar plaatsvinden.

In hoofdstuk 3 volgen de, vanuit de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies), voorgeschreven paragrafen. In de paragraaf 'Lokale Heffingen' wordt het gemeentelijke beleid over heffingen, de inkomsten per heffing, de kostendekkendheid en het kwijtscheldingsbeleid beschreven.
De financiële en niet-financiële risico's worden in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' afgezet tegen de aanwezige en benodigde reserves waarmee de weerstandsratio wordt bepaald. Ook worden diverse financiële kengetallen vermeld en beoordeeld.

De paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' geeft een beschrijving van de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele (civiele) kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water, openbaar groen en gebouwen. Daarnaast zijn hierin de beleidskaders, de kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en de financiële consequenties van het beleidsdoel opgenomen. Er is geprobeerd om zoveel mogelijk van de aanbevelingen van het themaonderzoek Vakberaad gemeentefinanciën te verwerken in de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen'. In de paragraaf 'Financiering' gaan we in op de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Ook treft u een overzicht aan van de langlopende geldleningen en het rentebeleid van Dalfsen.
De paragraaf 'Bedrijfsvoering' geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens over de gemeentelijke bedrijfsvoering. We gaan onder andere in op de volgende onderwerpen: personeelsbeleid, de ontwikkeling van concern control, inkoop- en aanbestedingsbeleid, informatiemanagement, informatiebeveiliging & privacy, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid. In de programma's van hoofdstuk 1 zijn de verbonden partijen reeds afzonderlijk vermeld. De paragraaf 'Verbonden partijen' geeft het totaalbeeld van alle verbonden partijen van de gemeente. Per verbonden partij zijn de financiële ratio's, de beleidsvoornemens, de ontwikkelingen en de risico's beschreven.

Gemeente Dalfsen heeft een actief grondbeleid. Hierover leest u in de gelijknamige paragraaf. Hierin zijn de volgende zaken beschreven: de wijze waarop de gemeente hier invulling aan geeft, welke ontwikkelingen er aanstaande zijn, hoe we in dit kader omgaan met risico's en in welke mate deze gedekt worden door de algemene reserve grondbedrijf. Deze paragraaf eindigt met een actueel beeld van de grondexploitaties.
In de Wet Open Overheid wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. De gelijknamige paragraaf gaat in op de inbedding en uitvoering van deze wet in Dalfsen.

Dalfsen heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan en beschrijft, op eigen initiatief, in een specifieke paragraaf de samenhang van doelen en activiteiten op dit gebied in Dalfsen. Duurzaamheid is een thema dat raakvlakken heeft met alle programma's uit hoofdstuk 1 en daardoor op diverse plaatsen terugkomt. Deze paragraaf beoogt alle initiatieven te bundelen.

Hoofdstuk 4 bevat diverse (vooral cijfermatige) bijlagen die onder meer een beeld geven van de baten en lasten per taakveld, de mutaties van reserves en voorzieningen, de staat van investeringen voor de komende jaren, het EMU-saldo en geprognosticeerde balans en de gehanteerde uitgangspunten van de begroting.

Samenstelling Gemeenteraad

De gemeenteraad bestaat uit 23 raadsleden, verdeeld over zeven politieke partijen. De zetelverdeling in de gemeenteraad van Dalfsen is als volgt:

Gemeentebelangen - 10 zetels:
- Inge Haarman;
- Joop Bekedam;
- Jelle Hekman;
- Mariëtte Holterman-Pot;
- Gerard Jutten;
- Herman Kleine Koerkamp;
- Wim van Lenthe;
- Wim Pessink;
- Ton Smeenk;
- Luuk Strijk.

CDA – 6 zetels:
- Bert Ruitenberg;
- Luc Diepman;
- Roel Kouwen;
- Wim Prinsse;
- Marnix Valk;
- Anouk Zwakenberg.

ChristenUnie – 2 zetels:
- Dick Homans;
- Thomas Hoekstra.

PRO – 2 zetels:
- Leander Broere;
- Nora Slob.

Stand Organisatie Dalfsen - 1 zetel:
- Rob Mud.

VVD – 1 zetel:
- Gerrit Jan Veldhuis.

D66 – 1 zetel:
- Bernard Smalbraak.

De gemeenteraad wordt bijgestaan door de griffier Johan Paul de Groot.

Samenstelling van het gemeentebestuur

Het gemeentebestuur wordt gevormd door de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders. De gemeenteraad is het hoogste bestuurlijke orgaan en stelt de kaders voor het beleid vast, stelt de financiële middelen beschikbaar en controleert het college. Het college van B&W is verantwoordelijk voor de uitvoering van de besluiten van de gemeenteraad en heeft daarnaast een aantal eigenstandige bevoegdheden.

Het college bestaat uit burgemeester Michael Sijbom en de wethouders André Schuurman, Betsy Ramerman, Jan Uitslag en Bert Rozendaal. De gemeentesecretaris/algemeen directeur is Henry van der Woude.

Het college vergadert iedere week op dinsdag. Ieder lid van het college van B&W is verantwoordelijk voor een aantal specifieke beleidsterreinen (portefeuilles) van de gemeente.

<u>Portefeuilleverdeling college van B&W</u>

Burgemeester Michael Sijbom
Kabinet en representatie, Dienstverlening, Algemene bestuurlijke aangelegenheden, Openbare Orde en Veiligheid, Toezicht en handhaving, Evenementenbeleid, Inwonerbetrokkenheid, Bestuurszaken en communicatie, Privaatrechtelijke en juridische zaken, Personeel en Organisatie, Strategische beleidsvorming, Regionale samenwerking en lobby, Bedrijfsvoering en Digitalisering.

Gebiedswethouder Dalfsen/locoburgemeester André Schuurman
Portefeuille: Ruimtelijke ontwikkeling
Financiën, planning & control, Ruimtelijke ontwikkeling, Volkshuisvesting, Grondzaken (primair verantwoordelijk), Monumenten en Archeologie, Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle en Bestuurlijke vernieuwing.

Gebiedswethouder Platteland, Hoonhorst en Oudleusen Betsy Ramerman
Portefeuille: Economische ontwikkeling
Economie en arbeidsmarkt, Plattelandsontwikkeling, Recreatie en toerisme, Mobiliteit en infrastructuur, Werkgelegenheid en participatie, Sociale werkvoorzieningen en grondzaken (secundair verantwoordelijk).

Gebiedswethouder Nieuwleusen Jan Uitslag
Portefeuille: Maatschappelijke ontwikkeling
Zorg en welzijn (Wmo), Jeugd(hulp), Inclusie, Bestaanszekerheid, Sport, Cultuur, Sportaccommodaties en Kulturhusen, Maatschappelijk werk, Volksgezondheid, Onderwijs en educatie, Evenementensubsidie en noaberfonds.

Gebiedswethouder Lemelerveld Bert Rozendaal
Portefeuille: Duurzame ontwikkeling
Energie- en warmtetransitie, Klimaatadaptatie en water, Duurzaamheid en circulariteit, Beheer openbare ruimte, Beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen, netcongestie en Lelystad Airport.

Gemeentesecretaris Henry van der Woude
Algemeen directeur en adviseur voor het college.

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 heeft de gemeenteraad de taak gekregen om richting te geven aan de toekomst van onze gemeente. Het college staat gemotiveerd aan de lat voor uitvoering van de ambities uit het coalitieakkoord 'Vertrouwd dichtbij, samen vooruit' dat op 5 juni 2026 gepresenteerd is. Dat doen wij samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Perspectiefnota en uitvoering coalitieakkoord

Op 30 juni 2026 stelde de gemeenteraad de Perspectiefnota 2027-2030 vast. Deze nota vormt het kader voor de Programmabegroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030. De Perspectiefnota is beleidsneutraal opgesteld en bevat vooral autonome ontwikkelingen. Nieuwe bestuurlijke ambities waren in de Perspectiefnota nog niet opgenomen, de voorliggende begroting bevat een eerste vertaling van het coalitieakkoord naar concrete plannen voor 2027.
Het college stelt in het vierde kwartaal van 2026 het College Uitvoeringsprogramma (CUP) vast. Hierin werken wij de bestuurlijke ambities voor deze bestuursperiode verder uit. De inhoudelijke en financiële gevolgen betrekken wij vervolgens bij de integrale afweging in de Perspectiefnota 2028-2031.

Bestuurlijke doelen

De afgelopen periode hebben wij gewerkt aan het formuleren van heldere bestuurlijke doelen. Deze doelen zijn meerjarig en beschrijven het gewenste effect voor de samenleving.
In deze begroting zijn aan ieder programma bestuurlijke doelen gekoppeld. Het college werkt daarnaast aan een sturingsmodel waarin per doel inzichtelijk wordt gemaakt welke meetbare inspanningen en middelen er nodig zijn om de gewenste resultaten te behalen. Via de planning- en controlcyclus volgen wij met indicatoren of de doelen worden gerealiseerd. Zo bouwen wij stap voor stap aan een duidelijke en effectgerichte planning- en controlcyclus die de gemeenteraad beter ondersteunt in zijn controlerende rol.

Ambities

Met deze begroting zetten wij in op voldoende en passende woningen, sterke en leefbare kernen, een toekomstbestendige openbare ruimte en een sterke lokale economie. Ook investeren wij, via de hervorming van het sociaal domein, in preventie, gezondheid en passende ondersteuning. Daarnaast blijven wij werken aan duurzaamheid, biodiversiteit, de energietransitie en het versterken van de weerbaarheid van onze samenleving.
Veel van deze opgaven houden niet op bij de gemeentegrens. Daarom neemt ons college een actieve rol in de regio. Wij werken nauw samen met partners binnen verbonden partijen, de Regio Zwolle, het Vechtdal en andere regionale samenwerkingsverbanden.

Belangrijke ambities voor 2027:

- We starten een traject om samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te komen tot een **Toekomstvisie** voor de gemeente Dalfsen.
- Op het gebied van **Wonen** geven we kavels uit in Dalfsen (Oosterdalfsen-Noord), Hoonhorst, en Lemelerveld. Bij de voortgang en het uitgiftetempo van de plannen in Oosterdalfsen-Noord houden we rekening met de uitdagingen rondom netcongestie op het elektriciteitsnet. Daarnaast werken we aan plannen voor de langere termijn in onder meer Dalfsen (Het Engelland) en Nieuwleusen (Palthelanden). Daarbij hebben we doorlopend oog voor de gevolgen van woningbouw op de sociale en fysieke voorzieningen én voor een passende huisvesting van urgente doelgroepen.
- We stellen een **Omgevingsprogramma Mobiliteit** op. Dit programma biedt een samenhangend kader voor keuzes op de langere termijn op het gebied van verkeer en mobiliteit.
- Met het **Omgevingsprogramma Bedrijventerreinen** beschrijven we hoe bestaande en nieuwe bedrijventerreinen worden beheerd, verduurzaamd en verder ontwikkeld.
- Het Klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen wordt geactualiseerd en geïntegreerd met het Gemeentelijk Rioleringsplan in een nieuw **Omgevingsprogramma Water en Klimaatadaptatie.**
- We actualiseren het Integraa**l Beheerplan Openbare Ruimte 2022-2026 (IBOR**). Het IBOR bevat het kader voor het beheer van onze openbare ruimte.
- We geven uitvoering aan een nieuw **Integraal Veiligheidsplan 2027-2030** om onze samenleving veiliger en weerbaarder te maken.

- De **Maatschappelijke Agenda** vormt het kompas voor de verdere uitwerking van onze koers binnen het sociaal domein.
- Met de **Hervorming van het sociaal domein** bouwen we aan sterke lokale teams, een herkenbare en laagdrempelige toegang, integrale ondersteuning van inwoners en een betere samenwerking tussen welzijn, zorg, onderwijs, sport en cultuur.
- We evalueren de huidige aanpak voor **financiële bestaanszekerheid** en komen met een voorstel voor het vervolg.
- Samen met de schoolbesturen werken we verder aan de ontwikkeling van **nieuwe scholen** in Nieuwleusen, Dalfsen en Lemelerveld.
- Met het **Programma Dienstverlening** richten we onze processen in vanuit het perspectief van inwoners, ondernemers en medewerkers. Door middel van het project 'Dalfsen werkt slimmer' zetten we technologie en AI gericht in om onze dienstverlening te verbeteren. Zo worden onze diensten toegankelijker, betrouwbaarder en moderner.
- We investeren in **inkoop-, aanbestedings- en contractmanagement** om risico's beter te beheersen, rechtmatigheid te waarborgen en de waarde van publieke uitgaven te vergroten.

Uitvoeringskracht als voorwaarde voor realisatie
Wij zien dat vraagstukken steeds omvangrijker, meer met elkaar verweven en complexer worden. Daarom zijn wij gestart met het in beeld brengen van de uitvoeringskracht die nodig is om de bestuurlijke ambities van de gemeenteraad en het college daadwerkelijk te realiseren.
Daarbij kijken wij niet alleen naar de inhoudelijke opgaven, maar ook naar de capaciteit, expertise en middelen die hiervoor nodig zijn. De inhoudelijke en financiële afweging vindt plaats bij de behandeling van de Perspectiefnota 2028-2031 op basis van het College Uitvoeringsprogramma.
Deze analyse helpt ons een betere balans te vinden tussen ambitie, uitvoeringskracht en financiële mogelijkheden. Daarmee ontstaat een stevigere basis voor bestuurlijke keuzes over prioriteiten, fasering en de inzet van middelen. Ons uitgangspunt is dat ambities niet alleen bestuurlijk wenselijk zijn, maar ook uitvoerbaar en financieel houdbaar. Zo bouwen wij aan een organisatie die de grote opgaven van deze bestuursperiode daadwerkelijk kan realiseren.

Financieel meerjarenperspectief
Gemeenten krijgen te maken met stijgende kosten, nieuwe taken en onzekerheid over toekomstige bijdragen van het Rijk. Dalfsen vormt hierop geen uitzondering. Het financieel meerjarenperspectief is somber en er zijn grenzen aan wat mogelijk is. Niet alles kan. Daarom moeten we zorgvuldig keuzes maken en duidelijke prioriteiten stellen.

Op basis van de huidige verwachtingen ontstaat vanaf 2027 een structureel begrotingstekort. Vooralsnog gaan we ervan uit dat het Rijk gemeenten voldoende middelen beschikbaar stelt om hun taken te kunnen blijven uitvoeren. Voor 2027 stellen we voor het begrotingstekort te dekken uit de algemene reserve. Tegelijkertijd is duidelijk dat dit voor de jaren daarna geen houdbare oplossing is. Deze keuze geeft ons de tijd om de structurele financiële opgave zorgvuldig te analyseren. Zo voorkomen we dat er nu al ingrijpende beleidskeuzes moeten worden gemaakt.

Deze aanpak sluit aan bij het advies van de VNG aan gemeenten om de financiële positie eerst nader in beeld te brengen en te wachten op meer duidelijkheid over de financiële situatie op langere termijn. Begin 2027 wordt meer duidelijkheid verwacht over de uitkomsten van de Commissie Van Ark. Ook zijn dan de resultaten beschikbaar van de analyse van de jaarrekeningresultaten van de afgelopen jaren. Deze informatie biedt een beter onderbouwde basis om te beoordelen of structurele maatregelen nodig zijn. Hiervoor is een ombuigingsgids beschikbaar. De uitkomsten worden verwerkt in de Perspectiefnota 2028-2031 en daarbij integraal afgewogen.

Samen vooruit
Met deze begroting geven wij richting aan de toekomst van Dalfsen. Een toekomst waarin saamhorigheid, verantwoordelijkheid en veerkracht centraal staan. Samen met inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke partners bouwen wij verder aan een gemeente die ook voor volgende generaties aantrekkelijk, leefbaar en sterk blijft.

Financieel meerjarenbeeld

Ten opzichte van het grotendeels beleidsneutrale perspectief uit de PPN 2027-2030 zijn in de voorliggende begroting ook de financiële effecten van ambities verwerkt, waaronder ambities op het gebied van duurzaamheid, woningbouw, dienstverlening, bedrijfsvoering, innovatie en de versterking van het sociaal domein via de lokale hervormingsagenda. Hierdoor ontstaat een actueler beeld van de financiële positie van de gemeente.
Op dit moment wordt nog gewerkt aan het college-uitvoeringsprogramma, dat in het vierde kwartaal 2026 door ons college wordt vastgesteld en aan de raad ter kennisname wordt aangeboden. Mogelijke financiële consequenties daarvan zijn nog niet verwerkt in de voorliggende begroting.

In onderstaande tabel is het financieel meerjarenperspectief van de jaren 2027-2030 weergegeven, inclusief de effecten van de septembercirculaire. Na de verwerking van alle mutaties voor de programmabegroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 komen alle jaren negatief uit.

De ontwikkeling van het meerjarenbeeld wordt met name bepaald door een stijging van de structurele lasten. De geplande investeringen leiden in de komende jaren tot hogere rente- en afschrijvingslasten. Dit betreft onder andere investeringen in het MJOP, begraafplaatsen, tractie en het IHP. Daarnaast werken loon- en prijsstijgingen door in de gemeentelijke begroting en in de bijdragen aan verbonden partijen. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat de structurele lasten toenemen en het begrotingssaldo meerjarig onder druk blijft staan.

Voorgesteld wordt om het incidentele en structurele begrotingstekort van 2027 te dekken uit de algemene reserve vrij besteedbaar. Hiermee wordt tijd gecreëerd om de structurele financiële opgave zorgvuldig te analyseren en te voorkomen dat op dit moment al ingrijpende beleidsmatige keuzes moeten worden gemaakt. Deze aanpak sluit aan bij de lijn die de VNG gemeenten adviseert in afwachting van meer duidelijkheid over de financiële positie van gemeenten op de langere termijn. Begin 2027 worden de uitkomsten van de Commissie Van Ark verwacht. Daarnaast zijn dan ook de resultaten beschikbaar van de analyse van de jaarrekeningresultaten van de afgelopen jaren. Deze informatie biedt een beter onderbouwde basis om te beoordelen welke structurele maatregelen eventueel noodzakelijk zijn, waarvoor een ombuigingsgids beschikbaar is. De uitkomsten worden verwerkt in de PPN 2028-2031 en daarbij integraal afgewogen.

Bedragen x € 1.000

Meerjaren perspectief	2027	2028	2029	2030
Primitieve begroting structureel	1	-2.024	-1.952	-1.952
Primitieve begroting incidenteel	-420	-	-	-
Wijzigingen tot perspectiefnota incidenteel	-	-	-	-
Perspectiefnota structureel	-1.347	-2.146	-3.303	-2.063
Perspectiefnota incidenteel	-207	-65	-60	-
Saldo na perspectiefnota	**-1.973**	**-4.235**	**-5.315**	**-4.016**
Mutaties bestuursrapportage structureel	12	91	102	27
Mutaties bestuursrapportage incidenteel	163	-50	-355	-
Startsaldo begroting 2027	**-1.798**	**-4.194**	**-5.568**	**-3.988**
Nieuw beleid	-290	-290	-101	-101
Autonoom	672	405	978	985
Mutaties begroting 2027	**382**	**115**	**877**	**884**
Totaal begroting 2027	**-1.416**	**-4.078**	**-4.691**	**-3.104**

Ten opzichte van de Perspectiefnota 2027-2030 is het financieel meerjarenbeeld veranderd. Er heeft zich bij het opstellen van de begroting een aantal mutaties voorgedaan. De belangrijkste daarvan zijn:

- Septembercirculaire 2026
- Autonome ontwikkelingen

- Formatie-uitbreidingen
- Actualisatie kapitaallasten

Septembercirculaire 2026
De septembercirculaire 2026 heeft voor alle jaren een positieve uitwerking op het begrotingssaldo structureel, waarbij rekening gehouden is met de volgende taakmutaties.

Taakmutaties (x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Openbare bibliotheek	105			
Uitvoeringskosten Wet versterking regie volkshuisvesting	125	129	133	137
Totaal taakmutaties	**230**	**129**	**133**	**137**

Openbare bibliotheek
Gemeenten krijgen op grond van de gewijzigde Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen een zorgplicht voor een toegankelijk bibliotheekaanbod die een fysieke collectie heeft en over een professionele personeelsbezetting beschikt. Hiervoor ontvangen gemeenten extra middelen. Voor de gemeente Dalfsen gaat het in 2027 om een bedrag van € 105.000.

Wet versterking regie volkshuisvesting: uitvoeringskosten
De Wet Versterking regie volkshuisvesting zorgt ervoor dat overheden kunnen sturen op hoeveel, waar en voor wie er wordt gebouwd. Dit leidt tot extra uitvoeringslasten voor gemeenten. Voor incidentele uitvoeringslasten zijn in 2025 al middelen ontvangen. De nu toegevoegde middelen zijn ter compensatie van de structurele uitvoeringskosten. Voor de gemeente Dalfsen gaat het in 2027 om een bedrag van € 125.000 oplopend tot € 137.000.

Autonome ontwikkelingen
Ten opzichte van de PPN zijn er diverse autonome ontwikkelingen opgenomen. De grootste afwijkingen zijn:
hogere kosten door meer bijstandontvangers € 266.000, lagere kosten Stichting Dalfsen Werkt door uitstroom € 84.000, hogere kosten Beschut werk door meer cliënten € 109.000 en lagere uitvoeringskosten opvang Oekraïners € 125.000.

Lokale hervormingsagenda / taakstelling jeugd
Bij de behandeling van de PPN 2026-2029 heeft de raad ingestemd met de lokale hervormingsagenda. Onderdeel hiervan is een taakstelling van € 750.000 in 2027, € 825.000 in 2028 en vanaf 2029 structureel € 1.000.000.
De afgelopen jaren zijn binnen de jeugdhulp verschillende maatregelen ingezet, waaronder de inzet van de jeugdondersteuner en een betere afstemming met partners. De ontwikkeling van het aantal cliënten, de behandelduur en de kosten laat inmiddels een dalende lijn zien. In de Bestuursrapportage 2026 is dit financiële voordeel als structureel aangemerkt.
Op basis hiervan wordt het structurele voordeel op jeugd in de begroting ingezet voor de invulling van de eerder opgenomen taakstelling.
Tegelijkertijd blijft verdere ontwikkeling noodzakelijk. De dalende ontwikkeling is nog relatief recent en moet zich de komende jaren bestendigen. Daarnaast vragen de hervormingsagenda, de ontwikkeling van stevige lokale teams en de brede toegang zowel lokaal als regionaal om verdere inzet.

Formatie-uitbreidingen
De voorgestelde formatie-uitbreidingen zijn gericht op plekken waar continuïteit, rechtmatigheid en uitvoeringskracht daarom vragen. Een deel betreft tijdelijke versterking voor de openbare ruimte, digitale transformatie en communicatie.
Daarnaast wordt structureel geïnvesteerd in inkoop en contractmanagement en de gemeentelijke regierol op wonen. Bij de tijdelijke uitbreidingen wordt na twee jaar bezien welke inzet structureel noodzakelijk is.
Zo versterken we de organisatie gericht, zonder vooruit te lopen op structurele keuzes waar dat nog niet nodig is.

Actualisatie kapitaallasten

Naar aanleiding van de monitoring van investeringen bij de Bestuursrapportage 2026 zijn de kapitaallasten geactualiseerd. Een deel van de investeringen wordt later gerealiseerd dan eerder geraamd. Hierdoor starten de afschrijvings- en rentelasten later en vallen de kapitaallasten binnen de begrotingsperiode lager uit. Dit levert een voordeel op in het begrotingssaldo. De lasten van doorgeschoven investeringen komen in latere jaren alsnog tot uitdrukking.

Financiële positie

De gemeente beschikt over een sterke financiële buffer en kan financiële tegenvallers op korte termijn goed opvangen. Hoewel de reservepositie zeer sterk is staat de structurele exploitatie onder druk. De structurele exploitatie is mede bepalend voor de wijze van toezicht door de Provincie en laat in onderstaande tabel voor elk jaar een begrotingstekort zien, waardoor bij ongewijzigd beleid structureel wordt ingeteerd op het vermogen. De huidige reservepositie geeft tijd en handelingsruimte om maatregelen te treffen, maar neemt de noodzaak om het structurele evenwicht te herstellen niet weg. De opbouw van dit incidentele tekort wordt verklaard in bijlage 2. De in onderstaande tabel opgenomen structurele mutaties van de reserves worden nader onderbouwd in bijlage 3.

Post (bedragen x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Saldo van baten en lasten	-2.675	-5.049	-5.265	-3.604
Mutaties reserves	1.259	970	574	500
Begrotingsresultaat	**-1.416**	**-4.078**	**-4.691**	**-3.104**
Waarvan: Incidenteel saldo	-1.010	-552	-299	190
Incidentele reserve mutaties	305	17	-116	-190
Structureel begrotingsresultaat	**-711**	**-3.543**	**-4.276**	**-3.104**

Voorgesteld wordt om in 2027 het tekort incidenteel en structureel te dekken uit de algemene reserve vrij besteedbaar. Voor 2028 en verder blijft sprake van een structurele financiële opgave. Ook na de huidige meerjarenperiode zijn ontwikkelingen voorzien die de structurele financiële positie verder onder druk zetten. Zo ontstaan naar verwachting vanaf 2031 de eerste kapitaallasten uit het IHP, als gevolg van de realisatie van het KEC Nieuwleusen. Op basis van de huidige inzichten kunnen de jaarlijkse kapitaallasten van het totale IHP op termijn oplopen tot circa € 4 tot € 5 miljoen. De daadwerkelijke lasten en het moment waarop deze optreden, zijn afhankelijk van de fasering, de uiteindelijke investeringskosten en de dan geldende rente.

De PPN 2028-2031 staat in het teken van het scherp krijgen van de structurele financiële opgave. In deze fase nemen we nog geen maatregelen, maar brengen we eerst de omvang en aard van het structurele tekort zo realistisch mogelijk in beeld. Daarbij betrekken we onder meer de financiële gevolgen van de vaststelling van het CUP, de analyse van de jaarrekeningresultaten en de uitkomsten van de Commissie Van Ark. Dit integrale financiële beeld vormt vervolgens de basis voor gerichte keuzes en maatregelen om te komen tot een structureel sluitende begroting.

Reserves

In onderstaande tabel is het verloop van de reserves op hoofdlijnen weergegeven voor deze meerjarenbegroting. Ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting 2026-2029 zijn de algemene reserves voor begrotingsjaar 2027 toegenomen met € 12,3 mln. en de bestemmingsreserves afgenomen met € 3,3 mln. Dit is nog exclusief het resultaat van de bestuursrapportage.

Reserves	2027	2028	2029	2030
Algemene reserves	30.924	30.675	30.426	30.361
Bestemmingsreserves	26.585	25.864	25.538	25.103
Totaal reserves	57.509	56.539	55.964	55.464
Begrotingssaldo	-1.416	-4.078	-4.691	-3.104

Weerstandsratio
De norm die wij voor onszelf qua ratio weerstandsvermogen hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). Op basis van de berekende risico's en de reservepositie behalen we in deze begroting een ratio van 8,3 (waarderingscijfer A). Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. Een nadere uitleg en onderbouwing kunt u lezen in de paragraaf Weerstandsvermogen, verderop in deze begroting.

Financiële kengetallen
De ontwikkeling van de financiële kengetallen laat zien dat:

- onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio verslechteren door investeringen en de begrote tekorten;
- de structurele exploitatieruimte vanaf 2027 onder druk komt te staan. De begroting kent vanaf 2027 onvoldoende structurele ruimte om de structurele lasten met structurele baten te dekken. Dit komt onder meer door de ontwikkeling van de algemene uitkering en de verhouding tussen de beschikbare rijksmiddelen en de kosten van gemeentelijke taken;
- ten aanzien van de grondexploitaties is te zien dat de komende jaren de voorraden gronden afnemen en daarmee de kwetsbaarheid wordt verminderd. Tegelijkertijd zijn er met betrekking tot de grondexploitaties ambities en zal dat invloed hebben op de kwetsbaarheid.
- de gemeente nog de mogelijkheid heeft om meer inkomsten uit belastingen te verwerven, maar de ruimte wordt wel steeds kleiner.

Wij concluderen dat de financiële positie in de begrotingsperiode verslechtert. De schuldpositie neemt toe, de solvabiliteit daalt en vanaf 2027 is sprake van een negatieve structurele exploitatieruimte. Daar staat tegenover dat de kwetsbaarheid vanuit de huidige grondexploitaties afneemt en er nog enige ruimte aanwezig is binnen de gemeentelijke belastingcapaciteit.

Kengetallen	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1a. Netto schuldquote	10%	12%	22%	47%	48%	52%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	9%	11%	21%	45%	47%	50%
2. Solvabiliteitsratio	49%	49%	49%	42%	38%	35%
3. Grondexploitatie	17%	15%	11%	8%	3%	1%
4. Structurele exploitatieruimte	4%	5%	-1%	-3%	-4%	-3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	90%	90%	92%	95%	98%	101%

Programma's

Samen Wonen

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Sijbom	Burgerzaken Openbare orde en veiligheid
Portefeuillehouder Ramerman	Verkeer en vervoer
Portefeuillehouder Schuurman	Monumenten en archeologie Ruimtelijke ordening Grondexploitatie woningbouw Wonen en bouwen Mutatie reserves
Portefeuillehouder Rozendaal	Openbaar groen Riolering Afval Milieu Klimaat en duurzaamheid Begraafplaatsen

Omschrijving van het programma

Maatschappelijk effect
Binnen het programma Samen Wonen werken we aan een gemeente waar inwoners prettig, gezond en veilig kunnen wonen, leven, werken en ontmoeten. We versterken de leefbaarheid van onze kernen en het buitengebied door te zorgen voor voldoende en passende woningen, toekomstbestendige voorzieningen en een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Tegelijkertijd werken we aan een duurzame en klimaatbestendige gemeente. Hierbij maken we integrale afwegingen tussen wonen, mobiliteit, economie, landschap, natuur, water, bodem en energie. Door deze samenhangende aanpak dragen we bij aan een toekomstbestendige leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties.

Wij streven daarbij naar:
a. voldoende en passende woningen voor inwoners van alle doelgroepen;
b. vitale, leefbare en toekomstbestendige kernen en buurtschappen;
c. een aantrekkelijk en economisch vitaal buitengebied met perspectief voor de agrarische sector;
d. een duurzame, veilige en klimaatbestendige openbare ruimte;
e. een gezonde leefomgeving met aandacht voor biodiversiteit, water en klimaat;
f. goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid binnen en tussen onze kernen;
g. een duurzame energievoorziening en een toekomstbestendige leefomgeving;
h. een sterke samenwerking met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regionale partners.

Belangrijke ontwikkelingen

Bestuurlijke doelen voor de lange termijn
We werken aan een veilige, leefbare en weerbare gemeente Dalfsen. We vergroten de weerbaarheid tegen crises en ontwrichtende gebeurtenissen, zoals langdurige stroomuitval. We versterken de verbinding tussen zorg en veiligheid, met aandacht voor meervoudige problematiek.

Eind 2026 stelt de gemeenteraad het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2027-2030 vast. Jaarlijks wordt dit vertaald naar een Jaaruitvoeringsplan (JUP).

Ook werken we aan een toekomstbestendige gemeente waar inwoners prettig, gezond en veilig kunnen wonen, leven, werken en ontmoeten. We bouwen aan vitale kernen, een aantrekkelijk buitengebied en een leefomgeving die ook op de lange termijn kwaliteit, duurzaamheid en leefbaarheid biedt.

De komende jaren vraagt dit onder meer om extra inzet op woningbouw, toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen (IHP) en een integrale visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Dalfsen. De groei van Dalfsen vraagt om voldoende en passende woningen voor verschillende doelgroepen. Daarom zetten we in op het realiseren van woningbouwlocaties, het versterken van de samenhang tussen wonen, zorg en voorzieningen en het behouden van de vitaliteit van onze dorpen en buurtschappen. Zo werken we aan een woningvoorraad die aansluit bij de behoeften van onze inwoners.

Daarnaast werken we aan een klimaatbestendige, duurzame en circulaire leefomgeving. Water en bodem worden steeds meer sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen. We bereiden ons voor op de gevolgen van klimaatverandering, versterken biodiversiteit, geven uitvoering aan de energietransitie en investeren in een openbare ruimte die goed onderhouden, toegankelijk en toekomstbestendig is. Daarmee behouden en versterken we de kwaliteit en gebruikswaarde van de leefomgeving en dragen we bij aan de gezondheid en het welzijn van onze inwoners.

Ook het landelijk gebied staat voor grote veranderingen. Met het Omgevingsprogramma Landelijk Gebied werken we aan een aantrekkelijk, vitaal en toekomstbestendig platteland met perspectief voor agrarische ondernemers en een goede balans tussen landbouw, natuur, water, recreatie en landschap.

De ruimte in Dalfsen staat steeds meer onder druk. Daarom maken we integrale keuzes waarbij woningbouw, bereikbaarheid, duurzame mobiliteit, economie, duurzaamheid, water, bodem, natuur en landschap in samenhang worden afgewogen. We investeren in een leefomgeving waarin inwoners zich vlot, veilig en zo duurzaam mogelijk kunnen verplaatsen, met aandacht voor verkeersveiligheid, goede bereikbaarheid van kernen en voorzieningen en aantrekkelijke mogelijkheden om te lopen, fietsen en gebruik te maken van het openbaar vervoer. De toekomstvisie en de actualisatie van de Omgevingsvisie geven richting aan deze keuzes.

Samenwerking staat hierbij centraal. Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regionale partners werken we aan de opgaven op het gebied van wonen, mobiliteit, klimaat, energie, water en ruimtelijke ontwikkeling. Zo bouwen we aan een veerkrachtig en toekomstbestendig Dalfsen voor huidige en toekomstige generaties.

Ontwikkelingen

Toekomstvisie en Omgevingsvisie
De gemeente Dalfsen staat de komende jaren voor belangrijke keuzes op het gebied van wonen, economie, mobiliteit, klimaat, landbouw, voorzieningen en leefomgeving. Om deze ontwikkelingen in samenhang te kunnen afwegen, wordt gewerkt aan een toekomstvisie voor Dalfsen op de lange termijn. Het behoud van de sociale samenhang is hierin een erg belangrijk onderwerp.

In 2026 is gestart met de voorbereiding van dit traject. Daarbij is geconcludeerd dat een herijking van de Omgevingsvisie vraagt om een bredere strategische koers voor de gemeente als geheel. De toekomstvisie vormt hiervoor de basis en geeft richting aan de keuzes die nodig zijn voor een aantrekkelijk, leefbaar en veerkrachtig Dalfsen.

In 2027 start het traject om samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en bestuur te komen tot deze toekomstvisie. De uitkomsten vormen vervolgens de basis voor de ruimtelijke doorvertaling, waarbij beide onderdelen kunnen landen in een actualisatie van de Omgevingsvisie.

Woningbouwontwikkelingen
De druk op de woningmarkt blijft onverminderd groot. We zetten ons daarom in alle kernen in voor de realisatie van voldoende en passende woningen.
Voor de kern Dalfsen richten we ons de komende periode op de verdere uitbreiding van Oosterdalfsen-Noord. Daarbij stemmen we het uitgiftetempo en de oplevering af op de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet (netcongestie). In Hoonhorst en Lemelerveld werken we aan nieuwbouwlocaties die passen bij de schaal en identiteit van deze kernen. In Nieuwleusen worden de laatste reeds uitgegeven kavels op Westerbouwlanden de komende tijd bebouwd, terwijl we de nodige stappen zetten naar de vervolgontwikkeling in Palthelanden om de continuïteit van de woningbouw te borgen.
Bij al deze uitbreidingsplannen ligt een sterke focus op sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen. Waar de gronden in gemeentelijk bezit zijn, houden we regie op de ontwikkeling en kunnen we – binnen de randvoorwaarden van netcapaciteit en marktomstandigheden – sturen op een verantwoorde fasering.

In 2025 en 2026 is door uw raad geld beschikbaar gesteld om het rekeningsaldo van de gemeente bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) aan te vullen. Vanuit deze rekening worden Startersleningen verstrekt. Hierdoor kunnen wij starters blijven ondersteunen bij de aanschaf van hun eerste woning in onze gemeente en hen zo behouden voor onze dorpen. Omdat de startersleningen uiteindelijk volledig worden terugbetaald, werkt dit via een budgetneutraal (revolverend) fonds.

In december 2024 heeft u het Volkshuisvestingsprogramma 2025-2029 vastgesteld. Hierin verbinden we als gemeente de beleidsterreinen wonen, zorg, welzijn en ruimtelijke ordening nog sterker met elkaar. Met dit programma voldoen we aan de Wet versterking regie volkshuisvesting (van kracht per 1 juli 2026, met een overgangsperiode). Vanuit deze wet worden gemeenten onder meer verplicht een huisvestingsverordening op te stellen. Het Volkshuisvestingsprogramma vormt daarnaast een belangrijke bouwsteen voor de Toekomstvisie en de Omgevingsvisie 2.0.

Omgevingsprogramma Mobiliteit
De komende periode stellen wij een Omgevingsprogramma Mobiliteit onder de Omgevingsvisie op. Het programma vormt een samenhangend kader voor keuzes op de langere termijn. Leidende principes zijn:
• Een veilige en toegankelijke leefomgeving, met aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers;
• Goede bereikbaarheid en ontsluiting van kernen, voorzieningen en werk;
• Het stimuleren van lopen, fietsen en openbaar vervoer;
• Mobiliteit die bijdraagt aan leefbaarheid, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit;
• Samenhang met andere opgaven, zoals woningbouw, economie, klimaat en openbare ruimte.

Dienstverlening
Wij blijven ons ontwikkelen tot een gemeente die dichtbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners staat. Daarom investeren wij de komende jaren in toegankelijke, betrouwbare en toekomstbestendige dienstverlening. Wij vinden het belangrijk dat inwoners en ondernemers zich gehoord voelen, eenvoudig contact met ons kunnen opnemen en snel toegang hebben tot duidelijke en begrijpelijke informatie. Om dit te realiseren versterken wij onze communicatie en professionaliseren en verbeteren onze informatievoorziening, datahuishouding en digitale processen.

Wij benutten technologische innovaties die bijdragen aan een efficiënte en klantgerichte organisatie. Wij investeren in moderne digitale oplossingen die bijdragen aan betere besluitvorming, een efficiëntere bedrijfsvoering en een groter gebruiksgemak voor inwoners en ondernemers. Daarbij houden wij rekening met de uiteenlopende behoeften van inwoners en ondernemers en zorgen voor persoonlijke en digitaal toegankelijke dienstverlening.
Met deze investeringen versterken wij onze rol als betrouwbare en toegankelijke overheid. Onze ambitie is om een hoog niveau van digitale dienstverlening te realiseren, waarbij inwoners en ondernemers onze dienstverlening waarderen met een rapportcijfer 8.

Integraal Veiligheidsplan 2027 - 2030
De veiligheidssituatie verandert. Landelijk en regionaal zien we een toename van ondermijnende criminaliteit, digitale dreiging en, in een aantal gevallen, maatschappelijke onrust. Ook kleinere gemeenten zoals Dalfsen krijgen met deze ontwikkelingen te maken. Tegelijkertijd wordt de verbinding

tussen zorg, welzijn en veiligheid steeds belangrijker. Dalfsen is een veilige gemeente en daar blijven we ons voor inzetten. Daarbij blijft ook de ervaren leefbaarheid in onze kernen een belangrijk aandachtspunt.

We zetten in op een integrale aanpak van veiligheid, waarbij preventie, zorg en handhaving elkaar versterken. Nadruk ligt op het belang van weerbaarheid tegen ondermijning, en het versterken van de samenwerking met veiligheidspartners. Specifiek is er aandacht nodig voor een integrale aanpak jeugd en veiligheid, met aandacht voor jeugdoverlast, online weerbaarheid en vroegsignalering. Daarnaast groeit het belang van voorbereiding op crises, zoals langdurige stroomuitval. Overlast en onveilige situaties door mensen met meervoudige problematiek vragen steeds vaker om een integrale aanpak (zorg en veiligheid). De perspectiefnota 2027 schetste daarnaast al een groeiende druk op capaciteit en middelen, terwijl de verwachting is dat complexe veiligheidsvraagstukken toenemen. Dit vraagt om scherpe prioritering, slimme inzet van middelen en blijvende samenwerking met ketenpartners zoals politie, OM, veiligheidsregio, RCIV, Halt en het Zorg- en Veiligheidshuis.

Overige ontwikkelingen en projecten

Omgevingsprogramma landelijk gebied
In 2026 is het Omgevingsprogramma Landelijk Gebied vastgesteld. Dit programma geeft richting aan de ontwikkeling van het buitengebied en vormt de uitwerking van de ambities uit de Omgevingsvisie voor het landelijk gebied. Doel is een aantrekkelijk, vitaal en toekomstbestendig platteland, waarin ruimte is voor wonen, werken, recreatie, natuur, water en landbouw.

Het programma biedt helderheid voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties over de gewenste ontwikkeling van de verschillende deelgebieden. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor toekomstperspectief voor de agrarische sector en voor de opgaven op het gebied van klimaat, biodiversiteit, landschap en leefbaarheid.

In 2026 is gestart met de uitvoering van het programma. Vanaf 2027 worden de maatregelen verder uitgewerkt en gerealiseerd. Daarbij ligt de focus op het vertalen van beleidskeuzes naar juridische instrumenten, het ondersteunen van innovatieve initiatieven, het versterken van communicatie en dienstverlening en het stimuleren van samenwerking met gebiedspartners. Voor de uitvoering van het programma is voor de periode 2026 tot en met 2029 jaarlijks € 200.000 beschikbaar.

Grensgebieden en regionale gebiedsontwikkeling
De ruimtelijke ontwikkelingen in de grensgebieden van Dalfsen vragen de komende jaren blijvende aandacht. In en rond Zwolle worden op verschillende locaties plannen ontwikkeld die gevolgen kunnen hebben voor de leefomgeving, mobiliteit, economie, het landschap en de bereikbaarheid van Dalfsen. Het gaat onder meer om de ontwikkelingen rondom Hessenpoort, de Regionale Economische Bedrijventerreinenstrategie (REB 2040), de omgeving van Lichtmis en de gebiedsontwikkeling in de Vechtrand en Ceintuurbaanzone.

Deze ontwikkelingen bieden kansen voor de regio, maar vragen ook om zorgvuldige afwegingen van de belangen van Dalfsen en haar inwoners. Het behouden van ruimtelijke kwaliteit, een goede verkeersafwikkeling, een aantrekkelijk landschap en een gezonde leefomgeving zijn daarbij belangrijke aandachtspunten.

Dalfsen trekt hierin gezamenlijk op met de gemeenten Zwolle en Staphorst en de provincie Overijssel. Door vroegtijdig betrokken te zijn bij planvorming en regionale verkenningen werkt de gemeente aan een goede positie in de besluitvorming en houdt zij grip op ontwikkelingen die invloed hebben op het grondgebied en de leefomgeving van Dalfsen.

Regionale Sponsstrategie
De Regionale Sponsstrategie is een programma in het NOVEX-gebied. Dit is een strategisch programma met betrekking tot een watersysteemverandering en het heeft een scope op de lange termijn. Het programma moet in samenhang met andere verder uitgewerkt worden om de verstedelijkingsopgaven van de Regio Zwolle te kunnen realiseren. Het vraagt om een robuust watersysteem in samenhang met ruimtelijke inrichting (op stroomgebied en bovenregionaal niveau), met ruimte om klimaatverandering op te vangen. In de sponsstrategie zijn de principes vanuit Water

en Bodem Sturend specifiek gemaakt. Bij vergroting van dit systeem kan het in natte periodes meer water vasthouden, waardoor minder wateroverlast optreedt. Wanneer vasthouden van het water op de juiste plekken gebeurt, kan dit in een droge periode gebruikt worden, als er meer vraag naar water is. De deelgebieden waarin we deelnemen zijn zowel de Sallandse weteringen als het stroomgebied Benoorden de Vecht. We zijn bezig met de concretiseringsslag en werken voor het deelgebied Sallandse Weteringen aan een plan van aanpak voor uitvoeringsprojecten, beleidsontwikkeling en strategische kaders voor de komende jaren. Het deelgebied Benoorden der Vecht is in 2025 afgerond. Daar zijn de sponsprincipes ingebracht in gebiedsarrangementen zoals Ruimte voor de Vecht en ZSDZ (Zwolle-Staphorst-Dalfsen-Zwartewaterland).

Klimaatadaptatie
Extreme weersomstandigheden komen vaker voor. Om daar beter op voorbereid te zijn voeren we de komende jaren de acties uit het Klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen 2022-2026 uit. Door stresstesten weten we wat (toekomstige) knelpunten voor wateroverlast en hittestress zijn. Voorbeelden om de gemeente klimaatadaptiever te maken zijn het vergroenen van schoolpleinen, via o.a. stichting Steenbreek, communicatieacties zoals het NK tegelwippen en Plant je Mee acties. Om de overlast van weersextremen te beperken is vaak extra inzet nodig van eigen buitendienstpersoneel, materieel en middelen en mogelijk ook inzet van derden.
Het Klimaatadaptatieplan Klimaatrobuust Dalfsen is toe aan een actualisatie en hier gaan we in 2026 mee starten. Het klimaatadaptatieplan wordt met het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geïntegreerd in een Programma Water en Klimaatadaptatie. Landelijke en regionale beleidsdoelstellingen worden hierin meegenomen. Doel is dat de gemeente de komende jaren klimaatadaptief en waterrobuust ingericht kan worden en daarmee inspeelt op klimaatveranderingen

Energietransitie
In het landelijke klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor een deel van de uitvoering. De belangrijkste taak is de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Daarnaast zijn diverse verduurzamingstaken op het gebied van bijvoorbeeld energieproductie, mobiliteit en netwerk. De bijbehorende rijksbijdrage (CDOKE) voor Dalfsen is tot en met 2030 gegarandeerd en opgenomen in de begroting. Dankzij deze bijdrage is het team gegroeid en worden nu veel meer projecten opgestart en uitgevoerd. Eind 2026 wordt het bestaande duurzaamheidsbeleid en het bijbehorende uitvoeringsplan geactualiseerd. Daarin worden de landelijke opgaven meegenomen en is er ruimte voor lokale wensen.
In 2027 zijn voor de eerste woonwijken, samen met de bewoners, aardgasvrije warmteplannen gereed en opgestart. Ook zal de uitvoering starten van de collectieve plannen van de ondernemers voor onder andere energiedelen en slim laden. In 2027 zal een cluster van agrarische ondernemers een plan uitwerken voor een biogas hub. Met de netbeheerders zal de samenwerking worden geïntensiveerd en geoptimaliseerd om de netcongestie tegen te gaan. Op vele plekken komen extra kabels in de grond en worden vele stations bijgebouwd. Samen met de Dorpen van morgen wordt de opgave van grootschalige duurzame energieproductie onder de loep genomen vanwege de stagnatie van het energieplan Dalfserveld West. Diverse ideeën zijn hiervoor al geïnventariseerd. De Energietafel West Overijssel is gestart met een vernieuwd programma. Wij leveren hier een bijdrage aan.

Een toekomstbestendige openbare ruimte: keuzes van vandaag voor Dalfsen van morgen
Dalfsen staat bekend om een openbare ruimte die veilig, verzorgd en goed bruikbaar is. Dat is geen vanzelfsprekendheid, maar het resultaat van bewuste keuzes en blijvende investeringen. Tegelijkertijd groeit het belang van de openbare ruimte. Zij is steeds vaker het podium voor grote maatschappelijke opgaven: van de energietransitie en klimaatadaptatie tot biodiversiteit, bereikbaarheid, ontmoeten en een gezonde leefomgeving.

De komende jaren staan we voor een toenemende vervangings- en onderhoudsopgave in de openbare ruimte. Juist deze noodzaak tot vernieuwing biedt kansen om de openbare ruimte slimmer, duurzamer en toekomstbestendiger in te richten. Tegelijkertijd nemen de complexiteit en de financiële druk toe. Dit vraagt om scherpe keuzes. Niet alles kan tegelijk, en niet elke wens is automatisch haalbaar. De afweging tussen ambities, middelen en maatschappelijke meerwaarde wordt daarmee steeds belangrijker.

Met het oog op deze ontwikkelingen (en op de looptijd van het huidige plan) komen we in 2027 met een geactualiseerd Integraal beleidsplan openbare ruimte (IBOR). De ervaringen die we opdoen met de pilot "Opgavegericht werken in de openbare ruimte" betrekken we bij het te actualiseren beleid.

Vervangingen in de openbare ruimte
Met het vaststellen van het Meerjaren Onderhoudsprogramma Openbare ruimte (MJOP, december 2024) is de koers uitgezet voor het vervangen van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Met deze stap is Dalfsen voorbereid op de vervangingsopgave die er ligt of aan zit te komen gezien de leeftijd en/of kwaliteit van de openbare ruimte. De vervangingsinvesteringen voor 2027 - 2030 zijn opgenomen in het investeringsplan van deze begroting. We monitoren per kapitaalgoed wat de impact van de structurele vervangingen is op de ambtelijke capaciteit en komen er waar nodig bij de volgende PPN op terug.

Mobiliteitshubs
Wij hechten veel waarde aan goed toegankelijk en betrouwbaar openbaar vervoer in onze gemeente. OV-hubs vragen om blijvende aandacht en gerichte investeringen om hun functie voor bereikbaarheid en overstappen te behouden en te versterken.
In Vechtdalverband (gemeenten Ommen en Hardenberg) zijn we gezamenlijk aan het onderzoeken hoe we dit het beste vorm kunnen geven. Bij de Regio Zwolle is hiervoor een subsidie aangevraagd via de RegioDeal en deze subsidie is ook toegekend.

Wateroverlastpunten
In het Gemeentelijke Riolerings Plan (GRP) komen naar aanleiding van de stresstesten diverse wateroverlast(aandachts)punten naar voren. Op basis van kansen die we zien, zijn uit het totale aantal punten drie locaties geselecteerd die (versneld) aangepakt gaan worden. Namelijk de Wilhelminastraat in Dalfsen, Rosengaerde Zorgcentrum in Dalfsen en Polhaarweg in Dalfsen. Een integrale aanpak waarbij diverse beleidsvelden worden betrokken wordt hierin afgewogen en meegenomen.

RIVUS
Sinds 2013 werken de gemeenten Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwolle en Zwartewaterland, provincie Overijssel en Waterschap Drents Overijsselse Delta samen aan een duurzaam en doelmatig afvalwatersysteem. In de werkregio werken we samen aan het uitvoeren van de zeven ambities van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie van het Rijk. In maart 2022 tekenden de partners, ondersteund door Vitens, het Bestuursakkoord Water & Klimaatadaptatie 2022 -2027. Hierin zetten we de RIVUS samenwerking voort op het gebied van water en klimaat, waarmee de agenda van RIVUS verder is verbreed. Het bestuursakkoord is verder ontwikkeld in een strategie en uitvoeringsprogramma. Hierin voeren we bijvoorbeeld een gezamenlijke regionale stresstest uit die in 2026 zal plaatsvinden om de kwetsbaarheden voor klimaatverandering inzichtelijk te maken. Ook aanvragen voor de impulsregeling klimaatadaptatie gebeuren via de werkregio. Verder geven we de komende jaren invulling aan het uitvoeringsprogramma als het gaat om regionale doelen voor klimaatadaptatie en afvalwaterketen.

Ruimte voor de Vecht
De gemeente Dalfsen werkt binnen Ruimte voor de Vecht samen met twaalf overheden en maatschappelijke organisaties aan een toekomstbestendig Vechtdal. De samenwerking richt zich op een klimaatrobuust watersysteem, versterking van natuur en biodiversiteit, een duurzame economische ontwikkeling en een aantrekkelijk woon-, werk- en leefgebied.

In 2026 is gestart met de uitvoering van het gebiedsarrangement dat is toegekend vanuit de vijfde tranche van de Regio Deal. Binnen dit programma worden meerdere projecten uitgevoerd waaraan Dalfsen deelneemt. Het gaat onder andere om de ontwikkeling van hubs, versterking van recreatieve verbindingen, samenwerking binnen agrarische netwerken en verkenningen naar innovatieve woonvormen. De uitvoering loopt door tot en met 2029. Voor deze projecten heeft de gemeente cofinanciering beschikbaar gesteld.

In 2027 wordt daarnaast gewerkt aan een nieuwe uitvoeringsagenda op basis van de in 2026 vernieuwde samenwerkingsovereenkomst. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de bijdrage van Ruimte voor de Vecht aan de grote gebiedsopgaven rond water, klimaat, natuur en een vitaal landelijk gebied. Ook wordt onderzocht hoe de regionale sponsstrategie Benoorden de Vecht kan worden

ingebed in de gezamenlijke aanpak. Ontwikkelingen rondom Ruimte voor de Rivier 2.0 worden daarbij actief gevolgd en waar mogelijk benut voor de opgaven in het Vechtdal.

Omgevingsdienst IJsselland
De Omgevingsdienst werkt aan de hand van een door het algemeen bestuur vastgestelde routekaart aan de herijking van de strategische koers. De routekaart bevat o.a. een meerjarenplanning en de programma's 'Samen Toekomstbestendig' en 'Interbestuurlijk Programma Versterking Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving' (IBP-VTH). Een belangrijke ontwikkeling daarbij is het landelijke programma IBP-VTH. Dit programma heeft als doel de kwaliteit van de leefomgeving merkbaar te verbeteren en schade aan het milieu, die vermeden had kunnen worden, te verminderen. Het landelijke programma heeft zes pijlers. Pijler 1 ('Robuuste omgevingsdiensten en financiering') geeft uitvoering aan de robuustheid en de financiering. De Omgevingsdienst IJsselland is op dit moment niet zelfstandig robuust. Voldoen aan de robuustheid kan waarschijnlijk niet zonder financiële gevolgen.

Eind 2024 heeft het algemeen bestuur ingestemd met de ontwikkelroute om te komen tot een robuuste omgevingsdienst. Er is gekozen voor een realistisch groeipad om uiteindelijk in 2028 te voldoen aan de eisen voor een robuuste omgevingsdienst.

Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH)
Handhaving is een onmisbare schakel in het waarborgen van kwaliteit, veiligheid en leefbaarheid binnen onze gemeente.

Leges omgevingsvergunningen
De implementatie van de Omgevingswet zorgt voor structurele veranderingen in het vergunningsproces en het financiële effect is merkbaar. Met de Omgevingswet zijn er meer algemene regels gekomen voor activiteiten, in plaats van dat daar vergunningen voor worden verleend. Zo is bijvoorbeeld het (ver)bouwen van een woning vaak niet langer vergunningplichtig, maar vergunningvrij of meldingplichtig en daar kunnen we geen leges voor heffen. Omdat er vanuit de wetgeving minder vergunningplichtige activiteiten zijn daalt het aantal vergunningaanvragen en daarmee dalen de legesinkomsten.

Door de verschuiving van vergunningplicht (leges genererend) naar meldingsplicht (geen legesinkomsten) daalt ook het aantal adviesaanvragen bij de gemeentelijke adviescommissie. Omdat we deze kosten in de vorm van leges doorbelasten aan initiatiefnemers is dit budgetneutraal.

Door toenemende kwaliteitscriteria en om ook in de toekomst dienstverlenend te kunnen zijn naar inwoners en initiatiefnemers, is het niet reëel en niet wenselijk om af te schalen in personeelskosten. Ook landelijk wordt opgemerkt dat gemeenten juist investeren in het opschalen van formatie om te kunnen voldoen aan deze kwaliteitscriteria 3.0.

In de periode 2026-2029 blijven we de ontwikkelingen van de markt monitoren. Wanneer we afwijkingen constateren, rapporteren we die bij de bestuursrapportage.

Beleidsplan begraafplaatsen 2025 - 2030
In maart 2025 is het Beleidsplan Begraafplaatsen gemeente Dalfsen 2025 - 2030 vastgesteld. De aanbevelingen uit het beleidsplan worden verder uitgewerkt. In 2026 wordt het plan ter vervanging van de gebouwen op de begraafplaats Welsum voorgelegd ter vaststelling. Na positieve besluitvorming zullen de voorbereidingen voor de bouw gestart gaan worden. Ook worden de beheerverordening en een ruimingsprotocol vastgesteld.

Biodiversiteit Voor Elkaar
We streven naar het vergroten van de biodiversiteit en voeren de maatregelen uit het Beleidsplan Biodiversiteit (2023) uit. We werken de komende jaren actief aan ecologisch bermbeheer, duurzame bestrijding van de eikenprocessierups, bestrijding en beheersing van invasieve exoten en de implementatie van de gedragscode soortbescherming gemeenten. Ook gaan we aan de slag met duurzaam boombeleid, waarbij we streven naar de implementatie van praktische boom-/en groennormen of -richtlijnen, zoals de 3-30-300-regel en de landelijke boomnorm. Communicatie moet bijdragen aan bewustwording bij onze inwoners.
In het programma landelijk gebied wordt ook de relatie gelegd met biodiversiteit.

Beleidsplan Bomen
In 2026 wordt het Beleidsplan Bomen voorgelegd ter vaststelling, het is één van de ambities uit het Beleidsplan Biodiversiteit. Met dit strategisch bomenbeleid zetten we een duidelijke koers uit naar een toekomstgericht, integraal en uitvoerbaar bomenbeleid. Bomen worden hierin erkend als essentieel voor klimaatadaptatie, biodiversiteit, welzijn en ruimtelijke kwaliteit. Het beleidsplan biedt een heldere visie en vijf ambities met concrete doelstellingen en ontwikkelpunten voor 2027 en later. Deze doelstellingen en ontwikkelpunten worden vanaf 2027 op basis van prioriteit gefaseerd uitgewerkt, waarbij de link gemaakt wordt met artikel 8 van de Natuurherstelverordening.

Regeling Lokale Aanpak Isolatie
De eerste fase van deze regeling is gereed en diverse woningen zijn met hulp van deze regeling geïsoleerd. De volgende fase wordt in 2027 en 2028 uitgevoerd. De beschikbare rijksmiddelen worden dan besteed aan extra isolatie van woningen. Het wordt een grote campagne met naar verwachting veel positieve gevolgen voor onze inwoners.

Elektrificering materieel buitendienst
De buitendienst draagt bij aan de duurzaamheidsambities van de gemeente door, waar mogelijk, gebruik te maken van elektrisch aangedreven voertuigen, machines en handgereedschappen. Deze techniek is inmiddels breed beschikbaar en wordt al in de praktijk toegepast. Voor werkzaamheden met een lange duur, zware belasting of uitvoering onder koude omstandigheden is elektrisch materieel momenteel nog niet altijd een geschikte oplossing. De accu's van elektrisch materieel en machines worden op de gemeentewerven opgeladen, doorgaans buiten werktijd. Om het elektriciteitsnet minder te belasten en tegelijkertijd beter gebruik te maken van lokaal opgewekte zonne-energie, werken we aan een plan voor slim laden. Met deze aanpak worden voertuigen en machines op de meest efficiënte momenten opgeladen. In 2027 leggen we de gemeenteraad een investeringsvoorstel voor waarmee slim laden mogelijk wordt gemaakt.

Afval en circulariteit
De activiteiten uit het Uitvoeringsplan Circulair gemeente Dalfsen 2025- 2026 liggen op schema en de eerste successen zijn zichtbaar. We werken met inwoners aan betere afvalscheiding, verkennen met ondernemers mogelijkheden om beter om te gaan met grondstoffen, participeren in regionale projecten rondom biobased (ver)bouwen en geven uitvoering aan circulair inkoopbeleid en aanbestedingen. In 2027 worden de activiteiten uit het Uitvoeringsplan geactualiseerd, en waar nodig aangepast.

Rondweg Dalfsen
De Rondweg in Dalfsen moet geen barrière vormen, maar een veilige en goed oversteekbare weg voor voetgangers en fietsers. De komende jaren wordt gewerkt aan een gedragen visie op de Rondweg in Dalfsen, waarbij wij de al beschikbare informatie gebruiken. Bij de uitwerking worden inwoners, ondernemers en belangenorganisaties actief betrokken, zodat oplossingen maatschappelijk gedragen en goed uitlegbaar zijn.

Uitwerking Toekomstvisie Burgemeester Backxlaan
In maart 2024 heeft de raad de "Toekomstvisie voor de Burgemeester Backxlaan en omgeving" vastgesteld, inclusief uitvoeringsprogramma. De voorbereiding en uitvoering van de herinrichting van de hele Backxlaan vindt in drie fases plaats. Per fase worden het ontwerp en de kredietaanvraag ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd.

Het proces om te komen tot een voorlopig ontwerp voor de herinrichting van het noordelijke deel van de Burgemeester Backxlaan (tussen de N377 en de Prinses Beatrixlaan) is begin 2026 gestart. In samenspraak met een klankbordgroep en een externe adviseur is een voorlopig ontwerp opgesteld. Dit moet nog worden aangepast naar een definitief ontwerp. Naar verwachting zal het plan eind 2026/begin 2027 aan uw raad worden voorgelegd. De uitvoering staat gepland in 2028, maar of dit mogelijk is hangt onder andere af van de ontsluiting voor Palthelanden.

Voor fase 2 starten de voorbereidingen als het definitieve ontwerp voor fase 1 gereed is. Fase 3 start in principe pas, als er een definitief ontwerp voor fase 2 ligt. Vooralsnog kan hiervoor geen planning worden gegeven. Belanghebbenden worden, onder andere via een klankbordgroep, betrokken bij het ontwerpproces.

Centrumplan kern Dalfsen
Het actieplan Centrum Dalfsen wordt de komende jaren uitgevoerd door Ondernemend Dalfsen, de vastgoedeigenaren en de gemeente. Hiervoor is door de Provincie Overijssel ook een subsidie van € 100.000 verleend, waarbij Ondernemend Dalfsen en de gemeente verantwoordelijk zijn voor de cofinanciering.

Voor het openbaar gebied zijn de voorbereidingen gaande voor een herinrichting, als uitwerking van de Centrumvisie “Dorp aan de Vecht”. Voor meerdere straten in het centrum van Dalfsen starten we dit najaar met de participatie.

Voor Pleijendal en de Pastorietuin is in juni 2026 een participatieavond gehouden. Als de plannen uitgewerkt zijn en de hoogte van de investering meer concreet is, wordt dit aan de raad voorgelegd. Vooralsnog is voor de herinrichting van de straten in het centrum in de begroting een bedrag van € 1.400.000 gereserveerd.

Project Veilige Vecht
Hoogwaterbeschermingsprogramma Veilige Vecht (HWBP) is een programma van het Waterschap Drents Overijsselse Delta. Wij nemen deel aan een bestuurlijke en ambtelijke begeleidingsgroep. Het HWBP is gestart met een verkenning. Nadat mogelijke maatregelen voor de waterveiligheid onderzocht zijn (2021), heeft het waterschap de mogelijkheden voor de dijkversterking en de nevengeul bij Vechterweerd verder verkend (2022). Voorgestelde systeemmaatregelen, waaronder een mogelijke nevengeul bij de brug in Dalfsen, worden op dit moment niet meegenomen in het HWBP. Punten uit de door uw raad aangenomen motie Vecht en brug zijn enerzijds verwerkt in de 4 scenario's voor het Centrumplan. Daarnaast wordt gekeken naar meekoppelkansen bij de diverse trajecten van de dijkversterking.
We willen onderzoeken in hoeverre we kansrijke mogelijkheden op het gebied van mobiliteit en recreatie kunnen verbinden met het HWBP. Zodra eind 2026 een trajectkeuze wordt gemaakt, te weten een eventuele aanpassing fietspad Vechterweerd, zullen we een participatietraject starten.

Wat willen wij bereiken?

Dienstverlening en Burgerzaken

Wat is ons beleid?

Burgerzaken en Dienstverlening

Wat te bereiken?	Wij bieden toegankelijke, betrouwbare en moderne dienstverlening, waarbij inwoners en ondernemers hun zaken met de gemeente zo eenvoudig mogelijk kunnen regelen. Persoonlijk contact blijft altijd mogelijk: digitaal waar het kan, persoonlijk waar het nodig is. Kwaliteit, gebruiksgemak en toegankelijkheid staan daarbij voorop. Met duidelijke communicatie, slimme innovaties en moderne digitale oplossingen verbeteren we onze dienstverlening continu, met als doel een waardering van minimaal een 8 door inwoners en ondernemers.
Wat gaan we er voor doen?	• We vereenvoudigen en verbeteren onze werkprocessen en benutten nieuwe mogelijkheden binnen Burgerzakenapplicaties en andere digitale oplossingen om de dienstverlening verder te versterken. • Met het programma Dienstverlening stellen we de inwoner centraal en richten we processen in vanuit het perspectief van inwoners, ondernemers en medewerkers. • Technologie en AI zetten we gericht in om dienstverlening eenvoudiger, sneller, transparanter en begrijpelijker te maken. Tegelijkertijd blijven we persoonlijk contact bieden waar dat nodig is. • We herschrijven veelgebruikte brieven, formulieren en webteksten in duidelijke en begrijpelijke taal.
Hoe meten we dat?	• We monitoren wachttijden door middel van het afsprakensysteem. • We monitoren de ervaringen dienstverlening via de burgerpeiling Waarstaatjegemeente (2027) • Op basis van de uitwerking van het programma Dienstverlening worden aanvullende indicatoren vastgesteld, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor zowel gebruiksgemak als de waardering van persoonlijk contact met de gemeente.

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Burgerpeiling: waardering alle inspanningen van de gemeente	waarstaatjegemeente.nl	6,8 (2023)	7,3	7,6	7,8	8,0

Openbare Orde en Veiligheid

Wat is ons beleid?

Integrale veiligheid

Wat te bereiken?	• Veiligheid is een gezamenlijke opgave van gemeente, politie, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Wij stemmen met deze partners af over een veilig en leefbaar Dalfsen. • De huidige veilige woon- en leefomgeving wordt in stand gehouden en waar mogelijk verbeterd. • Minder overlast en onveilige situaties door een effectieve aanpak van zorg- en veiligheidsvraagstukken. • Goede voorbereiding op crises en verstoringen van vitale voorzieningen. • Een weerbare samenleving waarin ondermijnende criminaliteit zo vroeg mogelijk wordt gesignaleerd en tegengegaan.
Wat gaan we er voor doen?	• Uitvoering nieuw Integraal Veiligheidsplan 2027-2030 met de betrokkenheid van partners en samenleving. • Uitvoering geven aan het Jaaruitvoeringsplan (JUP) 2027 van het IVP 2027-2030. • Brede voorlichting via diverse beschikbare kanalen, Kernpunten en sociale media. • Nauwe samenwerking met politie en veiligheidspartners op het gebied van digitale veiligheid, jeugd & veiligheid, zorg & veiligheid, fysieke veiligheid, georganiseerde criminaliteit & ondermijning en veilige woon- & leefomgeving. • Uitvoering bestuursopdracht Weerbaarheid en Veerkracht.
Hoe meten we dat?	• Met de beschreven indicatoren uit het JUP 2027 van het IVP 2027-2030. • Trends in criminaliteits- en overlastcijfers. • Ontwikkeling van politiedata gericht op high impact crimes.

Indicatoren

Indicator	Bron
Met de beschreven indicatoren uit het IVP/JUP 2027-2030*	

* Volgt bij vaststellen van het IVP 2027-2030

Beheer Openbare Ruimte

Wat is ons beleid?

Integraal beleid openbare ruimte

Wat te bereiken?	• De openbare ruimte samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven duurzaam in stand houden tegen acceptabele maatschappelijke kosten; • De kwaliteit van de leefomgeving en de aantrekkingskracht van de gemeente behouden; • Met het beheer van kapitaalgoederen een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven en aan het realiseren van de omgevingsvisie; • Meer aansluiten bij de ideeën en behoeften vanuit de samenleving en flexibel inspelen op inwonersinitiatieven.
Wat gaan we er voor doen?	• We voeren de maatregelen uit het Meerjaren onderhoudsprogramma 2025 - 2034 (MJOP) uit en vervangen kapitaalgoederen in de openbare ruimte; • We voeren de pilot "opgavegericht werken in de openbare ruimte" uit; • In 2027 actualiseren we het beleid uit het IBOR 2022 - 2026; • Het nieuwe integraal beheerplan voor de openbare ruimte (IBOR) wordt uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027 ter vaststelling aan de raad aangeboden.
Hoe meten we dat?	• Zie tabel indicatoren.

Openbaar groen

Wat te bereiken?	• Een duurzaam en goed beheersbaar bomenbestand; • Het behouden en versterken van karakteristieke landschapselementen, waarbij er een geleidelijke overloop van groen tussen de kernen is; • Het behouden en vergroten van biodiversiteit in kernen en buitengebied; • Minimaal 75% van de bermen wordt ecologisch beheerd.
Wat gaan we er voor doen?	• Het Bomenbeleid wordt naar verwachting in het vierde kwartaal 2026 vastgesteld. In 2027 wordt gestart met het uitwerken van de uitvoeringsagenda. • De methodiek voor toepassing van groen- en boomnormen wordt in 2027 uitgewerkt en vastgesteld.
Hoe meten we dat?	• Zie tabel indicatoren.

Speelvoorzieningen

Wat te bereiken?	• De openbare ruimte nodigt uit tot positief gezond gedrag (spelen, bewegen en ontmoeten). • Voldoende aantrekkelijke en nabijgelegen speel-, sport- en ontmoetingsplekken voor iedereen en het realiseren van veilige en aantrekkelijke verbindingen hiertussen.
Wat gaan we er voor doen?	• De bestaande speelvoorzieningen houden we zo lang mogelijk in stand met onderhoud en levensduurverlengende maatregelen; • We geven uitvoering aan het beleidsplan Spelen, bewegen en ontmoeten 2025-2034. We vervangen in diverse kernen speeltoestellen en -ondergronden en voegen op aangewezen speelplekken toestellen toe of doen aanpassingen. Hiervoor is een Uitvoeringsprogramma (UVP) opgesteld. Inbreng van bewoners halen we o.a. op tijdens inloopavonden.
Hoe meten we dat?	• Zie tabel indicatoren.

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Beheerdisciplines voldoen aan de onderhoudsnorm	Schouw beeldkwaliteit	100% (2016)	100%	100%	100%	100%
Waardering van leefomgeving	waarstaatjegemeente.nl	Eens in de drie jaar			7	
Uitvoeren ontwikkelagenda Bomenbeleidsplan (jaarlijks 1-2 projecten)	eigen gegevens	2026	1-2	1-2	1-2	1-2

Verkeer en Vervoer

Wat is ons beleid?

Gemeentelijk verkeer- en vervoerbeleid

Wat te bereiken?	• Het bevorderen van een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Dalfsen, waarbij de hinder zoveel mogelijk wordt beperkt, duurzame verplaatsingen worden gestimuleerd en de ruimtelijke kwaliteit wordt gerespecteerd; • Het verhogen van het gebruik van de fiets door het verbeteren van het fietsnetwerk en het stimuleren van het gebruik van de fiets; • Het verbeteren van de bereikbaarheid van de gemeente Dalfsen door het hanteren van het STOP-principe (stappen, trappen, OV en privéauto) bij alle projecten; • Het bevorderen van duurzame mobiliteit door duurzame voorzieningen te faciliteren en duurzame mobiliteit te stimuleren; • Het bevorderen van het gebruik van het openbaar vervoer door het stimuleren van ketenreizen.
Wat gaan we er voor doen?	• Het omgevingsprogramma Mobiliteit wordt uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027 ter vaststelling aan de raad aangeboden. Na vaststelling wordt een nieuw Uitvoeringsprogramma opgesteld. • We gaan in 2027 beginnen met de uitvoering van OV Hubs in elke kern.
Hoe meten we dat?	• Zie tabel indicatoren.

Verkeersveiligheid

Wat te bereiken?	• Het zodanig behouden en verbeteren van de verkeersveiligheid in de gemeente Dalfsen dat ongelukken zoveel als mogelijk worden voorkomen (objectieve verkeersveiligheid) en het gevoel van de verkeersveiligheid is verbeterd (subjectieve verkeersveiligheid).
Wat gaan we er voor doen?	• We geven voorlichting over verkeersveiligheid en gedrag en voeren acties uit. Voorbeelden zijn de verkeersexamens, de BOB campagne en buurtacties. Dit doen we samen met maatschappelijke partners (zoals VVN), plaatselijk belangen, adviseurs en burgers. Onze speerpunten zijn fietsers, de eigen buurt en schoolroutes; • Waar mogelijk of noodzakelijk integreren we verkeersmaatregelen bij onderhoud aan wegen, riolering, groen etc.
Hoe meten we dat?	• Zie tabel indicatoren.

Openbare verlichting

Wat te bereiken?	Wij leveren een bijdrage aan duurzaamheid, klimaatdoelstellingen en energiebesparing. Het uitgangspunt is: "donkerte waar mogelijk, licht waar nodig".
Wat gaan we er voor doen?	• Uitvoering geven aan het beleidsplan 'Licht en donkerte'; • Monitoren van de pilot dynamisch verlichten. • Inkoop van 100% duurzame energiebronnen; • Materialen van ingekochte masten en armaturen zijn 100% recyclebaar.
Hoe meten we dat?	• Zie tabel indicatoren.

Indicatoren

Indicator	Bron	2027	2028	2029	2030
Uitvoering project uit uitvoeringsprogramma GVVP, jaarlijks 1 project	Eigen gegevens	1	1	1	1
Uitvoering project uit Uitvoeringsprogramma Fiets, jaarlijks 1 project	Eigen gegevens	1	1	1	1

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Aanpak onveilige situaties, jaarlijks één project.	Eigen gegevens	-	1	1	1	1

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Verminderen energieverbruik	Eigen gegevens	0% (2020)	3%	3%	3%	3%

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Vervangen gloeilampen door ledlampen	Eigen gegevens	ca. 6.250 lichtbronnen (2020)	100%	100%	100%	100%

Klimaat, Duurzaamheid en Milieu

Wat is ons beleid?

Klimaat en duurzaamheid

Wat te bereiken?	• Hoofddoel is een geslaagde energietransitie waarbij we streven naar 50% energieneutraliteit in 2030 en 100% in 2050; • In 2030 wordt minimaal 100 gigawattuur (gwh) grootschalig duurzaam lokaal opgewekt; • Stap voor stap gaan alle panden van het aardgas af; • Stap voor stap gaan alle voertuigen van de diesel of benzine af. • Netcongestie wordt effectief aangepakt.
Wat gaan we er voor doen?	• Ondersteunen van projecten voor grootschalige lokale opwek, zoals nieuwe zonnedaken, Ehubs, groengas en bedrijfsterreinaanpak; • Door middel van individuele en collectieve aanpakken stimuleren we dat woningen, bedrijven en maatschappelijke panden worden verduurzaamd. Voorbeelden zijn (mini)warmtenetten, isolatiecampagnes en handhaving van energiemaatregelen voor bedrijven; • Met netbeheerders wordt intensief samengewerkt om de netcongestie op te lossen. Dit gaat via uitbreidingen van het net maar ook de inzet van slimme alternatieven. • Naar verwachting wordt eind 2026 het duurzaamheidsbeleid vastgesteld. In 2027 wordt het uitvoeringsplan opgesteld.
Hoe meten we dat?	• Netbeheerders geven jaarlijks de hoeveelheid grootschalig duurzaam geproduceerde energie door aan gemeenten; • Netbeheerders geven jaarlijks het aantal panden door die van het aardgas zijn afgesloten.

Afval en circulariteit

Wat te bereiken?	• 90% hergebruik van het huishoudelijk en gemeentelijk afval in 2030.
Wat gaan we er voor doen?	Circulariteit stimuleren door: • Het opzetten en uitvoeren van campagnes en acties gericht op meer afvalscheiding en betere kwaliteit huishoudelijke afvalstromen; • Het stimuleren van lokale initiatieven voor duurzaam hergebruik.
Hoe meten we dat?	• Huishoudelijk afvalstromen: via de jaarlijkse grondstoffenmonitor van ROVA wordt het percentage hergebruik van huishoudelijke afvalstromen uit de gemeente Dalfsen gepresenteerd.

Milieu

Wat te bereiken?	• Ons uitgangspunt is de missie ‘Een veilige, gezonde leefomgeving voor alle inwoners en het versterken van bedrijven in regio IJsselland’; • Het is onze ambitie om met de Omgevingsdienst IJsselland (OD) dienstverlenend en deskundig te zijn richting inwoners en bedrijven. We zijn duidelijk over wat wel en niet kan, treden op waar dat nodig is en werken proactief aan een duurzame ontwikkeling.
Wat gaan we er voor doen?	• Het regionale milieubeleid is geactualiseerd en vastgesteld in 2024. Met dit beleid voldoen we aan de wettelijke kwaliteitscriteria en werken we de doelen van de wettelijke Verordening kwaliteit VTH uit; • In 2026 wordt gestart met het actualiseren van de omgevingsvergunningen milieu door de OD (i.v.m. IPPC-richtlijnen).
Hoe meten we dat?	• In het Regionaal uniform milieubeleid staan voorlopige indicatoren die de OD de komende jaren stapsgewijs gaat meten. Hierover gaat de OD rapporteren in haar jaarverslag en bestuursrapportages.

Riolering

Wat te bereiken?	• Een duurzaam en doelmatig waterafvoersysteem; • Afvalwater en hemelwater wordt zodanig afgevoerd dat ecologie en gezondheid centraal staan; • Het beperken van wateroverlast door extreem weer.
Wat gaan we er voor doen?	• Het Water en Klimaatadaptatie beleid wordt uiterlijk het vierde kwartaal van 2027 ter vaststelling aan de raad aangeboden.
Hoe meten we dat?	• Aan de hand van stresstesten.

Begraafplaatsen

Wat te bereiken?	De gemeente heeft de wettelijke zorgplicht om te voorzien in voldoende begraafcapaciteit voor haar inwoners. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.
Wat gaan we er voor doen?	Uitvoering geven aan maatregelen die worden aanbevolen in het Beleidsplan Begraafplaatsen Dalfsen 2025-2030: • Uitvoering geven aan de plannen voor de bebouwing op begraafplaats Welsum; • Het opstellen van criteria voor historische graven en het toetsen van de graven aan deze criteria; • Het opstellen van een ruimingsprotocol voor graven en grafbedekkingen.
Hoe meten we dat?	• We monitoren jaarlijks de begraafcapaciteit op de gemeentelijke begraafplaatsen.

Indicatoren

Duurzaamheidsdoelen	2025	2030	2050
% duurzame opwekking	20	50	100
Gwh grootschalige opwekking	67	100	200
% Aardgasvrije panden	5	25	100
% hergebruik huishoudelijk afval	85	90	

Wat is ons beleid?

Grondexploitatie/Grondbeleid (woningbouw)

Wat te bereiken?	• Zorgen dat we voldoende gronden in eigendom hebben en krijgen, om in de woning- en bedrijfsbehoefte op langere termijn te voorzien.
Wat gaan we er voor doen?	• De Nota Grondbeleid is in 2026 geactualiseerd. Het Strategisch aankoopbudget is verhoogd. Met deze gelden kunnen we adequater inzetten om gronden te verwerven, die we op langere termijn kunnen inzetten voor ruiling, om zo uitbreidingen voor wonen en/of bedrijfsterreinen beter te kunnen verwezenlijken.
Hoe meten we dat?	• Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Monumenten en archeologie

Wat te bereiken?	• Het in stand houden van (gemeentelijke) monumenten en waar nodig adviseren en stimuleren bij en van onderhoud. Het beschermen van archeologische resten in de ondergrond.
Wat gaan we er voor doen?	• In 2026 en 2027 gaan we de landschapskaart vernieuwen, één van de maatregelen uit het Erfgoedprogramma dat begin 2025 is vastgesteld; • In 2027 brengen we wijzigingen aan in de lijst met gemeentelijke monumenten wanneer dat noodzakelijk blijkt te zijn.
Hoe meten we dat?	• Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Ruimtelijke ordening (Omgevingswet)

Wat te bereiken?	• Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Belangrijk is de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, aansluitend bij de doelen beschreven in de Omgevingswet; • Uiterlijk 1 januari 2032 ervoor zorgen dat alle beleidsstukken voor de fysieke leefomgeving voldoen aan de eisen van de Omgevingswet en de organisatie ingericht is voor het werken onder de Omgevingswet.
Wat gaan we er voor doen?	• We werken tot 1 januari 2032 voortdurend aan het opstellen van een gemeentedekkend omgevingsplan, de belangrijkste opgave onder de Omgevingswet.
Hoe meten we dat?	• De mate van uitvoering van het programmaplan implementatie Omgevingswet is hierbij een indicator.

Ruimtelijke ordening (Ruimtelijke ontwikkeling)

Wat te bereiken?	• Een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling waarbij duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid belangrijke uitgangspunten zijn; • Voorzien in de lokale woningbehoefte door de versnelling van de woningopgave; • Voorzien in woningen voor alle doelgroepen; • Het behouden en verbeteren van een evenwichtige en leefbare ruimtelijke omgeving op onder andere het gebied van woning, werken, recreatie, gezondheid, verkeer, landgoederen, archeologie, externe veiligheid en milieu; • Een veilige Vecht die toekomstbestendige bescherming biedt tegen hoogwater; • Aansluiten bij de doelen uit de Omgevingswet en de Omgevingsvisie, zoals t.a.v. de realisatie en instandhouding van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. In onze ruimtelijke plannen houden we rekening met voldoende flexibiliteit om beter in te kunnen spelen op actuele marktontwikkelingen en maatschappelijke behoeften.

Wat gaan we er voor doen?	• Het doorvoeren van wijzigingen op het omgevingsplan voor nieuwe gebiedsontwikkelingen; • Opstellen uitwerkingsplannen (fase 1, 2 en 3) visie Burgemeester Backxlaan, Nieuwleusen; • Het opstellen van een toekomstbeeld voor Dalfsen als basis voor de actualisatie van de Omgevingsvisie. • Het doorvertalen van het toekomstbeeld naar ruimtelijke keuzes en daarmee de Omgevingsvisie verrijken en actualiseren, zodat deze blijft aansluiten op actuele ontwikkelingen en toekomstige opgaven. • We ontwikkelen een visie (omgevingsprogramma bedrijventerreinen) voor de gewenste ontwikkelrichting voor de bedrijventerreinen in Dalfsen, Nieuwleusen, Lemelerveld en Oudleusen. • Doorlopen verkenningsfase voor herinrichting van het openbaar gebied in straten rondom Prinsenstraat en Kerkplein (Vechtstraat, Julianastraat en Bloemendalstraat). Hiervoor stellen we o.a. een nota van uitgangspunten op en maken een eerste globale schets.
Hoe meten we dat?	• Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Ruimtelijke ordening (Gebiedsontwikkeling)

Wat te bereiken?	• Een vitaal en aantrekkelijk (landelijk) gebied voor inwoners, ondernemers en bezoekers. • Een vitaal, aantrekkelijk en toekomstbestendig landelijk gebied. • Een goede balans tussen landbouw, natuur, water, recreatie, wonen en ondernemerschap. • Perspectief voor agrarische ondernemers en ruimte voor nieuwe initiatieven die bijdragen aan een sterk platteland. • Een klimaatbestendig landschap dat bijdraagt aan de kwaliteit en leefbaarheid van het Vechtdal. • Een evenwichtige ontwikkeling van de grensgebieden, waarbij regionale opgaven en lokale belangen zorgvuldig worden afgewogen. • Behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit, bereikbaarheid en leefbaarheid van gebieden die grenzen aan Zwolle en Staphorst. • Voldoende bestuurlijke invloed op regionale ruimtelijke ontwikkelingen die effect hebben op Dalfsen.
Wat gaan we er voor doen?	• Een uitvoeringsplan voor het Omgevingsprogramma Landelijk gebied opstellen en uitvoeren. • Het vertalen van beleidskeuzes uit het Omgevingsprogramma Landelijk Gebied naar beleidsregels en het Omgevingsplan. • Het bijdragen aan de uitvoering van projecten binnen het gebiedsarrangement van Ruimte voor de Vecht en de Regio Deal. • Het ontwikkelen van een nieuwe uitvoeringsagenda voor Ruimte voor de Vecht en het benutten van regionale kansen op het gebied van water, klimaat, natuur en leefbaarheid. • Actief deelnemen aan regionale samenwerkingen en verkenningen. • Samen met Zwolle, Staphorst en de provincie Overijssel werken aan integrale oplossingen voor vraagstukken op het gebied van economie, mobiliteit, landschap en leefomgeving. • De belangen van Dalfsen inbrengen bij regionale ruimtelijke ontwikkelingen en hierover adviseren aan college en raad. • De mogelijke effecten van regionale ontwikkelingen op Dalfsen in beeld brengen en betrekken bij toekomstige beleids- en investeringskeuzes. • College en raad periodiek informeren over relevante ontwikkelingen en bestuurlijke keuzes. • Het opstellen van een kadernota voor het opstellen van een toekomstvisie/omgevingsvisie.
Hoe meten we dat?	• Hiervoor zijn geen indicatoren beschikbaar.

Wonen en bouwen

Wat te bereiken?	• Wijken moeten voor alle inwoners aantrekkelijk zijn. Diversiteit is daarbij belangrijk; • Voor alle doelgroepen moeten er voldoende, betaalbare en passende woningen zijn. De woningcorporatie(s) hebben hierin een belangrijke taak. Starters en senioren zijn binnen het Volkshuisvestingsprogramma belangrijke doelgroepen.
Wat gaan we er voor doen?	• Uitvoering geven aan het Volkshuisvestingsprogramma door gemiddeld 150 woningen per jaar toe te voegen aan de woningvoorraad; • Uitvoering geven aan de ambitie uit het Coalitieakkoord 2026-2030 om in deze periode 800 woningen te realiseren. • Prestatieafspraken maken met beide woningcorporaties wat leidt tot het toevoegen van gemiddeld 30% sociale huurwoningen op gemeentelijke uitbreidingslocaties; • Verstrekken van startersleningen.
Hoe meten we dat?	• We meten dit via het aantal nieuwe verblijfsobjecten met een woonfunctie; • We meten dit via het aantal nieuwe sociale huurwoningen; • We meten dit via het aantal verstrekte nieuwe startersleningen.

Wonen en bouwen (Vergunningverlening Toezicht en Handhaving)

Wat te bereiken?	• We gaan voor een duurzame en veilige leefomgeving waarin burgers en bedrijven goed kunnen leven, wonen, werken en recreëren.
Wat gaan we er voor doen?	• Het leveren van kwalitatief goede producten door ons als gemeente. We werken daarbij risicogestuurd, klantgericht, zakelijk en efficiënt. Dit op basis van het VTH-beleidsplan 2022-2026; • In 2026 gaan we aan de slag met het actualiseren van het VTH-beleidsplan; • Formulering van subdoelen in het Programma uitvoering VTH-taken en hieraan uitvoering geven; • Monitoring van de jaarlijkse resultaten op basis van het uitvoeringsprogramma en het jaarverslag voor aanpassing op aanscherping doelstellingen en beleidskeuzes.
Hoe meten we dat?	• Doelen en indicatoren zijn in het VTH-beleidsplan 2022-2026 uitgewerkt en worden vervolgens vertaald in subdoelen in een jaarlijks Programma uitvoering VTH-taken. Per beleidsdoel zijn indicatoren opgesteld waarmee kan worden bepaald of aan de gestelde doelen kan worden voldaan.

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Opstellen van een gemeentedekkend omgevingsplan *	Eigen gegevens	2016	60%	70%	80%	90%

* De Omgevingswet is in werking getreden. Bovenstaande indicator heeft alleen betrekking op de voortgang van het bereiken van een gemeentedekkend omgevingsplan.

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie	CBS / eigen gegevens	167 (2020)	150	200	200	200
Aantal nieuwe sociale huurwoningen	Eigen gegevens	33 (2020)	50	60	70	70
Aantal nieuwe startersleningen	Eigen gegevens	6 (2020)	20	20	20	20

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Burgerzaken						
Lasten	-1.649	-1.826	-1.851	-1.864	-1.872	-1.826
Baten	669	642	653	667	682	698
Saldo van lasten en baten	**-980**	**-1.184**	**-1.198**	**-1.197**	**-1.191**	**-1.128**
Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-3.528	-3.755	-3.891	-3.984	-4.042	-4.105
Baten	112	101	104	106	108	111
Saldo van lasten en baten	**-3.416**	**-3.654**	**-3.787**	**-3.878**	**-3.934**	**-3.994**
Openbaar groen						
Lasten	-3.209	-3.228	-3.461	-3.716	-3.631	-3.750
Baten	352	204	129	106	108	111
Saldo van lasten en baten	**-2.857**	**-3.024**	**-3.332**	**-3.609**	**-3.522**	**-3.639**
Verkeer en vervoer						
Lasten	-3.699	-3.884	-4.146	-4.667	-4.815	-4.985
Baten	739	183	184	188	192	196
Saldo van lasten en baten	**-2.960**	**-3.701**	**-3.962**	**-4.479**	**-4.623**	**-4.788**
Klimaat en duurzaamheid						
Lasten	-949	-1.865	-2.110	-1.239	-1.242	-1.245
Baten	733	1.691	986	986	986	986
Saldo van lasten en baten	**-217**	**-174**	**-1.124**	**-254**	**-256**	**-259**
Afval						
Lasten	-3.192	-3.161	-3.328	-3.391	-3.455	-3.581
Baten	3.896	3.865	4.029	4.103	4.180	4.332
Saldo van lasten en baten	**705**	**703**	**701**	**712**	**725**	**751**
Milieu						
Lasten	-1.609	-2.038	-2.154	-2.155	-2.156	-2.190
Baten	0	40	40	41	42	43
Saldo van lasten en baten	**-1.609**	**-1.998**	**-2.114**	**-2.114**	**-2.114**	**-2.147**
Riolering						
Lasten	-1.904	-1.778	-1.849	-1.930	-2.014	-2.100
Baten	2.305	2.255	2.317	2.402	2.492	2.585
Saldo van lasten en baten	**401**	**476**	**467**	**472**	**477**	**485**
Begraafplaatsen						
Lasten	-315	-395	-306	-342	-383	-383
Baten	272	343	343	351	359	367

Saldo van lasten en baten	**-43**	**-51**	**37**	**9**	**-24**	**-16**
Grondexploitatie woningbouw						
Lasten	-3.690	-1.191	-1.189	-1.296	-1.306	-1.307
Baten	4.349	1.191	1.214	1.333	1.343	1.343
Saldo van lasten en baten	**658**	**0**	**25**	**37**	**37**	**36**
Monumenten en archeologie						
Lasten	-48	-69	-70	-68	-69	-70
Baten	9	17	17	17	17	17
Saldo van lasten en baten	**-39**	**-52**	**-53**	**-51**	**-52**	**-53**
Ruimtelijke ordening						
Lasten	-2.095	-2.392	-2.676	-2.353	-2.668	-2.214
Baten	180	125	125	128	131	133
Saldo van lasten en baten	**-1.914**	**-2.267**	**-2.551**	**-2.225**	**-2.538**	**-2.080**
Wonen en bouwen						
Lasten	-1.608	-1.757	-1.894	-1.916	-1.924	-1.832
Baten	960	1.042	1.746	1.575	1.732	1.546
Saldo van lasten en baten	**-648**	**-715**	**-148**	**-341**	**-193**	**-286**
Stortingen in reserves	-1.388	-75	-729	-540	-673	-463
Onttrekkingen aan reserves	3.134	724	641	396	383	99
Resultaat	**-11.172**	**-14.991**	**-17.126**	**-17.062**	**-17.498**	**-17.483**

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren (12-17 jaar)	2025	Bureau Halt	9	10	9
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2024	CBS	0,5	2,1	1,2
Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2025	CBS	1,8	5,7	4,0
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2024	CBS	1,2	5,7	3,2
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2025	CBS	0,5	1,2	1,1
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2024	CBS	61	148	116
Hernieuwbare elektriciteit	%	2024	Klimaatmonitor Rijkswaterstaat	74,4	42,8	49,3
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2024	Basisregistratie adressen en gebouwen	11,7	8,4	7,3
Demografische druk	%	2026	CBS	84,2	71,3	81,0
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2026	CBS	492	439	438
Gemeentelijke woonlasten éénpersoons-huishoudens	In Euro's	2026	COELO	951	993	1004
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishoudens	in Euro's	2026	COELO	984	1089	1094

Financiële ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Autonoom				
Riool	-18	-48	-112	-114
Afval	-8	-15	-21	-13
Correctie Veiligheidsregio	-21	-21	-21	-21
Inruil materieel	25	-	-	-
Nieuw beleid				
Volkshuisvesting	586	397	530	420
Reserve mutaties				
Volkshuisvesting	-586	-397	-530	-420
Totaal ontwikkelingen in dit programma	**-22**	**-85**	**-154**	**-148**

Toelichting

Autonoom

Riool
Het beleid voor Rioolheffing is 100% kostendekkendheid.
Als uitgangspunt met betrekking tot de baten zijn de gegevens uit de eerste bestuursrapportage 2026 van GBLT gehanteerd. Om aan te sluiten bij de meest recente inzichten zijn de geraamde baten Riool voor de jaren 2027 tot en met 2030 positief bijgesteld met respectievelijk € 18.000, € 48.000, € 112.000 en € 104.000 ten opzichte van de eerdere ramingen.

Een toelichting op riolering is te vinden in de paragraaf Lokale Heffingen.

Afval
Het beleid voor Afval is 100% kostendekkendheid.
Als uitgangspunt met betrekking tot de baten zijn de gegevens uit de eerste bestuursrapportage 2026 van GBLT gehanteerd. Om aan te sluiten bij de meest recente inzichten zijn de geraamde baten Afval voor de jaren 2027 tot en met 2030 positief bijgesteld met respectievelijk € 8.000, € 15.000, € 21.000 en € 13.000 ten opzichte van de eerdere ramingen.

Een toelichting op afval is te vinden in de paragraaf Lokale Heffingen. Dit betreft de actualisatie van de begroting afval.

Een uitgebreide toelichting op afval is te vinden in de paragraaf lokale Heffingen.

Correctie Veiligheidsregio
Na de eerste presentatie van de begroting 2027 is een onjuistheid geconstateerd. De Veiligheidsregio heeft bij de berekening van de gemeentelijke bijdragen een onjuist uitgangsbedrag gehanteerd. Met deze begrotingswijziging worden de bedragen gecorrigeerd en sluiten wij aan bij de begroting 2027 van de Veiligheidsregio.

Inruil materieel
In 2027 staan een aantal vervangingsinvesteringen gepland, hierbij wordt het oude materieel ingeruild en hiervoor is een baat begroot.

Nieuw beleid

Volkshuisvesting
Voor de uitvoering van de ambitie uit het coalitieakkoord om te komen tot een programma woningbouw wordt € 100.000 ingezet. Dit budget is bestemd voor het opstellen en verder uitwerken van het programma en wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve Volkshuisvesting. Omdat voor deze uitgaven de reserve wordt aangesproken, heeft deze inzet geen effect op het begrotingsresultaat.
Daarnaast is bij de bestuursrapportage voorgesteld om de middelen uit de SPUK Realisatiestimulans toe te voegen aan de reserve Volkshuisvesting. Hiermee blijven deze middelen beschikbaar voor toekomstige woningbouw- en volkshuisvestingsopgave.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio IJsselland
De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland. Veiligheidsregio IJsselland heeft drie taakstellingen: brandweerzorg, risicobeheersing en crisisbeheersing. Brandweer, GHOR (Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio) en Bevolkingszorg werken intensief samen met politie, gemeenten en andere ketenpartners in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crises.

Omgevingsdienst IJsselland
Sinds 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland operationeel als gemeenschappelijke regeling. De Omgevingsdienst behartigt de individuele en gezamenlijke belangen van de deelnemers op het gebied van de fysieke leefomgeving en ziet op de vergunningverlening, het toezicht op de naleving en de handhaving van de voorschriften zoals opgenomen in de relevante regelgeving. De primaire meerwaarde van de Omgevingsdienst is gelegen in de uitvoering van milieutaken. In de komende jaren wordt de basis hiervan verder verstevigd en uitgebouwd.

ROVA
ROVA is een publieke dienstverlener en werkt ten behoeve van 23 gemeenten met een werkgebied van ongeveer 855.000 inwoners verdeeld in 3 regio’s: IJssel-Vecht, Achterhoek en Eemland. ROVA is de kennispartner én uitvoeringsorganisatie voor de inwoners van de gemeente Dalfsen op het gebied van inzameling en recycling van huishoudelijk afval. Ze zamelen afval en grondstoffen in en richten zich op circulaire toepassingen van de ingezamelde grondstoffen. Zodat de inzet van inwoners uiteindelijk leidt tot nieuwe waardevolle producten.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partij verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen en paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Samen Werken

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Schuurman	Grondexploitatie bedrijven Mutatie reserves
Portefeuillehouder Ramerman	Recreatie en toerisme Economie Sociale werkvoorziening
Portefeuillehouder Uitslag	Onderwijs

Omschrijving van het programma

Maatschappelijk effect
Het versterken en behouden van een vitale economie voor Dalfsen, zodat deze inwoners voldoende (toeleiding tot) werkgelegenheid biedt, in aansluiting op wat de regio doet en biedt. Het programma omvat tevens recreatie en toerisme en onderwijsbeleid. Binnen recreatie en toerisme zetten we in op de ontwikkeling via Vrije Tijd Economie Vechtdal (VTE VD) en de samenwerking Ruimte voor de Vecht. Binnen lokaal onderwijsbeleid besteden we aandacht aan onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, doorstroompunt (voortijdig schoolverlaters), voor- en vroegschoolse educatie en volwasseneneducatie.

Belangrijke ontwikkelingen

Bestuurlijke doelen voor de lange termijn
Vanuit het programma Samen Werken werken we aan een sterke, duurzame en toekomstbestendige economie die bijdraagt aan brede welvaart voor inwoners en ondernemers. We bieden ruimte aan ondernemerschap, innovatie en werkgelegenheid en zorgen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen. Zo versterken we de economische veerkracht van Dalfsen en creëren we kansen voor huidige en toekomstige generaties.

De komende jaren investeren we in een gezonde economische structuur met ruimte voor ondernemers om te groeien, vernieuwen en verduurzamen. Daarbij werken we aan toekomstbestendige bedrijventerreinen die aansluiten bij de behoeften van bedrijven en bijdragen aan een aantrekkelijk ondernemersklimaat. Hiermee zorgen we ervoor dat inwoners en ondernemers kunnen profiteren van een sterke en toekomstgerichte economie.

Levendige en aantrekkelijke dorpscentra zijn van groot belang voor de leefbaarheid van onze kernen. Daarom zetten we in op een gevarieerd aanbod van winkels, voorzieningen, horeca en maatschappelijke functies. Samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en andere partners werken we aan centra die uitnodigen tot ontmoeten, verblijven en ondernemen en die aantrekkelijk blijven voor inwoners en bezoekers.

Daarnaast versterken we de recreatieve en toeristische aantrekkingskracht van Dalfsen. Met de unieke kwaliteiten van het Vechtdal, het buitengebied en onze dorpen bieden we ruimte voor recreatie, toerisme en gastvrij ondernemerschap. Daarbij zoeken we een goede balans tussen economische kansen, leefbaarheid, natuur, landschap en ruimtelijke kwaliteit, zodat inwoners en bezoekers Dalfsen blijven ervaren als een aantrekkelijke plek om te recreëren en te verblijven.

Dalfsen maakt onderdeel uit van een economisch sterke regio. Daarom werken we actief samen met ondernemers, maatschappelijke partners en andere overheden aan opgaven die de gemeentegrenzen overstijgen. Door regionale samenwerking benutten we kansen op het gebied van economie, arbeidsmarkt, recreatie, bereikbaarheid en innovatie en versterken we de positie van Dalfsen binnen de regio.

Samen bouwen we aan een economisch sterk, aantrekkelijk en toekomstbestendig Dalfsen waar wonen, werken, ondernemen en recreëren elkaar versterken.

Ontwikkelingen

Omgevingsprogramma bedrijventerreinen
In 2027 werken we verder toe naar een omgevingsprogramma bedrijventerreinen. Via dit beleidsinstrument onder de Omgevingswet willen we een visie vastleggen hoe de bestaande en nieuwe bedrijventerreinen worden beheerd, verduurzaamd en ontwikkeld. Het vormt de praktische input voor de bredere omgevingsvisie en een brug naar concrete regels voor het omgevingsplan. De scope omvat milieuzonering, ruimtelijke intensivering, en de randvoorwaarden voor de energie- en circulaire transitie op deze terreinen.

Regio Zwolle
Binnen de Regio Zwolle zetten wij, in lijn met de economische agenda richting 2027, stevig in op Kennispoort en de uitvoering van economische projecten uit de Regio Deal. Daarnaast blijven wij actief bijdragen aan de Human Capital Agenda via ‘coalitions of the willing’. Werknemers en werkzoekenden kunnen zich al sinds juli 2020 kosteloos (bij)scholen via het Ontwikkelfonds Regio Zwolle, voortgekomen uit de regionale campagne Upgrade Jezelf.

Economisch beleid
Het huidige economische beleid kent een looptijd tot en met 2027. Vandaar dat er in 2027 toegewerkt wordt naar een geactualiseerde economische beleidsnota 2028 - 2031.

Economische bedrijvigheid
Op basis van de verkenning naar nieuwe bedrijventerreinen is in juni 2024 besloten over uitbreidingslocaties in Dalfsen, Nieuwleusen en Lemelerveld. Het betreft de zoekgebieden ’t Febriek Zuid III, Dedemsweg, De Lichtmis en De Grift IV. Voor Dalfsen is op 23 september 2024 een voorkeursrecht gevestigd ten behoeve van deze ontwikkeling.

Wij zetten het proces voort om voor Dalfsen en Nieuwleusen te komen tot een wijziging van het omgevingsplan. De nieuwe uitbreidingslocaties worden opgenomen in de Omgevingsvisie 2.0.

In zowel Dalfsen als Nieuwleusen zijn alle bedrijfskavels inmiddels uitgegeven. ’t Febriek Zuid II in Lemelerveld is in april 2024 bouw- en woonrijp gemaakt. De verkoop is gestart in het najaar van 2023 en loopt door tot en met 2027.

Relatie met ondernemers
Een sterke samenwerking met ondernemers en middenstand blijft voor ons essentieel. Ook in 2027 organiseren wij bijeenkomsten om samen met ondernemers te werken aan toekomstbestendige ontwikkelkansen, waarbij wij inspelen op relevante regionale trends. In de paragraaf Grondbeleid wordt nader ingegaan op de invulling van het gemeentelijk grondbeleid voor de periode 2027–2030 in kader van verwerving van bedrijfsterreinen.

Vechtdalkompas
In 2027 vindt continuering plaats van het Vechtdalkompas met een doorgaande ontwikkeling en uitvoering van projecten binnen de onderscheiden programmalijnen; Zorgzaam & Gezond, Ondernemerschap & Gastheerschap, Beleefbaar Landschap en Verbindende Vecht. Vanuit het Vechtdalmerk willen we de recreatieondernemers en organisaties in Dalfsen intensiever betrekken en een verbinding maken met het provinciale programma Gastvrij Overijssel.

Ontwikkeling Recreatie en Toerisme
Voor de recreatieve ontwikkeling waar we als gemeente Dalfsen voorstaan wordt de komende jaren menskracht en budget ingezet op onderzoek, ontwikkeling en uitvoering. We sluiten aan bij de ontwikkeling via Vrije Tijd Economie Vechtdal (VTE VD) en de samenwerking Ruimte voor de Vecht (RvdV). Voor 2027 krijgt de ontwikkeling: verbetering, benutting en verduurzaming van de Haven en kades een vervolg op basis van de in 2024 uitgevoerde Verkenning Toekomst Haven Dalfsen.

Stichting Natuurlijk Heidepark
Stichting Natuurlijk Heidepark heeft een verzoek ingediend voor financiële ondersteuning. Op verzoek van de gemeente wordt momenteel een bedrijfsplan opgesteld en beoordeeld om inzicht te krijgen in de bedrijfsvoering, financiële positie en toekomstbestendigheid van de stichting. Op basis van de uitkomsten wordt besloten of en in welke vorm gemeentelijke ondersteuning noodzakelijk en wenselijk is. De eventuele financiële consequenties zijn op dit moment nog niet bekend.

Wat willen wij bereiken?

Economische stimulering

Wat is ons beleid?

Economie

Wat te bereiken?	• Het behouden van de lokale werkgelegenheid onder meer door middel van het bieden van: o Een ondernemersvriendelijk klimaat door de gemeente Dalfsen; o De beschikbaarheid van voldoende en aantrekkelijke vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en ondernemers; o Voldoende woonruimte voor het lokaal arbeidspotentieel in de gemeente Dalfsen, zodanig dat de beschikbare huisvesting past bij de huidige en toekomstige bevolkingsopbouw (beroepsbevolking) in Dalfsen. • Het in standhouden en stimuleren van levendige dorpsharten met een aantrekkelijk en zo compleet en divers mogelijk winkelaanbod voor inwoners en (toeristische en regio)bezoekers door het behouden van een duurzame winkelstructuur met vitale centrumgebieden.
Wat gaan we er voor doen?	• Opstellen van een nieuwe economische beleidsnota met uitvoeringsagenda • Uitvoeren van de uitvoeringsagenda van de economische beleidsnota 2023-2027 • Uitvoering geven aan de detailhandelsstructuurvisie • Uitvoering geven aan het actieprogramma Dalfsen centrum • Het omgevingsprogramma bedrijventerreinen voor Dalfsen, Nieuwleusen, Lemelerveld en Oudleusen wordt in 2027 opgesteld • Afstemming op regionale ruimtelijk economische ontwikkelingen
Hoe meten we dat?	• Voor dit onderwerp zijn geen indicatoren geformuleerd. In de economische beleidsnota zijn opgaven opgenomen.

Grondexploitatie bedrijven
Dit beleidsveld gaat over de grondverkopen van bedrijventerreinen door de gemeente.
Voor informatie over dit beleidsveld verwijzen wij naar paragraaf 7 grondbeleid.

Recreatie en toerisme

Wat te bereiken?	• Een zodanige ontwikkeling van de toeristische en recreatieve sector dat deze bijdraagt aan het versterken van een aantrekkelijk verblijfsklimaat in de gemeente, voor zowel bezoekers als inwoners; • Wij bevorderen recreatie en toerisme met de samenwerking van gemeenten in Vechtdalverband en zichtbaarheid van het A-merk "Vechtdal"; • Het beleidsplan recreatie en toerisme speelt in op toeristische ontwikkelingen en sluit aan bij huidige trends en ontwikkelingen in de toeristische sector, zoals verduurzaming. Er wordt ingezet op: o Meer gasten; o Meer overnachtingen; o Het bevorderen van het gebruik van de beschikbare recreatieve voorzieningen, zowel voor toeristen als eigen inwoners; o Meerdaagse beleving (seizoensverbreding van dag- en verblijfsrecreatie); o Bijdragen aan het welzijn van de bewoners; o Een toename van de omzet en de werkgelegenheid binnen de recreatieve of toeristisch recreatieve gerelateerde sectoren; o Aandacht voor spreiding van recreatieve drukte en het voorkomen van overlast; o Het stimuleren en het behoud van een kwalitatief en gevarieerd aanbod van recreatieve voorzieningen.

Wat gaan we er voor doen?	• Uitvoering geven aan het Vechtdal Kompas; • Uitvoering geven aan het beleidsplan recreatie en toerisme; • Uitvoeren van de ontwikkeling van de haven en kades volgend op de Verkenning Toekomst Haven Dalfsen, verduurzaming van de oost kade met aanlegvoorzieningen. • Binnen Ruimte voor de Vecht invulling geven aan het onderdeel vrijetijdseconomie.
Hoe meten we dat?	• Op basis van het aantal overnachtingen en het aantal werkzame personen in de sector; • Feedback van R&T ondernemers en organisaties, plus de monitoring door Vechtdal Marketing.

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	GBLT/ Eigen gegevens	216.682 (2024)	220.100	220.150	220.200	220.250
Aantal werkzame personen in de sector	LISA	1.117 (2024)	1.140	1.150	1.160	1.170

We zien in de gerealiseerde overnachtingen tot en met 2025 een sterkere stijging, vooral door de goede zomers en een langer recreatieseizoen, dit zet naar verwachting in en na 2026 met gestage lijn door. Zomerweer kan hierbij een behoorlijke fluctuatie geven.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Economie						
Lasten	-341	-433	-389	-391	-393	-396
Baten	23	22	22	23	23	24
Saldo van lasten en baten	**-318**	**-411**	**-366**	**-368**	**-370**	**-372**
Grondexploitatie bedrijven						
Lasten	-1.195	32	33	26	27	27
Baten	1.619	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**424**	**32**	**33**	**26**	**27**	**27**
Recreatie en toerisme						
Lasten	-775	-792	-800	-666	-676	-690
Baten	259	194	197	202	208	213
Saldo van lasten en baten	**-516**	**-598**	**-603**	**-464**	**-469**	**-477**
Stortingen in reserves	-110	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	676	115	65	65	65	65
Resultaat	**156**	**-862**	**-871**	**-741**	**-747**	**-757**

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Functiemenging	%	2025	CBS BAG/LISA	53,8	54,6	50,7
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)	2025	LISA	188,9	196,1	186,3
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jr	2025	DUO/Ingrado	6,7	7,4	6,7
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jr	2025	DUO/Ingrado	12	28	25
Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	%	2024	DUO/Ingrado	1,2	2,3	2,1

Financiële ontwikkelingen

Bij dit programma zijn geen financiële ontwikkelingen.

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen gekoppeld aan dit programma.

Samen Leven

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Sijbom	Cultuur (deel evenementen)
Portefeuillehouder Uitslag	Sport Kulturhusen Cultuur Bibliotheek Integratie vergunninghouders Preventie Participatie Lokale toegang Inkomen Wmo Jeugdzorg Publieke gezondheid Onderwijs Kinderopvang
Portefeuillehouder Schuurman	Mutatie reserves

Omschrijving van het programma

Maatschappelijk effect
We streven er naar dat alle inwoners van Dalfsen kunnen meedoen aan de samenleving. Dat willen we bereiken langs vijf pijlers:

- Inwoners hebben voldoende financiële middelen om in hun basisbehoeften te voorzien en mee te doen in de samenleving.
- Inwoners zijn aan het werk of doen naar vermogen mee aan de samenleving.
- Inwoners leven gezond en vormen samen een vitale en betrokken gemeenschap.
- Onze jeugd groeit veilig en kansrijk op.
- Inwoners die ondersteuning nodig hebben, krijgen die.

De wijze waarop de onderscheiden beleidsvelden elk op hun eigen wijze bijdragen aan één of meerdere pijlers hebben we hieronder beschreven.

Belangrijke ontwikkelingen

Bestuurlijke doelen voor de lange termijn
Vanuit het programma Leven is onze ambitie dat iedereen in Dalfsen meedoet en zich gezien voelt. Daarvoor werken we aan bestaanszekerheid voor elke inwoner, zetten we in op preventie en vroegsignalering, en werken we aan een vitale en betrokken gemeenschap.

We zien dat de bestaanszekerheid landelijk onder druk staat. Ook inwoners in Dalfsen ervaren stijgende kosten van levensonderhoud en energie, en een tekort aan beschikbare woningen. We streven ernaar dat inwoners voldoende financiële middelen hebben om in hun basisbehoeften te kunnen voorzien. Werk is daarbij een belangrijke factor: niet alleen financieel, maar ook voor het welbevinden en het gevoel van eigenwaarde. Ons doel is dat elke inwoner aan het werk is of naar vermogen (via opleiding, vrijwilligerswerk of dagbesteding) mee doet in de samenleving. Onze jeugd moet daarbij veilig en kansrijk opgroeien. We willen dat iedereen de kans krijgt talenten te ontdekken, ontwikkelen en te benutten.

Een sterke sociale basis vormt het fundament van een veerkrachtige samenleving. We willen dat onze inwoners gezond leven en samen een vitale en betrokken gemeenschap vormen. De huidige voorzieningen staan echter onder druk. Landelijk én lokaal is sprake van (dubbele) vergrijzing, arbeidsmarktkrapte en een stijgende zorgvraag binnen de Wmo en Jeugd. Daarom bouwen we de komende jaren aan een toekomstbestendig sociaal domein waarin de druk op (geïndiceerde) zorg verschuift naar aandacht voor gezondheid, welzijn en preventie. Zodat inwoners op het juiste moment passende ondersteuning krijgen: zo lang als nodig en zo kort als kan.

Ontwikkelingen

Algemeen
In Dalfsen is het goed wonen, werken en leven. Toch staan ook onze ambities onder druk door demografische en maatschappelijke ontwikkelingen én door onzekerheid rondom de rijksbijdrage en tijdelijke aard van specifieke uitkeringen binnen het sociaal domein. Op veel thema's zijn we afhankelijk van landelijke keuzes, waardoor onze invloed op het realiseren van ambities soms beperkt is.

Maatschappelijke Agenda
De komende jaren werken we aan de uitvoering van onze Maatschappelijke Agenda. Deze wordt eind 2026 ter besluitvorming voorgelegd. De Maatschappelijke Agenda zet de koers voor het sociaal domein waarbij de uitgangspunten van het coalitieakkoord en (indien gereed) het college-uitvoeringsprogramma zijn opgenomen. De Maatschappelijke Agenda bevat onze lange termijn ambities en de gewenste maatschappelijke effecten voor onze inwoners, en de indicatoren waarmee we de voortgang monitoren. In 2027 en verder werken we aan de uitvoering van de Maatschappelijke Agenda en het realiseren van onze ambities. We gebruiken de reguliere bestuursrapportages om u te informeren over de voortgang of om eventuele wijzigingen ter besluitvorming aan uw raad voor te leggen.

Hervorming sociaal domein
De komende jaren bouwen we aan een toekomstbestendig sociaal domein en zetten we nadrukkelijk in op de verschuiving van zorg naar gezondheid, welzijn en preventie. Dit is nodig omdat de huidige voorzieningen onder druk staan door onder andere vergrijzing, arbeidsmarktkrapte en een stijgende zorgvraag. Landelijke kaders, waaronder de Hervormingsagenda Jeugd, het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, VNG Brede Toegang, het Integraal Zorgakkoord (IZA), Gezond en Actief Leven Akkoord (Gala) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (Azwa) vormen het strategisch kader om de transitie van zorg naar gezondheid en welzijn en preventie vorm te geven.

Met het AZWA werken gemeenten, zorgverzekeraars en maatschappelijke partners aan de transformatie van zorg naar welzijn, gezondheid en preventie. De focus ligt op een sterke samenwerking tussen zorg, welzijn en het sociaal domein en op het versterken van de ondersteuning dicht bij inwoners. Regionaal worden de afspraken uitgewerkt in een gezamenlijke werkagenda voor de regio IJssel-Vecht. Gemeenten hebben hierin een belangrijke regierol. De beschikbare middelen worden ingezet voor het versterken van de samenwerking, de basisinfrastructuur en de uitvoering van de benodigde transformaties. Voor Dalfsen biedt dit kansen om samen met partners verder te investeren in preventie, welzijn en passende ondersteuning, zodat inwoners zo lang mogelijk gezond en zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving.

In Dalfsen pakken we deze thema’s in gezamenlijkheid op en is dit onderdeel van de hervorming sociaal domein. Daarmee werken we aan een samenhangende en toekomstbestendige lokale aanpak. We investeren in de Brede Toegang en sterke sociale teams, gezondheid, welzijn en preventie. Niet-wettelijke taken als sport, cultuur en preventie zijn essentieel en zetten we in als middel om de doelstellingen op de wettelijke taken (Wmo, Jeugd, Participatiewet) en onze ambities te realiseren. We werken toe naar een samenleving waarin inwoners kunnen meedoen en indien nodig op het juiste moment passende ondersteuning krijgen: zo lang als nodig en zo kort als kan.

Bestaanszekerheid
De financiële druk op inwoners neemt toe door stijgende kosten voor wonen, energie en levensonderhoud. Hoewel armoede in Dalfsen onder het landelijk gemiddelde ligt, is bestaanszekerheid ook lokaal een groeiende opgave. Gemeenten hebben daarin geen volledige eigen regie maar zijn sterk afhankelijk van Rijksoverheidsbeleid zoals het toeslagenstelsel, koppeling van

bijstandsnormen aan minimumlonen en daarnaast ontwikkelingen rondom inflatie en stijging van woon- en energielasten. De verwachting voor de komende jaren is dat landelijk de (financiële) bestaansonzekerheid voor inwoners toeneemt.

Vanuit het beleidsplan Financiële Bestaanszekerheid zetten we tot 2028 met incidentele middelen in op vroegsignalering en (voorkomen van) schuldenproblematiek. In 2027 evalueren we deze aanpak waarna in de Perspectiefnota 2028 aan uw raad een voorstel wordt gedaan voor structurele dekking van de ambities op zowel de financiële als de brede bestaanszekerheid. Daarbij nemen we de ontwikkelingen rondom de Participatiewet in Balans mee. Gemeenten krijgen hiermee meer ruimte voor maatwerk en vertrouwen voor de inwoner, doordat de focus (meer) op menselijke maat en bestaanszekerheid ligt.

Wmo
De hervorming sociaal domein vindt ook binnen de Wmo plaats om de stijgende zorgvraag terug te dringen. Zo starten we met een pilot voor een scootmobiel- en driewielfietspool en ontwikkelen we indicatieloze voorzieningen voor de dagbesteding verder.

Inkomensafhankelijke eigen bijdrage
De invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage is wederom uitgesteld naar 2028. In de meicirculaire is aangekondigd dat gemeenten gecompenseerd worden voor het uitstel van de vervanging van het abonnementstarief. Voor Dalfsen is in 2027 een bedrag van 313.000 euro hiervoor opgenomen. Hiermee corrigeert het kabinet de eerdergenoemde uitgave uit het fonds.

Afschaffing maatwerkvoorziening hulp bij het huishouden
In het coalitieakkoord (van het rijk) is afgesproken dat huishoudelijke hulp als Wmo-maatwerkvoorziening met ingang van 1 januari 2029 wordt geschrapt. De uitwerking hiervan is nog niet bekend. Zodra hierover meer duidelijk is wordt u hierover via de P&C cyclus geïnformeerd.

Beschermd Wonen
In de Perspectiefnota bent u geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom Beschermd Wonen, Beschermd Thuis en Maatschappelijke Opvang. De doordecentralisatie van Beschermd Wonen wordt niet eerder dan 2028 verwacht. Om uitstroom te genereren voor Beschermd Wonen, Beschermd Thuis en Maatschappelijke Opvang zetten we in op passende wooninitiatieven.

Jeugd
De afgelopen jaren hebben we (onder andere vanuit de Hervormingsagenda Jeugd) verschillende maatregelen ingezet om de druk op en stijgende zorgvraag Jeugd terug te dringen. Jeugdondersteuners bieden bijvoorbeeld laagdrempelige ondersteuning waardoor minder jongeren worden doorverwezen naar specialistische jeugdhulp. Ook werken we intensief samen met partners als Jeugdgezondheidszorg, Veilig Thuis, gecertificeerde instellingen en het onderwijs. De uitgaven voor met name begeleiding, jeugdhulp met verblijf, pleegzorg en jeugd-GGZ zijn hiermee structureel gedaald.

In 2027 werken we verder aan de hervormingsagenda Jeugd. We blijven inzetten op vroegsignalering zodat waar mogelijk lichtere ondersteuning kan worden ingezet. We werken aan verbeterde triage, deskundigheidsbevordering en verdere professionalisering. Ook zetten we in op een integrale crisisdienst voor jeugdigen, vanaf 2027. Deze is op dit moment nog versnipperd ingekocht. Door een integrale aanpak verwachten we dat jeugdigen beter geholpen kunnen worden.

Wonen
De woonopgave vraagt steeds meer om een integrale aanpak, waarin woningbouw wordt afgestemd op zorg, ondersteuning en voorzieningen. Demografische ontwikkelingen, de druk op betaalbare woningen, de huisvesting van urgente doelgroepen en de ambities voor woningbouw vergroten de noodzaak van regie vanuit het domein Samenleving. Er is daarom structurele ambtelijke capaciteit nodig om deze complexe opgave bestuurbaar en uitvoerbaar te houden en integraal te bouwen aan sterke, samenhangende en toekomstbestendige gemeenschappen. Voor de concrete invulling hiervan verwijzen we naar het voorstel genoemd bij financiële afwijkingen.

Onderwijs
De gemeente staat voor een grote inhoudelijke en financiële opgave op het gebied van onderwijshuisvesting. Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022–2038 schetst een investeringsopgave van circa € 75 miljoen. Dit is exclusief benodigde inzet van interne en/of externe expertise en benodigde aanvullende huisvesting van het Agnieten College.

In de periode 2027–2030 wordt er samen met schoolbesturen verder gewerkt aan de projecten in Nieuwleusen, Dalfsen en Lemelerveld, inclusief bijbehorende besluitvorming over locaties, kredieten en uitvoering. In het 4e kwartaal 2026 vindt in uw raad behandeling van het IHP primair onderwijs plaats waarbij ook op de financiën wordt ingegaan. Hieraan wordt vanaf 2027 verder uitvoering gegeven.

In verband met inwerkingtreding Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting, wordt in de loop van 2027 aan uw raad de herijkte verordening ter besluitvorming voorgelegd. Hiermee wordt de regierol van gemeenten in de onderwijshuisvesting verder geformaliseerd. Daarnaast wordt het begrip renovatie toegevoegd aan de voorzieningen in de huisvesting waar de gemeenten voor verantwoordelijk zijn.

Kulturhusen
De Kulturhusen versterken de vitaliteit, leefbaarheid en sociale samenhang van onze kernen. Per kern zetten we in op doorontwikkeling van de lokale Kulturhusen, conform de in 2025 vastgestelde duurzaam meerjaren onderhoudsplannen (dMJOP's). We werken verder aan de doorontwikkeling van het Kulturhus Hoonhorst.
Onderdeel van de bredere harmonisatie van alle Kulturhusen is de harmonisatie van tarieven voor binnensportaccommodaties. Aanleiding hiervoor zijn de huidige verschillen in tarieven tussen accommodaties, waardoor sprake is van ongelijkheid tussen kernen en verschillen in de financiële belasting van sportverenigingen. Met de harmonisatie wordt in 2027 toegewerkt naar een transparant, uitlegbaar en gelijkwaardig tarievenstelsel voor sportverenigingen die gebruik maken van binnensportaccommodaties binnen de gemeente.

Mentale gezondheid
Sinds 2026 is de Wet integrale suïcide preventie van kracht. Doel van de wet is om structureel en integraal mentaal welbevinden te bevorderen ter voorkoming van suïcide. Als gemeente zetten we in op het bevorderen van de mentale gezondheid en het versterken van een samenhangende lokale aanpak rondom mentaal welbevinden. Daarbij wordt samengewerkt met maatschappelijke partners. De inzet richt zich onder meer op het voorkomen van psychische problematiek, het terugdringen van eenzaamheid, het versterken van de mentale veerkracht van inwoners en de uitvoering van de Wet integrale suïcide preventie. In 2027 gaan we aan de slag met het ontwikkelen van nieuw beleid. Ervaringen van de werkgroep vormen een basis voor de doorontwikkeling.

Inburgering
De recent gewijzigde en deels nog onzekere wetgeving (asiel en inburgering) gaat impact hebben op statushouders en hun inburgering. Per 12 juni 2026 is het EU-migratiepact en het tweestatusstelsel van kracht. We verwachten hier impact op mentaal welzijn, de voortgang van het inburgeringstraject en een toename van juridische ondersteuning bij het verlengen van verblijfsvergunningen. Mogelijk moeten we vanaf 2027 hiervoor een beroep doen op de reserve vluchtelingen.

In juni 2026 is vanuit het kabinet ook aangekondigd dat er meer focus komt op werk voor statushouders. Dit vraagt toekomstig mogelijk aanpassingen in het inburgeringstraject. Bijvoorbeeld taalonderwijs op de werkvloer. Wat dit financieel betekent voor Dalfsen is nog onduidelijk. Dalfsen heeft al focus op werk met de werkcarrousel voor statushouders, praktijkleren en de regionale pilot Startbanen. Hier zal het nieuwe landelijke beleid aan gekoppeld worden.

Opvang Oekraïense ontheemden
De Regeling Tijdelijke Bescherming (RTB) voor Oekraïense ontheemden is verlengd tot maart 2028. Het kabinet werkt aan een overgang uit deze regeling via vrijwillige terugkeer, doorstroom naar reguliere verblijfsvergunningen en een nieuw transitiedocument.

Daarbij ligt de focus op meer zelfredzaamheid en arbeidsparticipatie. Omdat terugkeer onzeker blijft en de woningmarkt krap is, wordt rekening gehouden met langer verblijf en de noodzaak van flexibele

woonoplossingen. In 2027 verkennen we met de regio de gevolgen voor ons beleid rond opvang, wonen, participatie, inkomen, onderwijs, zorg en welzijn.

Doelgroep Flexibele Regeling
Vanaf 1 juli 2026 is de Doelgroep Flexibele Regeling van kracht. Met ingang van 2027 vervangt deze (onder andere) de eerdere bekostigingsregeling voor Oekraïners. De regeling gaat minder uit van een vaste normvergoeding maar meer van werkelijke kosten. Voor Dalfsen waren de werkelijke kosten de afgelopen jaren lager dan de normvergoeding. De effecten voor 2027 zijn op het moment van schrijven nog niet exact in beeld maar we verwachten dat de uitvoering richting budgetneutraal zal gaan.

Sport
Vanaf 2027 worden de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) en de SPUK Stimulering Sport samengevoegd tot één regeling voor de periode 2027-2029. Het ministerie van VWS verwacht deze regeling eind 2026 te publiceren. De gevolgen voor Dalfsen zijn nog niet bekend; in de begroting wordt daarom uitgegaan van budgettaire neutraliteit. Voor de zwembaden wordt wel een correctie toegepast, omdat hiervoor btw moet worden gerekend. Daardoor vallen de opbrengsten uit de SPUK Stimulering Sport lager uit.

Wat willen wij bereiken?

Sociaal Domein

Wat is ons beleid?

Cultuur (Cultuurbeleid)

Wat te bereiken?	De gemeente Dalfsen zet de komende jaren cultuur sterker in als middel tegen eenzaamheid en om sociale samenhang én kwalitatief toerisme te bevorderen. We bouwen voort op de kracht van culturele activiteiten die ontmoeting en persoonlijke ontwikkeling stimuleren. We houden cultureel erfgoed levend, door het samenwerken met inwoners aan de beweging DNA van Dalfsen 2.0
Wat gaan we ervoor doen?	• We stemmen de culturele activiteiten af op preventie en om via maatschappelijke impact sociale inclusie te bevorderen en eenzaamheid tegen te gaan. • We versterken cultuureducatie structureel in het onderwijs, zodat ieder kind zich breed kan ontwikkelen en zich verbonden voelt met de gemeenschap. • We ontwikkelen samen met de Kulturhusen en recreatieondernemers een platform met daarop het volledige activiteitenaanbod van Dalfsen.
Hoe meten we dat?	Door het meten van de deelnamegraad, websitebezoek, media-aandacht, tevredenheidsonderzoek uitgevoerd door de Kulturhusen en scholen.

Wmo

Wat te bereiken?	Inwoners wonen zo lang mogelijk prettig en passend in hun eigen leefomgeving, met toegang tot voorzieningen, sociale netwerken en passende ondersteuning. Zij nemen regie over hun eigen situatie, versterken hun zelfredzaamheid en benutten daarbij hun eigen mogelijkheden en netwerk. Daarnaast dragen inwoners actief bij aan een vitale, betrokken en zorgzame gemeenschap.
Wat gaan we ervoor doen?	• Het initiëren van een pilot voor een scootmobiel/driewielfietspool; • Inrichting soepele overgang 18-/18+; • Doorontwikkelen en opschalen indicatieloze voorzieningen dagbesteding; • Doorontwikkelen beschermd wonen naar Beschermd Thuis (lokaal plan Beschermd Thuis); • Aanjagen van passende wooninitiatieven t.b.v. uitstroom Beschermd Wonen/Beschermd Thuis en Maatschappelijk Opvang.
Hoe meten we dat?	• Cliënttevredenheidsonderzoeken Wmo. • Blijvende monitoring op de cijfers van het aantal voorzieningen en de kosten hiervan; • Monitoren in- en uitstroom in Beschermd Wonen en Beschermd Thuis; • Monitoren effecten passende wooninitiatieven op wachtlijst Beschermd Wonen.

Lokale Inclusie Agenda

Wat te bereiken?	Inwoners kunnen zonder onnodige fysieke of maatschappelijke drempels meedoen in Dalfsen en voelen zich onderdeel van een betrokken samenleving. Nieuwe voorzieningen en ontwikkelingen zijn toegankelijk voor iedereen, waarbij rekening wordt gehouden met inclusie en toegankelijkheid.
Wat gaan we ervoor doen?	• We ontwikkelen een structurele bewustwordingscampagne. • We onderzoeken de mogelijkheid van inzetten van de ervaringsdeskundigheid. • We ontwikkelen een toegankelijkheidskaart waarmee we zorgen dat gebouwen, plekken en informatie voor iedereen bereikbaar zijn.
Hoe meten we dat?	• Cliënttevredenheidsonderzoek Wmo. • Enquête afnemen in het kader van verkiezingen meest toegankelijke gemeente. • Ervaringsverhalen van ervaringsdeskundigen.

Bestaanszekerheid

Wat te bereiken?	We vergroten de financiële zelfredzaamheid van inwoners door hen tijdig te bereiken met passende regelingen en ondersteuning. Inwoners die financiële problemen ervaren, ontvangen snel hulp bij het voorkomen en oplossen van schulden, waarbij we werken aan meer vertrouwen in de overheid en de schuldhulpverlening.
Wat gaan we ervoor doen?	• We ontwikkelen en voeren een communicatiecampagne om inwoners te wijzen op de financiële regelingen. • We ontwikkelen een integrale aanpak om te voorkomen dat inwoners ernstige financiële problemen krijgen. • In 2027 voeren we een evaluatie uit op onze aanpak financiële bestaanszekerheid.
Hoe meten we dat?	• We meten het gebruik van de regelingen; • Het aantal huishoudens met bewindvoering via de bijzondere bijstand.

Bibliotheek

Wat te bereiken?	Gelijke kansen, basisvaardigheden, digitale inclusie, sociale samenhang en zelfredzaamheid voor alle inwoners.
Wat gaan we ervoor doen?	• De bibliotheek geeft invulling aan haar maatschappelijke opdracht door inwoners te ondersteunen bij lezen, leren, ontwikkelen, ontmoeten en participeren. We stimuleren de samenwerking tussen de bibliotheek en partners binnen onderwijs, kinderopvang, cultuur, welzijn en het sociaal domein.
Hoe meten we dat?	We monitoren de voortgang via verschillende werkgroepen via outcomegericht werken.

Kulturhusen

Wat te bereiken?	De Kulturhusen versterken de vitaliteit, leefbaarheid en sociale samenhang van de kernen door inwoners actief te laten deelnemen aan maatschappelijke, culturele en sportieve activiteiten.
Wat gaan we er voor doen?	• We ondersteunen de doorontwikkeling van Kulturhus De Potstal in Hoonhorst naar een Kulturhus onder één dak. In 2027 geven we samen met de procesbegeleider en betrokken partners uitvoering aan de afgesproken vervolgstappen. • We versterken de samenwerking tussen de gemeente en de Kulturhusen door een integrale aanpak voor verduurzaming. Daarbij brengen we de verduurzamingsmogelijkheden per locatie in beeld en bieden we ondersteuning vanuit één centrale expertisefunctie vanuit de Kulturhusen.
Hoe meten we dat?	• We bespreken de resultaten van de uitvoering van verduurzamingsmaatregelen en klant- en partnertevredenheidsonderzoeken tijdens de kwartaaloverleggen, maken verbeterafspraken en volgen de uitvoering hiervan.

Sport

Wat te bereiken?	• Het motiveren van mensen om meer mee te doen aan sport, bewegen en gezondheid, en het versterken van de sociale basis in de lokale samenleving. • Werken aan vitale en toekomstbestendige sportclubs
Wat gaan we ervoor doen?	• We zetten een beweegconsulent senioren in om senioren aan te moedigen om te bewegen. • We zetten coördinatoren sport & gezonde leefstijl in voor het faciliteren van naschoolse activiteiten en sportkennismakingslessen • We werken aan sociale veiligheid bij sportclubs.
Hoe meten we dat?	• Via onder andere de GGD monitor en de Brede Regeling Combinatiefunctionaris (BRC) monitor op maat; • Uitgevoerde activiteiten worden vanuit het kwaliteitskompas gemonitord op bereik, effect en tevredenheid.

Integratie vergunninghouders (Inburgering)

Wat te bereiken?	Inburgeraars bereiken het voor hen hoogst haalbare taalniveau en doen naar vermogen mee in de samenleving. We zorgen ervoor dat minimaal 85% van de inburgeraars die de Z-route (leerroute inburgering) volgen, binnen 6 maanden na start van de leerroute is gestart met een participatietraject (participatieplaats, vrijwilligerswerk, taalstage) als opstap naar betaald werk.
Wat gaan we ervoor doen?	• In samenwerking met taalscholen, maatschappelijke organisaties en werkgevers zorgen voor een taalrijke leer- en werkomgeving; • Goede regie voeren op het inburgeringsproces van statushouders met behulp van het PIP (persoonlijk Plan Inburgering en Participatie); • De opbrengsten vanuit de evaluatie van het uitvoeringsplan inburgering meenemen in de doorontwikkeling van de uitvoering.
Hoe meten we dat?	• Registraties in de module inburgering.

Integratie vergunninghouders (Huisvesting statushouders)

Wat te bereiken?	• Voor alle doelgroepen woningen realiseren we passende huisvesting
Wat gaan we er voor doen?	• We maken prestatieafspraken met woningcorporaties over de huisvesting van statushouders en benutten eventuele mogelijkheden voor aanvullende (tijdelijke) huisvesting.
Hoe meten we dat?	• Eigen registraties en registratie COA.

Opvang Oekraïense vluchtelingen

Wat te bereiken?	• We leveren een bijdrage aan de opvang van Oekraïense vluchtelingen welke als gevolg van de oorlog met Rusland onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming van Oekraïense ontheemden (RTB) vallen. Daartoe heeft de gemeente een inspanningsverplichting.
Wat gaan we er voor doen?	• Het organiseren van voldoende opvangplaatsen in de gemeente Dalfsen.
Hoe meten we dat?	• Eigen registraties en regionale en landelijke registraties.

Participatie (Opvang van asielzoekers)

Wat te bereiken?	• We geven uitvoering aan het verdeelbesluit op basis van de Spreidingswet
Wat gaan we er voor doen?	• Het organiseren van duurzame opvangplaatsen voor asielzoekers (AZC Dalfsen).
Hoe meten we dat?	• Eigen registraties en registratie COA.

Jeugdwet

Wat te bereiken?	We streven ernaar dat onze jeugdigen veilig, gezond en kansrijk opgroeien.
Wat gaan we ervoor doen?	Met het uitvoeren van de hervormingsagenda jeugd richten we ons op: • We versterken de lokale teams, door het werken aan casusregie en versterken van de professionaliteit van consulenten. • Preventieve inzet via het jongerenwerk • Het uitbreiden van de functie van jeugdondersteuner, met als aandachtsgebied onderwijs.
Hoe meten we dat?	• Via het regionaal monitoringssysteem houden we zicht op het aantal indicaties en de kosten; • Door cliënttevredenheidsonderzoeken Jeugd wordt gekeken in hoeverre de geboden hulp voldoet aan de hulpvraag.

Lokale Toegang / Brede Toegang

Wat te bereiken?	We bouwen de komende jaren aan een toekomstbestendig sociaal domein waarin de druk op (geïndiceerde) zorg verschuift naar aandacht voor gezondheid, welzijn en preventie. Inwoners kunnen hiervoor terecht bij de brede toegang.

Wat gaan we ervoor doen?	• We zetten in op de doorontwikkeling van de Brede Toegang; • Doorontwikkelen en versterken positionering Informatiepunten in de kernen.
Hoe meten we dat?	• Meten aantal bezoekers van het Informatiepunt; • Meten tevredenheid dienstverlening Informatiepunt;

Preventie

Wat te bereiken?	Inwoners leven in een gezonde leefomgeving, zijn zelfredzaam en maken deel uit van een vitale gemeenschap.
Wat gaan we ervoor doen?	• Implementatie van het AZWA; • Via de lokale aanpak basisvaardigheden werken gemeente en partners aan het versterken van taal-, reken-, digitale en gezondheidsvaardigheden van inwoners.
Hoe meten we dat?	• Monitoren indicatoren vanuit de methodiek van het kwaliteitskompas. • GGD Monitor

Publieke gezondheid

Wat te bereiken?	Inwoners van Dalfsen zijn gezond en kunnen zo veel mogelijk zelfstandig en naar vermogen meedoen aan de samenleving
Wat gaan we ervoor doen?	• We ontwikkelen en implementeren de Wet integrale suïcide preventie
Hoe meten we dat?	• GGD monitor en GGD jaarverslag; • Sturingsrapportages in regionale overleggen.

Inkomen (Participatiewet)

Wat te bereiken?	We bieden inkomensondersteuning op grond van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en BBZ aan inwoners die daarop aangewezen zijn. Vanaf de start zetten we in op de vergroting van de (financiële) zelfredzaamheid van de inwoner.
Wat gaan we ervoor doen?	• We zetten maximaal in op de re-integratie in betaald werk van onze inwoners, zodat zij zoveel mogelijk voorzien in eigen inkomen en financieel zelfredzaam worden;
Hoe meten we dat?	We meten dit via de benchmark van Divosa.

Participatiewet (werk)

Wat te bereiken?	De Participatiewet heeft als doel om inwoners zonder werk te begeleiden op weg naar werk of in werk. Doel is dat inwoners zo regulier mogelijk, betaald werk verrichten. In de gemeente Dalfsen hanteren we als uitgangspunt dat we streven naar (financiële) zelfredzaamheid en participatie van inwoners voor de lange termijn. Iedereen moet naar vermogen mee (kunnen) doen in de samenleving.
Wat gaan we ervoor doen?	• We implementeren de nieuwe strategische beleidsvisie voor de re-integratie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt • Via het Werkcafe worden inwoners op een laagdrempelige manier begeleid van, naar en in werk, participatie en persoonlijke ontwikkeling.
Hoe meten we dat?	We meten dit via de benchmark van Divosa.

Onderwijshuisvesting

Wat te bereiken?	Goed onderwijs vraagt om toekomstbestendige huisvesting. We streven naar veilige, duurzame en passende schoolgebouwen in onze kernen. Daarmee investeren we niet alleen in onderwijs, maar ook in ontmoeting, ontwikkeling en de leefbaarheid van onze dorpen.
Wat gaan we ervoor doen?	• Uitvoeren van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs • In verband met inwerkingtreding Wet planmatige aanpak onderwijshuisvesting, wordt in de loop van 2027 de herijkte verordening ter besluitvorming voorgelegd.
Hoe meten we dat?	• We monitoren de voortgang en rapporteren hierover via de P&C cyclus.

Peuteropvang en VVE

Wat te bereiken?	We willen dat ieder kind in Dalfsen, ongeacht achtergrond of thuissituatie, de kans krijgt om zijn of haar mogelijkheden en talenten te ontdekken, te ontwikkelen en te benutten. Daarom zetten we in op het voorkomen en verminderen van taal- en onderwijsachterstanden.
Wat gaan we ervoor doen?	• Samen met kinderopvang, onderwijs, JGZ, bibliotheek en andere partners werken we aan vroegsignalering, ouderbetrokkenheid en een doorgaande ontwikkellijn van voorschool naar basisschool.
Hoe meten we dat?	We monitoren jaarlijks het bereik en de deelname aan peuteropvang en VVE, de uitvoering van de afspraken met partners en de ontwikkeling van kinderen. De uitkomsten gebruiken we om het aanbod en de samenwerking verder te verbeteren.

Indicatoren

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Aantal kinderen dat bestelling heeft gedaan via de webshop	Eigen administratie	224 (2018)	230	230	230	230

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Aantal huishoudens met bewindvoering	Eigen administratie	104 (2021)	85	85	85	85

Indicator	Bron	Nulmeting	2027	2028	2029	2030
Taakstelling en realisatie te huisvesten statushouders	Eigen gegevens en registraties COA	100% (2022)	100%	100%	100%	100%

Participatie

Indicator	Bron	Nulmeting 2019	2027	2028	2029	2030
Doel 2: maximale participatie. Indicator: aantal mensen met traject	S4SD	125	245		250	250
Doel 3: 30% van de instroom is binnen 12 maanden weer uitgestroomd naar betaald werk	Eigen gegevens	35%	>30%	>30%	>30%	> 30%
Doel 4: niet meer dan 25% zit langer dan 4 jaar in de uitkering	S4SD	26%	25%	25%	25%	25%
Doel 5: aantal personen met Beschut Werk*	S4SD	1	19	23	27	31

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Cultuur						
Lasten	-1.594	-1.775	-1.662	-1.688	-1.723	-1.737
Baten	145	256	62	62	62	63
Saldo van lasten en baten	**-1.450**	**-1.520**	**-1.600**	**-1.626**	**-1.661**	**-1.675**
WMO						
Lasten	-6.875	-7.775	-8.856	-10.028	-9.028	-9.136
Baten	2.420	1.673	1.616	2.369	2.369	2.429
Saldo van lasten en baten	**-4.455**	**-6.102**	**-7.240**	**-7.659**	**-6.659**	**-6.708**
Preventie						
Lasten	-3.185	-2.957	-3.440	-3.544	-3.616	-3.785
Baten	331	103	292	353	410	480
Saldo van lasten en baten	**-2.854**	**-2.854**	**-3.148**	**-3.192**	**-3.206**	**-3.305**
Inkomen						
Lasten	-7.672	-8.111	-8.419	-8.630	-8.917	-9.077
Baten	5.402	5.537	5.547	5.709	5.884	6.281
Saldo van lasten en baten	**-2.270**	**-2.574**	**-2.872**	**-2.921**	**-3.033**	**-2.796**
Kulturhusen						
Lasten	-1.599	-2.027	-2.051	-2.106	-1.871	-1.886
Baten	227	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-1.371**	**-2.027**	**-2.051**	**-2.106**	**-1.871**	**-1.886**
Sport						
Lasten	-1.238	-1.433	-1.406	-1.431	-1.441	-1.446
Baten	269	261	271	272	273	280
Saldo van lasten en baten	**-968**	**-1.172**	**-1.135**	**-1.159**	**-1.168**	**-1.167**
Integratie vergunninghouders						
Lasten	-5.539	-708	-658	-649	-661	-673
Baten	7.432	479	488	496	505	513
Saldo van lasten en baten	**1.893**	**-229**	**-170**	**-153**	**-156**	**-159**
Participatie						
Lasten	-5.350	-4.840	-4.777	-4.770	-4.858	-4.922
Baten	5.133	5.231	3.380	3.355	3.355	3.357
Saldo van lasten en baten	**-217**	**390**	**-1.398**	**-1.416**	**-1.504**	**-1.566**
Jeugdzorg						
Lasten	-8.869	-8.931	-9.623	-9.814	-10.120	-10.370
Baten	12	0	0	0	0	0

Saldo van lasten en baten	**-8.857**	**-8.931**	**-9.623**	**-9.814**	**-10.120**	**-10.370**
Lokale toegang						
Lasten	-2.633	-2.736	-2.779	-2.800	-2.822	-2.837
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-2.633**	**-2.736**	**-2.779**	**-2.800**	**-2.822**	**-2.837**
Publieke gezondheid						
Lasten	-1.679	-2.444	-2.022	-2.106	-2.189	-2.267
Baten	167	166	198	215	228	235
Saldo van lasten en baten	**-1.513**	**-2.279**	**-1.824**	**-1.891**	**-1.961**	**-2.031**
Sociale werkvoorziening						
Lasten	-3.835	-4.135	-3.818	-3.746	-3.680	-3.622
Baten	371	287	283	278	278	284
Saldo van lasten en baten	**-3.465**	**-3.848**	**-3.536**	**-3.468**	**-3.402**	**-3.338**
Onderwijs						
Lasten	-2.435	-2.520	-2.574	-2.573	-3.148	-3.177
Baten	350	298	298	302	305	312
Saldo van lasten en baten	**-2.086**	**-2.222**	**-2.276**	**-2.271**	**-2.843**	**-2.865**
Stortingen in reserves	-4.801	-5.608	-142	-142	-142	-142
Onttrekkingen aan reserves	1.078	10.795	880	880	630	630
Resultaat	**-33.968**	**-30.916**	**-38.915**	**-39.739**	**-39.918**	**-40.215**

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Jongeren met delict voor rechter	% (12 t/m 21 jarigen)	2023	CBS	0	1	1
Kinderen in uitkeringsgezin	%	2024	CBS	3	6	4
Netto arbeidsparticipatie	%	2025	CBS	77,4	73,2	73,6
Werkloze jongeren	%	2024	CBS	1	2	2
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	CBS	0,6	1,0	1,0
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2025	CBS	0,3	0,4	0,3
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2025	CBS	530	720	716
Banen	Aantal per 1.000 inwoners (15 - 64 jaar)	2025	CBS/LISA	805,7	858,8	749,8
Lopende re-integratie voorzieningen	per 10.000 inwoners (15 - 64 jaar)	2024	CBS	248,2	203,1	207,1
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	CBS	11,6	13,7	13,9
Niet-sporters	%	2024	Gezondheidsmonitor (CBS, RIVM, GGD)	42,5	42,5	44,7
Personen met een bijstandsuitkeringen	Aantal per 10.000 inwoners	2025	CBS	131,6	281,2	190,8

Financiële ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Autonoom				
Maatwerkvoorziening rolstoelen	45	45	45	45
Bibliotheek	-176	-177	-167	-202
Gemeentelijke opvang Oekraïne	125	125	125	125
Jeugdzorg	71	296	276	26
PW Inkomensvoorziening	-266	-399	-543	-263
Diverse kleine aanpassingen	-4	-4	-4	-4
Integratie vergunninghouders	-20	-	-	-
Stichting Dalfsen Werkt en Begeleidende participatie	84	83	374	517
PGB WMO	50	50	50	50
Beschut Werk	-109	-96	-118	-162
Reserve mutaties				
	-	-	-	-
Totaal ontwikkelingen in dit programma	**-201**	**-77**	**38**	**132**

Toelichting

Autonoom

Maatwerkvoorziening rolstoelen
Voordeel € 45.000, structureel
De afgelopen drie jaar ontstond aan het einde van het jaar op deze kostenplaats een overschot daarom ontstaat een structureel voordeel van € 45.000.

Bibliotheek
Nadeel € 129.000, structureel (budgetneutraal)
De tijdelijke middelen voor de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) en de aankomende zorgplicht bibliotheken worden vanaf 2027 structureel toegevoegd aan het gemeentefonds. De middelen worden hiermee meerjarig geraamd. Voor zowel de baten (opgenomen in programma Samen Besturen), als de lasten (in programma Samen Leven), betreft dat een mutatie van ca. € 129.000, waardoor sprake is van budgetneutrale wijziging.

Nadeel € 47.000, structureel
De exploitatiesubsidie voor de bibliotheek wordt vanaf 2027 structureel verhoogd. Dit volgt uit de meerjarenbegroting 2027-2030 en wordt vooral veroorzaakt door loon- en prijsontwikkelingen, indexering, hogere automatiserings- en advieskosten en stijgende huisvestingslasten. Bij het bepalen van de subsidie is uitgegaan van de reguliere exploitatie. Het nieuwe meerjarenbeleidsplan 2027-2030 en bijbehorende ambities zijn hierin niet meegenomen. Hierover volgt een afzonderlijk voorstel aan de raad.

Gemeentelijke opvang Oekraïne
Voordeel € 125.000, structureel
Per 1 juli 2026 treedt de Doelgroep Flexibele Regeling in werking, wat gevolgen heeft voor de vergoeding van kosten voor opvang van Oekraïners per 1 januari 2027. In 2026 geldt nog de normvergoeding van € 44,- per dag per opvangplek. Vanaf 2027 worden kosten voor o.a. huur, inventaris, gas/water/licht, beveiliging en begeleiding vergoed op basis van werkelijke kosten. Voor een beperkt aantal uitvoeringskosten wordt een aanvullende normvergoeding verstrekt. De afgelopen jaren was de normvergoeding hoger dan de werkelijke kosten. Vanaf volgend jaar gaan we uit van een budgetneutrale uitvoering. De begroting wordt hier op gecorrigeerd, wat resulteert in dit voordeel.

Jeugdzorg

Jeugdzorg, voordeel 159.000, structureel

Uit de prognoses voor 2026 blijkt dat de maandelijkse uitgaven voor jeugd structureel lager liggen dan een jaar geleden. Sinds medio 2025 is een afname zichtbaar van de kosten, met name bij begeleiding, jeugdhulp met verblijf, pleegzorg en jeugd-GGZ. Deze ontwikkeling hangt samen met verschillende maatregelen die de afgelopen jaren zijn ingezet. Zo bieden jeugdondersteuners laagdrempelige ondersteuning, waardoor minder jongeren worden doorverwezen naar specialistische jeugdhulp. Er wordt intensief samengewerkt met partners zoals de Jeugdgezondheidszorg, Veilig Thuis, gecertificeerde instellingen en het onderwijs. Hierdoor worden problemen vaker eerder gesignaleerd en kan waar mogelijk lichtere ondersteuning worden ingezet. Tevens dragen de ondersteuning door de gedragswetenschapper en juridisch adviseur, samen met aangescherpte beleidsregels en de geactualiseerde Jeugdverordening, bij aan een zorgvuldige en doelmatige uitvoering.

Het aantal jeugdigen dat in aanmerking komt voor vervoer is in 2026 toegenomen. Daarnaast leiden nieuwe inkoopafspraken tot hogere kosten per cliënt. Voor 2026 wordt daarom een nadeel verwacht. Dit nadeel is verwerkt in de prognose, maar wordt vanwege de omvang afzonderlijk vermeld.

Coördinator infopunt, nadeel € 88.000, incidenteel

We bouwen de komende jaren aan een toekomstbestendig sociaal domein waarin de druk op (geïndiceerde) zorg verschuift naar aandacht voor gezondheid, welzijn en preventie. Inwoners kunnen hiervoor terecht bij de Brede Toegang. We ontwikkelen en versterken daarom ook de positionering van de Informatiepunten in de kernen. De (personele) ondersteuning van het Informatiepunt wordt daarom met een jaar verlengd.

PW Inkomensvoorziening

Nadeel € 266.000, structureel

Het nadeel wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal uitkeringen. Landelijk neemt het aantal uitkeringen toe en hoewel het aantal uitkeringen in Dalfsen nog steeds relatief laag is, is ook hier een stijging zichtbaar. De verwachting is dat de stijging, conform landelijke ontwikkelingen, doorzet. In de meicirculaire zijn we met € 154.000 gedeeltelijk gecompenseerd.

Diverse kleine aanpassingen

Nadeel € 4.000, structureel

Diverse kleine aanpassingen op dit beleidsveld die ten laste komen van het begrotingssaldo.

Integratie vergunninghouders

Inburgering statushouders (budgetneutraal)

De SPUK inburgering wordt achteraf vastgesteld obv het aantal huisvestingen van inburgeringsplichtigen over een heel jaar. Dalfsen behaalt de taakstelling huisvesting nu voornamelijk via nareis, nieuwe huisvesting gaat moeizaam door druk op de woningmarkt. Plaatsing in een HAR woning telt wel mee voor de taakstelling, echter niet voor de SPUK Inburgering. Kortom, de aantallen taakstelling, huisvesting en SPUK lopen niet gelijk. Dit betekent dat we nog een aantal statushouders in de regionale opvang Zwolle of HAR regeling hebben die al wel inburgeren, maar waarvoor we nog geen SPUK krijgen. Dus voorfinanciering. Dit kan eind 2026 betekenen dat de kosten inburgering hoger uitvallen en we het bedrag wat is gereserveerd binnen de reserve vluchtelingen hiervoor moeten inzetten.

Huisvesting statushouders (budgetneutraal)

Voor de tijdelijke huisvesting van statushouders was voor 2026 niet begroot. Onder deze post vallen uitgaven voor tijdelijke huisvesting van statushouders vanuit de Hotel en Accommodatie Regeling (HAR). Voor 2027 hebben we de verwachte kosten en baten voor huur, inrichting, energielasten en begeleiding opgenomen. Deze worden gedekt vanuit de HAR vergoedingen die in 2026 eenmalig zijn uitgekeerd bij de huisvesting van statushouders en waarvan de kosten in een volgend boekjaar doorlopen. De vergoedingen voor tijdelijke huisvesting zijn met ingang van 1 juli 2026 verlaagd en ondergebracht in een decentralisatie-uitkering (Decentralisatie Uitkering Tijdelijke Opvang). Voor 2027 en verder verwachten we de kosten te kunnen dekken vanuit de vergoedingen die zijn en worden verstrekt vanuit het rijk.

Huisvesting nieuwkomersonderwijs (budgetneutraal)
Voorheen was er op deze post niet begroot. De kosten voor de nieuwkomersschool die nu in Dalfsen is gehuisvest, betreffen vanaf 2027 voornamelijk huur van het pand en nog mogelijke incidentele kosten voor aanpassingen aan het gebouw. De kosten worden gedekt door de OHBA regeling (Onderwijshuisvestingsbudgetten Asielzoekers) die is toegekend en waarvan de middelen meerjarig (voor de duur van de bestuursovereenkomst van het AZC) zijn uitgekeerd via de septembercirculaire.

Implementatie Plateau 2, nadeel € 20.000, incidenteel
Op dit moment vindt gegevensuitwisseling tussen DUO, COA en gemeente handmatig plaats (plateau 1). Plateau 2 zit nu in de pilotfase en biedt straks de mogelijkheid om gegevensuitwisseling te automatiseren tussen deze drie organisaties, wat efficiëntie oplevert in de uitvoering. Vanaf 2027 wordt het mogelijk om als gemeente hierop aan te haken. Vanuit inburgering en applicatiebeheer volgen we deze ontwikkeling. In de decembercirculaire 2025 is er reeds € 13.300 voor dit project uitgekeerd aan de gemeente. Dit bedrag zit in de algemene middelen en daar willen we een beroep op doen. De totale kosten schatten we op ca. € 20.000.

Stichting Dalfsen Werkt en Begeleidende participatie
Voordeel € 83.500, structureel
Het aantal werknemers bij Stichting Dalfsen Werkt daalt jaarlijks, als gevolg van de beëindigde regelgeving van de Sociale Werkvoorziening. Daardoor dalen de salariskosten en de begeleidingskosten structureel.

PGB WMO
Voordeel € 50.000, structureel
De afgelopen jaren hebben we minder PGB's verstrekt omdat we inzetten op preventieve ondersteuning of in Zorg in Natura. Dit voordeel nemen we nu structureel op in de begroting.

Beschut Werk
Nadeel € 109.000, structureel
Het aantal cliënten met een Beschut Werk indicatie neemt jaarlijks toe als gevolg van de taakstelling vanuit het Rijk. Overeenkomstig het beleidsplan hanteren we geen wachtlijsten: zodra we een geschikte werkplek voor iemand gevonden hebben, plaatsen wij deze bij de betreffende werkgever. In Dalfsen hebben wij meer mensen aan het werk dan de wettelijke taakstelling vereist. Vanuit de BUIG worden we deels gecompenseerd voor de begeleidingskosten.

Budgettair neutrale ontwikkelingen

AZWA-middelen, budgetneutraal, structureel
Met ingang van 2027 komt de AZWA in plaats van GALA-regeling. De middelen worden hiermee meerjarig geraamd. Voor zowel de baten als de lasten betreft dat een mutatie van ca. € 335.000. De bijdrage komt in de vorm van een SPUK en is dus uitsluitend bedoeld voor de uitvoering van de werkagenda vanuit het AZWA.

Uitstellen invoering inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage Wmo, budgetneutraal, incidenteel
De invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage is wederom uitgesteld naar 2028. Voor Dalfsen was voor 2027 een bedrag van € 313.000 hiervoor opgenomen. In de meicirculaire is aangekondigd dat gemeenten gecompenseerd worden voor het uitstel van de vervanging van het abonnementstarief. Hiermee corrigeert het kabinet de eerdergenoemde uitgave uit het fonds. Het uitstel van deze regeling wordt daarom budgetneutraal verwerkt in de begroting.

Beschermd Wonen
Uw raad heeft eerder al besloten de vrijval van middelen vanuit Beschermd Wonen tot die tijd te storten in de reserve Beschermd Wonen. Tot en met 2027 is nog vrijval van middelen te verwachten: voorstel is om deze middelen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Beschermd Wonen.

Verbonden partijen

GGD IJsselland
De gemeente Dalfsen neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling GGD (Gemeentelijke Gezondheidsdienst) IJsselland. De GGD bouwt voor gemeenten in IJsselland aan publieke gezondheid.
GGD IJsselland voert de taken uit zoals deze in de wet Publieke gezondheid aan gemeenten zijn opgedragen, zoals jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, monitoring van gezondheid en advies over gezondheidsbeleid gemeenten en de zorg voor publieke gezondheid bij crisis en rampen. De GGD ondersteunt de gemeente bij de uitvoering van de Jeugdzorg. In het bijzonder de inkoop, contractbeheer en monitoring van diensten in het kader van specialistische jeugdzorg.
Na aanvang van iedere bestuursperiode wordt door het Algemene Bestuur een nieuwe bestuursagenda voor de bestuursperiode opgesteld.

De Bestuursagenda is een strategisch document met als doel verbindingen te leggen en samenwerking en samenspel te organiseren. Een integrale benadering van gezondheid, zorg en welzijn staat hierin centraal. GGD IJsselland coördineert de uitvoering. De uitvoering van de agenda heeft een programmatische aanpak, hierbij wordt jaarlijks een activiteitenplan opgesteld en uitgevoerd.

Met de Bestuursagenda "Gezond samen leven" werken GGD IJsselland en de 11 gemeenten in de regio in de periode 2023 – 2027 verder aan het bevorderen en beschermen van gezondheid van alle inwoners in de regio IJsselland. De nieuwe agenda bouwt voort op de agenda van de afgelopen jaren. Versterken van preventie en het bevorderen van gezondheid vanuit het concept van positieve gezondheid staat hierin centraal. De komende jaren werken we verder aan vijf inhoudelijke thema's:
1) Gezonde sociale basis
2) Gezond en kansrijk opgroeien
3) Mentale gezondheid
4) Gezonde en duurzame leefomgeving
5) Gezond ouder worden

Gemeenschappelijke regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek
De gemeente Dalfsen neemt deel aan de regeling Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek. Dit is een samenwerkingsverband voor het voorkomen en opsporen van fraude met sociale zekerheidsregelingen. De gemeente Dalfsen heeft haar bevoegdheid voor opsporing en voorkomen van fraude op grond van de uit te voeren sociale zekerheidsregeling overgedragen aan de gemeente Zwolle.

Stichting Dalfsen Werkt
Het doel van de stichting is het tot stand brengen en in stand houden van de werkvoorziening voor Dalfsenaren met een arbeidsbeperking. Daarnaast zetten wij de stichting in als re-integratie instrument voor onze inwoners die aangewezen zijn op inkomensondersteuning.

Voor de financiële bijdrage, de financiële kengetallen, beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's van deze verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf verbonden partijen.

Samen Besturen

Portefeuillehouders en beleidsvelden

Portefeuillehouder	Beleidsveld
Portefeuillehouder Sijbom	Bestuur Overhead (personeel, huisvesting, automatisering)
Portefeuillehouder Schuurman	Overhead (planning en control) Algemene baten en lasten Belastingen en heffingen Algemene uitkering Mutatie reserves
Portefeuillehouder Rozendaal	Overige gebouwen en gronden

Omschrijving van het programma

Maatschappelijk effect
We streven naar een solide bestuur, zodat richting kan worden gegeven aan een goed functionerende gemeente die ten dienste staat van haar inwoners.

Belangrijke ontwikkelingen

Bestuurlijke doelen voor de lange termijn
We willen een gemeente zijn waar inwoners, ondernemers en partners zich gehoord voelen en gehoord worden, en waar besluiten helder en transparant worden genomen. We zorgen voor toegankelijke en betrouwbare dienstverlening, zodat inwoners, ondernemers en partners eenvoudig contact kunnen opnemen en begrijpelijke informatie krijgen. We blijven investeren in duidelijke communicatie, moderne digitale middelen, en innoveren om onze dienstverlening en bedrijfsvoering toekomstbestendig te maken.
We versterken de lokale democratie door inwoners en de raad op grotere opgaven meer in positie te brengen. Inwonerbetrokkenheid blijft onverminderd belangrijk. Daarbij zetten we in op duidelijkheid vooraf op welke manier participatie plaatsvindt, welke rollen er zijn en waar invloed ligt.

We werken samen met regionale partners zoals Regio Zwolle en de P10 aan opgaven die de gemeentegrenzen overstijgen. We focussen bewust op dié samenwerkingsverbanden die aantoonbare meerwaarde hebben voor Dalfsen.

De arbeidsmarkt is krap en de komende jaren krijgen we te maken met vergrijzing en uitstroom van ervaren medewerkers. Het is nodig om te investeren in een toekomstbestendige organisatie die aantrekkelijk blijft voor medewerkers, zodat we voldoende kennis en kwaliteit in huis hebben om onze taken goed uit te voeren.

In de komende periode zetten wij in op verdere versterking van de planning- en controlcyclus. Wij implementeren doelsturing, waardoor middelen nadrukkelijker worden gekoppeld aan maatschappelijke effecten. Daarbij hebben we de ambitie om nauwkeuriger te begroten.

Deze doelen geven richting aan hoe we als gemeente willen werken: dichtbij inwoners, duidelijk in wat we doen en samen waar dat meer oplevert dan alleen.

Ontwikkelingen

Participatie
De komende jaren verandert de context waarbinnen de gemeente werkt in hoog tempo. De lokale democratie staat onder invloed van maatschappelijke verwachtingen: inwoners willen meer invloed, meer transparantie en meer ruimte om mee te denken. Dat vraagt om een verdere professionalisering van participatieprocessen en om een gemeenteraad die steeds meer optreedt als gesprekspartner van

de samenleving. In 2027 willen we merkbare stappen zetten richting een sterkere lokale democratie. Inwoners worden eerder betrokken bij plannen en krijgen duidelijkheid over hun rol en invloed. Besluitvorming wordt transparanter en begrijpelijker, onder meer door toegankelijkere raadsinformatie en heldere communicatie.

Programma dienstverlening
Met het programma Dienstverlening werken wij aan toegankelijke en betrouwbare dienstverlening. Digitale transformatie, AI en datagedreven werken zijn hierin geen keuze meer, maar randvoorwaarde om als gemeente relevant en toekomstbestendig te zijn. Inwoners verwachten dat zij 24 uur per dag zaken kunnen regelen, maar ook dat persoonlijk contact mogelijk blijft wanneer dat nodig is. Tegelijkertijd nemen de eisen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy toe, waardoor we onze digitale basis verder moeten versterken. Er is nieuwe wetgeving waardoor onze dienstverlening in 2027 moet voldoen aan de vernieuwde landelijke normen voor digitale toegankelijkheid en informatiebeveiliging. Op basis van een uitgevoerde analyse van datgene waar we conform nieuwe wet- en regelgeving aan moeten voldoen, zetten we daarin gerichte stappen. We werken toe naar een hybride vorm van dienstverlening waarin inwoners zelf kunnen kiezen hoe zij contact opnemen. We streven naar begrijpelijke taal als standaard.

Regionale samenwerking
Regionale samenwerking vormt een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven van Dalfsen. Zo werken we in samenwerkingsverbanden op gebied van bedrijfsvoering, ruimte en sociaal domein, onder andere binnen Regio Zwolle, de P10 en Shared Service Center Ons. Tegelijkertijd zien we een toename van het aantal regionale programma's en samenwerkingsinitiatieven. Om onze bestuurlijke en ambtelijke capaciteit effectief in te zetten, maken we bewuste keuzes in de samenwerkingen waaraan we deelnemen en de rol die we daarin vervullen. Dat doen we aan de hand van een agenda. Zo houden we focus op de opgaven die voor Dalfsen het meest van belang zijn en zorgen we ervoor dat samenwerking aantoonbaar bijdraagt aan onze doelstellingen. Ook lokaal versterken we de samenwerking met inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties door te werken vanuit gedeelde doelen en duidelijke afspraken.

Professionalisering inkoop & contractmanagement
Sinds de invoering van de eerste landelijke aanbestedingsregels in 2000 is de professionalisering van de inkoop in stroomversnelling geraakt. De gemeente Dalfsen heeft gekozen voor samenwerking met het Shared Service Center Ons, dat onder andere expertise biedt op Inkoop en Contractmanagement. Deze samenwerking heeft heel veel goede ontwikkelingen opgeleverd. De groeiende aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI), Bibob en rechtmatigheid vragen om nauwe afstemming met beleid en uitvoering en daarmee eigen capaciteit binnen de organisatie.

Arbeidsmarkt
De krapte op de arbeidsmarkt houdt aan. Door vergrijzing en de uitstroom van ervaren medewerkers staat de beschikbaarheid van voldoende kennis en capaciteit steeds meer onder druk. Het aantrekken en behouden van medewerkers vraagt om een organisatie die aantrekkelijk is, investeert in vakmanschap en ruimte biedt voor ontwikkeling. De gemeentelijke organisatie ontwikkelen we door zodat we klaar zijn voor de opgaven van deze tijd. Dat betekent dat we investeren in het aantrekken en behouden van medewerkers, in leiderschap en in duurzame inzetbaarheid. Teams worden ondersteund in het opgavegericht en datagedreven werken, zodat we sneller kunnen inspelen op ontwikkelingen. Professioneel opdrachtgeverschap wordt verder ontwikkeld, zodat we beter sturen.

Maatschappelijke effecten
Tot slot vroeg de Perspectiefnota 2027–2030 al om een Planning & Control-cyclus die meer gericht is op maatschappelijke effecten. Dat betekent dat we onze monitoring, rapportages en indicatoren verder verbeteren, zodat bestuur en management beter kunnen sturen in een periode waarin de financiële ruimte onder druk staat. We sturen nadrukkelijker op maatschappelijke waarde en scherpen onze programma's aan met duidelijke doelen en indicatoren. Monitoring en rapportages worden ontwikkeld, zodat bestuur en management beter zicht krijgen op voortgang en resultaten. Financiële keuzes zijn onderbouwd en gemotiveerd, zodat er een afgewogen besluit genomen kan worden.

Wat willen wij bereiken?

Bestuur en Samenwerken

Wat is ons beleid?

Algemene baten en lasten
Dit beleidsveld bevat de treasuryactiviteiten, het begrotingssaldo en de stelposten voor onvoorzien. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

Algemene uitkering
Dit beleidsveld bevat de uitkeringen uit het gemeentefonds. Het betreft de grootste inkomstenpost voor de gemeente. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd.

Belastingen en heffingen
We streven naar zo laag mogelijke lasten voor onze inwoners en bedrijven. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar de paragraaf lokale heffingen.

Bestuur

Wat te bereiken?	• We zetten in op het verbeteren van inwonerbetrokkenheid: we betrekken inwoners, ondernemers en organisaties bij projecten en processen van de gemeente en faciliteren initiatieven vanuit de samenleving. Hierbij streven we naar:
	  o Het versterken van het samenspel met onze inwoners, waarbij de focus op open/laagdrempelig en duidelijkheid ligt. We toetsen inwonersinitiatieven op maatschappelijke waarde, haalbaarheid en inpasbaarheid;
	  o Het betrekken van onze inwoners, waar het kan, bij onze maatschappelijke vraagstukken en het proces om te komen tot beleid of uitvoering van projecten.
	• Een zodanige doorontwikkeling van de bestuurscultuur en de versterking van het bestuurlijk samenspel dat een efficiënte en effectieve werkwijze:
	  o kan bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van de besluitvorming;
	  o ruimte kan bieden aan het onderling debat;
	  o ruimte kan bieden aan de inbreng van bewoners, ondernemers en instellingen.
	• Het bieden van passende ondersteuning van de gemeenteraad door middel van:
	  o Een rekenkamer met een duidelijk onderzoeksprogramma;
	  o Een griffie die qua takenpakket en formatie is afgestemd op de bestuurlijke ambities van de gemeenteraad.

Wat gaan we er voor doen?	• In het kader van Goed Goan is het nieuwe vergadermodel inclusief meer ruimte voor inbreng van inwoners geïmplementeerd en de verbeterpunten uit de evaluatie worden verder uitgewerkt voor het nieuwe politieke seizoen; • De Rekenkamer voert conform het vastgestelde onderzoeksprogramma onderzoeken uit naar doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid; • We implementeren het vernieuwde beleid inwonerbetrokkenheid. In het beleid staan onder andere de werkwijzen en verschillende rollen beschreven. Het bijbehorende uitvoeringsprogramma draagt bij aan het realiseren van het vernieuwde beleid; • We evalueren en leren van onze participatietrajecten waarbij het inwonerbetrokkenheid beleid leidend is.
Hoe meten we dat?	• De indicatoren zoals opgenomen in het vernieuwde beleid inwonersbetrokkenheid.

Strategische samenwerking

Wat te bereiken?	We versterken onze strategische samenwerking, zodat we als gemeente Dalfsen beter in staat zijn om complexe maatschappelijke opgaven aan te pakken. Dit doen we samen met medeoverheden, buurgemeenten, ondernemers, maatschappelijke organisaties én inwoners.
Wat gaan we er voor doen?	In 2027 richten we ons op: • We zijn proactief en maken strategische keuzes in onze regionale inzet en belangenbehartiging om de opgaven en ambities van Dalfsen te realiseren. We informeren de raad periodiek over de voortgang en resultaten. • Participatie en betrokkenheid van inwoners, passend bij onze ambities om samen te werken mét de samenleving. • Een toekomstbestendige bedrijfsvoering waarin digitalisering, AI, innovatie, veiligheid en samenwerking via SSC Ons centraal staan.
Hoe meten we dat?	In lijn met de Perspectiefnota onderzoeken we in 2027 hoe we: • samenwerking beter kunnen monitoren, • effecten inzichtelijk kunnen maken, • en kunnen leren van wat werkt en wat niet. De raad ontvangt in 2027 ten minste één rapportage over de regionale inzet van Dalfsen, inclusief prioriteiten, activiteiten en bereikte resultaten.

Bedrijfsvoering

Wat is ons beleid?

Organisatie

Wat te bereiken?	De gemeente Dalfsen is een slagvaardige en toekomstbestendige organisatie met voldoende kwalitatief personeel, zodat maatschappelijke opgaven en dienstverlening voor inwoners en ondernemers tijdig, kwalitatief goed en betrouwbaar worden uitgevoerd.
Wat gaan we er voor doen?	• We voeren onze arbeidsmarktcommunicatie op basis van een helder en herkenbaar werkgeversmerk. Werving en selectie zetten wij doelgericht en proactief in, met bijzondere aandacht voor moeilijk vervulbare en strategisch cruciale functies, zodat vacatures tijdig en goed worden ingevuld. In 2027 werken met een actuele strategische personeelsplanning, die we actief inzetten om inzicht te hebben in de benodigde capaciteit en om gericht te sturen op de aansluiting tussen personele inzet en onze strategische opgaven. • We zijn en blijven een aantrekkelijke werkgever door structureel te investeren in en aandacht te hebben voor de ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers. We monitoren doorlopend onze inzet hierop om waar nodig bij te kunnen sturen. We zorgen voor goede en passende secundaire arbeidsvoorwaarden. • We werken opgavegericht met passende werkvormen, zoals programma's en projecten. In 2027 versterken we dit door actief te leren van de uitvoering: we evalueren programma's en projecten en vertalen ervaringen naar verbeteringen in onze manier van werken. • We zetten met de visie op innovatie Slimmer, digitalisering en data gericht in om dienstverlening eenvoudiger, sneller en persoonlijker te maken door klein te starten en te schalen wat werkt. We investeren in technologie en mensen, gedreven door leiderschap, eigenaarschap en meesterschap. Zo bouwen we een organisatie waarin innovatie de norm is en prestaties versnellen. Richting 2027 passen we bewezen AI, agentic workflows en robotisering toe met minder complexiteit, hogere kwaliteit en voorspelbare uitvoering als resultaat. • We zijn een open en transparante gemeente en we willen inwoners, ondernemers en partners goed en op tijd informeren. Daar zetten we onze communicatie op in. Onder andere door onze communicatie doelgroepgericht in te richten (inwoners, ondernemers, partners), met heldere en begrijpelijke taal (B1-niveau waar mogelijk). We zorgen voor eenduidige en actuele informatie op alle communicatiekanalen. Daarnaast maken we gebruik van feedback van inwoners en ondernemers om onze communicatie continu te verbeteren.
Hoe meten we dat?	• Via meetinstrumenten zoals periodiek medische onderzoeken en medewerkerstevredenheidsonderzoek. • Voor digitale transformatie 'Slimmer' worden nog KPI's bepaald, zoals klanttevredenheid, vertrouwen, doorlooptijd, first-time-right, gebruik en zelfredzaamheid, met dashboards en kwartaalrapportages. • We meten communicatie via impactanalyses op communicatiecampagnes, publieksonderzoek en gebruiksdata (hoeveel, hoe vaak en door wie) van gemeentelijke diensten. Daarnaast zetten we in om onze standaardcommunicatie minimaal 80% op B1 niveau te hebben. • In 2027 zal weer het 4-jaarlijkse onderzoek plaatsvinden "waar staat je gemeente" (tevredenheid inwoners over o.a. gemeentelijke dienstverlening).

Innovatie

Wat te bereiken?	De gemeente Dalfsen heeft een efficiënte en effectieve bedrijfsvoering, met als gevolg goede interne en daarmee externe dienstverlening. Om dit te bereiken maken wij, waar het toevoegt gebruik van technologie.
Wat gaan we er voor doen?	Wij bouwen aan een gemeente waarin GebruikersGemak centraal staat. We denken en handelen vanuit het perspectief van inwoners, ondernemers en medewerkers. Technologie zetten we niet in omdat het kan, maar omdat het processen eenvoudiger, sneller, transparanter en begrijpelijker maakt. Via de Uitvoerings- en Investeringsagenda: Team Informatiemanagement, Digitale transformatie en innovatie investeren wij nadrukkelijk in het herontwerpen en vereenvoudigen van werkprocessen. Zodat medewerkers hun werk logisch, intuïtief en efficiënt kunnen uitvoeren. Dit vraagt een continu verbeterklimaat waarin de vraag centraal staat: waarom doen we dit zo, en kan het eenvoudiger of beter? Tegelijkertijd bieden we moderne en betrouwbare dienstverlening, versterken we de digitale vaardigheden binnen onze organisatie en geven we inwoners meer regie over hun gegevens, onder andere via de EDI-wallet. De gemeente Dalfsen maakt het makkelijk. Digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Door de slimme inzet van data, AI, robotisering en agentic workflows vergroten we het gebruikersgemak, versterken we de transparantie en bouwen we aan een wendbare en toekomstbestendige organisatie. Voor een concrete uitwerking van activiteiten verwijzen wij u naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel informatiemanagement.
Hoe meten we dat?	Via Inwonerstevredenheidsonderzoek en Medewerkerstevredenheidsonderzoek

Overige gebouwen en gronden
Dit beleidsveld bevat de baten en lasten van onroerend goed dat niet aan een specifiek beleidsveld is toe te rekenen. Op dit onderdeel zijn geen specifieke doelen geformuleerd. Voor wat betreft duurzaamheid gemeentelijke gebouwen verwijzen wij u naar programma Samen Wonen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Bestuur						
Lasten	-3.415	-2.299	-2.203	-2.237	-2.280	-2.305
Baten	14	13	13	13	13	14
Saldo van lasten en baten	**-3.401**	**-2.286**	**-2.190**	**-2.224**	**-2.266**	**-2.292**
Algemene baten en lasten						
Lasten	-1.241	-125	-598	-922	-1.344	-1.465
Baten	1.357	1.054	1.114	1.538	1.763	1.859
Saldo van lasten en baten	**116**	**929**	**516**	**617**	**419**	**394**
Algemene uitkering						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	60.100	61.640	64.450	63.005	63.416	65.892
Saldo van lasten en baten	**60.100**	**61.640**	**64.450**	**63.005**	**63.416**	**65.892**
Belastingen en heffingen						
Lasten	-368	-435	-445	-460	-477	-505
Baten	9.028	9.386	9.824	10.255	10.695	11.017
Saldo van lasten en baten	**8.661**	**8.951**	**9.379**	**9.795**	**10.218**	**10.512**
Overige gebouwen en gronden						
Lasten	-730	-671	-635	-726	-767	-807
Baten	353	326	244	247	250	180
Saldo van lasten en baten	**-377**	**-344**	**-392**	**-479**	**-516**	**-627**
Overhead						
Lasten	-15.672	-16.156	-18.249	-19.010	-19.567	-20.304
Baten	1.127	1.058	1.439	1.447	1.455	1.465
Saldo van lasten en baten	**-14.546**	**-15.098**	**-16.810**	**-17.563**	**-18.112**	**-18.840**
Stortingen in reserves	-2.064	-14.542	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	8.482	12.780	544	312	312	312
Resultaat	**56.971**	**52.030**	**55.497**	**53.463**	**53.472**	**55.351**

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Bron	Dalfsen	Nederland	25.000 - 50.000 inwoners
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2027	Eigen gegevens	9,6	nb	nb
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2025	Eigen gegevens	9,6	nb	nb
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2027	Eigen gegevens	942	nb	nb
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen	2027	Eigen gegevens	9%	nb	nb
Overhead	% van totale lasten	2027	Eigen gegevens	17%	nb	nb

Financiële ontwikkelingen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Autonoom				
Formatie: Centrale Inkoop, Contract en management	-276	-276	-276	-276
Technische middelen Project Slimmer	-148	-123	-	-
Dekkingsbijdrage bedrijfsvoering	-50	-50	-50	-50
Formatie: Openbare ruimte en buitendienst	-189	-189	-	-
Actualisatie investeringslasten	486	59	98	-95
Aanpassing rente	345	358	257	172
Septembercirculaire 2026	581	511	657	749
Onroerendzaakbelasting (OZB)	146	277	407	501
Nieuw beleid				
Formatie: Project Slimmer door digitale transformatie	-101	-101	-	-
Formatie: Communicatie	-88	-88	-	-
Formatie: Regisseur Wonen	-101	-101	-101	-101
Reserve mutaties				
	-	-	-	-
Totaal ontwikkelingen in dit programma	**605**	**277**	**993**	**900**

Toelichting

Autonoom

Formatie: Centrale Inkoop, Contract en management
De accountant heeft opmerkingen geplaatst bij de inkoop en benadrukt dat dit aandacht verdient. Tevens zijn er vorig jaar diverse onrechtmatigheden geconstateerd.
Naast dit zwaarwegende argument zijn er een aantal ontwikkelingen bij SSC ONS aan de gang die vragen om een serieuze vormgeving van inkoop & contractmanagement. Zo wordt er bijvoorbeeld van onze organisatie gevraagd meer grip te krijgen op de aanbestedingen die in de toekomst gaan lopen met als doel om oa samenwerkingskansen met partner gemeenten vroegtijdig te kunnen signaleren. Om deze professionaliseringsslag te bewerkstelligen is een uitbreiding van 2,8 fte in formatie nodig

Technische middelen Project Slimmer
Voor de realisatie van de doelstellingen uit Slimmer zijn investeringen in technische middelen noodzakelijk. Hiermee verbeteren we zowel het gebruiksgemak voor inwoners als de kwaliteit, efficiëntie en continuïteit van de dienstverlening voor medewerkers. Voor deze technische voorzieningen is sprake van een incidentele uitgave van € 148.000 in 2027 en € 123.000 in 2028.

Dekkingsbijdrage bedrijfsvoering
De uitbreiding van het personeelsbestand leidt tot hogere kosten voor onder meer huisvesting, middelen (zoals licenties) en dienstverlening vanuit ONS. Deze begrotingswijziging voorziet in dekking van deze aanvullende kosten.

Formatie: Openbare ruimte en buitendienst
Een aantrekkelijke, veilige en verzorgde openbare ruimte vraagt om voldoende uitvoeringskracht. Door de uitbreiding van de arealen in de openbare ruimte in de loop der jaren en ontwikkelingen binnen Dalfsen Werkt staat de capaciteit van de buitendienst onder druk. Om het door uw raad vastgestelde kwaliteitsniveau van beheer en onderhoud te kunnen blijven borgen, stellen wij voor om voor 2027 en 2028 incidenteel middelen beschikbaar te stellen voor uitbreiding van de uitvoeringscapaciteit met 3 fte.

Deze tijdelijke inzet overbrugt de periode tot de vaststelling van een nieuw Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) en de verdere uitwerking van Dalfsen Werkt. In deze trajecten wordt bekeken welke ambities, kwaliteitsniveaus en organisatorische keuzes passen bij de toekomstige beheeropgave en welke capaciteit daarvoor structureel nodig is. Tot die tijd zijn deze incidentele middelen noodzakelijk om de continuïteit en kwaliteit van het beheer van de openbare ruimte te waarborgen. De formatie wordt binnen dit programma verantwoord, maar intern doorbelast naar de betreffende taakvelden binnen het programma Samen Wonen.

Actualisatie investeringslasten
Bij de monitoring van de investeringen is gebleken dat een aantal projecten later tot uitvoering komt dan oorspronkelijk gepland. Dit hangt samen met de toenemende complexiteit van opgaven en de benodigde doorlooptijd van onder meer aanbestedingsprocedures, juridische trajecten, participatie- en inwonersbetrokkenheidstrajecten en de afstemming met de omgeving. Daarnaast blijft het, mede door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, uitdagend om specialistische functies in te vullen. Hierdoor schuift de realisatie van diverse investeringen door naar latere jaren. Als gevolg hiervan zijn de geraamde kapitaallasten, waaronder de afschrijvingslasten, overeenkomstig aangepast aan de geactualiseerde investeringsplanning.
Het effect op het begrotingssaldo wordt hier inzichtelijk gemaakt. De administratieve verdeling wordt verwerkt binnen de desbetreffende programma's en beleidsvelden

Aanpassing rente
Op basis van de begroting 2027-2030 is de liquiditeitsprognose geactualiseerd. Hieruit blijkt dat de verschuldigde rente op de langlopende leningen lager is dan eerder voorzien. Daarnaast laat de prognose zien dat in de komende jaren meer financiële middelen beschikbaar blijven, wat leidt tot hogere rentebaten. Incidenteel betekent dat € 280.000 voor 2027 en voor 2028 € 80.000. De rente op de langlopende leningen betreft structureel.

Septembercirculaire 2026
In deze begroting worden de meerjarige financiële effecten van de septembercirculaire 2026 verwerkt in de begrotingssaldi voor de periode 2027–2030.

Onroerendzaakbelasting (OZB)
De legesopbrengsten en de opbrengst uit de onroerendezaakbelasting (OZB) zijn conform de vastgestelde kaders verhoogd met de CPI-index van 2,3%.
Als uitgangspunt zijn de gegevens uit de eerste bestuursrapportage 2026 van GBLT gehanteerd. Om aan te sluiten bij de meest recente inzichten zijn de geraamde OZB-opbrengsten voor de jaren 2027 tot en met 2030 bijgesteld met respectievelijk € 27.000 nadeel, € 12.000 nadeel, € 1.000 voordeel en € 104.000 voordeel ten opzichte van de eerdere ramingen.
Verder houdt het Rijk een korting in op het gemeentefonds, omdat het verwacht dat gemeenten extra inkomsten kunnen genereren door de onroerendezaakbelasting (OZB) te verhogen. Dit komt voort uit de gedachte dat gemeenten met een hogere belastingcapaciteit (zoals een hogere WOZ-waarde) meer financiële ruimte hebben om hun inkomsten te verhogen zonder al te veel financiële druk op hun inwoners te leggen. Daarnaast probeert het Rijk hiermee de verdeling van middelen eerlijker te maken, door te zorgen dat gemeenten met minder belastingcapaciteit relatie meer steun krijgen uit het gemeentefonds. De inhouding voor 2027 is € 173.000 oplopend naar ruim € 400.000 in 2030.

Nieuw beleid

Formatie: Project Slimmer door digitale transformatie
De komende twee jaar gaan wij aan de slag met project Slimmer. Hiervoor wordt de formatie voor de duur van twee jaar uitgebreid. In deze twee jaar wordt er geïnvesteerd in digitale transformatie en innovatieve processen, gekoppeld aan de doelen uit programma Dienstverlening. Na twee jaar worden de programmadoelen geëvalueerd en bezien of en zo ja, wat er nodig is om op deze onderdelen te blijven investeren.

Formatie: Communicatie
De formatie van team Communicatie wordt twee jaar tijdelijk uitgebreid om uitvoering te geven aan de ambities uit het coalitieakkoord. In deze periode wordt er geïnvesteerd in 'communiceren met focus' waardoor communicatie gerichter plaatsvindt met als doel dat de tijdelijke formatie ophoging niet langer nodig is.

Formatie: Regisseur Wonen
Met de inwerkingtreding van de wet versterking regie volkshuisvesting en de rol die de gemeente daarin heeft neemt de regierol van de gemeente op de volkshuisvesting aanzienlijk toe. De woonopgave beperkt zich niet langer tot bouwen alleen, maar vraagt om integrale sturing op zorgvuldig woningprogrammeren, doelgroepen beleid, wonen en zorg en het faseren in samenhang met woningcorporaties, zorg, ondersteuning en voorzieningen. Dit vraagt naast ruimtelijke inzet om integrale regie vanuit het domein Samenleving. De demografische ontwikkelingen en de groeiende druk op betaalbare en passende woningen versterken deze noodzaak. Tegelijkertijd zorgt de huisvesting van urgente woningzoekenden voor structurele spanning op de woningmarkt, wat doorwerkt in doorstroming en leefbaarheid. De structurele uitbreiding van formatie is noodzakelijk om de sterk toegenomen integrale woonopgave en de gemeentelijke regierol adequaat in te vullen en de woonopgave voor Dalfsen bestuurbaar en uitvoerbaar te houden. De formatie wordt binnen dit programma verantwoord, maar intern doorbelast naar de betreffende taakvelden binnen het programma Samen Leven.

Verbonden partijen

GBLT
Gemeente Dalfsen neemt deel aan GBLT. GBLT draagt zorg voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.

Shared Service Centrum Ons (SSC Ons)
De gemeente Dalfsen is deelnemer van het Shared Service Centrum Ons. De andere deelnemers zijn de gemeenten Kampen, Ommen, Westerveld, Zwartewaterland en Zwolle en de provincie Overijssel. Binnen de GR SSC Ons zijn de bedrijfsvoeringstaken Inkoop&Contractmanagement, Personeels- en salarisadministratie (PSA) en het ICT-beheer ondergebracht.

Collectie Overijssel
Gemeente Dalfsen gaat haar archief bij Collectie Overijssel onderbrengen

Deelnemingen
We hebben diverse aandelenbelangen in diverse vennootschappen: BNG, Vitens, Wadinko, Enexis Holding N.V. en nog twee deelnemingen (CSV Amsterdam B.V. in opheffing) en lidmaatschap Vereniging Nederlandse Gemeenten(VNG)

Paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Algemeen

De lokale heffingen vormen een belangrijke inkomstenbron van de gemeente, die vooral door de burger betaald wordt. We onderscheiden de lokale heffingen in drie soorten: belastingen, rechten en heffingen. Via lokale heffingen wordt dekking gevonden voor gemeentelijke uitgaven. De invoering, wijziging of intrekking gebeurt via een door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordening. De vaststelling van de tarieven vindt plaats in de gemeenteraad in het najaar van 2026.

De belastingen die worden geheven, zijn niet gebonden aan een besteding en daarmee vallen deze onder de algemene dekkingsmiddelen. Voorbeelden zijn de OZB, forensenbelasting, de precario- en toeristenbelasting. Lokale heffingen en rechten zijn wel gebonden, omdat zij zijn gerelateerd aan een bepaalde taak. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing, marktgelden en leges. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven.

Volgens het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dient de paragraaf betreffende lokale heffingen tenminste te bevatten:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Overzicht inkomsten gemeentelijke heffingen

Lokale heffingen (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Procentueel aandeel 2027
Algemene belastingen				
1. OZB eigenaren	7.375	7.762	8.171	47,13
2. OZB gebruikers	1.209	1.254	1.274	7,35
3. Precariobelasting	30	30	31	0,18
4. Toeristenbelasting	249	215	220	1,27
5. Forensenbelasting	165	125	128	0,74
Collectieve dienstverlening (heffingen)				
6. Afvalstoffenheffing	2.993	3.152	3.229	18,63
7. Rioolheffing	1.755	1.849	1.913	11,03
Individuele dienstverlening (rechten)				
8. Lijkbezorgingsrechten	272	343	343	1,98
9. Leges	1.882	1.976	2.005	11,56
10. Marktgelden	23	22	22	0,13
Totaal	**15.953**	**16.729**	**17.336**	**100,00**

Voor 2027 komen de totale begrote inkomsten van de gemeentelijke heffingen uit op afgerond € 17,336 miljoen. De kolom procentueel aandeel 2027 geeft het percentage weer van het onderdeel t.o.v. begroting 2027.

Als voorbeeld: € 8,171 miljoen voor OZB eigenaren is 47,13% van de totale begrote inkomsten uit gemeentelijke heffingen € 17,336 miljoen.

Het beleid ten aanzien van de lokale heffingen
In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- voor de jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven wordt het nationale Consumenten Prijs Indexcijfer (CPI) gehanteerd. In de Perspectiefnota 2027-2030 is deze vastgesteld op 2,3%;
- naast de trendmatige stijging van de tarieven zijn de tarieven OZB eigenaren verhoogd, dit ter compensatie van een lagere uitkering uit het gemeentefonds.
- er is een tariefdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- de kwijtscheldingsmogelijkheden voor de inwoner worden optimaal benut;
- er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

Gemeentelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT)
Namens de gemeente Dalfsen geeft de gemeenschappelijke regeling GBLT uitvoering aan het heffen en innen van gemeentelijke belastingen. Daarnaast voert GBLT ook het kwijtscheldingsbeleid uit voor zowel de gemeente als het waterschap. In de paragraaf verbonden partijen vindt u meer informatie over het GBLT als verbonden partij.

Wet Waardering Onroerende Zaken

De uitvoering van de Wet WOZ wordt gecontroleerd door de Waarderingskamer. De Waarderingskamer wordt beoordeeld op de volgende onderdelen:

1. de tijdigheid van het verzenden van de WOZ-beschikkingen;
2. de voortgang en kwaliteit van de bezwaarafhandeling;
3. de juistheid en actualiteit van de objectkenmerken;
4. het taxatieproces van woningen en niet-woningen;
5. de synchronisatie met de Landelijke Voorziening WOZ (LV WOZ);
6. de aansluiting van de WOZ-administratie op de andere basisregistraties.

De Waarderingskamer heeft GBLT 5 sterren gegeven. Dit algemeen oordeel is van toepassing op een gemeente die WOZ-taxaties van goede kwaliteit levert en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. De gemeente heeft ook voldoende maatregelen getroffen voor adequate aansturing en kwaliteitsbeheersing van de werkzaamheden.

Daarnaast heeft de Waarderingskamer ingestemd met het bekend maken van de WOZ-waarden voor 2025 (waardepeildatum 1 januari 2024).

Overzicht kostendekkendheid diverse heffingen

Op grond van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dient de paragraaf lokale heffingen een overzicht op hoofdlijnen te bevatten van de diverse heffingen. In dit overzicht dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe bij de berekening van de tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Ook dient naar voren te komen wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

De “grote belastingen”, zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een berekening gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een voorziening. Voor “kleine belastingen” als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

(bedragen x € 1.000)	lasten taakveld	appa-raats kosten	over head	BCF/ BTW	kwijt schelding	storting voor ziening	baten heffing	andere inkom-sten	kosten dekkend heid %
Afvalstoffenheffing	2.864	163	130	525	46	127	3.229	372	100%
Begraafplaatsrechten	74	224	179	-	-	9	343	-	71%
Legesverordening I en II	709	736	596	-	-	-	1.992	-	98%
Marktgelden	6	15	12	1	-	-	22	-	66%
Rioolheffing	855	341	273	180	15	249	1.913	-	100%

Rioolheffing
Eind 2021 is het geactualiseerde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vastgesteld. De huidige opbrengst uit de rioolheffing bedraagt circa € 1,913 miljoen per jaar. Conform de uitgangspunten van het GRP is voor 2027 een tariefstijging van 3,3% opgenomen, bestaande uit 2,3% inflatiecorrectie vermeerderd met 1,0% voor toekomstige investeringen en onderhoud.

Conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd aan de spaarvoorziening riolering. Deze voorziening dient ter dekking van toekomstige vervangingsinvesteringen en grootschalige onderhoudswerkzaamheden aan het gemeentelijke rioolstelsel. Hiermee worden de kosten evenwichtig over de jaren verdeeld en worden schommelingen in de rioolheffing zoveel mogelijk beperkt.

Naast de spaarvoorziening beschikt de gemeente over een egalisatievoorziening riolering. Deze voorziening wordt ingezet om schommelingen in de exploitatiekosten van de riolering op te vangen en daarmee ongewenste fluctuaties in de tarieven van de rioolheffing te beperken.

Op deze wijze wordt gestreefd naar een stabiele en voorspelbare ontwikkeling van de rioollasten voor inwoners en bedrijven.

In 2027 wordt een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan opgesteld voor de daaropvolgende planperiode van vier jaar. Daarbij wordt opnieuw beoordeeld of de omvang van zowel de spaarvoorziening als de egalisatievoorziening toereikend is om de toekomstige beheer-, onderhouds- en vervangingsopgaven van het gemeentelijke rioolstelsel te kunnen financieren. Tevens wordt bezien of de huidige tariefontwikkeling en de financiële uitgangspunten van de rioolheffing nog aansluiten bij de verwachte investeringen en kostenontwikkeling in de komende jaren.

Afvalstoffenheffing
De tarieven van de afvalstoffenheffing worden voor 2027 verhoogd met de trendmatige tariefstijging van 2,3%.
Uitgangspunt bij de afvalstoffenheffing is een kostendekkend tarief. De lasten nemen toe als gevolg van inflatie en stijgende loonkosten. Verwacht wordt dat deze kostenstijging zich de komende jaren voortzet. Op basis van de huidige ramingen is de aanwezige egalisatievoorziening voldoende om tijdelijke verschillen tussen kosten en opbrengsten op te vangen en daarmee ongewenste schommelingen in de tarieven te beperken.

Leges

Leges, titel 1
De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid. Daarnaast brengen de servicepunten extra kosten met zich mee.

Leges, titel 2
In de afgelopen jaren is het duidelijk geworden dat de opbrengsten met betrekking tot de leges lager zullen uitkomen dan voorheen begroot is. Door de verschuiving van vergunningplicht naar meldingsplicht vervalt een deel van de vergoeding van de werkzaamheden en daardoor zijn er minder legesinkomsten.
De tegenvallende opbrengsten zullen gevolgen hebben voor de kostendekkendheid. De huidige voorgelegde tarieven voor het jaar 2027 hebben bij de leges onder titel 1 en 2 tot gevolg dat de kostendekkendheid 98% betreft.

Leges, titel 3
Titel 3 van de legesverordening regelt onder andere de leges voor zaken die samenhangen met de APV. Mede door het afschaffen van de leges voor evenementen is het lastig om 100% kostendekkendheid te realiseren.

Begraafplaatsrechten
Het onderhoudsniveau op begraafplaatsen is bepaald op het niveau A, dit wil zeggen, het hoogste niveau van onderhoud wat we kennen. Dit is een bewuste keuze, het doet recht aan de gedenkwaardige functie van een begraafplaats. Daarmee valt te verantwoorden dat de kosten voor onderhoud hoger zijn dan op andere openbare plaatsen.

Marktgelden
Marktgelden worden verhoogd met de trendmatige tariefverhoging van 2,3%. Gelet op het feit dat we een dergelijke voorziening voor onze burgers in stand willen houden, ligt een hogere mate van kostendekkendheid niet binnen bereik. De weekmarkten en de standplaatsen maken onderdeel uit van de marktgelden.

Tarievenbeleid overige belastingen 2027

Onroerendezaakbelasting (OZB)
Voor 2027 worden hogere OZB-opbrengsten verwacht als gevolg van de reguliere indexering op basis van het inflatiepercentage van 2,3%, een correctie voor het negatieve effect op de algemene uitkering als gevolg van stijgende WOZ-waarden en de uitbreiding van het areaal.

De legesopbrengsten en de opbrengst uit de onroerendezaakbelasting (OZB) zijn conform de vastgestelde kaders verhoogd met de CPI-index van 2,3%. Hierbij zijn de gegevens uit de eerste bestuursrapportage 2026 van GBLT als uitgangspunt gehanteerd, zodat wordt aangesloten bij de meest recente inzichten in de verwachte OZB-opbrengsten.

Daarnaast wordt bij de bepaling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds rekening gehouden met de zogenoemde OZB-maatstaf. Het Rijk veronderstelt dat gemeenten bij stijgende WOZ-waarden meer inkomsten uit de OZB kunnen genereren. Hierdoor kan een stijging van de WOZ-waarden leiden tot een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het programma Samen Besturen, Samenwerken en Organiseren onder het onderdeel financiële ontwikkeling.

Forensenbelasting
De forensenbelasting wordt verhoogd met de trendmatige tariefverhoging van 2,3%.

Precariobelasting
Voor 2027 wordt een trendmatige aanpassing van 2,3% doorgevoerd.

Toeristenbelasting
De tarieven van de toeristenbelasting worden in 2027 en 2028 verhoogd met € 0,10 per overnachting. Per 1 januari 2027 bedraagt het tarief voor hotels en bed & breakfasts € 1,60 per persoon per overnachting. Voor overige accommodaties bedraagt het tarief € 1,10 per persoon per overnachting.

Bij de vaststelling van deze tarieven is rekening gehouden met de trendmatige tariefsverhoging van 2,3% in 2027 en 2,2% in 2028. De tarieven worden afgerond op € 0,05, zodat sprake blijft van eenvoudig toepasbare en uitvoerbare tarieven.

Lastendruk gemeente Dalfsen
De lokale heffingen zijn van invloed op de woonlastenontwikkeling van de gemeente Dalfsen. Onder woonlasten wordt verstaan: onroerendezaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en heffingen waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Met de volgende tabel geven we inzicht in de belastingdruk over 2026 en voorgaande jaren.

Belastingtarieven Dalfsen	2024	2025	2026
OZB			
Onroerendzaakbelasting eigenaar woningen	0,0985%	0,1040%	0,1007%
Onroerendzaakbelasting eigenaar niet-woningen	0,2308%	0,2329%	0,2329%
Onroerendzaakbelasting gebruiker niet-woningen	0,2216%	0,2216%	0,2216%
Heffingen Dalfsen			
Afval			
afvalstoffenheffing vast bedrag	€ 200	€ 205	€ 214
afvalstoffenheffing 240 liter restafval	€ 10,85	€ 10,85	€ 11,05
afvalstoffenheffing 140 liter restafval	€ 6,65	€ 6,65	€ 6,95
afvalstoffenheffing 40 liter restafval	€ 1,90	€ 1,90	€ 2,00
Riolering			
Rioolheffing eigenarendeel per perceel	€ 73,35	€ 76,15	€ 79,00
Rioolheffing eigenarendeel per garagebox	€ 20,70	€ 21,50	€ 22,30
Rioolheffing gebruikersdeel van 0 m3 tot en met 500 m3	€ 70,10	€ 72,80	€ 75,40
Rioolheffing gebruikersdeel van 501 m3 tot en met 1.000 m3	€ 240	€ 250	€ 260
Rioolheffing gebruikersdeel van 1.001 m3 tot en met 2.500 m3	€ 660	€ 690	€ 720
Rioolheffing gebruikersdeel van 2.501 m3 tot en met 10.000 m3	€ 2.090	€ 2.170	€ 2.250
Rioolheffing gebruikersdeel van 10.001 m3 tot en met 25.000 m3	€ 4.540	€ 4.720	€ 4.890
Rioolheffing gebruikersdeel boven 25.001 m3	€ 7.850	€ 8.150	€ 8.450

www.gblt.nl/dalfsen/tarieven

Van de woonlasten in 2027 kan slechts een indicatie worden gegeven op basis van de verwachtingen voor 2027. De tarief aanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2027:

Woonlastenontwikkeling	2024	2025	2026	verwacht 2027
OZB*	472	527	551	580
Afvalstoffenheffing**	258	274	279	268
Riolering	143	149	154	160
Totaal	**873**	**950**	**984**	**1.008**

* De lasten OZB is berekend op basis van een gemiddelde koopwoning (gegevens Coelo 2026)
** De afvalstoffenheffing is begroot op basis van 1 lediging per 14 dagen, Coelo gaat uit van 1,25 lediging per 14 dagen.

Kwijtscheldingsbeleid
In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige, dan wel gedeeltelijke, kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht. Bij rioolheffing geldt dat voor het gebruikersdeel, bij een hoeveelheid afgevoerd afvalwater van 0 m³ tot en met 500 m³, kwijtschelding kan worden verleend. Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert GBLT de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent GBLT aan deze mensen automatisch kwijtschelding. Ruim 90% van de verleende kwijtscheldingen worden verdisconteerd in de tarieven.

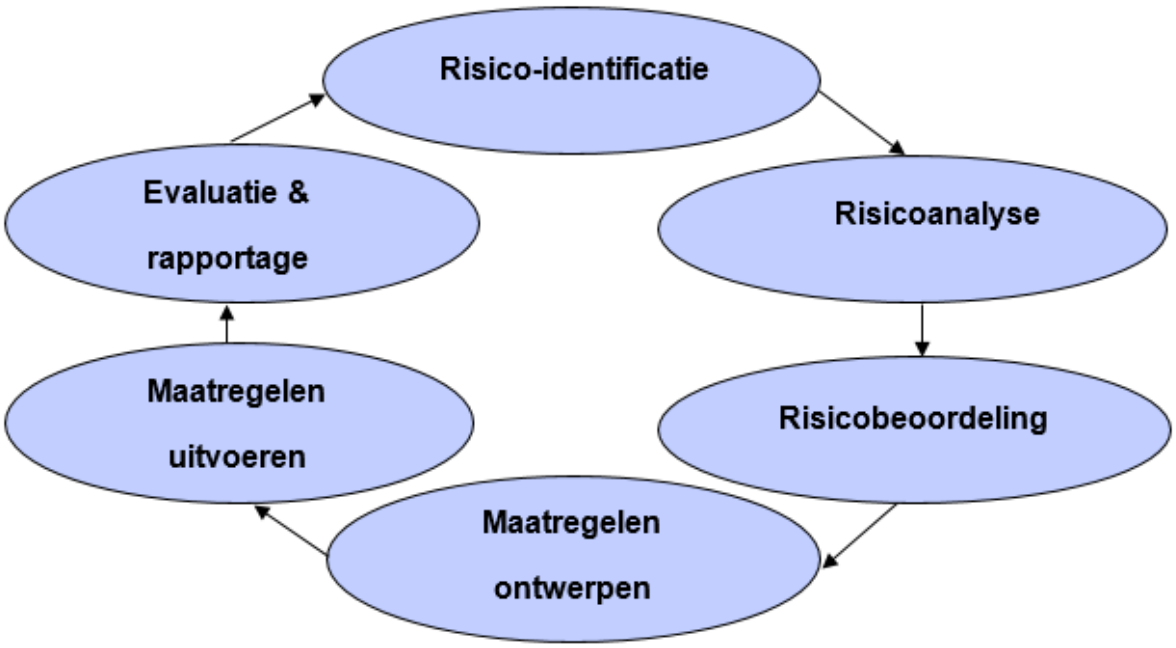
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2025 vormt de basis voor de inhoud van deze paragraaf en stelt de kaders voor de reikwijdte en toepassing van risicomanagement binnen de gemeente Dalfsen.
Naast het in beeld brengen van de financiële risico's, worden ook de 'niet-financiële/strategische risico's in beeld gebracht. Dit zijn bijvoorbeeld bestuurlijke, juridische, imago- en frauderisico's. Deze kunnen onder andere optreden bij het niet realiseren van de voorgenomen en gewenste (beleids-)doelstellingen en kunnen (op termijn) grote gevolgen voor de gemeente hebben. Naast de risico's gaat het om welke beheersmaatregelen we kunnen nemen om een risico weg te nemen of te beperken.
Met het rapporteren over de strategische thema's/risico's willen we inzicht geven in welke risico's (dus in brede zin) we lopen bij de uitvoering van de speerpunten van het gemeentelijke beleid en hoe we de realisatie van dit beleid mogelijk willen maken. Hierin staat ook de te nemen beheersmaatregelen beschreven. Hierbij kan sprake zijn van enige overlap, waarbij strategische risico's tevens een groot financieel risico zijn. We brengen de financiële risico's afzonderlijk in beeld om een vertaling te kunnen maken naar het benodigde weerstandsvermogen.
In het beleidsdocument is de definitie van een risico als volgt verwoord: "Risico is de kans op het optreden van een gebeurtenis die het behalen van doelen kan belemmeren of vertragen".
Uit de definitie van een risico volgt, dat een goede omschrijving van een risico de volgende elementen bevat:
1) Een kans op het optreden van een gebeurtenis. Het gaat hier om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.
2) Behalen van doelen kan belemmeren of vertragen. Het gevolg van het optreden van een risico kan heel breed zijn. Het kan zowel leiden tot financiële consequenties, als ook tot het niet of niet meer volledig kunnen realiseren van het gewenste beleid

Risicomanagementproces

Risicomanagement is een cyclisch proces dat bestaat uit verschillende stappen met als doel de gevolgen van de risico's te voorkomen en de kans erop te verkleinen. Voor de totstandkoming van deze paragraaf is gemeentebreed een risico-inventarisatie uitgevoerd voor zowel de 'financiële' als 'niet-financiële' risico's.
Schematisch bestaat het risicomanagementproces uit de volgende stappen:

Toelichting op de verschillende stappen:
1. Risico-identificatie: het in kaart brengen van de risico's die samenhangen met de werkzaamheden en aandachtsgebieden;
2. Risicoanalyse: risico's kwantificeren; inschatten kans en gevolg;
3. Risicobeoordeling: alle risico's naast elkaar zetten en prioriteren;
4. Maatregelen ontwerpen: benoemen van beheersmaatregelen die helpen de individuele risico's te reduceren; verlagen van de kans en/of verlagen van het gevolg, waarbij altijd een kosten-baten analyse moet worden gemaakt met het doel risico's beheersbaar te houden;
5. Maatregelen uitvoeren: beheersmaatregelen uitvoeren teneinde risico's te reduceren en hieraan verantwoordelijkheden koppelen;
6. Evalueren en rapporteren: evalueren van (wijzigingen in) het risicoprofiel, evalueren van opgetreden risico's en van de effectiviteit van genomen beheersmaatregelen

Niet-financiële risico's

Niet-financiële risico's

De niet-financiële risico's, zoals bijvoorbeeld bestuurlijke, juridische, imago- en frauderisico's, hebben niet altijd direct een financiële impact, maar kunnen (op termijn) wel grote gevolgen hebben voor de gemeente.
Uit de inventarisatie voor het begrotingsjaar 2027 zijn de onderstaande niet-financiële risico's in willekeurige volgorde in beeld gebracht.
De niet financiële risico's zijn benoemd volgens de volgende indeling:

- Thema (T)
- Risicogebeurtenis (R)
- Oorzaak (O)
- Gevolg (G)
- Beheersmaatregel(en) (B)

Hieronder zijn de niet-financiële risico's opgenoemd volgens deze indeling.

T	Informatieveiligheid & Privacy
R	• hacken en gijzelen digitale omgeving; • onjuiste verwerking persoonsgegevens.
O	• oneigenlijk binnen dringen gemeentelijke digitale omgeving; • foutief handelen bij verwerking persoonsgegevens; • niet volgen afgesproken procedures; • verhoogde kwetsbaarheid door thuiswerken.
G	• stil vallen reguliere werkzaamheden; • lekken van persoonsgegevens; • identiteitsfraude burger met financiële en/of maatschappelijke gevolgen; • imago schade.
B	• specifieke aandacht besteden aan bewustwording personeel m.b.t. informatieveiligheid en omgaan met privacy gevoelige gegevens; • up to date beveiliging systemen en netwerken (ook thuiswerken); • binnen IC toetsen naleving vastgelegde procedures en richtlijnen omtrent informatiebeveiliging en melden datalekken; • met bijzondere interne controle specifieke aandacht schenken aan AVG; • structurele samenwerking privacy officer (PO), chief information security officer; (CISO) en functionaris gegevensbescherming (FG); • sluiten verwerkersovereenkomsten.

T	Wonen
R	• niet tijdig kunnen voldoen aan de gevraagde woonbehoefte.
O	• onvoldoende uitgeefbare bouwlocaties of woningbouwtypen beschikbaar; • geen geldig bestemmingsplan voor woningbouw locaties; • bezwaar en beroep procedures wat leidt tot vertraging.
G	• vertrek inwoners naar andere gemeente;

	• vertraging uitgifte; • geen uitvoering kunnen geven aan woonvisie (doelstelling woningproductie (aantal/type) blijft achter); • onvrede onder inwoners.
B	• planmatig zorgen voor vroegtijdig aankoop en bouwrijp maken; • zorgen actuele voor bestemmingsplannen (afgestemd op huidig en toekomstig gebruik; • in planning vroegtijdig rekening houden met (mogelijke aanvullende) onderzoeken; • inhuur externen waardoor bestemmingsplanprocedures versneld/met voorrang in uitvoering kunnen worden genomen.

T	**Ondermijning**
R	• het onbedoeld en onbewust faciliteren van criminelen door bijv. het verlenen van vergunningen en subsidies.
O	• dienstverlenende instelling kan leiden tot misbruik door derden; • beperken regeldruk maakt misbruik mogelijk; • misbruik gemeentelijke dienstverlening door (geïnfiltreerde) eigen medewerkers en/of externen.
G	• onbewust bijdragen aan verdere verspreiding of ondersteuning van criminele netwerken, witwassen, integriteitsschendingen etc.
B	• de huidige nauwe samenwerking met RIEC ON, politie, OM, de Vechtdal gemeenten, provincie en andere relevante partners voortzetten; • vergroten weerbaarheid door creëren van bewustwording door informatiesessies/bijeenkomsten te organiseren en (online) publicaties over het thema; • opzetten interne werkgroep ondermijning; • een verruimde toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob); • bij vergunningaanvragen in het kader van de Alcoholwet en Omgevingsvergunningen voor zonneparken altijd een Bibob toets toepassen; • aanbevelingen uit de weerbaarheidsscan van het RIEC (uitgevoerd najaar 2021) opvolgen;. • intern integriteitsbeleid, waaronder ambtseed.

T	**Toenemende polarisatie**
R	• uitval van medewerkers en politieke ambtsdragers door bedreigingen.
O	• toenemende polarisatie.
G	• beperkte gemeentelijke dienstverlening; • vertraging van gemeentelijke uitvoering; • uitval personeel; • toename werkdruk.
B	• open communicatie met inwoners; • voorlichting aan medewerkers hoe hier mee om te gaan; • treffen voorzorgsmaatregelen.

T	**Duurzaamheid**
R	• in 2050 niet energie- neutraal zijn als gemeente en niet voldoen aan het aardgasvrij verwarmen van de gebouwde omgeving.
O	• onvoldoende draagvlak bij inwoners; • netcongestie; • geen of onvoldoende landelijke ondersteuning;

	• niet genoeg capaciteit om transities uit te voeren.
G	• vertraging energietransitie;
	• minder draagvlak inwoners en ondernemers voor behalen van doelen.
B	• draagvlak creëren door inwoners te betrekken;
	• lokale projecten realiseren met meerwaarde voor inwoners;
	• afstemming met netwerkbedrijven en overige stakeholders;
	• alert zijn op ontwikkelingen.

T	Bedrijfsvoering
R	• niet kunnen vervullen van vacatures;
	• kwetsbaarheid ten aanzien van continuïteit van de bedrijfsvoering;
	• de disbalans tussen beschikbare capaciteit en ambitie;
	• het gelijktijdig opstarten van diverse organisatie brede processen.
O	• werkdruk;
	• verloop personeel;
	• aansluiting missen met andere gemeenten op het gebied van arbeidsvoorwaarden;
	• krappe c.q., overspannen arbeidsmarkt.
G	• overbelasting en mogelijke uitval personeel;
	• niet realiseren beleidsdoelstellingen;
	• beperktere gemeentelijke dienstverlening.
B	• uitstel werkzaamheden en/of aantrekken extra (tijdelijk) personeel;
	• keuzes maken in ambities en werkzaamheden;
	• instrumenten ontwikkelen ter bevordering van 'aantrekkelijk werkgeverschap'.

Financiële risico's

Financiële risico's
De financiële risico's zijn gekwantificeerd door de kans en het gevolg in te schatten. Hierbij is gebruik gemaakt van 'referentiebeelden'. Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, zijn de volgende vijf klassen met de referentiebeelden gehanteerd:

Kans:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	x < € 49.008	(< 0,05% van begroting t-)
2	€ 49.008 < x > € 196.030	(0,05 - 0,2% van begroting t-)
3	€ 196.030 < x > € 490.075	(0,2 - 0,5% van begroting t-)
4	€ 490.075 < x > € 980.150	(0,5 - 1% van begroting t-)
5	x > € 980.150	(> 1% van begroting t-)

Vervolgens is per risico de risicoscore bepaald. Dit is gedaan door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens de formule: **Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg.**
De maximale risicoscore is: 5 x 5 =25. Dit levert een 'bruto-risico' op, namelijk: de omvang van het risico exclusief het effect van de beheersmaatregel.

Gelijktijdig met het in beeld brengen van de risico's zijn ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Een beheersmaatregel is gericht op het voorkomen of reduceren van een risico, dan wel het beperken van de impact op de organisatie. Dit levert 'netto-risico's' op, namelijk: de omvang van het risico inclusief het effect van de beheersmaatregel. In onderstaande tabel is een top 10 van de netto-risico's opgenomen. Op basis van de netto-risico's wordt het weerstandsvermogen berekend. Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Risico	Klasse kans	Klasse geldgevolg	Risico Score	T.o.v. vorige stand
(Sterk) fluctuerende energieprijzen	5	4	20	verhoogd
Netcongestie	5	4	20	nieuw
Ontwikkeling gemeentefonds	5	4	20	gelijk
Datalekken, hacken, software gijzeling en/of niet (juiste) naleving AVG	4	4	16	gelijk
Beperkte beschikbaarheid personeel	5	3	15	gelijk
Claims en aansprakelijkheidstellingen	3	4	12	gelijk
Instabiele wereldsituatie	3	4	12	gelijk
Begrotingssubsidies	3	3	9	nieuw
ICT kwetsbaarheid	3	3	9	gelijk
(Hoge) inflatie	2	4	8	gelijk
Continuïteitsrisico bij verbonden partijen	3	2	6	gelijk
Proces van Inkoop en aanbestedingen	3	2	6	gelijk

(Sterk) fluctuerende energieprijzen

Door de (sterk) fluctuerende energieprijzen zijn de kosten voor energie voor gemeentelijk vastgoed toe (met name bij de zwembaden) moeilijk in te schatten.
Ook de kosten van uitbesteed werk kunnen toenemen doordat aannemers hun hogere kosten doorberekenen aan de klant.

Beheersmaatregel
1. Prijsontwikkelingen monitoren
2. Contractvorm aanpassen (vast/variabel)

Oorzaak:

Door geopolitieke ontwikkelingen zijn de energieprijzen sterk gestegen en moeilijk voorspelbaar.

Gevolg:
Budgetten voor energielasten zijn te laag begroot
Energiekosten van gemeentelijk vastgoed nemen sterk toe.

Netcongestie

Als gevolg van netcongestie zullen er waarschijnlijk minder nieuwe energieaansluitingen beschikbaar worden gesteld door de netbeheerder. Hierdoor loopt de gemeente het risico dat er minder woon- en bedrijfskavels kunnen worden uitgegeven.

Beheersmaatregel
Er wordt intensief bestuurlijk overleg gevoerd met de netbeheerder.

Oorzaak:

Als gevolg van netcongestie is het waarschijk dat de netbeheerder minder aansluitingen beschikbaar kan stellen in de komende jaren.

Gevolg:

Als gevolg van het minder uitgeven van woon- en bedrijfskavels zullen er ook minder opbrengsten komen op het gebied van WOZ en overige heffingen.
Als gevolg van minder beschibare netaansluitingen is de kans aanwezig dat er minder woon- en bedrijfskavels kunnen worden uitgegeven. Dit heeft gevolgen voor de reeds geplande opbrengsten in de grondexploitaties.

Ontwikkeling gemeentefonds

De gemeente is grotendeels afhankelijk van de algemene uitkering. De jaarlijkse omvang wordt bepaald door de normeringssystematiek die sinds 2024 is gekoppeld aan de ontwikkeling van het nominaal bruto binnenlands product. Door toename van de gemeentelijke taken leek 2026 het zogenaamde ravijnjaar te worden met forse tekorten op de begroting van de gemeenten. Het kabinet heeft via de meicirculaire 2025 voor de jaren 2026 en 2027 extra middelen beschikbaar gesteld. De perspectiefnota vastgesteld in 2026 laat voor de jaren 2026 en 2027 een positief beeld zien maar bij ongewijzigd beleid laat de begroting vanaf 2028 een tekort zien.

Beheersmaatregelen
1. Via de periodieke circulaires van het ministerie, intergemeentelijke overleggen, VNG bijeenkomsten e.d. worden de ontwikkelingen van het gemeentefonds nauwlettend gevolgd en de begroting wordt hierop aangepast.
2. Samen met de VNG wordt actie ondernomen om een oplossing voor het ravijnjaar (v.a. 2027 en verder) te zoeken.
3. Eind 2026 wordt er gestart met een project realistisch begroten met als doel de posten die een structurele onderschrijding laten zien in beeld te brengen en met budgethouders te overleggen of deze budgetten in volgende begrotingen kunnen worden aangepast.
4. Inzicht in budgetten vergroten door toepassen van Zero Based Budgetting (ZBB) en Begroting in Balans.

Oorzaak:

De gemeente is grotendeels afhankelijk van de algemene uitkering.

Gevolg:

Gelet op de omvang van de algemene uitkering, als onderdeel van de totale gemeentelijke inkomsten, hebben wijzigingen door het Rijk direct forse financiële impact op de gemeentelijke financiën.

Beperkte beschikbaarheid personeel

Als gevolg van de arbeidsmarktontwikkelingen is het voor verschillende functies/functiegroepen lastig om tijdig gekwalificeerd en betaalbaar personeel te werven.
Daarnaast werkt schaarste op de arbeidsmarkt een hoger verloop en hogere salariskosten in de hand. Ook inhuur van personeel wordt steeds moeilijker en duurder. In 2026 is een campagne opgestart om de gemeente Dalfsen te profileren als een aantrekkelijke werkgever.

Beheersmaatregelen
1. Opstellen notitie om concrete instrumenten te ontwikkelen ter bevordering van het 'aantrekkelijk werkgeverschap', zoals reiskostenvergoeding woon- werkverkeer.
2. We hebben raamovereenkomsten met uitzendbureaus om snel tijdelijk personeel aan te kunnen trekken.
3. We werken samen in de Talentenregio waarbij we de interne arbeidsmarkt voor elkaar hebben opengesteld.
4. Arbeidsmarkttoelage.
5. Inschakelen werving- en selectiebureau.
6. Samenwerking met SCC Ons voor kwetsbare functies.
7. Aanbieden van opleidingen.

Oorzaak:

1. Krapte op arbeidsmarkt voor meerdere functies.
2. Verloop in bestaand personeelsbestand.

Gevolg:

De gemeente heeft moeite met het invullen van vacatures en vasthouden van personeel. Dit kan leiden tot het vaker in huren, uitbesteden of hogere salariskosten.
Het gevolg kan zijn dat er meer bezwaar en beroepsprocedures komen.
Tijdigheid van besluiten is onvoldoende gewaarborgd
Uitvoering van gemeentelijke taken kan stagneren of langer duren dan wenselijk.

Datalekken, hacken, software gijzeling en/of niet (juiste) naleving AVG

De gemeente is verplicht elk datalek actief te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De AVG leidt tot meer verplichtingen bij het verwerken van persoonsgegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens kan forse boetes opleggen indien de regels uit de AVG worden overtreden.

Beheersmaatregelen

1. De ICT omgeving is dusdanig ingericht en voorzien van een firewall en een twee stappen verificatie om onbevoegde toegang te voorkomen.
2. Er zijn procedures en richtlijnen vastgesteld omtrent informatiebeveiliging en het melden van datalekken.
3. Er is en wordt specifieke aandacht besteed aan de bewustwording m.b.t informatieveiligheid en het omgaan met privacy gevoelige gegevens onder het personeel.
4. Onafhankelijke positionering en intensieve samenwerking functionaris gegevensbescherming en Chief Information Security Officer op het gebied van informatieveiligheid en privacybescherming.
5. Binnen de verbijzonderde interne controles wordt specifieke aandacht geschonken aan de AVG.
6. De bewustwording bij medewerkers vergroten d.m.v. een nano learning tool waarbij er wekelijks een "Sir Askelot" vraag wordt gesteld.

Oorzaak:

1. Aanvallen van buitenaf via ransomware, malware en hackers.
2. Dagelijks worden veel privacygevoelige gegevens verwerkt.

Gevolg:

1. Er kunnen forse boetes worden opgelegd en afkoopsommen gevraagd worden.
2. Voor de burger kan identiteitsfraude grote financiële en maatschappelijke problemen opleveren.
3. De gemeente kan aansprakelijk worden gesteld.
4. Gemeentelijke dienstverlening valt stil.
5. Verlies van gegevens.

Claims en aansprakelijkheidstellingen

De gemeente loopt bij de uitvoering van haar publieke taak risico's op claims door derden zoals aansprakelijkheidsstellingen en gerechtelijke procedures. Met name in de openbare ruimte is sprake van dit risico. Dit risico wordt ook nog eens vergroot door de toenemende claimcultuur.

Beheersmaatregelen

1. De gemeente heeft een aansprakelijkheidsverzekering met een eigen risico van € 2.500 per gebeurtenis.
2. Verder vergroten van de bewustwording binnen de organisatie met betrekking tot risico's.

Oorzaak:

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij sprake is van (financiële) schade waarvoor de gemeente in beginsel aansprakelijk is, maar die buiten de dekking van de verzekering vallen.

Gevolg:

1. De gemeente kan worden verplicht tot het vergoeden van de financiële schade van de tegenpartij.
2. Imagoschade.

Instabiele wereldsituatie

De huidige wereldsituatie wordt gekenmerkt door verschillende geopolitieke spanningen en conflicten die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor de wereldeconomie en stabiliteit van de samenleving. Deze conflicten kunnen leiden tot hogere kosten van levensonderhoud, meer beroep op uitkeringen en mogelijk tot meer opvang van vluchtelingen.

Beheersmaatregelen
Op de geopolitieke ontwikkelingen in de wereld heeft de gemeente geen invloed en zijn er ook geen beheersmaatregelen op lokaal niveau ingericht.

Oorzaak:

Geopolitieke spanningen.
Meer uitgaven levensonderhoud, beroep op uitkeringen en opvang van vluchtelingen.

Gevolg:

De begroting van de gemeente kan ontoereikend zijn waardoor reserves aangespoken moeten worden.
Meer uitgaven levensonderhoud, beroep op uitkeringen en opvang van vluchtelingen.

Begrotingssubsidies

Een gemeente mag de mededinging alleen beperken als op basis van objectieve, toetsbare en redelijke criteria vaststaat dat er slechts één serieuze gegadigde is.

In het hoger beroep bevestigt de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat ook bij begrotingssubsidies het leerstuk van schaarse rechten geldt. Dat betekent dat overheden mededingingsruimte moeten bieden zodra er meer serieuze gegadigden zijn. Dit geldt ook als de subsidie direct vanuit de begroting wordt verstrekt, zonder formele subsidieregeling. Deze uitspraak heeft directe gevolgen voor vrijwel alle gemeenten en andere overheidsinstanties die structureel samenwerken met vaste maatschappelijke partners.

Beheersmaatregel
Er is een projectplan opgesteld om het subsidieproces te optimaliseren. Hierin wordt ook uitdrukkelijk de situatie van schaarse middelen en gevolgen voor Dalfsen en de subsidiepartijen in kaart gebracht.

Oorzaak:

Onterecht 1 partij kiezen

Gevolg:

1. Het grootste risico bij een begrotingssubsidie voor een gemeente is dat de verlening juridisch kan worden vernietigd als de gemeente andere geïnteresseerde partijen geen eerlijke kans geeft.
2. Veel maatschappelijke organisaties zijn afhankelijk van gemeentelijke subsidie om de taken uit te kunnen oefenen. Zonder deze jaarlijkse toekenning kan dit gevolgen krijgen voor het algemeen belang.

ICT kwetsbaarheid

Punt van zorg op de langere termijn is de kwetsbaarheid in de personele bezetting op het gebied van ICT, die naar de toekomst toe, met toenemende complexiteit, veranderende eisen en toenemende schaarsheid van ICT-personeel, nijpend zal worden. Hierdoor kan de dagelijkse dienstverlening onder druk komen te staan. Outsourcen van informatiemanagement binnen een zelfstandige entiteit zal in de toekomst noodzakelijk worden.

Beheersmaatregelen

1. Heldere afspraken met ICT-partners maken (ONS).
2. Voortdurende monitoring van systemen om uitval te voorkomen.
3. Kennis tussen eigen applicatiebeheerders en ONS delen.
4. Samenwerken met regionale partners zoals voor de FG, PO en CISO functies.

Oorzaak:

1. Toenemend gebruik en complexiteit van het vakgebied
2. Toename en verandering van eisen, zoals AVG en informatiebeveiliging
3. Toenemende schaarste ICT personeel

Gevolg:

1. Dagelijkse dienstverlening richting onze inwoners kan onder druk komen te staan
2. Continuïteit dagelijkse bedrijfsvoering kan in gevaar komen
3. Uitval van systemen

Continuïteitsrisico bij verbonden partijen

Verbonden partijen vertegenwoordigen een financieel en een bestuurlijk belang. De grootste risico's loopt de gemeente bij de gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

1. De verbonden partijen rapporteren periodiek over de risico's in de planning & control documenten en beleidsmedewerkers houden hier toezicht op.
2. Door een aantal gemeenschappelijke regelingen wordt eigen weerstandsvermogen aangehouden zodat zij zelf deze risico's kunnen opvangen en/of tijdig kunnen bijsturen.

Oorzaak:

Binnen de verbonden partijen kan sprake zijn van deel-verantwoordelijkheid voor de exploitatie.

Gevolg:

Door een exploitatietekort van een verbonden partij komt de continuïteit in gevaar. Als deelnemer moet de gemeente het tekort aanzuiveren.

Proces van Inkoop en aanbestedingen

De gemeente koopt jaarlijks voor een bedrag van circa € 75 mln in. De inrichting van de inkoopfunctie is geborgd binnen de ambtelijke organisatie. In 2025 zijn verdere stappen gezet in professionalisering, procesinrichting en datakwaliteit. Daarnaast is gewerkt aan een steviger samenwerking met SSC ONS en een beter overzicht van lopende toekomstige aanbestedingen.

Beheersmaatregelen

1. Gebruik maken van professionele inkopers via Shared Service Centrum ONS.
2. Centrale interne coördinatie inkoop.
3. Het hele interne proces voor inhuur personeel wordt gemonitord en waar nodig bijgestuurd.
4. Jaarlijks vindt er een analyse plaats met betrekking tot inkopen boven de EU drempelwaarden door de medewerker Verbijzonderde Interne Controle (VIC).
5. In het controleprotocol en normenkader is opgenomen dat alleen EU aanbestedingen meewegen in de fouttolerantie voor de financiële rechtmatigheid.

Oorzaak:

Jaarlijks is er sprake van een veelvoud aan inkoophandelingen door verschillende inkopers. Verder is de wetgeving complex.

Gevolg:

1. Als gevolg van het niet juist hanteren van de aanbestedingsplicht kan een marktpartij rechtsmiddelen aanwenden tegen een gunningsbesluit met vertraging tot gevolg.
2. Juridische geschillen kunnen leiden tot het vergoeden van de financiële schade.
3. Achteraf kan blijken dat aanbesteding niet op een rechtmatige wijze heeft plaatsgevonden.
4. Contracten kunnen stilzwijgend verlengd worden tegen ongunstige voorwaarden of door het niet bundelen van opdrachten worden besparingsmogelijkheden niet benut.

(Hoge) inflatie

Door de hoge inflatie stijgen allerlei lasten voor de gemeente. De hoogte hiervan laat zich niet voorspellen. Uitgaven kunnen hierdoor hoger uitvallen dan oorspronkelijk begroot.

Beheersmaatregelen

1. Voortdurend monitoren van prijsontwikkelingen om adequaat in te kunnen springen om tijdig verplichtingen/contracten aan te gaan.
2. Maken van (vaste) prijsafspraken waarbij het risico van prijsstijging bij de leverancier ligt.

Oorzaak:

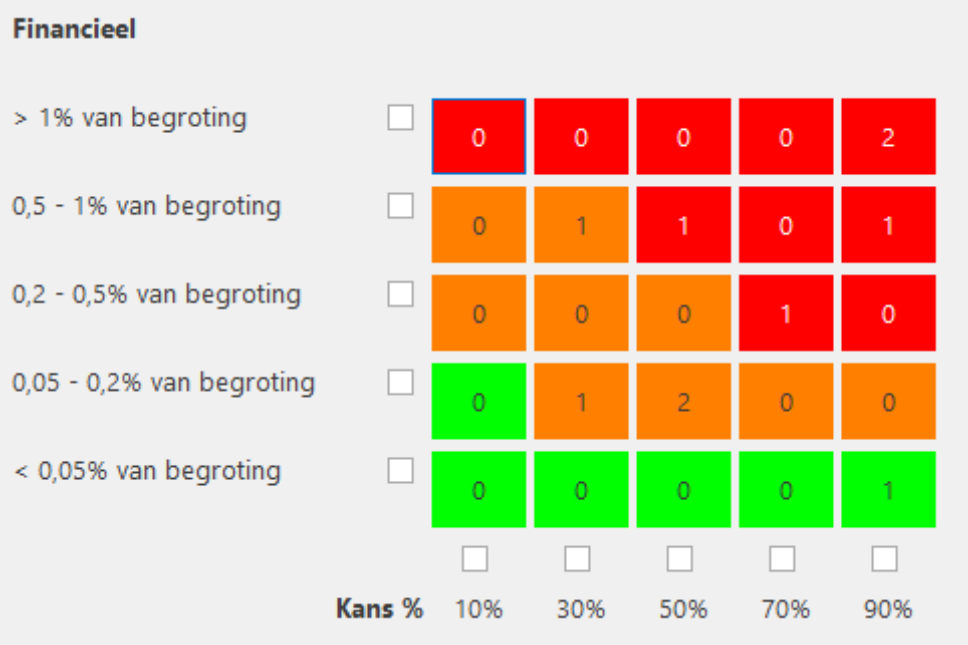
Door geopolitieke en economische ontwikkelingen stijgt de inflatie hoger dan verwacht.

Gevolg:

1. (Sterk) stijgende prijzen
2. Budgetten zijn ontoereikend om kosten te dekken
3. Vermogenspositie gemeente neemt af.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen of deze aan te passen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans, respectievelijk het gevolg, terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concern breed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico kunnen worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken.

Incidentele weerstandscapaciteit
De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. In de nota risicomanagement 2025 versie 1.1 zijn specifieke bestemmingsreserves meegerekend waar nog geen specifieke claim op rust.
In onderstaande tabel is de geraamde stand van de reserves vrij besteedbaar per 31 december 2030 van de begroting 2027 opgenomen. De berekende stand van de begroting 2027 is met € 11,1 mln. gestegen ten opzichte van de vorige begroting.

Vrij besteedbaar	Begroting 2026-2029	Begroting 2027-2030
Algemene reserve vaste buffer	5.000.000	4.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	10.702.000	23.652.000
Reserve herstructurering openbaar groen	653.000	789.000
Reserve volkshuisvesting	2.432.000	4.365.000
Reserve opvang vluchtelingen	7.053.000	2.372.000
Reserve beschermd wonen	575.000	1.872.000
Totaal	**26.415.000**	**37.550.000**

Bovenstaande cijfers zijn eveneens terug te vinden in de bijlage Reserves en voorzieningen. Hierin zijn de standen van alle reserves weergegeven.

De bestemmingsreserve grote projecten is vervallen en opvang vluchtelingen is afgeroomd conform raadsbesluit.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het netto-risico op basis van de geïnventariseerde risico's bedraagt € 5.494.000. In de vastgestelde Nota Weerstandsvermogen is besloten om de totale omvang van de risico's te bepalen aan de hand van de Monte Carlo-simulatie.
De Monte Carlo-simulatie is een (statistische) benadering waarbij niet één keer, maar vele malen het proces wordt gesimuleerd, waardoor de uitkomst meer representatief is (risicosimulatie). De Monte Carlo-simulatie wordt vaak in wetenschappelijke toepassingen gebruikt. Bij de Monte Carlo-analyse hanteren we de volgende uitgangspunten:

- rekenen met maximumbedrag ingeschatte geldgevolg;
- rekenen met een zekerheidspercentage van 90%;
- naar boven afronden van de uitkomst op een veelvoud van € 100.000.

De berekening van het benodigd weerstandscapaciteit met de Monte Carlo-simulatie komt voor 2027 uit op een bedrag van € 4.500.000.

Voor de incidentele weerstandscapaciteit is de algemene reserve vaste buffer beschikbaar, waarvan de hoogte op grond van de vastgestelde nota reserves en voorzieningen (2025 versie 1.1) als volgt wordt bepaald:

> *De 'algemene reserve vaste buffer' is in het bijzonder ingesteld voor het afdekken van risico's. De reserve is uitsluitend bedoeld om in te zetten als daarvoor geen andere (reserve)middelen meer beschikbaar zijn. De reserve heeft dus een bufferfunctie.*
> *Jaarlijks wordt bij het vaststellen van de begroting de hoogte van de algemene reserve vaste buffer vastgesteld op dezelfde hoogte als de benodigde weerstandscapaciteit. Om jaarlijkse schommelingen te voorkomen wordt het minimum naar boven afgerond op € 500.000.*

Dit betekent dat de algemene reserve vaste buffer per 1 januari 2027 vastgesteld wordt op een bedrag van € 4.500.000. Dit bedrag is niet gelijk aan de geraamde stand van de algemene reserve vaste buffer in de Begroting 2026 en moet daarom worden verlaagd met 0,5 miljoen.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's bepaald. De raad heeft bij de vaststelling van de huidige Nota Weerstandsvermogen bepaald dat de ratio minimaal 2 - uitstekend, moet zijn.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandscapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2027
Benodigde weerstandscapaciteit	4.500.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	37.550.000
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	**8,3**

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 8,3 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij voor onszelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend). Bij de berekening van de bovenstaande ratio is de benodigde weerstandscapaciteit en beschikbare weerstandscapaciteit van de grondexploitatie niet meegenomen.

Financiële kengetallen

Alle gemeenten zijn verplicht om een tabel met financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Dit is opgenomen in een ministeriële regeling.
De kengetallen geven een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. De kengetallen zullen in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

De volgende financiële kengetallen worden onderkend:

- Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden (verstrekte leningen)
  Netto schuldquote met correctie gecorrigeerd doorgeleende gelden
- Solvabiliteitsratio
- Structurele exploitatieruimte
- Grondexploitatie
- Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Om de bovengenoemde kengetallen te kunnen duiden is besloten om aan te sluiten bij de door de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) gehanteerde signaleringswaarden. De VNG heeft een aantal signaleringswaarden ontwikkeld om een grofmazige waardering te geven aan de kengetallen. Het betreft dus nadrukkelijk geen normering maar het dient als hulpmiddel om de afzonderlijke uitkomsten in beter perspectief te plaatsen. Voor elk kengetal worden drie categorieën onderscheiden: ‘Minst risicovol’ (in groen), ‘Neutraal’ (in geel) en ‘Meest risicovol’ (in oranje). De interpretatie van de percentages is ‘hoe lager het percentage, hoe beter’.

Kengetal	Hoe interpreteren	Signaleringswaarden		
		Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	Van 90% t/m 130%	>130%
Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	Van 90% t/m 130%	>130%
Solvabiliteitsratio	Hoe hoger het percentage hoe beter	>50%	Van 20% t/m 50%	<20%
Structurele exploitatieruimte	Hoe hoger het percentage hoe beter	>0%	0%	<0%
Grondexploitatie	Hoe lager het percentage hoe beter	<20%	Van 20% t/m 35%	>35%
Belastingcapaciteit	Hoe lager het percentage hoe beter	<95%	Van 95% t/m 105%	>105%

Kengetallen	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1a. Netto schuldquote	10%	12%	22%	47%	48%	52%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	9%	11%	21%	45%	47%	50%
2. Solvabiliteitsratio	49%	49%	49%	42%	38%	35%
3. Grondexploitatie	17%	15%	11%	8%	3%	1%
4. Structurele exploitatieruimte	4%	5%	-1%	-3%	-4%	-3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	90%	90%	92%	95%	98%	101%

Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Hierin is een nuancering op zijn plaats. Het kan namelijk voorkomen dat gemeenten veel geld doorlenen aan derden. Om die reden is de 'netto schuldquote gecorrigeerd' ontwikkeld. Hierin is het doorleeneffect geëlimineerd en geeft daarmee een zuiverder beeld van de positie van de gemeente weer.

Bedragen x € 1.000

Netto schuldquote		Realisatie	Begroting				
		2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Vaste schulden	+	39.560	38.320	37.080	53.907	57.488	64.507
B. Netto vlottende schuld	+	2.632	3.679	3.632	3.723	3.223	2.423
C. Overlopende passiva	+	9.664	9.164	8.258	7.569	6.783	6.098
Totale bruto schuld		**51.856**	**51.163**	**48.970**	**65.199**	**67.494**	**73.028**
D1. Financiële activa (uitzettingen > 1 jaar)	-	4.222	4.722	4.722	4.722	4.722	4.722
D2. Financiële activa (verstrekte leningen)	-	1.033	843	1.243	1.243	1.243	1.243
E. Uitzettingen < 1 jaar	-	31.631	29.312	16.685	8.521	8.521	8.521
F. Liquide middelen	-	259	1.000	1.000	-	-	-
G. Overlopende activa	-	4.337	4.337	4.337	4.337	4.337	4.337
Totale netto schuld		**11.407**	**11.792**	**22.226**	**47.619**	**49.914**	**55.448**
Totale netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		**10.374**	**10.949**	**20.983**	**46.376**	**48.671**	**54.205**
H. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	110.717	99.682	101.620	102.142	103.863	107.362
Netto schuldquote		**10,3%**	**11,8%**	**21,9%**	**46,6%**	**48,1%**	**51,6%**
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		**9,4%**	**11,0%**	**20,6%**	**45,4%**	**46,9%**	**50,5%**

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Beoordeling:
De gemiddelde netto schuldquote van Nederlandse gemeenten varieert en is onder meer afhankelijk van de omvang van de investeringen. Naarmate gemeenten meer investeren in maatschappelijke voorzieningen en infrastructuur, neemt de financieringsbehoefte doorgaans toe, wat kan leiden tot een hogere netto schuldquote.

In de begroting 2027-2030 loopt de netto schuldquote jaarlijks op. Deze stijging hangt samen met de omvangrijke investeringen waarvoor de gemeente Dalfsen de komende jaren staat. Het betreft onder meer de realisatie van het Kind- en Educatiecluster (KEC) in Nieuwleusen, investeringen in de woningbouwopgave en diverse vervangings- en uitbreidingsinvesteringen in de openbare ruimte en gemeentelijke voorzieningen.

Solvabiliteitsratio
De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal.

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteitsratio		Realisatie	Begroting				
		2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Eigen vermogen	+	63.006	64.028	61.353	56.305	51.040	47.436
B. Totaal passiva	/	127.848	129.513	125.809	134.636	133.160	136.783
Solvabiliteit		**49,3%**	**49,4%**	**48,8%**	**41,8%**	**38,3%**	**34,7%**

Beoordeling:
Dit kengetal laat zien dat de gemeente relatief veel eigen middelen heeft. Ter vergelijking: een solvabiliteitsratio van 40% is het gemiddelde onder Nederlandse gemeenten. Volgens de begroting 2027–2030 daalt de solvabiliteit naar 35% in het jaar 2030. Deze daling is het gevolg van toenemende investeringen, wat leidt tot een hogere schuldenlast. Een hoger percentage duidt op een betere financiële weerbaarheid.

Structurele exploitatieruimte
Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Bedragen x € 1.000

Structurele exploitatieruimte		Realisatie	Begroting				
		2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Totale structurele lasten	-	99.550	96.010	103.409	106.180	108.319	110.756
B. Totale structurele baten	+	103.373	97.814	101.120	102.032	103.863	107.362
C. Totale structurele toevoegingen reserves	-	135	14.174	-495	85	85	185
D. Totale structurele onttrekkingen reserves	+	1.211	17.702	1.083	691	265	475
Totale structurele resultaat		**4.899**	**5.332**	**-711**	**-3.542**	**-4.276**	**-3.104**
E. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	110.717	99.682	101.620	102.142	103.863	107.362
Structurele exploitatieruimte		**4,4%**	**5,3%**	**-0,7%**	**-3,5%**	**-4,1%**	**-2,9%**

Beoordeling:
Hoe hoger dit percentage, hoe groter de structurele financiële ruimte van de gemeente. Een positieve uitkomst van dit kengetal geeft aan dat structurele lasten kunnen worden gedekt uit structurele baten.

In de begrotingsperiode 2027-2030 is sprake van een negatieve structurele exploitatieruimte. Dit wordt veroorzaakt door een combinatie van stijgende kosten en een toenemende druk op de gemeentelijke financiën. Daarnaast staat de gemeente Dalfsen voor omvangrijke opgaven, waaronder de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP), de woningbouwopgave en diverse andere investeringen. Deze ontwikkelingen leiden tot hogere structurele lasten en beperken de beschikbare financiële ruimte in de meerjarenraming.
.

Grondexploitatie
De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de bouwgrond in exploitatie te delen door de totale baten van de programmabegroting.

Bedragen x € 1.000

Grondexploitatie		Realisatie	Begroting				
		2025	2026	2027	2028	2029	2030
A. Bouwgronden in exploitatie	+	19.197	14.797	11.297	8.297	3.297	1.297
Totale bouwgronden		**19.197**	**14.797**	**11.297**	**8.297**	**3.297**	**1.297**
B. Totale saldo van baten (excl. mut. res.)	/	110.717	99.682	101.620	102.142	103.863	107.362
Grondexploitatie		**17,3%**	**14,8%**	**11,1%**	**8,1%**	**3,2%**	**1,2%**

Beoordeling:
Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de gronden) is ten opzichte van de totaal geraamde baten. Hoe lager dit percentage, hoe beter dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. De voorraad is gestegen doordat in 2024 is besloten om een aantal gronden te ontwikkelen. In de komende jaren zullen de grondvoorraden naar verwachting afnemen, waarmee ook de financiële kwetsbaarheid zal verminderen. Tegelijkertijd wordt verwacht dat bij nieuwe vastgestelde grondexploitaties het risico groter zal zijn.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishoudens
Het cijfer geeft inzicht hoe de belastingdruk zich in de gemeente verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo en 'waarstaatjegemeente.nl' publiceren deze gegevens.

Bedragen x € 1.000

Woonlasten	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
OZB last gezin gemiddelde WOZ waarde	527	551	580	603	627	641
Rioolheffing gezin bij gem. WOZ-waarde	149	154	160	165	168	173
Afvalstoffenheffing voor gezin	274	279	268	274	280	287
Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-	-
Woonlasten voor gezin bij gem. WOZ waarde	950	984	1.008	1.042	1.075	1.101
Woonlasten landelijk gemiddelde T-1	1.053	1.095	1.095	1.095	1.095	1.095
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	**90%**	**90%**	**92%**	**95%**	**98%**	**101%**

Beoordeling:
De gemiddelde woonlasten voor een gezin in de gemeente Dalfsen liggen gedurende de begrotingsperiode onder het landelijke gemiddelde.

De afname van de afvalstoffenheffing in 2027 ten opzichte van 2026 wordt verklaard doordat in de begroting 2026 is uitgegaan van de door het COELO gehanteerde uitgangspunten, waarbij rekening wordt gehouden met een hoger gemiddeld aantal ledigingen per huishouden. Hierdoor vallen de geraamde woonlasten in 2026 hoger uit dan in 2027.

Samenvatting risicoprofiel

Door middel van een nieuwe risico inventarisatie zijn er, ten opzichte van de vorige inventarisatie bij de jaarrekening 2025, wijzigingen aangebracht in de top 10 van de financiële risico's. Deze wijzigingen betreffen het hoger of lager inschatten van het mogelijke geldgevolg van bepaalde risico's of de kans dat een mogelijk risico zich voordoet.

Er zijn twee nieuwe risico's aangemerkt, namelijk de Netcongestie en begrotingssubsidies. Beide risico's kunnen invloed hebben op lokaal niveau. Ook is sterk fluctuerende energieprijzen als gevolg van geopolitieke situatie een verhoogd risico geworden.
De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 8,3 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in zeer ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm die wij onszelf hebben gesteld komt op een score van 2 (uitstekend).

De gemeente heeft nog een sterke financiële uitgangspositie, maar de financiële ruimte neemt de komende jaren af. De schuldpositie loopt op, de solvabiliteit daalt en vanaf 2027 is sprake van een negatieve structurele exploitatieruimte. Tegelijkertijd blijft de schuldquote binnen de minst risicovolle signaleringscategorie en beschikt de gemeente nog over belastingcapaciteit. De afnemende grondpositie beperkt daarnaast de financiële kwetsbaarheid.

Het risicoprofiel is daarmee op korte termijn goed beheersbaar, maar vraagt vanwege de ontwikkeling van de structurele financiële positie aandacht voor de langere termijn.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De lasten en baten voor het onderhoud van de kapitaalgoederen voor de openbare ruimte vallen onder programma Samen Wonen (2.1).

Het beleidskader

Het beheer van de openbare ruimte is een belangrijke taak van de gemeente. Om doelgericht en planmatig te werken zijn kaders en beleidsdoelen noodzakelijk. Eind 2021 heeft de gemeenteraad het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2022 – 2026 ‘Buiten voor elkaar’ (IBOR) vastgesteld. Hierin staan de kaders voor het beheer van de openbare ruimte, bijvoorbeeld voor de kwaliteit van onderhoud van de openbare ruimte (de beheerkwaliteit).

Het beleid uit het IBOR heeft een looptijd van vier jaar en in 2026 start het proces het beleid te actualiseren. De looptijd wordt verlengd tot aan de vaststelling van het nieuwe beleid door de raad (planning is eind 2027). In de tabel hieronder staat welke beleidsnota’s betrekking hebben op de kapitaalgoederen, wat de looptijd is en of het gewenste kwaliteitsniveau onderdeel uitmaakt van het beleid.

Kapitaalgoed	Beleid		
	Nota aanwezig	Looptijd	Kwaliteits-niveau
Wegen	IBOR	2022 – 2026	Ja
Civiele kunstwerken	IBOR	2022 – 2026	Ja
Riolering	Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP)	2022 – 2026	Ja
Water	IBOR	2022 – 2026	Ja
Groen	Beleidsplan biodiversiteit (2023)+ IBOR	Beleidsplan biodiversiteit: onbepaalde tijd 2022 – 2026 (IBOR)	Ja
Openbare verlichting	Beleidsplan Licht en donkerte + IBOR	Beleidsplan: 2021 -– 2025 IBOR: 2022 – 2026	Ja
Speelplaatsen	Beleidsplan Spelen, bewegen en ontmoeten (SBO) + IBOR	IBOR: 2022 – 2026 SBO: 2025 – 2034	Ja
Gebouwen	Beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	2024 – 2028	Ja

Tabel: beleidsnota's per kapitaalgoed

Beheerplannen

a. Meerjaren onderhoudsprogramma 2025 – 2034
Eind 2024 is het Meerjaren onderhoudsprogramma 2025 – 2034 “Investeren en programmeren in de openbare ruimte” vastgesteld (MJOP), een uitwerking van het IBOR. Het plan bevat voor de kapitaalgoederen Civiele kunstwerken, Openbare verlichting, Wegen, Groen en Spelen o.a.:

- de koers en planningen voor vervangingsinvesteringen;
- de huidige en de ‘toekomstige’ exploitatielasten.

Bij 'Financiële consequenties beleidsdoel' gaan we verder in op de financiële aspecten uit het MJOP.

b. Van losse beheerplannen naar een integraal beheerplan voor de openbare ruimte
Één van de maatregelen uit het IBOR is het opstellen van een integraal beheerplan openbare ruimte. In 2026 is hiermee gestart. Het integrale beheerplan is een vertaling van kaders uit beleidsdocumenten (zoals het IBOR) en biedt handvatten voor de (integrale) planning van werkzaamheden en uitvoering.

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het verplicht een actueel beheerplan te hebben voor kapitaalgoederen waarvoor een voorziening voor groot onderhoud is. Dalfsen heeft de volgende voorzieningen:

1. Voorziening groot onderhoud Wegen;
2. Voorziening kunstwerken (voor civiele kunstwerken, zoals bruggen);

3. Voorziening exploitatie Riolering;
4. Voorziening vervanging Riolering
5. Voorziening groot onderhoud gebouwen.

Hieronder staat een overzicht van de huidige beheerplannen die betrekking hebben op de kapitaalgoederen. Voor Riolering heeft Dalfsen met het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) tot en met 2026 een actueel beleids- en beheerplan. In 2026 start het proces het plan te actualiseren. De looptijd wordt verlengd tot aan de vaststelling van het nieuwe plan door de raad (planning is eind 2027).

De beheerplannen voor Wegen en Civiele kunstwerken gaan onderdeel uitmaken van het op te stellen Integraal Beheerplan Openbare Ruimte. Waar nodig worden de meest recente beheerplannen bijgewerkt en aan het bestuur aangeboden voor besluitvorming.

Kapitaalgoed	Beheer			Voortgang onderhoud	Voorziening
	Plan aanwezig	**Looptijd**	**Fin. Vertaling in paragraaf**	**Achterstallig/ uitgesteld**	
Wegen	MJOP	MJOP: 2025 - 2034	Ja	Nee	Ja
Civiele kunstwerken	Beheerplan Civiele kunstwerken + MJOP	Beheerplan:2018-2022 MJOP: 2025 - 2034	Ja	Nee	Ja
Riolering	GRP	GRP: 2022 - 2026	Ja	Nee	Ja
Water	GRP + Klimaat-adaptatieplan	GRP: 2022 - 2026 Klimaatadaptatieplan: 2021 - 2025	Ja	Nee	Nee
Groen	Diverse losse beheerplannen + MJOP	MJOP: 2025 - 2034	Ja	Nee	Nee
Openbare verlichting	Beheerplan openbare Verlichting + MJOP	Beheerplan: 2016 MJOP: 2025 - 2034	Ja	N.v.t.	Nee
Speelplaatsen	MJOP	MJOP: 2025 - 2034	Ja	Nee	Nee
Gebouwen	Beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	2024 - 2028	Ja	Nee	Ja

Tabel: Beheerplannen per kapitaalgoed

Welke kwaliteit we realiseren

De gemeenteraad heeft met vaststelling van het IBOR het gewenste kwaliteitsniveau voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte vastgesteld. In onderstaand figuur staat welke beeldkwaliteit nagestreefd wordt per onderdeel en functiegebied.

Functiegebied	Groen	Verharding	Verlichting	Spelen	Meubilair	Water	Civiele kunstwerken	Reiniging
Dorpscentra	A	B/C	A	B	B	B	B	A B
Hoofdinfrastructuur	A	B/C	B	B	B	B	B	A B
Begraafplaatsen	A	B/C	B	B	B	B	B	A B
Woonwijken	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Bedrijventerreinen	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Recreatie en sport	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Maatschappelijk & dienstverlening	B	B/C	B	B	B	B	B	A B
Buitengebied	B	B/C	B	B	B	B	B	A B

tabel: Vastgestelde niveaus voor beeldkwaliteit (IBOR)

Dalfsen beheert de openbare ruimte zodanig dat de kwaliteitsniveaus uit bovenstaande tabel behouden blijven. Inspecties leveren gegevens op over de kwaliteit van de diverse onderdelen van de openbare ruimte. Op basis van deze gegevens worden planningen gemaakt voor onderhoud en/of vervangingen.

De gewenste onderhoudskwaliteit is gebaseerd op de zogenaamde ‘beeldsystematiek’ van het CROW, het landelijke kennisinstituut voor de openbare ruimte. De CROW-systematiek gaat uit van vijf beeldkwaliteitsniveaus voor inrichting en onderhoud. In Dalfsen gaan we uit van de volgende niveaus:

- A = Goed (mooi en comfortabel);
- B = Voldoende (functioneel): Dit is voor Dalfsen het ‘basisniveau’, de technische staat van de openbare ruimte heeft minimaal dit niveau en is duurzaam, heel en veilig;
- C = Matig (onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder).

Jaarlijks wordt de beeldkwaliteit in twee rondes gemeten. De resultaten worden opgenomen in de jaarstukken (zie prestatie programma 2.1 Samen Wonen paragraaf / Wat willen we bereiken). Uit het onderzoek 'waar staat je gemeente' krijgen we eens in de drie jaar informatie over hoe inwoners de openbare ruimte waarderen. Inwoners van Dalfsen zijn over het algemeen tevreden over hun woon- en leefomgeving, vaak in grotere mate dan gemiddeld in Nederland het geval is. In 2023 werd de zorg van de gemeente voor de leefomgeving met een 7.1 gewaardeerd.

Het gewenste kwaliteitsniveau voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen staat in de ‘Paragraaf Gemeentelijke Gebouwen’.

Om het kwaliteitsniveau van kapitaalgoederen te wijzigen moet een nieuw beleidskader worden vastgesteld door de raad.

Financiële consequenties beleidsdoel

In het MJOP zijn de exploitatielasten voor de kapitaalgoederen in de openbare ruimte in beeld gebracht. De exploitatiebudgetten worden jaarlijks bekeken. Geregeld is bijstelling nodig i.v.m. bijvoorbeeld inflatie, kostenstijgingen en toename van areaal. Dit wordt betrokken bij de Planning & Control-cyclus. Gebiedsontwikkelingen hebben door areaaluitbreidingen effect op kosten voor beheer en onderhoud in de openbare ruimte. In het nieuwe IBOR willen we nadrukkelijker aandacht besteden aan deze effecten en hoe hiermee om te gaan. Het streven is de opgave voor beheer en onderhoud bij gebiedsontwikkelingen in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld te brengen en te betrekken bij de planontwikkeling en besluitvorming.

Vervangingsopgave MJOP
Vroeger is bij de aanleg van de openbare ruimte vaak geen rekening gehouden met toekomstige vervangingskosten. Een deel van de openbare ruimte moet nu vervangen worden. Onder andere om hoge onderhoudskosten te voorkomen, de veiligheid te garanderen en een openbare ruimte te houden die functioneert. In het MJOP zijn de noodzakelijke vervangingsinvesteringen en de kapitaallasten daarvan in beeld gebracht en is de koers voor vervangingen tot en met 2034 uitgezet. Dalfsen wil structureel gaan vervangen en werkzaamheden in principe gelijkmatig over de jaren spreiden om het behapbaar te houden voor de omgeving en de organisatie. De planning en bedragen van de vervangingsinvesteringen zijn o.a. gebaseerd op resultaten van inspecties.

In 2026 is extra aandacht besteed aan afschrijvingstermijnen van diverse kapitaalgoederen. Deze zijn meer in lijn gebracht met de werkelijke (technische) levensduur. Dit is een uitwerking van het IBOR. De financiële consequenties van eventueel aangepaste afschrijvingstermijnen zijn niet verwerkt in deze paragraaf.

Jaarlijks worden bij de begrotingsbehandeling de investeringskredieten voor vervangingen in de komende jaren vastgesteld. Conform het BBV worden deze uitgaven geactiveerd. De kapitaallasten komen in het jaar na de investering op de exploitatiebegroting. Er kan aanleiding zijn om werkzaamheden uit te stellen of naar voren te halen. Wijzigingen in de vervangingsinvesteringen en kapitaallasten worden jaarlijks bij de PPN in beeld gebracht en toegelicht.

Stimuleren integraal werken in de openbare ruimte
Met de openbare ruimte dragen we bij aan opgaven uit de Omgevingsvisie, zoals op het gebied van klimaatverbetering, bevordering van gezond gedrag en biodiversiteit. In lijn met de Omgevingswet bekijken we opgaven integraal. Dit beleid is vastgelegd in het IBOR. Afgesproken is dat we ervaring gaan opdoen met de integrale aanpak. Dit wordt gedaan aan de hand van een pilot. Een integrale aanpak betekent vaak een andere inrichting en extra kosten. Bijvoorbeeld voor meer groen, andere materialen, nieuwe wegprofielen en verbeterde afwatering. Dit geldt ook voor Participatie. Voor de meerkosten is veelal geen investeringsruimte.
De raad heeft voor de eerste twee jaar van de pilot van 5 jaar (2025 t/m 2029) krediet beschikbaar gesteld voor het stimuleren van integraal werken in de openbare ruimte (€ 225.000). De investeringen voor 2027 t/m 2029, € 225.000 per jaar, zijn aangedragen voor de PPN 2027-2030 en verwerkt in deze begroting. Met deze middelen kan worden bijgedragen aan integrale projecten of kunnen dergelijke projecten worden geïnitieerd. Ook doen we meer ervaring op met opgavegericht en effect gestuurd werken. De kapitaallasten worden opgevangen binnen de reguliere exploitatiebegroting.

Wegen

Het beleidskader

Het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2022-2026 (IBOR) vormt het beleidskader voor het onderhoud van de gemeentelijke wegen. Met het vastgestelde beleidsplan is het gewenste onderhoudsniveau en zijn de benodigde financiële middelen vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het behoud van onze duurzame en veilige wegen.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:	Wat is de scope niet
Verhardingen in beheer van de gemeente.	Verhardingen die in beheer zijn bij derden, zoals Rijkswaterstaat, provincie of particulieren;
Half- en onverharde wegen en paden;	Verkeersmeubilair (zoals borden, paaltjes, verkeerszuilen);
Bermen en bermverhardingen	Bestrijden van gladheid in de winterperiode.
Markering op de verharding	Verzorgend onderhoud van de verhardingen (zoals vegen, onkruidbestrijding);
	Aanpassingen van de weginrichting, zoals voor de verkeersveiligheid of het klimaat;

Wat we beheren

Wat	Areaal / aantallen
Verhard oppervlak	2,9 miljoen m2
Halfverhard en onverhard oppervlak	0,2 miljoen m2
Bermen	2,2 miljoen m2

Welke kwaliteit we realiseren

De onderhoudstoestand van wegen is onderverdeeld naar de thema's: duurzaamheid, veiligheid, comfort en aanzien. De onderhoudstoestand wordt beoordeeld aan de hand van de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte en aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van het CROW. Voor duurzaamheid, comfort en veiligheid geldt het beeldkwaliteitsniveau B (voldoende – functioneel, duurzaam, heel en veilig). Voor aanzien geldt het beeldkwaliteitsniveau C (Matig).

De volgende kwaliteitsniveaus gelden voor de verhardingen/wegen in de gemeente (IBOR 2022 - 2026):

Functiegebied	Verharding
Alle functiegebieden: dorpscentra, hoofdinfrastructuur, begraafplaatsen, woonwijken, bedrijventerreinen, recreatie en sport, maatschappelijk & dienstverlening, buitengebied	B/C

Jaarlijks wordt de beeldkwaliteit in twee rondes gemeten. De resultaten van deze metingen worden opgenomen in de jaarstukken (zie prestatie programma 2.1 Samen Wonen paragraaf / Wat willen we bereiken). In de afgelopen jaren is voldaan aan de vastgestelde kwaliteit. Daarnaast worden alle verhardingen elke twee jaar volledig (technisch) geïnspecteerd. Deze inspectie vormt de basis voor de onderhoud- en vervangingsplanning.

Er is geen sprake van achterstallig of uitgesteld onderhoud.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor wegen (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 2.1 Samen Wonen, paragraaf 2.1.1.4 Verkeer en vervoer. Het budget is opgedeeld in budget voor groot en klein onderhoud. Dit budget is exclusief het budget voor het verkeersmeubilair, gladheidsbestrijding en reinigen van de openbare ruimte, maar inclusief het budget voor bermen in het buitengebied.

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Groot onderhoud toevoeging voorziening	1.023	1.023	1.023	1.023
Groot onderhoud exploitatielasten*	27	28	28	28
Klein onderhoud exploitatielasten*	166	253	258	258
Kapitaallasten**	503	749	879	1010
Overige exploitatielasten	153	240	245	250
Totaal exploitatielasten Wegen	**1.872**	**2.293**	**2.433**	**2.569**
Totaal exploitatiebaten Wegen	**133**	**136**	**139**	**142**

** Kostencategorie: onderhoud (438080)*
*** Inclusief kapitaallasten van overige niet onderhoudsprojecten.*

In de bedragen uit bovenstaande tabel zijn kosten opgenomen voor:

- (Onderhoud van) Verharde wegen (6210000), Bermen en sloten (6210001) Onverharde wegen (6210080);
- Verharde wegen groot onderhoud (6210010), Bermen & sloten groot onderhoud (6210011) en Onverharde wegen groot onderhoud (6210081).

De kostenplaatsen staan tussen haakjes.

Met vaststelling van het meerjarig onderhoudsplan (MJOP) in 2025 is voor groot onderhoud van verhardingen een voorziening ingesteld. Dit geeft ruimte om onderhoudswerkzaamheden beter te plannen en (gespreid) uit te voeren. Elk jaar wordt een dotatie (toevoeging) aan de voorziening gedaan en hier wordt het groot onderhoud uit gedekt.

Voorziening groot onderhoud Wegen (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Stand per 1 januari	-	-	-	-
Toevoeging voorziening groot onderhoud	1.023	1.023	1.023	1.023
Onttrekking voorziening groot onderhoud	1.023	1.023	1.023	1.023
Stand per 31 december	-	-	-	-

Met vaststelling van het MJOP in 2025 is krediet beschikbaar gesteld voor vervangen van verhardingen. De vervangingskredieten en de kapitaallasten daarvan zijn verwerkt in de bijlage investeringskredieten en deze begroting, zie de bedragen in de tabel hieronder.

Investeringen (x € 1.000) jaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervangen verhardingen***	1.200	1.200	1.200	1.200
Kapitaallasten van deze investering (cumulatief)		36	72	108

**** Dit zijn vervangingsinvesteringen (inclusief 10% organisatiekosten). Niet meegenomen: investeringen voor verkeersprojecten en middelen voor de pilot opwaarderen leefomgeving.*

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het beleidskader

Het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte 2022-2026 (IBOR) vormt het beleidskader voor het onderhoud van de civiele kunstwerken. Met het vastgestelde beleidsplan is het gewenste onderhoudsniveau en zijn de benodigde financiële middelen vastgelegd.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:
Verkeers- en duikerbruggen
Fiets- en voetgangersbruggen
Tunnels
Kademuren en steigers
Overkluizingen
Duikers

Wat we beheren

Wat	Areaal / aantallen
Verkeersbruggen	11
Duikerbruggen	17
Fiets- en voetgangersbruggen	27
Tunnels	6
Kademuren	27
Overkluizing	1
Steigers	24
Duikers	675

Welke kwaliteit we realiseren
De volgende beeldkwaliteitsniveaus gelden voor de civiele kunstwerken in gemeente Dalfsen (IBOR):

Functiegebied	Civiele kunstwerken
Alle functiegebieden: dorpscentra, hoofdinfrastructuur, begraafplaatsen, woonwijken, bedrijventerreinen, recreatie en sport, maatschappelijk & dienstverlening, buitengebied	B

De technische staat van de openbare ruimte, dus ook van Civiele kunstwerken, heeft minimaal niveau B en is duurzaam, heel en veilig. Civiele kunstwerken scoren qua beeldkwaliteit goed zo blijkt uit de beeldschouw van mei 2025.

Op basis van de inspectie uit 2021 is er een vervangingsplanning gemaakt. Zie verderop in deze paragraaf voor nadere informatie. Er is geen sprake van achterstallig of uitgesteld onderhoud. Wel kunnen op basis van onderhouds- en monitoringsinspecties nieuwe en gewijzigde werkzaamheden worden vastgesteld.
Één van de risico's waar we in de praktijk soms tegenaan lopen is dat tegen het einde van de technische levensduur van kunstwerken de kwaliteit relatief sneller achteruitgaat dan in de voorafgaande periode. Dit vraagt dan bijstelling in de planning om risico's t.a.v. bijvoorbeeld de veiligheid te voorkomen. De financiële effecten daarvan lichten we toe in de P&C-cyclus. Ook kan bij de voorbereiding van bijvoorbeeld wegwerkzaamheden blijken dat het nodig of wenselijk is een vervanging van een civiel kunstwerk eerder uit te voeren dan gepland, bijvoorbeeld om tweemaal hinder voor de omgeving te voorkomen of om veiligheid te waarborgen. Ook dit kan bijstelling in de planning vragen. In de toekomst willen we hier meer zicht en grip op krijgen en in het nieuwe IBOR zal hier aandacht aan besteed worden en doen we voorstellen voor maatregelen en/of (proces-)aanpak.

Financiële consequenties beleidsdoel

Het budget voor civiele kunstwerken (‘Bruggen’) is opgedeeld in een regulier budget en budget voor groot onderhoud. Onderstaande budgetten zijn gebaseerd op het meerjarenplan civiele kunstwerken 2023-2028 zoals dat is opgenomen bij het vaststellen van het MJOP Openbare Ruimte in de raadsvergadering van 24 april 2023 en 16 december 2024.

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Groot onderhoud toevoeging aan de voorziening	75	75	75	75
Groot onderhoud exploitatielasten	-	-	-	-
Klein onderhoud exploitatielasten	15	28	29	30
Overige onderhoudslasten (energie)	4	4	4	4
Kapitaallasten investeringen	15	72	71	85
Totaal onderhoudslasten	**109**	**179**	**179**	**193**
Totaal exploitatiebaten	**-**	**-**	**-**	**-**

Voorziening groot onderhoud (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Verwachte stand per 1 januari	36	25	-8	5
Toevoeging voorziening groot onderhoud	75	75	75	75
Onttrekking voorziening groot onderhoud	-86	-109	-61	-164
Verwachte stand per 31 december	25	-8	5	-83

In het MJOP zijn de vervangingen van Civiele Kunstwerken voor de periode 2025 tot en met 2034 in beeld gebracht. T.o.v. de investeringsplanning van de begroting 2025-2028 is in het MJOP een wijziging doorgevoerd. Deze wijziging is meegenomen in de PPN en verwerkt in het investeringsplan van de begroting. De vervangingsinvesteringen voor 2027 t/m 2030 en de kapitaallasten daarvan zijn verwerkt in het investeringsplan van deze begroting, zie de bedragen in de tabel hieronder.

Investeringen (x € 1.000) jaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Investering kapitaalgoed	950		425	
Kapitaallasten van investeringen	24	72	71	95

Openbare verlichting

Het beleidskader

Het beleidskader voor de openbare verlichting is in april 2021 vastgelegd in het beleidsplan "Licht en donkerte in de openbare ruimte". In dit plan is beschreven waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen. Het vastgestelde beleidsplan Integraal beheer openbare ruimte bekrachtigt het eerder vastgestelde gedifferentieerde onderhoudsniveau. Uitgangspunt van het beleid is "Donker waar mogelijk, licht waar nodig". Er wordt gewerkt aan een actueel beleidskader dat naar verwachting eind 2026 aan de raad wordt voorgelegd. Tot de vaststelling van het nieuwe beleid geldt het beleid uit het beleidsplan "Licht en donkerte".

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:
Lichtmasten
Armaturen
Lichtbronnen
OV kast Aansluitzuil

In de tabel hieronder staat wat het openbare verlichtingsareaal is wat door gemeente Dalfsen wordt beheerd.

Wat we beheren

Wat	**Aantallen**
Lichtmasten	6.705
Lichtbronnen	6.985
Armaturen	6.705
Lichtbronnen in ANWB-bewegwijzering	112
LED-accentverlichting (grondspots, solar, wegmarkering)	277

Welke kwaliteit we realiseren
De onderhoudstoestand van de openbare verlichting wordt beoordeeld conform de beeldkwaliteitscatalogus openbare ruimte van het CROW. Voor centrumgebieden geldt het beeldkwaliteitsniveau A en voor de overige functiegebieden geldt een beeldkwaliteitsniveau B

Functiegebied	**Openbare verlichting**
Dorpscentra	A
Overige functiegebieden: hoofdinfrastructuur, begraafplaatsen, woonwijken, bedrijventerreinen, recreatie en sport, maatschappelijk & dienstverlening, buitengebied	B

Er is geen spraken van achterstallig onderhoud. Wel blijken er uit de beeldkwaliteitsmeting van mei 2025 enkele aandachtspunten zijn t.a.v. lichtmasten (scheefstand/bevuiling). Dit wordt in de onderhoudsrondes opgepakt.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor openbare verlichting (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 1 Wonen en beleidsveld "Verkeer en Vervoer". Het budget is opgedeeld in regulier budget en budget voor groot onderhoud van masten en armaturen. De kosten voor openbare verlichting zijn in de gemeente Dalfsen als volgt:

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud exploitatielasten	46	48	50	51
Klein onderhoud exploitatielasten	100	101	102	104
Overige onderhoudslasten (excl. kapitaallasten)	160	164	167	171
Kapitaallasten	39	52	59	66
Totaal onderhoudslasten OVL	**345**	**365**	**378**	**392**

Bovenstaande kosten hebben betrekking op het beheer en onderhoud van de aanwezige verlichtingspunten. De kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken, industrieterreinen, herinrichtingsplannen en inbreidingslocaties zijn hierin niet opgenomen. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie. De kosten voor de aanleg van openbare verlichting bij inbreidingen of grootschalige herinrichtingsplannen worden opgenomen in de desbetreffende exploitaties.

Afgelopen jaren is de openbare verlichting in de gemeente versneld geschikt gemaakt voor en voorzien van ledverlichting. Vooruitlopend op de overgang naar ledverlichting is eerder bezuinigd op energiekosten. Door de uitbreiding van het areaal en de stijgende energielasten is dit teruggedraaid. Jaarlijks wordt bij de bestuursrapportage en de perspectiefnota gekeken hoe de energielasten zich ontwikkelen en vindt bijstelling plaats wanneer daar aanleiding voor is.

Met de vaststelling van het MJOP heeft de raad krediet beschikbaar gesteld voor vervangingen van Openbare Verlichting in 2025. De kapitaallasten hiervoor zijn verwerkt in de PPN en begroting 2027-2030. De vervangingsinvesteringen voor 2027 t/m 2030 en de kapitaallasten daarvan zijn verwerkt in het investeringsplan van deze begroting, zie de bedragen in de tabel hieronder.

Investeringen (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Investering kapitaalgoed	240	240	240	240
Kapitaallasten van deze investering per jaar	14	14	14	14

Bij het plannen van de vervangingen van lichtmasten en armaturen wordt vooral gekeken naar het jaar van plaatsing. Wanneer daar aanleiding voor is en het mogelijk is worden vervangingen eerder of later uitgevoerd. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn bij herinrichting van wegen.

Riolering

Het beleidskader

Het gemeentelijk rioleringsplan is leidend voor het onderhoud van de gemeentelijke riolering. In het in 2021 vastgestelde plan staat het gewenste niveau van onderhoud, welke risico's we nemen en hoeveel geld daarvoor nodig is. Onze ambitie voor het onderhoud van de riolering is "spaarzaam en betrouwbaar daar waar het moet, vooruitstrevend daar waar het (eenvoudig) kan". Welke werkzaamheden wij uitvoeren voor het onderhoud van riolering staat in het gemeentelijk rioleringsplan.

Voor Riolering heeft Dalfsen met het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) tot en met 2026 een actueel beleids- en beheerplan. In 2026 start het proces het plan te actualiseren. De looptijd wordt verlengd tot aan de vaststelling van het nieuwe plan door de raad (planning is eind 2027).

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:	Wat is de scope niet
Gemeentelijke voorzieningen voor de inzameling en transport van afvalwater.	IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater) in beheer bij particulieren
	Wadi's vallen onder kapitaalgoed openbaar groen.
	Watergangen vallen onder kapitaalgoed water.

Wat we beheren

Het riool verzamelt en transporteert dagelijks vele liters afvalwater richting de rioolwaterzuiveringsinstallaties van het waterschap. De gemeente beheert daarvoor vele voorzieningen, zoals buizen, putten en pompen, maar bijvoorbeeld ook wadi's voor de infiltratie van regenwater en drainage voor beheersing van de grondwaterstand. In een groot deel van het buitengebied zijn systemen aangelegd voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA).Deze IBA's zijn in eigendom en beheer bij de perceeleigenaar.

Wat	Areaal/aantallen
Vrijvalriolering	191 kilometer
Waarvan gemengd	46 %
Waarvan gescheiden	54 %
Inspectieputten	4.037
Mechanische riolering	57 Kilometer
Pompunits	308 stuks
Persleiding	8 kilometer
Gemalen	43 stuks
IBA's (worden beheerd door perceeleigenaren)	1.938 stuks

Welke kwaliteit we realiseren

In het gemeentelijke rioleringsplan is vastgelegd, aan welke voorwaarde(n) we willen voldoen en hoe de voorzieningen dan functioneren in een kwalitatieve maat. De eisen hebben betrekking op het inzamelen, transporteren en verwerken ten behoeve van de volksgezondheid, bewoonbaarheid en het milieu. De bijbehoren maatstaven (kwalitatieve indicatoren) zijn gericht op de effecten, wat ervaart de burger en/of omgeving. De resultaten worden afgeleid uit geregistreerde meldingen. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld:

- Aantal meldingen van het niet kunnen lozen van afvalwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool;
- Aantal meldingen van stank gerelateerde klachten vanuit de gemeentelijke riolering;
- Aantal meldingen van wateroverlast per jaar;
- Aantal meldingen van persoonlijk letsel als gevolg van ernstige gebreken.

De meer op bedrijfsvoering gerichte resultaten van deze metingen worden niet opgenomen in de jaarstukken. In de afgelopen jaren is voldaan aan de vastgestelde kwaliteit.

De gemeentelijke voorzieningen worden periodiek geïnspecteerd. Vrijvervalriolering 1 keer per 10 jaar. Gemalen en pompunits 1 keer per 5 jaar op elektrische veiligheid en elke 2 of 4 jaar (afhankelijk van belang gemaal) bouwkundig en mechanisch. Deze inspecties vormen de basis voor de onderhoud- en vervangingsplanning. Er is geen sprake van achterstallig of uitgesteld onderhoud.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor riolering(exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 2.1 Samen Wonen, paragraaf 2.1.1.5 Riolering. Het budget is niet opgedeeld in budget voor groot en klein onderhoud.

(Kostenplaats: 6720000)

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Vervangingsonderhoud toevoeging aan de voorziening	653	696	741	788
Groot onderhoud exploitatielasten	-	-	-	-
Klein onderhoud exploitatielasten	240	249	254	260
Kapitaallasten	3	3	9	26
Overige exploitatielasten	194	198	203	207
Totaal exploitatielasten onderhoud Riolering	**1.090**	**1.161**	**1.237**	**1.312**
Totaal exploitatiebaten onderhoud Riolering	**93**	**77**	**77**	77

Voor het in stand houden van riolering zijn, naast bedragen voor dagelijks onderhoud, de onderstaande bedragen voor vervangingsonderhoud in de begroting opgenomen. Het bedrag voor vervangingsonderhoud wordt onttrokken aan de voorziening vervanging riolering.

Voorziening vervanging riolering (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Stand per 1 januari				
Toevoeging voorziening vervangen riolering	653	696	741	788
Onttrekking voorziening vervangen riolering	402	393	400	408
Stand per 31 december				

Dit zijn lasten voor vervanging. Niet meegenomen: lasten voor verbetermaatregelen, zoals afkoppelen en klimaatbestendig inrichten opwaarderen van de leefomgeving.

Water

Het beleidskader

Het waterschap bepaalt voor een groot deel van de watergangen wie het onderhoud uitgevoerd. Het waterschap stelt hiervoor een legger vast. Deze (legger)watergangen zijn verdeeld in drie categorieën te weten A-, B- en C-watergangen. Andere watergangen maken geen onderdeel uit van het watersysteem en zijn functioneel onderdeel van wegen (bermsloten) of het openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. Het gaat in deze paragraaf om het onderhoud van de (legger)watergangen.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope:	Wat is de scope niet
A-watergang (hoofdwatergang): afvoeren maaisel en baggerspecie	D-watergang (Bermsloot)
B-watergang (onderhouden langs wegen van de gemeente)	Duikers, beschoeiing, stijgers en vlonders.
C-watergang (onderhouden langs wegen van de gemeente)	De (passanten) haven en het pondje.
	Wadi's en retentiegebieden

Wat we beheren

De A-watergangen zijn de hoofd watergangen en worden onderhouden door het waterschap waarbij de gemeente het maaisel en baggerspecie afvoert van de watergangen die langs wegen van de gemeente liggen. De B-watergangen worden onderhouden door de aangelanden, dit is de gemeente voor de watergangen die langs wegen van de gemeente liggen. De C-watergangen zijn de overige watergangen en worden ook onderhouden door de aangelanden.

Wat	Areaal
A-watergang	134 km
B-watergang	56 km
C-watergang	307 km

Welke kwaliteit we realiseren

Het waterschap controleert het onderhoud van B watergangen. De aangelanden (gemeente) worden aangesproken wanneer onvoldoende kwaliteit geleverd wordt.
Er is geen sprake van achterstallig of uitgesteld onderhoud.

Financiële consequenties beleidsdoel

De totale lasten/baten voor water (exclusief apparaatskosten) vallen onder programma 2.1 Samen Wonen, paragraaf 2.1.1.3 Beheer openbare ruimte. Het budget is niet opgedeeld in budget voor groot en klein onderhoud.

Kostenplaats 6570000 (Watergangen)

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud exploitatielasten	146	149	152	156
Klein onderhoud exploitatielasten	-	-	-	-
Overige exploitatielasten	6	6	6	6
Totaal exploitatielasten onderhoud Water	**152**	**155**	**158**	**162**

Openbaar groen

Het beleidskader

Het integraal beleidsplan openbare ruimte vormt het beleidskader voor het onderhoud van de groene openbare ruimte. Met het vastgestelde beleidsplan is het gewenste onderhoudsniveau en zijn de benodigde financiële middelen vastgelegd. Met het vastgestelde niveau wordt ingezet op het behoud van onze prettige groene leefomgeving. Het Beleidsplan Biodiversiteit geeft aanvullend ambities weer voor het vergroten van de biodiversiteit en daarmee een gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier.
In 2026 wordt gewerkt aan het Strategisch Beleidsplan voor Bomen, één van de ambities uit het Beleidsplan Biodiversiteit. Met dit strategisch bomenbeleid zetten we een duidelijke koers uit naar een toekomstgericht, integraal en uitvoerbaar groenbeleid.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:	Wat is de scope niet
Groene buitenruimte: bomen, bosplantsoen, heesters, gras, hagen, gazon	
Legen hondentoiletten	Vervanging en plaatsing van hondentoiletten (vallen onder Straatmeubilair)
	Aanleg en groot onderhoud van bermen en bermverhardingen (zie Wegen)

Onderhoud en vervanging van de groene buitenruimte (inclusief de bermen) gebeurt door eigen personeel van de buitendienst, met eigen materieel.

Wat we beheren

Wat	Areaal/aantallen
Openbaar groen	151 ha, waarvan 123 ha binnen de bebouwde kom
Bomen	51.000, waarvan 39.000 buiten de bebouwde kom
Hagen	5,8 km (lijnen) en 26.000 m2 blokheester

Bovengenoemde aantallen en arealen hebben ook betrekking op de sportvelden en gemeentelijke begraafplaatsen. Kosten hiervoor vallen onder andere beleidsvelden en/of andere programma's.

Welke kwaliteit we realiseren

Functiegebied	Groen
Dorpscentra, hoofdinfrastructuur en begraafplaatsen	A
Woonwijken, bedrijventerreinen, recreatie en sport, maatschappelijk & dienstenverlening, buitengebied	B

Jaarlijks wordt de beeldkwaliteit in twee rondes gemeten. De resultaten van deze metingen worden opgenomen in de jaarstukken (zie prestatie programma 2.1 Samen Wonen paragraaf / Wat willen we bereiken). In de afgelopen jaren is voldaan aan de vastgestelde kwaliteit. Vanuit veiligheid en aansprakelijkheid wordt jaarlijks 1/3 deel van alle laan- en straatbomen (51.000) geïnspecteerd. Deze inspectie vormt de basis voor de onderhoudsplanning. Met de uitwerking van het nieuwe bomenbeleid moeten deze inspecties ook input geven voor de vervangingsplanning.
Uit de beeldschouw van mei 2025 scoort het groen in de gemeente Dalfsen voldoende. Enkele aandachtspunten worden door de medewerkers van de buitendienst opgepakt.

Er is geen sprake van achterstallig of uitgesteld onderhoud.

Financiële consequenties beleidsdoel

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud exploitatielasten *	5	5	5	5
Klein onderhoud exploitatielasten *	138	141	144	148
Kapitaallasten **	6	15	24	36
Overige exploitatielasten	2	2	3	2
Totaal onderhoudslasten Groen	**151**	**163**	**176**	**191**
Totaal exploitatiebaten Groen	**40**	**41**	**42**	**42**

* Kostencategorie: onderhoud (438080)
** Inclusief kapitaallasten van overige niet onderhoudsprojecten.

- In de bedragen uit bovenstaande tabel zijn kosten opgenomen voor (Onderhoud van) Groen (6570010 en 6570020),
- In bovenstaande tabel zijn de kosten voor het personeel, materieel en huisvesting van de buitendienst buiten beschouwing gelaten;
- De kapitaallasten voor de vervangingsinvesteringen vanaf 2026 staan niet in bovenstaande tabel

Het onderhoudsbudget wordt jaarlijks geïndexeerd. In het op te stellen Integraal Beheerplan openbare ruimte zal extra aandacht besteed worden aan kosten voor beheer en onderhoud in relatie tot toekomstige areaaluitbreidingen.

Met de vaststelling van het MJOP heeft de raad krediet beschikbaar gesteld voor vervangingen van Groen in 2025. De kapitaallasten hiervoor zijn verwerkt in de PPN en begroting 2026-2029. De vervangingsinvesteringen voor 2026 t/m 2029 en de kapitaallasten daarvan zijn verwerkt in het investeringsplan van deze begroting, zie de bedragen in de tabel hieronder.

Investeringen (x € 1.000) jaar >	2027	2028	2029	2030
Investering kapitaalgoed	165	165	165	165
Kapitaallasten van deze investering		8	17	25

Speelplaatsen

Het beleidskader

In december 2024 is het beleidsplan 'Spelen, Bewegen en Ontmoeten 2025-2034' (SBO) vastgesteld. In het beleidsplan SBO wordt beschreven hoe met de inrichting en het beheer van de openbare ruimte kan worden bijgedragen aan het stimuleren van bewegen, spelen en ontmoeten en wat de ambities, uitgangspunten en randvoorwaarden zijn. Ook geeft het nieuwe beleid kaders mee aan alle onderhouds-, vervangings- en (her)inrichtingswerkzaamheden van o.a. de speelvoorzieningen in de openbare ruimte.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:	Wat is de scope niet
Speeltoestellen	Speeltoestellen van derden (zoals bij sportverenigingen, scholen of zwembaden)
Speelondergronden	Speelondergronden van derden (bij scholen, kinderopvang en particulier eigendom)
	Inrichtingselementen (o.a. bankjes, hekwerken)

Wat we beheren

Wat	Areaal/aantallen
Speeltoestellen (en speelaanleidingen)*	746
Speelondergronden gemeente	1.9 hectare
Centrale buurtplekken	29
Steunpunten	124

* Naast het beheer van gemeentelijke speeltoestellen en ondergronden voert de gemeente een aantal inspecties uit aan speeltoestellen van derden.

Welke kwaliteit we realiseren

Functiegebied	Spelen
Alle functiegebieden: dorpscentra, hoofdinfrastructuur, begraafplaatsen, woonwijken, bedrijventerreinen, recreatie en sport, maatschappelijk & dienstverlening, buitengebied	B

Uit de meest beeldkwaliteitsmeting van mei 2025 blijkt dat de speelvoorzieningen voldoen aan kwaliteitsniveau B. Er wordt jaarlijks in twee rondes gemeten volgens de ‘beeldsystematiek’ van het CROW.
Om aan de kwaliteitseisen te kunnen blijven voldoen is op basis van het beleidsplan SBO het onderhoudsbudget verhoogd.

Financiële consequenties beleidsdoel

Door uitbreiding van de gemeente is het areaal en het aantal speelvoorzieningen sinds 2014 uitgebreid. De budgetten zijn niet meegegroeid en in bepaalde periodes door bezuinigingen zelfs verlaagd. Deze koers wordt met de besluitvorming over het beleidsplan SBO gewijzigd: Dalfsen wil de huidige speelvoorzieningen veilig en doelmatig in stand houden, kapitaalvernietiging voorkomen en ambities realiseren. In het beleidsplan SBO is een onderhoudsbudget opgevoerd voor beter onderhoud van het huidige areaal. Dit is verwerkt in de begroting 2027-2030. Ook bevat het plan de vervangingsopgave voor het structureel vervangen van speeltoestellen en speelondergronden.
Het onderhoudsbudget wordt jaarlijks geïndexeerd. In het op te stellen Integraal Beheerplan openbare ruimte zal extra aandacht besteed worden aan kosten voor beheer en onderhoud in relatie tot toekomstige areaaluitbreidingen.

Het budget voor onderhoud is vanaf 2025 structureel met € 52.500 verhoogd naar €150.000. Gemeente Dalfsen onderhoudt en beheert de speelvoorzieningen met eigen medewerkers. Er wordt nu uitgegaan van in totaal 1.5 fte voor uitvoering van de werkzaamheden en dat is een uitbreiding van de formatie met 0.5 fte (€ 30.000). Door zelf het onderhoud uit te voeren kan gemeente Dalfsen de kosten relatief laag houden.

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Klein onderhoud exploitatielasten	61	62	62	64
Overige (onderhouds-)lasten	2	2	2	2
Kapitaallasten **	27	72	95	118
Totaal onderhoudslasten Spelen	**90**	**136**	**160**	**184**
Totaal exploitatiebaten Spelen	**0**	**0**	**0**	**0**

Onderhoudslasten speelvoorzieningen

In de tabel hierboven zijn de structurele verhogingen van het onderhoudsgeld meegenomen (€ 52.500, waarvan € 30.000 voor 0.5 fte formatie uitbreiding) (raadsbesluit 16 december 2024).

Vervangingsinvesteringen en het realiseren van ambities
Op basis van inspecties is een inschatting gemaakt van de verwachte levensduur van speelvoorzieningen en is de vervangingsopgave in beeld gebracht voor het huidige areaal. De noodzakelijke vervangingsinvesteringen zijn in het MJOP en het beleidsplan SBO verwerkt (2025 t/m 2034). Gemiddeld is € 255.000 per jaar nodig en daar wordt de uitvoeringsplanning op afgestemd. De raad heeft met de vaststelling van het MJOP een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor vervangingen in 2025. De kapitaallasten hiervoor zijn verwerkt in de PPN en begroting 2026-2029. De investeringen voor de vervangingen voor 2026 t/m 2029 zijn aangedragen voor de PPN 2026-2029 en verwerkt in het investeringsplan van deze begroting voor 2026-2029.

In het beleidsplan SBO worden ook voorstellen gedaan voor het verbeteren van de bestaande openbare ruimte voor spelen, bewegen en ontmoeten. Het gaat hier om het aanpassen van bestaande plekken, het realiseren van nieuwe buurtplekken en het toevoegen van een rolstoeltoegankelijk speeltoestel in iedere kern. De kosten hiervoor zijn voor 2025 tot en met 2029 geraamd op € 51.700 per jaar. Speelvoorzieningen in nieuwe woonbuurten worden in de GREX meegenomen.
De raad heeft met de vaststelling van het beleidsplan SBO een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van ambities in 2025 (€ 51.700). De kapitaallasten hiervoor zijn verwerkt in de PPN en begroting 2026-2029. De investeringen voor het realiseren van de ambities voor 2026 t/m 2029 zijn aangedragen voor de PPN 2026-2029 en verwerkt in het investeringsplan van deze begroting voor 2026-2029.

Investeringen (x € 1.000) jaar >	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**
Vervangingsinvesteringen kapitaalgoed	255	255	255	255
Kapitaallasten van deze investering (cumulatief)		18	36	54
Investeringen i.v.m. ambities	52	52	52	52
Kapitaallasten i.v.m. ambities (cumulatief)		4	7	11
Totaal Investeringen	**207**	**207**	**207**	**207**
Totaal kapitaallasten		***22***	***43***	***65***

Investeringen en kapitaallasten voor spelen, bewegen en ontmoeten

Als de ambities gerealiseerd zijn, gaan de jaarlijkse onderhoudskosten stijgen. Via de P&C-cyclus wordt deze stijging verantwoord. Er kan aanleiding zijn om werkzaamheden en investeringen uit te stellen of naar voren te halen. Wijzigingen in de vervangingsinvesteringen en kapitaallasten worden jaarlijks bij de PPN in beeld gebracht en toegelicht.

Gebouwen

Het beleidskader

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beheerplan Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2024-2028. Dit beheerplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 11 maart 2024.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Wat valt er onder dit kapitaalgoed

Scope: vervanging en instandhouding van:	**Wat is de scope niet**
Gebouwen algemeen	Kulturhusen
Woningen	Gebouwen sportverenigingen
Brandweerkazernes	Gebouwen opvang vluchtelingen
Gemeentehuis	
Openluchtzwembaden	
Monumenten	
Gemeentewerven	
Gebouwen op begraafplaatsen	
Gebouwen grondbedrijf	

Wat we beheren

De gemeente heeft 34 gebouwen in eigendom. Gemene deler is dat de meeste gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden.

Wat	Areaal/aantallen
Gebouwen algemeen	11
Woningen	3
Brandweerkazernes	3
Gemeentehuis	1
Openluchtzwembaden	2
Monumenten	3
Gemeentewerven	3
Gebouwen op begraafplaatsen	5
Gebouwen grondbedrijf	3

In de begroting valt het beheer van de gebouwen financieel onder meerdere programma's. Dit is afhankelijk van het doel waarvoor de gebouwen gebruikt worden of aangekocht zijn.

Welke kwaliteit we realiseren
Op basis van het beheerplan Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2024-2028 worden de gebouwen als volgt onderhouden:

Gebouw	Niveau van in standhouden
Gemeentehuis in Dalfsen	Goed/Uitstekend
Alle andere gebouwen	Redelijk/Goed
Gebouwen die binnen afzienbare tijd worden gesloopt	Matig/(zeer) slecht

Er is geen sprake van achterstallig of uitgesteld onderhoud. Het beheer en onderhoud vindt structureel plaats aan de hand van het beheerplan. Op basis van onderhouds- en monitoringsinspecties kunnen, ondanks dit, nieuwe en gewijzigde werkzaamheden worden vastgesteld. In de P&C-cyclus worden kosten die hiermee samenhangen verantwoord.

Financiële consequenties beleidsdoel

De benodigde middelen voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

Onderhoudslasten (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Groot onderhoud toevoeging aan de voorziening	180	180	180	180
Klein onderhoud exploitatielasten	78	78	78	78
Overige exploitatielasten *	1.459	1.451	1.453	1.455
Totaal onderhoudslasten Gemeentelijke gebouwen	1.717	1.709	1.711	1.713
Totaal exploitatiebaten Gemeentelijke gebouwen	210	210	210	210

**kapitaallasten, energie, belastingen en verzekeringen, schoonmaak,excl personeelslasten*

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. De jaarlijkse dotatie van € 180.000 is gebaseerd op een onderhoudsplanning van tien jaar.

Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen (x € 1.000) begrotingsjaar >	2027	2028	2029	2030
Verwachte stand per 1 januari	687	777	257	163

Toevoeging voorziening groot onderhoud	180	180	180	180
Onttrekking voorziening groot onderhoud	-90	-700	-274	-294
Verwachte stand per 31 december	777	257	163	49

In de raadsvergadering van 11 maart 2024 is besloten om grotere onderhoudswerkzaamheden over te brengen naar het investeringsplan. In het investeringsplan 2025-2028 gaat het om een totaalbedrag van € 1.125.000.

Investeringen (x € 1.000) begrotingsjaar >	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Investeringen kapitaalgoed	300	800	800	
Kapitaallasten investeringen		24	99	99

In 2027 worden kozijnen in het gemeentehuis vervangen en in 2028 de verlichting en de apparatuur.

Duurzaamheid
In de raadsvergadering van 25 januari 2021 is het "Energieplan gemeentelijke gebouwen 2021-2025" vastgesteld. In het Energieplan is inzicht en overzicht gegeven in het energieverbruik, een overzicht van de afgegeven energielabels, welke mogelijkheden er zijn om energieverbruik te verminderen en hoe de gebouwen energie neutraal en gasloos kunnen worden gemaakt. Daarnaast zijn kaders vastgesteld om maatregelen wel of niet uit te voeren en is inzicht ontstaan in de kosten van de mogelijke maatregelen en de financiering en dekking van de uit te voeren maatregelen. Enkele projecten die voortvloeien uit dit plan zijn uitgevoerd (zwembaden) of in bewerking (brandweerkazernes + gemeentewerven).

Paragraaf 4 Financiering

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de begroting. De verplichting hangt samen met de wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. De paragraaf financiering vormt, samen met de financiële verordening (artikel 212 van de Gemeentewet) en de uitvoeringsregels treasury, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie.

In september 2018 heeft de raad specifieke uitgangspunten vastgesteld voor het verstrekken van leningen en garanties. In deze documenten worden onder meer doelstellingen, uitzettingen en garanties, financiering, kasbeheer en organisatie van de treasuryfunctie rond het liquiditeitenbeheer van de gemeente op korte en lange termijn vastgelegd. Zij geven de kaders weer waarbinnen de treasuryactiviteiten dienen te worden uitgevoerd. We zetten onze treasuryfunctie in 202 op dezelfde risicomijdende wijze voort als in de jaren daarvoor.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van afschrijvingen ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten bij de uitgaven.

Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in de uitvoeringsregels treasury.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting.

Voor 2027 bedraagt dit, bij ministeriële regeling vastgestelde, percentage 8,5%. De omvang van de begroting op 1 januari 2027 bedraagt € 105,2 miljoen (inclusief toevoeging reserves). De kasgeldlimiet bedraagt dan € 8,94 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Netto vlottende schuld						
Vlottende schulden	-	-	-	791	791	791
Vlottende middelen	24.160	22.582	9.955	791	791	791
Netto vlottende schuld (+) of overschot middelen (-)	**-24.160**	**-22.582**	**-9.955**	**-**	**-**	**-**
Toegestane kasgeldlimiet						
Begrotingstotaal (incl. toevoeging reserves)	112.099	118.834	105.166	107.872	109.943	111.571
Kasgeldlimiet (in % van de grondslag)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Minimum bedrag	300	300	300	300	300	300
Toegestane kasgeldlimiet	**9.528**	**10.101**	**8.939**	**9.169**	**9.345**	**9.484**
Toets kasgeldlimiet						
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**33.688**	**32.683**	**18.894**	**9.169**	**9.345**	**9.484**
Overschrijding van de kasgeldlimiet						

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan het in de Wet Fido vastgelegde percentage voor gemeenten van 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we ruim binnen de renterisiconorm blijven.

Bedragen x € 1.000

Renterisico	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Renterisico vaste schulden						
Renteherzieningen	-	-	-	-	-	-
Herfinanciering	-	-	400	1.240	2.040	2.040
Renterisico vaste schulden	**-**	**-**	**400**	**1.240**	**2.040**	**2.040**
Toegestane renterisiconorm						
Begrotingstotaal (incl. toevoeging reserves)	112.099	118.834	105.166	107.872	109.943	111.571
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%
Minimum bedrag	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Toegestane renterisiconorm	**22.420**	**23.767**	**21.030**	**21.574**	**21.989**	**22.314**
Toets renterisiconorm						
Ruimte onder de renterisiconorm	**22.420**	**23.767**	**20.633**	**20.334**	**19.949**	**20.274**
Overschrijding van de renterisiconorm						

Langlopende geldleningen

Op 1 januari 2027 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen € 38,32 miljoen, waarbij een bedrag van € 14 miljoen direct toegerekend wordt aan de grondexploitatie. Na de verplichte aflossing van drie leningen in 2027 resteert vanaf 2028 een langlopende schuld van € 37,08 miljoen.

In 2026 zijn er geen leningen aangegaan. In onderstaande tabel staat het verwachte verloop van de langlopende vaste geldleningen.

bedragen x € 1.000	stand lening per 1-1	aflossing	stand lening per 31-12
2027	38.320	1.240	37.080
2028	37.080	-18.760	55.840
2029	55.840	-5.094	60.934
2030	60.934	-7.860	68.794

bedragen x € 1.000 Verstrekker	Laatste Aflossing	Rente %	Lening	Aflossing t/m 2026	Rest-schuld 01-01-27	Rente 2027	Aflossing 2027	Aflossing t/m 2027	Rest-schuld 31-12-27
B.N.G.	2042	1,225	10.000	3.600	6.400	74	400	4.000	6.000
B.N.G.	2042	1,275	5.000	1.800	3.200	38	200	2.000	3.000
B.N.G.	2049	3,29	16.000	1.280	14.720	461	640	1.920	14.080
Provincie Gelderland	2034	3,02	14.000	0	14.000	423	0	0	14.000
TOTAAL			**45.000**	**6.680**	**38.320**	**996**	**1.240**	**7.920**	**37.080**

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

Het rentebeleid van Dalfsen ziet er als volgt uit:

- over het eigen vermogen wordt geen rente berekend;
- daardoor vindt geen rentebijschrijving aan de reserves plaats;
- de rentekosten bestaan derhalve alleen uit externe rentekosten;
- bepalend hierbij zijn de te verwachten rentekosten (begroting) of de werkelijke rentekosten (jaarrekening);
- Voor de toerekening van de rentelasten maakt de gemeente Dalfsen gebruik van de rente-omslagmethode. Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen. De rentelasten betreffen het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen en verstrekte geldleningen. De laatste jaren bedroeg het renteomslagpercentage 0%. Door stijgende rentelasten en aangetrokken leningen is dit percentage naar boven bijgesteld. Vanaf 2025 wordt het omslagpercentage berekend. Ook aan de grondexploitatie wordt rente toegerekend op basis van het renteomslagrente. De renteomslagpercentage in 2027 betreft 0,5%.

Hieronder volgt een berekening van de rentekosten volgens het format dat is voorgeschreven.

Rentetoerekening begroting 2027 (bedragen x € 1.000)	€
De externe rentelasten over korte en lange financiering	996
De externe rentebaten	-280
Saldo 1: totaal van rentelasten en rentebaten	716
De rente die aan de grex moet worden doorberekend (opbrengst)	-423
Saldo 2: aan taakvelden toe te rekenen externe rente	293
Interne rente over eigen vermogen	0
Interne rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
Saldo 3: aan taakvelden toe te rekenen externe en interne rente	293
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (deze is nihil bij een positief saldo van externe en interne rente)	-434
Renteresultaat op taakveld treasury	-141

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is ondersteunend en adviserend aan de organisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management.
In deze paragraaf gaan wij in op personeelsbeleid inclusief organisatieontwikkeling, samenwerking, inkoop- en aanbestedingsbeleid, informatiemanagement, informatiebeveiliging & privacy, juridische kwaliteitszorg en rechtmatigheid

Personeelsbeleid

Voor het realiseren van de ambities en de maatschappelijke opgaven van de gemeente Dalfsen is een toekomstbestendige en wendbare ambtelijke organisatie randvoorwaardelijk. De structurele krapte op de arbeidsmarkt, de vergrijzing en de toenemende complexiteit van opgaven vragen om een strategische en samenhangende inzet op personeel en organisatie.

Aantrekkelijk werkgeverschap
De gemeente Dalfsen wil een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven. Daarom zetten we gericht in op het aantrekken, ontwikkelen en behouden van medewerkers. In samenhang met de inhoudelijke opgaven waar we als gemeente Dalfsen voor staan.

Strategische personeelsplanning (SPP) helpt ons tijdig inzicht te krijgen in de benodigde capaciteit en competenties, zodat we daar gericht op kunnen sturen in lijn met onze ambities en opgaven. We investeren in professionalisering, leiderschap en duurzame inzetbaarheid en versterken onze positie op de arbeidsmarkt.
Ook blijven we de organisatie en de samenwerking doorontwikkelen, zodat we flexibel kunnen inspelen op veranderende opgaven. Denk aan programmatisch en projectmatig werken en het gebruik maken van de mogelijkheden die digitalisering en datagedreven werken ons bieden.

Preventie en duurzame inzetbaarheid
Wij streven naar een verzuimpercentage van onder de 5%. Om dit te realiseren werken wij nauw samen met de bedrijfsarts, met aandacht voor zowel herstel als preventie.
In het tweede kwartaal van 2026 is gestart met een preventief medisch onderzoek (PMO) in de vorm van een digitale vragenlijst onder alle medewerkers. PMO’s worden periodiek uitgevoerd op verschillende thema’s die relevant zijn voor de gezondheid en inzetbaarheid van medewerkers. De uitkomsten van deze onderzoeken vormen belangrijke input voor gerichte vervolgstappen en maatregelen om de duurzame inzetbaarheid verder te versterken.

Salarispost
De salarisbegroting 2027 is gebaseerd op de huidige cao-afspraken en bevat daarnaast een inschatting van de loonontwikkeling na afloop van de huidige cao (31 maart 2027). Omdat op het moment van opstellen van de begroting nog geen nieuwe cao voor de gemeentelijke sector is vastgesteld, kunnen de werkelijke salariskosten afwijken van de huidige raming. Eventuele financiële gevolgen worden verwerkt via de reguliere planning- en controlcyclus

Ontwikkeling concerncontrol

Binnen de gemeente Dalfsen is concerncontrol volop in ontwikkeling en is in lijn met de totale organisatieontwikkeling. Concerncontrol speelt een onmisbare rol in de besturing en beheersing van onze organisatie en draagt bij aan het realiseren van de strategische ambities van de gemeente Dalfsen.
De visie op control wordt geactualiseerd met het doel om de controlfunctie binnen de gemeente verder te versterken. Nu de personele bezetting van concerncontrol weer op orde is, kunnen taken binnen het team goed worden afgestemd en is de onderlinge vervanging ook geborgd.
Sinds begin 2026 wordt er periodiek een controlletter opgesteld die in het CMT en de domein MT's wordt besproken. Naast de controlletter op concernniveau wordt er ook een start gemaakt om een bredere rapportage per domein op te stellen.

Samenwerking

De toenemende complexiteit van maatschappelijke vraagstukken en regionale opgaven vraagt om bredere en intensievere samenwerking. Afhankelijk van het thema zoeken we doelgericht aansluiting

bij passende lokale en regionale partners. Daarbij houden we nadrukkelijk rekening met onze positie tussen stad en platteland, in het Vechtdal en op het grensvlak met Salland.
Voor het versterken van de brede welvaart werken we onder meer samen binnen Regio Zwolle. Daarnaast bundelen we met de provincie Overijssel en de gemeenten Kampen, Ommen, Westerveld, Zwartewaterland en Zwolle onze krachten in Shared Service Centrum Ons, waar de taken ICT, inkoop en contractmanagement en personeels- en salarisadministratie gezamenlijk zijn ondergebracht.
Op verschillende taakgebieden blijven we actief zoeken naar samenwerking die bijdraagt aan een effectieve en kostenefficiënte uitvoering van onze gemeentelijke taken. Ook op landelijk niveau zijn we aangesloten bij relevante netwerken, zoals de P10, het samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten.
Bij het aangaan van nieuwe samenwerkingen blijven we scherp letten op een passende governancestructuur en op de borging van democratische controle door de gemeenteraad.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid

Met de uitbreiding van de capaciteit voor inkoop en contractmanagement ontstaat één centraal punt van regie voor inkoop- en contractprocessen. Hierdoor worden processen beter gestroomlijnd, ontstaat meer inzicht in uitgaven en contractverplichtingen en worden rechtmatigheidsrisico's beperkt. Actief contractmanagement maakt het mogelijk prestaties van leveranciers structureel te monitoren en waar nodig bij te sturen. Daarnaast biedt de versterkte inkoopfunctie meer ruimte om samen met SSC Ons en partnergemeenten op te trekken, waardoor kennis en expertise beter worden benut en gezamenlijke aanbestedings- en inkoopkansen eerder kunnen worden gerealiseerd. Zonder deze uitbreiding blijven processen versnipperd en blijven kansen op efficiency, samenwerking en kwaliteitsverbetering onbenut.

Informatiemanagement

Dalfsen werkt Slimmer. Met een Start-Up-Mentaliteit werken we wendbaar, nieuwsgierig en resultaatgericht aan een toekomstbestendige gemeente. Gebruikersgemak staat daarbij centraal voor inwoners én medewerkers. Technologie ondersteunt onze professionals, vereenvoudigt processen en maakt dienstverlening persoonlijker, toegankelijker en effectiever. De investeringen versterken niet alleen de digitale dienstverlening, maar dragen ook bij aan efficiëntere processen, hogere kwaliteit, ontwikkeling vakbekwaamheid en betere bestuurlijke stuurinformatie. Concreet zijn deze:

1. MijnDalfsen: de digitale voordeur voor inwoners en ondernemers
MijnDalfsen vormt de basis voor moderne, toegankelijke en toekomstbestendige dienstverlening. Inwoners en ondernemers beschikken over één centrale omgeving voor aanvragen, statusinformatie en communicatie. Dit verbetert de klantbeleving, vergroot de transparantie en ondersteunt verdere digitalisering.

2. Slimme postverwerking en digitale communicatie
Met de brievenprintstraat professionaliseren we het verzendproces en maken we communicatie betrouwbaarder. Digitale verzending wordt de standaard, met volledig traceerbare en beheersbare processen. Dit vermindert handmatig werk, vergroot de rechtszekerheid en verbetert de managementinformatie.

3. GEO-ontwikkeling: datakwaliteit als strategische basis
De doorontwikkeling van het GEO-domein richt zich op hogere datakwaliteit, verdere automatisering en efficiënter beheer van basisregistraties. Moderne GEO-oplossingen, hoogwaardige luchtfoto's en AI-ondersteunde mutatiesignalering zorgen voor actuele en betrouwbare gegevens als basis voor datagedreven besluitvorming, dashboards en toekomstige AI-toepassingen.

4. Hyperautomatisering, AI en digitale innovatie
AI, automatisering en moderne architectuur ondersteunen slimmer ingerichte werkprocessen. Een veilige en beheersbare innovatieomgeving biedt ruimte om te experimenteren, leren en opschalen. Samen vormen AI, Power Platform en procesoptimalisatie een integrale aanpak voor efficiëntere dienstverlening en bedrijfsvoering.

5. Regie op IV/IT-projecten en digitale verandering
Digitalisering vraagt om samenhang en sturing. De projectleider IV/IT zorgt voor regie op prioriteiten, afhankelijkheden, voortgang en resultaten. Hierdoor ontstaat een integraal portfolio van projecten dat

aantoonbaar bijdraagt aan de organisatiedoelen en maximale waarde levert voor inwoners, medewerkers en bestuur.

6. Kwaliteits-, proces- en innovatieontwikkeling
Duurzame kwaliteit ontstaat door processen continu te verbeteren en innovatie doelgericht toe te passen. De kwaliteits-, proces- en innovatieadviseur verbindt procesgericht werken met organisatieontwikkeling en zorgt voor structurele verbeteringen in kwaliteit, voorspelbaarheid en efficiëntie. Hierdoor groeit het lerend vermogen van de organisatie.

7. Organisatieontwikkeling en adoptie
Technologie levert pas waarde op wanneer medewerkers deze effectief toepassen. Door gerichte begeleiding, coaching en inspiratie stimuleren we eigenaarschap, zelfleiderschap en continu verbeteren. Zo ontstaat een cultuur waarin innovatie, samenwerking en klantgericht handelen vanzelfsprekend zijn en digitale ontwikkelingen duurzaam worden verankerd.

8. Structurele versterking van kennis en expertise
Een toekomstbestendige informatievoorziening vraagt om structurele deskundigheid op het gebied van applicaties, architectuur, data en AI. Deze expertise vormt de verbinding tussen strategie, techniek en uitvoering en zorgt ervoor dat innovaties daadwerkelijk worden gerealiseerd, beheerd en doorontwikkeld. Daarmee borgen we continuïteit, kwaliteit en veiligheid.

Samenvatting
Met investeringsagenda Slimmer. bouwen we aan een slimme, wendbare en toekomstbestendige gemeente. Door te investeren in digitale dienstverlening, data en procesverbetering versterken we de dienstverlening én de effectiviteit van de organisatie. Gebruikersgemak, datagedreven sturing en samenwerking staan daarbij centraal.

Informatiebeveiliging & Privacy

Security & Privacy team
Het Security & Privacy team van de gemeente Dalfsen bestaat uit de volgende rollen: de Chief Information Security Officer (CISO), de Functionaris Gegevensbescherming (FG) en de Privacy Officer (PO). Het team voert regelmatig voorlichtingscampagnes uit om aandacht te vragen voor digitale veiligheid en privacyvraagstukken.

Wet- en regelgeving
Voor de uitoefening van informatiebeveiliging is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO 2.0) leidend. Deze baseline bevat diverse normen voor informatiebeveiliging en geldt voor alle bestuursorganen van de Nederlandse overheid. We zijn gestart met de implementatie van BIO 2.0, waarbij we niet alleen de opzet en het bestaan, maar ook de werking van maatregelen moeten aantonen.

Op 15 augustus 2026 is de Cyberbeveiligingswet (Cbw) in werking getreden. Deze wet is de Nederlandse uitwerking van de Europese NIS2-richtlijn en vervangt de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni). Omdat de gemeente Dalfsen een essentiële dienst levert, valt zij onder deze wet en krijgen we te maken met onder meer een zorgplicht, een meldplicht en een registratieplicht, evenals een expliciete bestuurlijke verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging. Om hieraan te voldoen, hebben we een meerjarenplan opgesteld dat de komende jaren stapsgewijs wordt uitgevoerd.

De Wet politiegegevens (Wpg) verplicht ons de gegevens van de BOA's zorgvuldig te beheren en hun privacy te waarborgen. Ook in 2027 vinden er opnieuw audits plaats om de naleving van deze wet te toetsen.

Bewustwordingscampagne
Iedere medewerker ontvangt wekelijks een vraag over privacy of informatiebeveiliging. Het doel van deze campagne is om medewerkers, managers en bestuurders bewust te maken van het belang van privacy en informatiebeveiliging. Nieuwe medewerkers krijgen een e-learningmodule aangeboden die hen leert hoe ze veilig kunnen werken binnen de gemeente Dalfsen. Deze e-learning is al geruime tijd verplicht; met de invoering van de Cyberbeveiligingswet (Cbw) is ook de bewustwordingscampagne zelf een wettelijke verplichting geworden.

Partnerschap ONS
Een sterke informatievoorziening vraagt om een hechte samenwerking tussen SSC ONS en de gemeente Dalfsen. In een tijd waarin cyberdreigingen toenemen en de afhankelijkheid van digitale dienstverlening groeit, is het essentieel om gezamenlijk te investeren in informatiebeveiliging, cyberweerbaarheid en bedrijfscontinuïteit. Door kennis, verantwoordelijkheden en middelen te bundelen, kunnen risico's beter worden beheerst en blijft de dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners betrouwbaar en beschikbaar.

ENSIA
De gemeentebrede zelfevaluatie ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) op het gebied van informatieveiligheid wordt ook de komende jaren uitgevoerd. Deze zelfevaluatie vormt de basis voor de horizontale verantwoording van informatieveiligheid binnen de gemeente Dalfsen: het college van B&W brengt hierover jaarlijks verslag uit aan de gemeenteraad. In de paragraaf Bedrijfsvoering van het jaarverslag legt het college van B&W verantwoording af over informatiebeveiliging, waarbij de ENSIA-resultaten worden besproken.

Juridische kwaliteitszorg
Advisering aan het bestuur is een van de belangrijkste processen binnen de gemeente. De ambtelijke organisatie draagt verantwoordelijkheid voor kwalitatief goede en zorgvuldig onderbouwde voorstellen, zodat het bestuur in het belang van de Dalfsense samenleving weloverwogen besluiten kan nemen. In 2027 blijft het versterken van de kwaliteit van bestuursvoorstellen een belangrijk aandachtspunt. Voortbouwend op de ingezette lijn wordt de juridische component in een vroeg stadium structureel betrokken bij het opstellen van voorstellen. Daarbij werken we verder aan uniformiteit in de besluitvorming en de formulering van besluitregels.
Daarnaast wordt op specifieke onderdelen verplichte juridische advisering toegepast, bijvoorbeeld bij voorstellen waarbij geheimhouding aan de orde is. Hiermee vergroten we de juridische kwaliteit, consistentie en zorgvuldigheid van de besluitvorming en beperken we bestuurlijke en juridische risico’s.

Rechtmatigheid
De verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheidsverantwoording ligt bij het college. In de Kadernota rechtmatigheid vanuit het BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) is hier nadere invulling aan gegeven. Het college stelt een rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening op. Deze verantwoording is opgenomen in het onderdeel rechtmatigheidsverantwoording. De verbijzonderde interne controles die worden verricht zijn vastgelegd in een, met de accountant afgestemd, intern controleplan.

Met ingang van boekjaar 2025 zijn de wettelijke goedkeuringstoleranties gewijzigd van maximaal 1% voor onrechtmatigheid en 3% voor onzekerheden naar 2% onrechtmatig- en onduidelijkheden.

Frauderisicoanalyse
De gemeente Dalfsen heeft diverse instrumenten en regelingen ter voorkoming van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. Elk jaar wordt een frauderisicoanalyse vastgesteld door het college. In het algemeen wordt het risico op onderdelen, zoals management override en fraude, gemitigeerd via ingerichte functiescheiding, afgedwongen autorisatieprocedures en een onafhankelijke gepositioneerde VIC-functie die periodiek diverse preventieve en repressieve controles uitvoert.
Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico’s met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze de aandacht krijgen.

Doelmatigheid/doeltreffendheid
In lijn met de onderzoeksverordening wordt er eens per vier jaar aan de hand van een onderzoeksplan een extern onderzoek uitgevoerd op het vlak van doelmatigheid. Voor 2026 staat een onderzoek gepland en deze zal in het najaar worden uitgevoerd. Vanuit concerncontrol zal een aantal onderzoeksonderwerpen aan het CMT/College worden voorgelegd, waaruit vervolgens een definitieve keus zal worden gemaakt.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Algemeen

Een verbonden partij wordt gedefinieerd als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft (artikel 1 sub b BBV). De soorten verbonden partijen zijn onderverdeeld in publiekrechtelijke organisaties en privaatrechtelijke organisaties, hierbinnen wordt onderscheid gemaakt tussen gemeenschappelijke regelingen (publiekrechtelijke organisaties) en privaatrechtelijke organisaties als vennootschappen, verenigingen, coöperaties en stichtingen.

De gemeenteraad heeft op 27 maart 2023 de geactualiseerde Kadernota Verbonden Partijen 2023 vastgesteld. Gelet op het feit dat de Commissie BBV in 2025 de Notitie Verbonden Partijen heeft geactualiseerd en daarmee nadere duiding heeft gegeven aan de voorschriften en aanbevelingen voor de verantwoording van verbonden partijen, sluit deze paragraaf aan bij deze geactualiseerde richtlijnen. De paragraaf beperkt zich tot het geven van een totaalbeeld van de verbonden partijen, hun bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen en de daarmee samenhangende bestuurlijke, financiële en risicoaspecten.

Een verbonden partij is een organisatie waarin de gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft. Van een financieel belang is sprake wanneer de gemeente financiële middelen heeft ingebracht in de verbonden partij. Bij privaatrechtelijke rechtspersonen, zoals een stichting, NV of BV, kunnen eventuele schulden bij een faillissement niet op de gemeente worden verhaald. Bij een gemeenschappelijke regeling (GR) zijn de deelnemende partijen daarentegen gehouden om eventuele tekorten aan te zuiveren. Van een financieel belang is geen sprake bij reguliere crediteurenrelaties of subsidierelaties waarbij tegen betaling een afgesproken prestatie wordt geleverd. Een bestuurlijk belang bestaat wanneer de gemeente invloed kan uitoefenen op de besluitvorming van de organisatie, bijvoorbeeld door vertegenwoordiging in het bestuur door een wethouder, raadslid of ambtenaar, of door het beschikken over stemrecht.

Voor de begroting 2027 is de paragraaf verbonden partijen ingericht overeenkomstig de richtlijnen en aanbevelingen uit de geactualiseerde Notitie Verbonden Partijen 2025 van de Commissie BBV. Om de informatiewaarde voor de raad te vergroten en de paragraaf overzichtelijk te houden. Per verbonden partij wordt in een tabel inzicht gegeven in de beleidsmatige relevantie, de financiële betrokkenheid van de gemeente, de belangrijkste risico's en de verwachte resultaten. Almede de stand van het eigen vermogen het totale vreemd vermogen per 1 januari en 31 december. Waarbij wordt voldaan aan de informatiebehoefte van raad en organisatie.
De exploitatiebijdragen aan verbonden partijen zijn verwerkt binnen het taakveld en programma waarop het betreffende publieke belang betrekking heeft.

Tabel: Beleidsmatige toelichting verbonden partijen

Verbonden partij	Programma	Beleidsmatige relevantie	Aandeel stembelang %
Gemeenschappelijke regeling			
Veiligheidsregio IJsselland	Wonen	Brandweerzorg, Crisisbeheersing, Risicobeheersing en Bevolkingszorg	9%
Omgevingsdienst IJsselland	Wonen	Uitvoering milieutaken, Vergunningen,Toezicht&Handhaving, Advisering (VTHA)	7%
Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek	Werken	Uitvoering sociale recherche in Dalfsen	0%
GGD IJsselland	Leven	Uitvoering wettelijke en vrijwillige taken op het gebied van publieke gezondheid	6%
Jeugdzorg Regio IJsselland (per 2026 onderdeel van GGD IJsselland)	Leven		6%
Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)	Besturen	Uitvoering belastingbeleid en belastingtaken	7%
Collectie Overijssel	Besturen		
Shared Service Centrum Bedrijfsvoering ONS (Scc ONS)	Besturen	Bedrijfsvoering (HR, ICT, Inkoop&contractmanagement)	8%
Naamloze Vennootschap			
ROVA	Wonen	Afvalbeheer en inzameling huishoudens	4%

Bank Nederlandse Gemeenten N.V. (BNG)	Besturen		
Vitens	Besturen	Treasury	0,60%
Wadinko	Besturen	Regionale economische ontwikkeling en stimuleren van werkgelegenheid	3,14%
Enexis	Besturen	Energie-infrastructuur en Treasury	0,04%
Besloten Vennootschap			
CSV Amsterdam(in liquidatie)	Besturen	Is in liquidatie, bedragen zijn betaald. Zit geen activiteit meer in.	
Stichting			
Stichting Dalfsen Werkt	Werken	Betref o.a. de collega's van werken in het groen. Loonkosten uit de stichting worden gecompenseerd door de bijdrage van Gemeente Dalfsen. Per saldo kostendekkend.	100%
Vereniging			
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Besturen	Landelijke belangenbehartiging	< 1%

Tabel: Financiële gegevens verbonden partijen

Verbonden partij	Programma	Financiële bijdrage 2027 (*1.000)	Eigen vermogen 1/1/27 (*1.000)	Eigen vermogen 31/12/27 (*1.000)	Vreemd vermogen 1/1/27 (*1.000)	Vreemd vermogen 31/12/27 (*1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Gemeenschappelijke regeling								
Veiligheidsregio IJsselland	Wonen	2.434	3.960	5.750	38.138	51.985	laag	kostendekkend
Omgevingsdienst IJsselland	Wonen	1.474	316	367	9.070	9.070	matig	kostendekkend

Sociale Recherche IJssel-Vechtstreek	Werken	42	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	laag	kostendekkend
GGD IJsselland	Leven	1.690	3.081	3.081	13.568	13.275	matig	kostendekkend
Jeugdzorg Regio IJsselland (per 2026 onderdeel van GGD IJsselland)	Leven							
Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)	Besturen	507	0	0	4.537	5.916	laag	Kostendekkend
Collectie Overijssel	Besturen							
Shared Service Centrum Bedrijfsvoering ONS (Scc ONS)	Besturen	3.241	2	2	14.470	14.855	matig	kostendekkend
Naamloze Vennootschap								
ROVA	Wonen	2.559	44.169	46.039	66.055	61.847	laag	winstgevend
Bank Nederlandse Gemeenten N.V. (BNG)	Besturen							
Vitens	Besturen	0	713.600	809.100	1.684.900	1.846.000	laag	winstgevend
Wadinko	Besturen	0	85.007	86.958	10.249	12.376	Laag	winstgevend
Enexis	Besturen	0	5.538.000	5.811.000	5.949.000	7.627.000	Laag	winstgevend
Besloten Vennootschap								
Zie tabel beleidsmatige gegevens								
Stichting								
Stichting Dalfsen Werkt	Werken		0	0	0	0	Laag	kostendekkend
Vereniging								
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Besturen	57	60.000	60.000			laag	kostendekkend

Paragraaf 7 Grondbeleid

Algemeen

In deze paragraaf geven we een doorkijk hoe de gemeente in 2027 - 2030 invulling wil geven aan haar in maart 2026 vastgestelde Nota Grondbeleid 2026.

Voor de gemeente is het verwerven en volledig zelfstandig ontwikkelen van gronden in de huidige markt niet altijd meer vanzelfsprekend. Om onze beleidsdoelen en ambities voor toekomstige gebiedsontwikkelingen te blijven realiseren en nog meer per situatie af te wegen en te integreren in de betreffende ontwikkeling, zijn we met de Nota Grondbeleid 2026 overgestapt naar 'situationeel actief grondbeleid'. Met deze vastgestelde nota kunnen we volgens vaste afwegingskaders vanuit zowel ambitie als locatie bepalen of we een bepaalde ontwikkeling, zowel gemeentelijk als ook van derden, wel of juist niet wensen vanuit de diverse beleidsvelden en opgaven

Indien vanuit de afwegingskaders duidelijk is dat op een voorziene locatie nader onderzoek nodig is voor de beoogde invulling en we willen voorkomen dat derde partijen ook proberen de gronden te verwerven, wordt op basis van de Omgevingswet, het voorkeursrecht gevestigd, zoals voor ‘Het Engelland’ en de bedrijfslocatie Dedemsweg. Dit betekent dat de eigenaren bij voorgenomen verkoop eerst de grond aan de gemeente moeten aanbieden, voordat zij hun eigendom op de markt kunnen verkopen. Voor de gemeente betekent dit dat wij niet direct actief hoeven over te gaan tot het verwervingsproces, maar dat we ook eerst nadere onderzoeken kunnen uitvoeren, voordat we overgaan tot verwerving.

De financiële vertaling van de het grondbeleid is opgenomen in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). In de MPG zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende (vastgestelde) grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het benodigde weerstandsvermogen.

De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder het team Projecten & Planontwikkeling, domein Ruimte. De concernmanager Ruimte is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en wordt hierin bijgestaan door budgetbeheerders en budgethouders.
Per gebiedsontwikkeling worden ook de betreffende grondexploitaties en bijbehorende kredietaanvragen aan de raad voorgelegd om vast te stellen en beschikbaar te stellen.

Uw raad wordt over de grondexploitaties binnen de Planning & Control-cyclus op een tweetal momenten geïnformeerd, te weten:
• in mei/juni via de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) en de verwerking daarvan in de jaarrekening;
• in november via de paragraaf Grondbeleid in de programmabegroting
Indien er significante ontwikkelingen of wijzigingen zijn in vastgestelde kaders en uitgangspunten waardoor grondexploitaties wijzigen, wordt uw raad hierover tussentijds geïnformeerd via een herziening of separate vaststelling, of via de reguliere bestuursrapportage.

Ontwikkelingen

Vastgestelde grondexploitaties

In de vastgestelde MPG 2026 zijn de binnen de vastgestelde grondexploitatie geraamde kosten en opbrengsten voor de komende jaren opgenomen. Op dit moment is er, zowel op macro economisch als op projectniveau, geen aanleiding om de in de MPG opgenomen verwachtingen aan te passen of te wijzigen. De nog te realiseren kosten en opbrengsten en het verwachte resultaat van de grondexploitaties van de bedrijventerreinen en de woningbouw is hier onder weergegeven.

Project	Boekwaarde 31-12-2025	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Rente	Verwacht resultaat op eindwaarde	Verwacht resultaat op startwaarde	Eindwaarde exclusief winstneming	Gerealiseerd resultaat	Getroffen voorziening	Eindjaar
t Febriek Zuid II	2.188.047	220.644	3.870.467	22.409	1.439.367	1.383.475	1.439.367	395.949	-	2027
Totaal	**2.188.047**	**220.644**	**3.870.467**	**22.409**	**1.439.367**	**1.383.475**	**1.439.367**	**395.949**		

Project	Boekwaarde 31-12-2025	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Rente	Verwacht resultaat op eindwaarde	Verwacht resultaat op startwaarde	Eindwaarde exclusief winstneming	Gerealiseerd resultaat	Getroffen voorziening	Eindjaar
De Gemer Marke	109.501	138.286	210.000	1.444	-39.231	-37.708	4.285.323	4.325.451	-	2027
Oosterdalfsen	-854.294	824.671	-	-12.300	41.922	40.295	1.825.922	1.775.457	-	2026
Westerbouwlanden Noord	849.844	2.215.269	5.812.219	-113.202	2.860.308	2.590.669	6.158.308	4.747.465	-	2030
Mulderesweg I	96.237	87.549	-	962	-184.749	-181.126	-184.749	-	-182.000	2026
Mulderesweg II	-72.439	772.515	1.057.166	-6.364	363.454	342.491	363.454	68.853	-	2027
De Koele II	2.191.708	2.992.480	5.698.893	21.882	492.824	429.033	492.824	-	-	2032
Oosterdalfsen Noord	10.785.075	14.985.028	28.695.491	438.796	2.486.593	2.039.872	2.486.593	-	-	2035
Waterinkweg	2.352.631	8.128.645	11.803.761	101.855	1.220.631	1.021.369	1.220.631	-	-	2034
Totaal	**15.458.263**	**30.144.443**	**53.277.531**	**433.073**	**7.241.752**	**6.244.895**	**16.648.306**	**10.917.226**	**-182.000**	

Binnen het bedrijventerrein 't Febriek Zuid II moet per medio 2026 nog circa 3,2 hectare verkocht worden.

Nog te realiseren woningen binnen grondexploitaties

Uitgifte	Totaal	2026	2027	2028	2029	2030	2031 e.v.
Oppervlakte	158.485	24.459	27.624	18.077	17.658	18.303	52.364
Aantal	746	109	111	90	87	87	262

Type woningen (GGB-App)		2026	2027	2028	2029	2030	2031 e.v.
Sociale huur incl app.		46	24	26	26	26	81
Rijwoningen sociale koop incl app.		28	31	27	24	24	69
Rijwoningen vrije sector		4	10	10	10	10	32
2^1 kap		15	23	16	16	15	46
Vrijstaand		16	23	11	11	12	34
Totaal		**109**	**111**	**90**	**87**	**87**	**262**

Binnen de woningbouwlocaties zijn tot en met medio 2026 circa 33 kavels uitgegeven waarvan het merendeel in Westerbouwlanden Noord. De gerealiseerde uitgifte van kavels loopt daarmee iets achter op de planning. Naar verwachting zal in de tweede helft van 2026 nog een aanzienlijk aantal kavels verkocht worden of onder optie komen. Mogelijk zal echter een deel van de geplande 109 kavels doorschuiven naar 2027.

De werkzaamheden met betrekking tot het bouwrijp maken in de nieuwe ontwikkel locaties De Koele II, Oosterdalfsen Noord en Waterinkweg loopt volgens planning. Ook de overige geplande werkzaamheden binnen de grondexploitaties lopen volgens planning.

Er zijn op basis van bovenstaande zaken geen aanpassingen of wijzigingen in de grondexploitaties noodzakelijk. De in het MPG 2026 opgenomen kosten, opbrengsten en resultaten zijn per medio 2026 nog actueel.

Toekomstige ontwikkelingen

Het gemeentelijke actieve grondbeleid heeft er de afgelopen jaren mede voor gezorgd, dat we weinig externe verzoeken voor grootschalige woningbouw plannen hebben gehad. Wel zien we een verschuiving van invulling tussen particulieren en bouwers/ontwikkelaars in de diverse uitleggebieden. Daar waar we tot 2025 weinig tot geen projectmatige verkoop of bouwclaims hadden in te vullen, zien we de huidige uitleg gebieden al snel ingevuld worden met meerdere bouwclaims. Dit levert ons in bouwsnelheid een voordeel op, mede doordat ontwikkelaars makkelijker en sneller grotere hoeveelheden woningen kunnen bouwen.

Omdat we als gemeente kaders stellen aan de VON-prijzen wordt op de betaalbaarheid van de woningen niet ingeboet. De ontwikkelaars worden gebonden aan de betaalbaarheidsgrenzen die we als gemeente hanteren. Ook betalen zij voor de gronden de vastgestelde grondprijs van het jaar van uitgifte.

De woningmarkt, en daarmee ook de woningbouwmarkt, is de laatste periode behoorlijk in beweging. De recente uitgiften kunnen we kwalificeren als succesvol, hoewel we ook hier een lichte kentering zien. Onder andere hogere bouwkosten, een hogere hypotheekmarkt- en kapitaalmarktrente zorgen ervoor dat uitgaven voor woningen meer doordacht worden gedaan en hebben daarmee een remmende functie op de aankoop van een kavel. Mede hierdoor blijft het perspectief van bepaalde groepen onze aandacht vragen. De introductie van het Collectief Particulier Opdrachtgeverschap heeft er toe bijgedragen dat voornamelijk starters zich een betere uitgangspositie op de woningmarkt kunnen verwerven, maar ook hier zien we de remmende factoren zoals eerder beschreven.
We zullen de komende tijd, samen met alle andere betrokken partijen, moeten investeren om onder andere de groep starters en jongeren mogelijkheden te bieden zich te kunnen huisvesten. Met name ook als het gaat om het realiseren van betaalbare woningen, ook binnen de woningen die middels bouwclaims worden gerealiseerd.

Het komende jaar (2027) kunnen we in de kernen Hoonhorst en Lemelerveld starten met de bouw van woningen. Dankzij de beschikbare netcapaciteit in deze kernen kunnen de woningen na gereedkomen direct worden voorzien van de benodigde aansluitingen, zodat ze volledig bewoonbaar zijn.

Voor Palthelanden streven we naar vaststelling van het omgevingsprogramma in 2027. Hierin nemen we scenario's op voor alternatieve energielevering, aangezien reguliere netcapaciteit de komende jaren schaars blijft. Parallel daaraan werken we aan de planologische procedure (wijziging omgevingsplan) en de vereiste gebiedsontsluiting.
Begin 2027 starten de voorbereidingen voor de woningbouw op 'De Wieken' (projectnaam) Noord en Zuid, met als doel de eerste bouwactiviteiten in 2028 te laten starten.
Risico: Voor beide locaties kunnen externe factoren – met name de netcongestie en de stikstofproblematiek – invloed hebben op de definitieve planning en haalbaarheid.

Voor de kern Oudleusen zullen we het komende jaar het traject voor een woningbouwlocatie verder dienen uit te werken. Wel zal dit betekenen na het afronden van de bouwwerkzaamheden op de locaties Muldersweg een periode zeer beperkt of zelfs geen nieuwbouw zal plaatsvinden.

Risicomanagement

De jaarlijkse herzieningen van de grondexploitaties per 01-01 zijn onderdeel van de risicobeheersing. Jaarlijks worden de exploitaties herzien en worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld, en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico’s worden verwerkt in de desbetreffende grondexploitatie en verwerkt in de jaarrekening. Als de risico’s inzichtelijk zijn, kan er worden gekeken naar hoe de risico’s kunnen worden beheerst.

Medio 2026 zijn er geen redenen om de risico’s binnen de vastgestelde grondexploitaties zoals opgenomen in de MPG 2026 aan te passen of te wijzigen. De geraamde kosten en opbrengsten voor 2027 en verder zoals opgenomen in de MPG 2026 blijven hiermee gehandhaafd.

Algemene reserve grondbedrijf (weerstandsvermogen)

Indien er nieuwe grondexploitaties gedurende het jaar worden vastgesteld, zal dit mogelijk zijn weerslag hebben in de Algemene Reserve grondbedrijf(weerstandsvermogen).

Dit geldt ook voor lopende grondexploitaties waarin zich significante wijzigingen voordoen in de vastgestelde kaders, uitgangspunten, kosten/opbrengsten en resultaat.

Actualiteit grondexploitaties

Alle lopende grondexploitaties worden jaarlijks per 01-01 geactualiseerd. De gemeenteraad stelt vervolgens de betreffende MPG vast.

Paragraaf 8 Wet Open Overheid

Algemeen

De Wet open overheid (Woo) heeft de oude Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen. Waar de Wob vooral ging over het opvragen van informatie bij de overheid, legt de Woo meer nadruk op het actief delen van informatie.
De Woo zorgt ervoor dat overheidsinformatie zoveel mogelijk openbaar en makkelijk vindbaar is. Hierdoor kunnen inwoners beter zien hoe de overheid werkt en hoe besluiten tot stand komen.
Het belangrijkste uitgangspunt van de Woo is: "Openbaar, tenzij...". Dat betekent dat informatie in principe openbaar is, behalve als er een goede reden is om dat niet te doen, bijvoorbeeld vanwege privacy of veiligheid. De Woo zorgt niet alleen voor meer openbaarheid, maar ook voor een betere informatiehuishouding. Hierdoor is overheidsinformatie beter vindbaar, toegankelijker en wordt deze duurzaam beheerd.

Actieve openbaarmaking

In 2027 werken we verder aan het verbeteren van de manier waarop we informatie openbaar maken. We kijken naar de projecten waarmee we in 2026 zijn gestart, en beoordelen wat goed ging en wat beter kan.
Ons doel is om belangrijke informatie voor inwoners zo eenvoudig mogelijk openbaar te maken. Daarom richten we werkprocessen zo is dat informatie sneller en eenvoudiger gepubliceerd kan worden. Ook besteden we aandacht aan zaakgericht werken en het schrijven van documenten die geschikt zijn voor openbaarmaking.

In 2027 maken we meer informatie actief openbaar. We kiezen twee nieuwe projecten en publiceren tijdens elke fase van deze projecten actief de belangrijkste documenten.
Daarbij kiezen we voor projecten die veel aandacht krijgen vanuit de samenleving. Zo kunnen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties beter volgen hoe deze projecten verlopen en hoe besluiten tot stand komen.

Daarnaast verbeteren we de manier waarop inwoners openbare documenten kunnen vinden. Hiervoor ontwikkelen we een chatbot die in onze openbare documenten zoekt. Inwoners kunnen een vraag stellen krijgen vervolgens een verwijzing naar de documenten waarin zij de informatie kunnen vinden.
We blijven werken aan bewustwording binnen onze organisatie. Medewerkers spelen een belangrijke rol bij een open en transparante overheid.

Passieve openbaarmaking

We ontvangen als gemeente ieder jaar iets meer verzoeken om informatie op grond van de Wet open overheid (Woo). Het is moeilijk te voorspellen hoeveel verzoeken we krijgen en hoe groot deze zijn. De verschillen zijn namelijk groot.
Sommige verzoeken gaan over een klein aantal documenten, terwijl andere verzoeken betrekking hebben op honderden of zelfs duizenden pagina’s. Daardoor verschilt ook de tijd en inzet die nodig is om een verzoek zorgvuldig af te handelen.
We blijven werken aan goed contact en een efficiënte afhandeling van Woo-verzoeken, zodat inwoners zo snel mogelijk toegang krijgen tot de informatie die zij zoeken.

Jaar Aantal Woo-verzoeken:

Jaar	Aantal Woo-verzoeken
2023	23
2024	27
2025	33*
2026 tot 1 juli	16*

*)Aantal verzoeken gericht aan meerdere gemeenten
2025 – 16
2026 - 3

Paragraaf 9 Duurzaamheid

Algemeen

Dalfsen is een duurzame gemeente. Zorgvuldig omgaan met de omgeving en toekomstbestendig handelen is bij de inwoners, ondernemers en gemeente normaal. Naast een eigen beleidsplan Duurzaamheid is dit thema verweven in vele beleidsvelden binnen de gemeente Dalfsen.

In deze paragraaf worden de belangrijkste projecten en ontwikkelingen toegelicht waaraan de gemeente meewerkt.

Beleidskader

Duurzaamheidsbeleid
Beleidsplan Duurzaamheid heeft een looptijd van 2026 tot en met 2030. De missie is “Dalfsen nu en in de toekomst leefbaar" met vier pijlers: minder energiegebruik, meer duurzame energie, meer lokale kracht, meer circulair. Eind 2026 is het beleid vernieuwd. Begin 2027 wordt een uitvoeringsplan gemaakt voor de jaren 2027 en 2028.

Netcongestie
Het overvolle stroomnet wordt op verschillende manieren aangepakt. Met de netbeheerders zijn samenwerkingsovereenkomsten en werkafspraken gemaakt voor het verzwaren en vernieuwen van het net. Daarnaast is extra ruimte voor slimme oplossingen zoals energiehubs en energieopslag.

Klimaatakkoord
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van een deel van de taken uit het landelijke klimaatakkoord en krijgen hiervoor extra rijksmiddelen (CDOKE). Door deze extra middelen is het team en het aantal projecten de afgelopen jaren gegroeid en deze groei zijn de komende jaren doorzetten.

Ondersteuningspakket lokale energie-initiatieven
In 2026 is een breed ondersteuningspakket uitgewerkt voor toekomstige grootschalige energieprojecten van lokale initiatieven. Het pakket bestaat uit diverse mogelijkheden voor financiering, garantstelling en subsidie. De inzet van het pakket is projectafhankelijk en maatwerk. Bij een aanvraag wordt de financiële omvang en impact in beeld gebracht en voorgelegd aan het gemeentebestuur.

Incidentele middelen
In toenemende mate krijgen gemeenten de mogelijkheid om extra incidentele provinciale en rijksmiddelen aan te vragen voor specifieke taken, zoals een extra aanpak tegen energiearmoede of verduurzaming woningen. Van iedere vorm van extra ondersteuning wordt ambtelijk en bestuurlijk een brede afweging gemaakt over de nut, noodzaak, kosten en uitvoering. Voor 2027 en 2028 is een grote campagne ingezet om een groot aantal woningen extra te isoleren.

Externe onderzoeken projecten
Ook op het gebied van innovatie, onderwijs en onderzoek worden lokale overheden regelmatig gevraagd om deel te nemen. Denk aan onderzoek en projecten naar circulariteit, nieuwe energiesystemen of duurzame landbouw. De mate van deelname van een gemeente wisselt sterk. Ook hier wordt per onderzoek of project een brede afweging gemaakt over de nut, noodzaak, kosten en uitvoering.

Stand van zaken

Hieronder een overzicht van de projecten, onderzoeken en acties aan de hand van de vier pijlers uit het duurzaamheidsbeleid. Dankzij de extra rijksbijdrage is het aantal medewerkers en projecten de afgelopen jaren flink gegroeid en deze groei zal worden doorgezet. Eind 2026 wordt het beleid vernieuwd voor de periode 2026-2030.

Minder energiegebruik
In het Nationaal Klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in 2050 aardgasvrij is. Iedere gemeenten heeft daarom eind 2021 de transitievisie warmte vastgesteld. In deze visie is het

tijdspad tot 2030 aangegeven. Diverse 'sporen' zijn uitgewerkt en opgestart. Voor Dalfsen betekent dit dat onderzocht zal worden of er mogelijkheden zijn voor een warmtenet in bepaalde buurten, en dat er ingezet gaat worden op “natuurlijke momenten” waar woningeigenaren aan de slag willen met hun woning. We willen het niet opdringen of verplichten. Dit laatste wordt bijvoorbeeld gedaan door het creëren van handelingsperspectief voor inwoners, bijvoorbeeld op het gebied van isolatie, energie besparen en duurzame alternatieven. Het aantal projecten en samenwerkingen worden steeds meer. Naast deze “sporen” in de warmtetransitie wordt er ook ingezet op een brede voorlichting en communicatie over energiebesparing via ons energieloket en onze energiecoach. De reguliere communicatiekanalen worden uitgebreid met online webinars over specifieke onderwerken zoals koeling, ventilatie en warmtepompen. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij landelijke programma's en subsidies.

Voor energiearmoede worden de lopende acties opgeschaald dankzij extra rijksmiddelen. Specifiek voor inwoners de last hebben van energiearmoede worden extra isolatiemaatregelen aangeboden zodat de energierekening zo snel mogelijk significant wordt verlaagd.
Op basis van het vastgestelde verduurzamingsplan gemeentelijke gebouwen worden enkele panden aangepakt. Daarbij wordt ook gekeken naar energiemanagement en energieopslag.
Dankzij diverse landelijke subsidies en regelingen worden maatschappelijke partijen gestimuleerd om te verduurzamen. De gemeente ondersteunt deze partijen met bijvoorbeeld advies en onderzoek. De landelijke bespaarsubsidie is door diverse maatschappelijke partijen succesvol aangevraagd.

Meer duurzame energie
Voor het halen van de opwek-doelstelling van 100 GWh in 2030 dient nog ongeveer 30 GWh te worden opgewekt. Dat kan door windmolens, zonnevelden, zonnedaken en biogas. Diverse plannen zijn in ontwikkeling en wachten onder meer op ruimte op het net.
Parallel aan deze processen is een ondersteuningspakket vanaf 2026 beschikbaar voor onder meer de verdere realisatie van de genoemde energieopwekking, maar ook andere collectieve energieprojecten.

Dalfsen maakt onderdeel uit van de Energietafel West Overijssel. Hier komen de gemeenteoverkoepelende energievraagstukken terecht. Denk aan projecten op het gebied van warmtenetten, netcongestie, opslag en participatie.
De regionale inzet van Dalfsen focust vooral op de samenwerking op energiegebied met de buurgemeenten Zwolle, Staphorst en Zwartewaterland. In deze drie gemeenten zijn ook energieplannen en het streven is een integraal en samenhangend geheel.
Daarnaast is Dalfsen zowel ambtelijk, als bestuurlijk actief betrokken bij de Energieboard. Hierin worden strategische afwegingen gemaakt ten aanzien van netwerkuitbreidingen.
De netbeheerders zijn gestart met de uitbreiding van het hoogspanningsstation Hessenweg en diverse middenspanningsstations. De komende jaren gaat onze gemeente flink op de kop. Grote energieproductieprojecten zijn in afwachting van uitbreiding van het netwerk.
Parallel worden extra onderzoeken verricht om het bestaande netwerk maximaal te benutten en te verduurzamen. Daarbij focussen we op onze bedrijfsterreinen en collectieve laadpleinen.

Meer lokale kracht
Binnen deze pijler stimuleren we activiteiten vanuit de bewoners, maatschappelijke partners en ondernemers. Vooral de samenwerking met de Dorpen van Morgen is en blijft daarbij belangrijk. Samen of individueel worden projecten, onderzoeken en acties bedacht en uitgevoerd.

Een collectief biogas-project wordt nader onderzocht, samen met de agrarische ondernemers in onze gemeente. Daarbij kijken we ook naar zonnedaken, erfmolens en batterijen. Als deze succesvol blijkt, willen we opschalen naar andere agrarische gebieden in onze gemeente.
Met de ondernemersverenigingen werken we samen op het gebied van energiebesparing, slimmer energiegebruik en meer opwek. De afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken uitgevoerd en kansrijke opties worden gerealiseerd zoals collectieve laadpleinen en energieopslag. Ook is Dalfsen aangesloten bij een studie naar de aanleg van een regionale waterstofleiding.

Meer circulair
De basis van deze pijler is huishoudelijk afval. Samen met ROVA zorgen we voor een efficiënte en duurzame manier van inzamelen en hergebruik. Het hergebruikpercentage is in Dalfsen hoog. De komende jaren worden met ROVA acties voortgezet om de kwaliteit van GFT en PMD verder te verhogen.

De uitvoering van het circulariteitsbeleid richt zich vooral op de bouwsector, de landbouw en eigen organisatie. Hiervoor zijn diverse mogelijkheden met ondernemers en agrariërs verkend en diverse proefprojecten zijn of worden gestart. Denk aan de teelt van gewassen voor isolatie en het toepassen van herbruikbare materialen. Onze inkoop van bulkmateriaal zoals stenen, puin en asfalt wordt tegen het licht gehouden om de milieu-impact te verlagen.

Bijlagen

1 Lasten en baten 2027 tot en met 2030

Bedragen x € 1.000	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
Samen Wonen	-27.495	-27.338	-28.923	-28.920	-29.578	-29.586
Samen Werken	-2.311	-1.192	-1.156	-1.031	-1.042	-1.059
Samen Leven	-52.504	-50.393	-52.085	-53.885	-54.074	-54.935
Samen Besturen	-21.426	-19.685	-22.130	-23.355	-24.434	-25.387
Totaal lasten	**-103.736**	**-98.609**	**-104.295**	**-107.190**	**-109.128**	**-110.966**
Baten						
Samen Wonen	14.577	11.699	11.885	12.002	12.370	12.467
Samen Werken	1.901	216	219	225	231	237
Samen Leven	22.259	14.290	12.433	13.409	13.668	14.232
Samen Besturen	71.980	73.477	77.083	76.506	77.594	80.426
Totaal baten	**110.717**	**99.682**	**101.620**	**102.141**	**103.863**	**107.362**
Saldo						
Samen Wonen	-12.918	-15.640	-17.038	-16.918	-17.207	-17.119
Samen Werken	-410	-977	-936	-806	-812	-822
Samen Leven	-30.245	-36.103	-39.652	-40.476	-40.406	-40.702
Samen Besturen	50.554	53.792	54.952	53.151	53.160	55.039
Totaal saldo	**6.981**	**1.073**	**-2.675**	**-5.049**	**-5.265**	**-3.604**
Stortingen in reserves	-8.363	-20.225	-871	-682	-815	-605
Onttrekkingen aan reserves	13.370	24.413	2.130	1.652	1.389	1.105
Resultaat	**11.988**	**5.261**	**-1.416**	**-4.078**	**-4.691**	**-3.104**

2 Geraamde incidentele bedragen

Nr.	Lasten/Baten	Programma Omschrijving	Naam	2027	2028	2029	2030
1	**Baten**	Samen Besturen	Aanpassing rente	280	80		
2		Samen Leven	Uitstel abonnementstarief	140			
3		Samen Werken	Huisvesting Nieuwkomersonderwijs	55	30	30	30
4		Samen Wonen	Inruil materieel	25			
5			Volkshuisvesting	686	497	630	420
	Totaal Baten			**1.186**	**607**	**660**	**450**
6	**Lasten**	Samen Besturen	Formatie: Communicatie	-88	-88		
7			Formatie: Openbare ruimte en buitendienst	-189	-189		
8			Formatie: Project Slimmer door digitale transformatie	-101	-101		
9			Organisatie ontwikkeling	-25			
10			Regio Zwolle	-183			
11			Technische middelen Project Slimmer	-148	-123		
12			Transitieplan omgevingsplan FTE's	-24	-24	-24	
13			Kleine verschillen	-44	-50	-50	-50
14		Samen Leven	Bestaanszekerheid	-77			
15			Inhuur personeel zwembaden	-122			
16			Inzet Opvang Vluchtelingen/Statushouders	-180	-180	-180	-180
17			Maatschappelijke initiatieven	-50	-50	-50	
18		Samen Werken	Huisvesting Nieuwkomersonderwijs	-55	-30	-30	-30
19			Uitvoeringsprogramma Nota Economisch Beleid	-50			
20		Samen Wonen	Aanvullende taken klimaatakkoord	-75			
21			Basistaken Team Duurzaamheid	-50			

22			Startbudget Omgevingswet	-94			
23			Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (LBV)	-101			
24			Water en Klimaatadaptatie	-50			
25			Burgerpanel	-10			
26			Gebiedsprocessen PPLG	-50			
27			Inkomstenafdracht reisdocumenten	-70	-65	-60	
28			Invoering centrummanagement	-100			
29			Regio Deal 2029			-305	
30			Transitieplan omgevingsplan FTE's	-160	-160	-160	
31			Volkshuisvesting	-100	-100	-100	
	Totaal Lasten			**-2.196**	**-1.159**	**-959**	**-260**
	Eindtotaal			**-1.010**	**-552**	**-299**	**190**

Toelichting

1. Aanpassing rente
De incidentele mutatie ontstaat doordat op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose tijdelijk meer financiële middelen beschikbaar blijven, waardoor in 2027 en 2028 extra rentebaten worden verwacht.

2. Uitstel abonnementstarief
Het abonnementstarief in de WMO is (wederom) met een jaar uitgesteld. Dit is gecompenseerd vanuit de meicirculaire. Voor 2027 hebben we een incidentele eigen bijdrage opgenomen.

3. Huisvesting Nieuwkomersonderwijs
Voor de huisvesting van het nieuwkomersonderwijs ontvangen wij OHBA-middelen. Dit betreft een eenmalige (incidentele) ontvangst aan gelden die voor zeven jaar gelden. De begroting is daarom budgetneutraal opgesteld. Lasten zijn ingeschat en de baten zijn hieraan gelijkgesteld.

4. Inruil materieel
Oud materiaal wordt vervangen en verkocht en wordt eenmalig uitgevoerd.

5. Volkshuisvesting
De onttrekking uit de reserve heeft een incidenteel karakter. Voor de onderbouwing van de incidentele personeelskosten wordt verwezen naar nummer 29.

6. Formatie Communicatie
De formatie van team Communicatie wordt twee jaar tijdelijk uitgebreid om uitvoering te geven aan de ambities uit het coalitieakkoord. In deze periode wordt er geïnvesteerd in ‘communiceren met focus’ waardoor communicatie gerichter plaatsvindt met als doel dat de tijdelijke formatie ophoging niet langer nodig is.

7. Formatie Openbare ruimte en buitendienst
Voor 2027 en 2028 worden incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor een tijdelijke uitbreiding van de uitvoeringscapaciteit met 3 fte. Deze tijdelijke inzet overbrugt de periode tot de vaststelling van een nieuw Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) en de verdere uitwerking van Dalfsen Werkt. In deze trajecten wordt bekeken welke ambities, kwaliteitsniveaus en organisatorische keuzes passen bij de toekomstige beheeropgave en welke capaciteit daarvoor structureel nodig is. Tot die tijd zijn deze incidentele middelen noodzakelijk om de continuïteit en kwaliteit van het beheer van de openbare ruimte te waarborgen.

8. Formatie Project Slimmer door digitale transformatie
Voor 2027 en 2028 worden incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor een tijdelijke uitbreiding van de formatie in het kader van project Slimmer. Gedurende deze twee jaar wordt geïnvesteerd in digitale transformatie en innovatieve processen binnen de dienstverlening. Na afloop worden de resultaten geëvalueerd en wordt bepaald of en welke structurele inzet eventueel nodig is. Zie hiervoor de toelichting het hoofdstuk financiële ontwikkeling van het programma Samen Besturen.

9. Organisatie ontwikkeling
Incidenteel budget voor de afronding van de doorontwikkeling van de organisatie, gericht op het borgen van kernwaarden, leiderschap, vitaliteit en organisatiecultuur. Vanuit de PPN 2025 betreft dit de laatste fase.

10. Regio Zwolle
Vanuit de PPN 2024-2027 en begroting 2024. De opgavengerichte bijdrage aan de samenwerkingsagenda Regio Zwolle wordt incidenteel gefinancierd vanuit de algemene reserve vrij besteedbaar. Deze financiering loopt tot en met 2027 en ondersteunt gezamenlijke regionale opgaven en projecten.

11. Technische middelen Project Slimmer
Voor digitale innovatie zijn eenmalig middelen nodig voor Karteringswerkzaamheden. Deze inzet is incidenteel van aard, omdat deze gericht is op het opzetten en implementeren van digitale innovatie. Na afronding worden de activiteiten binnen de reguliere bedrijfsvoering voortgezet.

12. Transitieplan omgevingsplan FTE's
Dit betreft de aanvullende bijdrage aan SSC ONS per medewerker. De onderliggende personeelskosten waarop deze bijdrage is gebaseerd hebben een incidenteel karakter. Omdat de aanvullende bijdrage rechtstreeks samenhangt met deze incidentele personeelsinzet, wordt ook deze bijdrage als incidenteel aangemerkt.

14. Bestaanszekerheid
We willen dat inwoners (financiële) bestaanszekerheid ervaren en voldoende perspectief hebben om mee te doen in de samenleving Tot en met 2027 is hier (incidenteel) geld voor beschikbaar. In deze bestuursperiode wordt de werkwijze geëvalueerd.

15. Inhuur personeel zwembaden
Om de zwembaden operationeel te houden, zijn incidenteel aanvullende middelen nodig voor de inhuur van tijdelijk personeel. Voor de PPN 2028-2031 wordt een breder plan uitgewerkt voor de verdere professionalisering van de zwembaden en de daarbij benodigde personele inzet.

16. Inzet Opvang Vluchtelingen/Statushouders
Personele inzet ten behoeve van opvang Oekraïne vluchtelingen incidentele inzet en incidentele dekking vanuit de reserve.

17. Maatschappelijke initiatieven
De middelen worden beschikbaar gesteld voor een vooraf afgebakende periode van 2027 tot en met 2029. In deze periode wordt ingezet op het vergroten van de bekendheid van de regeling en het stimuleren van maatschappelijke initiatieven. Omdat voor de periode na 2029 nog geen besluit is genomen en eerst een evaluatie plaatsvindt om de effectiviteit en behoefte te beoordelen, is geen sprake van een structurele verplichting. Om die reden worden de budgetten als incidenteel aangemerkt.

18. Huisvesting Nieuwkomersonderwijs
Zie punt 3.

19. Uitvoeringsprogramma Nota Economisch Beleid
De middelen hebben betrekking op de uitvoering van de Uitvoeringsagenda Economisch Beleid 2024-2027. Het betreft een tijdelijk programma van concrete acties en maatregelen dat voor een vooraf afgebakende periode van vier jaar is vastgesteld. De financiering vindt plaats vanuit de algemene reserve grondexploitatie en is beperkt tot de looptijd van de uitvoeringsagenda. Omdat sprake is van een projectmatige inzet met een eindige looptijd en geen structurele toevoeging aan het reguliere budget, wordt deze uitgave als incidenteel aangemerkt.

20. Aanvullende taken klimaatakkoord
Betreft de inzet voor tijdelijke aanvullende activiteiten binnen het klimaat- en energiebeleid, waaronder smartgids, laadinfrastructuur en energieopslag.

21. Basistaken Team Duurzaamheid
Volgens mij is dit structureel: De middelen zijn bestemd voor een tijdelijke uitvoeringsopgave binnen het duurzaamheidsbeleid, gericht op aanvullende projecten en activiteiten. Gezien de afgebakende looptijd van de uitvoering en het tijdelijke karakter van de beschikbaar gestelde middelen betreft dit een incidentele last.

22. Startbudget Omgevingswet
50% van het startbudget van € 188.000 wordt naar 2027 overgeheveld voor de verdere inrichting en doorontwikkeling van het omgevingsplan. Conform de financiële verordening zijn budgetoverhevelingen per definitie incidenteel van aard.

23. Landelijke beëindiging veehouderijlocaties
De werkzaamheden voor de LBV en LBV+ door landelijke vertraging en afhankelijkheid van externe partijen zijn nog niet volledig uitgevoerd. De resterende werkzaamheden worden in 2027 afgerond. Conform de financiële verordening zijn budgetoverhevelingen per definitie incidenteel van aard.

24. Water en Klimaatadaptatie
Regionale Sponsstrategie Benoorden de Vecht/Vechtdal kent een langere doorlooptijd. De middelen worden in 2027 ingezet voor de verdere concretisering van de sponsstrategie, waaronder hydrologische analyses.Conform de financiële verordening zijn budgetoverhevelingen per definitie incidenteel van aard.

25. Burgerpanel
Eén keer per vier jaar laat de gemeente een burgerpeiling uitvoeren. De eerstvolgende burgerpeiling is voorzien in 2027. Deze peiling geeft inzicht in hoe inwoners de inspanningen van de gemeente waarderen op de thema's woon- en leefomgeving, relatie tussen inwoner en gemeente, gemeentelijke dienstverlening, zorg en welzijn en de beleving van het buitengebied

26. Gebiedsprocessen PPLG
Het aanvullende budget is bedoeld voor het realiseren van eventuele koppelkansen binnen het PPLG met een vooraf bepaalde periode van drie jaar. Gezien de tijdelijke aard van deze maatregel en het ontbreken van een structureel karakter, wordt deze uitgave aangemerkt als incidenteel.

27. Inkomstenafdracht reisdocumenten
Vanuit de bestuursrapportage 2026. De stijging van de opbrengsten is het gevolg van de tijdelijke paspoortpiek en heeft daarmee een incidenteel karakter. De hiermee samenhangende hogere afdrachten aan het Rijk worden eveneens verwerkt.

28. Invoering centrummanagement
Het budget betreft de coördinatie en begeleiding van de samenwerking tussen betrokken partijen gedurende een periode van drie jaar. Gezien de vooraf vastgestelde einddatum is sprake van een incidentele last.

29. Regio Deal 2029
Vanuit de bestuursrapportage 2026. De gereserveerde middelen voor cofinanciering van projecten binnen het gebiedsarrangement Ruimte voor de Vecht hebben een incidenteel karakter, omdat zij zijn gekoppeld aan specifieke projecten en geen structurele uitgaven betreffen. Aangezien de uitvoering van deze projecten naar verwachting pas in 2029 plaatsvindt, worden de middelen tijdelijk teruggestort in de algemene reserve. In 2029 worden deze vervolgens opnieuw onttrokken voor de uitvoering van de betreffende projecten.

30. Transitieplan omgevingsplan FTE's
De middelen voor personeel ten behoeve van het transitieplan zijn incidenteel van aard. De inzet is gekoppeld aan de tijdelijke opgave om binnen de gestelde wettelijke termijn te beschikken over een omgevingsplan. Na afronding van deze opgave vervalt de extra personele inzet.

31. Volkshuisvesting
Het betreft een budget van € 100.000 voor de uitvoering van een ambitie uit het coalitieakkoord voor een periode van drie jaar. Door de tijdelijke looptijd is sprake van een incidenteel budget. Ook de ontvangen middelen uit de SPUK Realisatiestimulans zijn van tijdelijke aard en worden daarom als incidenteel aangemerkt. Deze middelen worden toegevoegd aan een reserve om ze beschikbaar te houden voor het beoogde doel.

3 Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Incidentele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Reserve	Onttrekkingen incidenteel	2027	2028	2029	2030
Algemene reserves	Bestaanszekerheid	49.200			
Algemene reserves	Marktbehoefte onderzoek	25.000	25.000	25.000	25.000
Algemene reserves	Onderzoek bedrijventerrein	25.000	25.000	25.000	25.000
Algemene reserves	Regio Zwolle incidentele bekostiging	183.200			
Algemene reserves	Transitieplan omgevingsplan FTE's	184.000	184.000	184.000	
		466.400	**234.000**	**234.000**	**50.000**
Bestemmingsreserves	Budgetoverhevelingen van 2025 naar 2026	245.000			
Bestemmingsreserves	Opvang Vluchtelingen Statushouders	179.965	180.000	180.000	180.000
Bestemmingsreserves	Volkshuisvesting	100.000	100.000	100.000	
		524.965	**280.000**	**280.000**	**180.000**

Reserve	Dotaties incidenteel	2027	2028	2029	2030
Bestemmingsreserves	Volkshuisvesting	686.000	497.000	630.000	420.000
		686.000	**497.000**	**630.000**	**420.000**

Saldo	305.365	17.000	-116.000	-190.000

Toelichting
De onttrekkingen ter dekking van de kapitaallasten hebben een structureel karakter. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de tabel in bijlage 4.

4 Reserves en voorzieningen

RESERVES EN VOORZIENINGEN	Saldo			Saldo			Saldo
(bedragen x € 1.000)	per	Bij	AF	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
Algemene Reserve							
Algemene reserve vaste buffer	5.000	0	0	5.000	0	0	5.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	24.436	0	416	24.020	0	184	23.836
Algemene reserve grondexploitatie	1.969	0	65	1.904	0	65	1.839
Totaal algemene reserve	**31.405**	**0**	**481**	**30.924**	**0**	**249**	**30.675**
Bestemmingsreserve geblokkeerd							
Reserve KL gemeentehuis bouw	6.234	0	283	5.950	0	283	5.667
Reserve KL kunstgrasvelden	0	0	0	0	0	0	0
Reserve KL Cichoreifabriek gebouw	858	0	29	829	0	29	801
Reserve KL Cichoreifabriek installaties	0	0	0	0	0	0	0
Reserve KL brandweerkazerne Nieuwleusen	730	0	35	695	0	35	660
Reserve KL de Spil installaties	500	0	250	250	0	250	0
Reserve KL de Spil gebouw	6.169	0	193	5.976	0	193	5.783
Reserve KL verbouw werf Dalfsen	790	0	56	734	0	56	678
Reserve KL wandelpromenade	66	0	11	55	0	11	44
Reserve KL vervanging kunstgrasvelden	1.396	0	199	1.196	0	199	997
Reserve KL zwembaden	456	0	38	418	0	38	380
Reserve KL noodlokalen onderwijs	255	0	15	240	0	15	225
Reserve KL verledden	350	0	0	350	0	0	350
Reserve KL verd.Werf en Kazerne Nieuwl	100	0	0	100	0	0	100
Reserve KL de Spil install. warmtepomp	195	0	15	180	0	15	165
Totaal bestemmingsres. Geblokkeerd	**18.098**	**0**	**1.123**	**16.974**	**0**	**1.123**	**15.851**

RESERVES EN VOORZIENINGEN	Saldo			Saldo			Saldo
(bedragen x € 1.000)	per	Bij	AF	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
Bestemmingsreserves							
Reserve reeds bestemd	13	0	0	13	0	0	13
Reserve verkoop pref. aandelen Vitens	0	0	0	0	0	0	0
Reserve herstructurering openbaar groen	709	20	0	729	20	0	749
Reserve volkshuisv. overdr. woningbedrij	0	0	0	0	0	0	0
Reserve volkshuisvesting	2.432	686	100	3.018	497	100	3.415
Reserve corona noodfonds	0	0	0	0	0	0	0
Reserve budgetoverheveling	140	0	245	-105	0	0	-105
Reserve Beheer Openbare Ruimte	426	23	0	449	23	0	472
Reserve Noodfonds energiecrisis	185	0	0	185	0	0	185
Reserve grote projecten	0	0	0	0	0	0	0
Reserve energietoeslag	0	0	0	0	0	0	0
Reserve opvang vluchtelingen en statush.	2.523	142	180	2.485	142	180	2.447
Reserve Beschermd Wonen	1.872	0	0	1.872	0	0	1.872
Reserve (d)MJOP Kulturhuzen	965	0	0	965	0	0	965
Totaal bestemmingsreserves	**9.265**	**871**	**525**	**9.611**	**682**	**280**	**10.013**
Totaal reserves	**58.767**	**871**	**2.130**	**57.509**	**682**	**1.652**	**56.538**

Naam Voorziening	Saldo			Saldo			Saldo
bedragen x € 1.000	per	Bij	AF	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
Voorziening riolering	5.695	653	378	5.969	696	379	6.287
Voorziening afval	854	301	428	727	301	396	632
Voorziening groot onderhoud gem gebouwen	768	183	130	821	183	130	875
Voorziening wethouderspensioen	2.541	0	0	2.541	0	2.541	0
Voorziening pensioen gewezen wethouders	1.323	0	120	1.202	0	1.202	0
Voorziening mobiliteit	23	0	0	23	0	0	23
Voorziening kunstwerken	245	75	0	320	75	0	395
Voorziening exploitatie riolering	123	0	16	107	15	0	122
Voorziening verlof	1.321	0	0	1.321	0	0	1.321
Voorziening GREX	211	0	0	211	0	0	211
Voorziening groot onderhoud Wegen	1.019	1.023	0	2.042	1.023	0	3.065
Voorziening aantrekkelijk werkgeverschap	200	0	0	200	0	0	200
Totaal Voorzieningen	**14.322**	**2.236**	**1.072**	**15.486**	**2.294**	**4.648**	**13.131**

RESERVES EN VOORZIENINGEN	Saldo			Saldo			Saldo
(bedragen x € 1.000)	per	Bij	Af	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2028	2029	2029	2029	2030	2030	2030
Algemene Reserve							
Algemene reserve vaste buffer	5.000	0	0	5.000	0	0	5.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	23.836	0	184	23.652	0	0	23.652
Algemene reserve grondexploitatie	1.839	0	65	1.774	0	65	1.709
Totaal algemene reserve	**30.675**	**0**	**249**	**30.426**	**0**	**65**	**30.361**
Bestemmingsreserve geblokkeerd							
Reserve KL gemeentehuis bouw	5.667	0	283	5.384	0	283	5.100
Reserve KL kunstgrasvelden	0	0	0	0	0	0	0
Reserve KL Cichoreifabriek gebouw	801	0	29	772	0	29	743
Reserve KL Cichoreifabriek installaties	0	0	0	0	0	0	0
Reserve KL brandweerkazerne Nieuwleusen	660	0	35	626	0	35	591
Reserve KL de Spil installaties	0	0	0	0	0	0	0
Reserve KL de Spil gebouw	5.783	0	193	5.591	0	193	5.398
Reserve KL verbouw werf Dalfsen	678	0	42	636	0	42	594
Reserve KL wandelpromenade	44	0	11	33	0	11	22
Reserve KL vervanging kunstgrasvelden	997	0	199	798	0	199	598
Reserve KL zwembaden	380	0	38	342	0	38	304
Reserve KL noodlokalen onderwijs	225	0	15	210	0	15	195
Reserve KL verledden	350	0	0	350	0	0	350
Reserve KL verd.Werf en Kazerne Nieuwl	100	0	0	100	0	0	100
Reserve KL de Spil install. warmtepomp	165	0	15	150	0	15	135
Totaal bestemmingsres. Geblokkeerd	**15.851**	**0**	**860**	**14.990**	**0**	**860**	**14.130**

RESERVES EN VOORZIENINGEN	Saldo			Saldo			Saldo
(bedragen x € 1.000)	per	Bij	AF	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2026	2027	2027	2027	2028	2028	2028
Bestemmingsreserves							
Reserve reeds bestemd	13	0	0	13	0	0	13
Reserve verkoop pref. aandelen Vitens	0	0	0	0	0	0	0
Reserve herstructurering openbaar groen	749	20	0	769	20	0	789
Reserve volkshuisv. overdr. woningbedrij	0	0	0	0	0	0	0
Reserve volkshuisvesting	3.415	630	100	3.945	420	0	4.365
Reserve corona noodfonds	0	0	0	0	0	0	0
Reserve budgetoverheveling	-105	0	0	-105	0	0	-105
Reserve Beheer Openbare Ruimte	472	23	0	495	23	0	518
Reserve Noodfonds energiecrisis	185	0	0	185	0	0	185
Reserve grote projecten	0	0	0	0	0	0	0
Reserve energietoeslag	0	0	0	0	0	0	0
Reserve opvang vluchtelingen en statush.	2.447	142	180	2.409	142	180	2.372
Reserve Beschermd Wonen	1.872	0	0	1.872	0	0	1.872
Reserve (d)MJOP Kulturhuzen	965	0	0	965	0	0	965
Totaal bestemmingsreserves	**10.013**	**815**	**280**	**10.548**	**605**	**180**	**10.973**
Totaal reserves	**56.538**	**815**	**1.389**	**55.964**	**605**	**1.105**	**55.464**

Naam Voorziening	Saldo			Saldo			Saldo
bedragen x € 1.000	per	Bij	Af	per	Bij	Af	per
Stand per 31 december	2028	2029	2029	2030	2030	2030	2030
Voorziening riolering	6.287	741	380	6.648	724	328	7.044
Voorziening afval	632	301	349	584	492	378	699
Voorziening groot onderhoud gem gebouwen	875	183	130	928	183	130	982
Voorziening wethouderspensioen	0	0	0	0	0	0	0
Voorziening pensioen gewezen wethouders	0	0	0	0	0	0	0
Voorziening mobiliteit	23	0	0	23	0	0	23
Voorziening kunstwerken	395	75	0	470	75	0	545
Voorziening exploitatie riolering	122	30	0	152	32	0	184
Voorziening verlof	1.321	0	0	1.321	0	0	1.321
Voorziening GREX	211	0	0	211	0	0	211
Voorziening groot onderhoud Wegen	3.065	1.023	0	4.088	1.023	0	5.111
Voorziening aantrekkelijk werkgeverschap	200	0	0	200	0	0	200
Totaal Voorzieningen	**13.131**	**2.353**	**859**	**14.626**	**2.529**	**836**	**16.318**

5 Subsidieregister

De in deze bijlage opgenomen bedragen zijn richtbedragen. De definitieve subsidieaanvragen worden uiterlijk 1 november 2026 ingediend, waardoor de uiteindelijk toegekende subsidiebedragen kunnen afwijken van de opgenomen ramingen. In de jaarrekening 2027 worden de definitief toegekende bedragen verwerkt.

Ontvanger	Doelstelling	Begroot bedrag	Programma	Beleidsveld
Bakhok, Het	Begeleiding van inwoners in arbeidstraining of dagbesteding	33.500,00	Samen Leven	Re-integratie
Buurtbusvereniging Salland	Het stimuleren van het betaalbaar reizen met openbaar vervoer	2.000,00	Samen wonen	Gemeentelijk verkeer en vervoerbeleid
Buurtbusvereniging Vechtdal	Het stimuleren van het betaalbaar reizen met openbaar vervoer	5.000,00	Samen wonen	Gemeentelijk verkeer en vervoerbeleid
Buurtbusvereniging Vilsteren	Het stimuleren van het betaalbaar reizen met openbaar vervoer	3.000,00	Samen wonen	Gemeentelijk verkeer en vervoerbeleid
Carinova woonzorg, Stichting	Indicatieloze dagbesteding voor inwoners met dementie	89.300,00	Samen leven	WMO
de Kern, Stichting	Het versterken van de draagkracht van gezinnen door het bieden van laagdrempelige, tijdelijke ondersteuning en begeleiding, zodat opvoed- en gezinsproblemen worden voorkomen of verminderd.	521.700,00	Samen leven	Preventiebeleid
De Mozaiek	Financiële bijdrage om de operationele kosten van het kulturhus te ondersteunen en de continuïteit en het functioneren te waarborgen.	107.300,00	Samen leven	Kulturhusen
De Potstal	Financiële bijdrage om de operationele kosten van het kulturhus te ondersteunen en de continuïteit en het functioneren te waarborgen.	28.000,00	Samen leven	Kulturhusen
De Spil	Financiële bijdrage om de operationele kosten van het kulturhus te ondersteunen en de continuïteit en het functioneren te waarborgen.	373.700,00	Samen leven	Kulturhusen
De Trefkoele	Financiële bijdrage om de operationele kosten van het kulturhus te ondersteunen en de continuïteit en het functioneren te waarborgen.	542.600,00	Samen leven	Kulturhusen
De Wiekelaar	Financiële bijdrage om de operationele kosten van het kulturhus te ondersteunen en de continuïteit en het functioneren te waarborgen.	49.600,00	Samen leven	Kulturhusen
Diaconie Nederlands Gereformeerd Kerk Dalfsen	Bijdrage aan een non-formeel taalaanbod naast de inburgeringslessen.	1.700,00	Samen leven	Integratie vergunninghouders
GGD	Aanvullende activiteiten jeugdzorg	62.900,00	Samen leven	Publieke gezondheid

Halt, Stichting	Bijdrage aan de preventieve inzet van Stichting Halt gericht op vroegsignalering, sociale weerbaarheid en het voorkomen van overlast en jeugdcriminaliteit door jongeren.	13.600,00	Samen wonen	Integrale veiligheid
Historische Kring Dalfsen	Exploitatiesubsidie Historische Kring Dalfsen	9.400,00	Samen leven	Cultuurbeleid
Hospice en logeerhuis Sam	Een bijdrage in de kosten t.b.v. huishoudelijke hulp	3.000,00	Samen leven	WMO
Hospice 't Huis De Pastorie Dalfsen	Een bijdrage in de kosten t.b.v. huishoudelijke hulp	3.000,00	Samen leven	WMO
Humanitas	Thuisadministratie en steunpunt formulieren	34.000,00	Samen leven	Bestaanszekerheid
Interact Contour	Indicatieloze dagbesteding voor inwoners met parkinson	69.800,00	Samen leven	WMO
kledingbank Nieuwleusen, Stichting	Het bieden van toegankelijke kledingondersteuning aan inwoners met een beperkte financiële draagkracht.	7.100,00	Samen leven	Bestaanszekerheid
Logeerhuis Sam	Leveren van logeeropvang aan inwoners van Dalfsen	26.600,00	Samen leven	WMO
Marketing Oost, Stichting	Versterking van het merk Vechtdal op basis van Vechtdal 3.0.	32.000,00	Samen werken	Recreatie en toerisme
Mee Samen, Stichting	Het leveren van onafhankelijke cliëntondersteuning en IVH.	179.000,00	Samen leven	WMO
Openbare bibliotheek Dalfsen/Nieuwleusen, stichting	Inwoners kunnen zich (digitaal) blijven ontwikkelen en zo volwaardig mee doen in de (informatie)samenleving. Bijdrage taalpunt, het bevorderen van basisvaardigheden zoals taal, rekenen en digitale geletterdheid”	1.125.500,00	Samen leven	Cultuur (bibliotheekbeleid)
Overijsselse vereniging van Krachtige Kernen	Lidmaatschap Vereniging voor kleine kernen	300,00	Samen leven	Cultuurbeleid
Platform gehandicapten Dalfsen, Stichting	Financiële bijdrage om voorlichting te geven en signalen over toegankelijkheid en inclusie te agenderen	2.000,00	Samen leven	Preventiebeleid
Rosengaerde	Indicatieloze dagbesteding voor ouderen (dementie en blauwe bogen)	70.300,00	Samen leven	WMO
RTV Vechtdal, Stichting	Ondersteuning regionale omroep	21.700,00	Samen leven	Cultuurbeleid

Saam welzijn, Stichting	Het versterken van de zelfredzaamheid, gezondheid en participatie van inwoners door preventie, laagdrempelige ondersteuning, ontmoeting en sterke lokale netwerken. De inzet van welzijnswerk, opbouwwerk, jeugd- en jongerenwerk, ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers en ondersteuning bij financiële vragen richt zich op vroegsignalering, het voorkomen van problemen, het versterken van eigen kracht en sociale netwerken.	2.053.600,00	Samen leven	Preventiebeleid, Wmo, jeugd, integratie vergunninghouders
Slachtofferhulp	Slachtoffers ondersteunen bij het verwerken van een ingrijpende gebeurtenis en, waar mogelijk, het herstellen of verlichten van de materiële en immateriële schade. Daarbij staan zelfredzaamheid en weerbaarheid van het slachtoffer centraal	10.800,00	Samen leven	Preventiebeleid
Sportbelangen Lemelerveld, Stichting	Bijdrage exploitatie Stichting Sportbelangen Lemelerveld	46.600,00	Samen leven	Kulturhusen
Stichitng Protestants Christelijk Sociaal pedagogische zorg	Bijdrage avondschool	6.100,00	Samen leven	Onderwijs
Stichting Voor Elkaar Dalfsen	Bijdrage project schuldhulpmaatje	5.000,00	Samen leven	Bestaanszekerheid
Tactus verslavingszorg, Stichting	Activiteiten uitvoert die passen bij het Preventiebeleid Banen Vitaal en Veerkrachtig'	15.500,00	Samen leven	Preventiebeleid
Taveno	Ondersteuning voor mensen met en zonder beperking	900,00	Samen leven	Preventiebeleid
Vizier, Stichting	Uitvoering van de wettelijke taken op grond van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga).	23.400,00	Samen wonen	Integrale veiligheid
Vluchtelingenwerk	Maatschappelijke begeleiding is een wettelijke taak binnen de Wet Inburgering.	133.000,00	Samen leven	Integratie vergunninghouders
Voedselbank Dalfsen/Nieuwleusen, Stichting	Het verstrekken van voedselondersteuning aan inwoners in een financieel kwetsbare situatie	6.100,00	Samen leven	Bestaanszekerheid
Totaal begrotingssubsidies		**5.718.600,00**		

Subsidieregelingen	Doelstelling	Begroot bedrag	Programma	Beleidsveld
Beleidsregels bekostiging lokalen bewegingsonderwijs voor basisscholen gemeente Dalfsen 2023	Bevorderen bewegingsonderwijs	14.000,00	Samen Leven	Onderwijs
Evenementensubsidie	Ondersteunen van evenementen die een positieve impact hebben op onze inwoners en die bijdragen aan de profilering van de gemeente Dalfsen	30.000,00	Samen leven	Cultuur
Jeugdsubsidie culturele verenigingen	Om de kosten voor een jeugdopleiding bij de harmonie/fanfare en het Jongenskoor betaalbaar te houden	24.000,00	Samen leven	Cultuur
Nadere regels subsidie CMK4 – Kwaliteitsimpuls cultuuronderwijs	Het doel van de CMK4-subsidie is het geven van een structurele kwaliteitsimpuls aan het cultuuronderwijs op basisscholen in de gemeente Dalfsen.	67.300,00	Samen leven	Cultuur
Noaberfonds	Projecten die bijdragen aan de leefbaarheid, culturele groei, of ruimtelijke kwaliteit in onze gemeente, komen in aanmerking voor een subsidie uit het Noaberfonds Dalfsen.	50.000,00	Samen wonen	Cultuur
Subsidie intocht van Sinterklaas	De subsidie is bedoeld ter ondersteuning van de jaarlijkse intochten van Sinterklaas in de kernen van de gemeente Dalfsen.	2.000,00	Samen leven	Cultuur
Subsidie Kunstwegen	De subsidie is bedoeld ter ondersteuning van de Kunstwegen-route	2.500,00	Samen leven	Cultuur
Subsidie molen Massier	De subsidie is bedoeld ter ondersteuning van Molen Massier in Nieuwleusen	2.500,00	Samen leven	Cultuur
Subsidie naschoolse activiteiten	De subsidie is bedoeld ter ondersteuning van naschoolse culturele activiteiten voor kinderen	2.500,00	Samen leven	Cultuur
Subsidie Ondersteuning fanfare-, harmonie- en koorverenigingen (Hafabraza)	Ondersteuning aan muziekverenigingen	16.000,00	Samen leven	Cultuur
Subsidie Synagoge Dalfsen	Onderhoud gebouw en organisatie activiteiten en exposities	2.500,00	Samen leven	Cultuur
Subsidie Verlichte Carnavalsoptocht Lemelerveld	De subsidie is bedoeld ter ondersteuning van de jaarlijkse Verlichte Carnavalsoptocht in Lemelerveld	10.000,00	Samen leven	Cultuur
Subsidieregeling AED	Deze subsidieregeling heeft als doel een dekkende openbare beschikbaarheid van AED’s in Dalfsen te	4.500,00	Samen wonen	Openbare orde en veiligheid

	realiseren.			
Subsidieregeling compensatieregeling zaalhuur	Het bevorderen van optredens en presentaties door lokale verenigingen; het vergroten van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van amateurkunst voor inwoners; het stimuleren van deelname aan culturele activiteiten door gebruik van openbare podia	5.000,00	Samen leven	Cultuur
Subsidieregeling lokale aanpak Isolatie	Regeling lokale aanpak Isolatie	2.681.400,00	Samen wonen	Klimaat en duurzaamheid
Subsidieregelingen Cultuureducatie	De gemeente stelt subsidie beschikbaar voor cultuureducatie om alle kinderen en jongeren de kans te geven zich creatief te ontwikkelen en op jonge leeftijd kennis te maken met kunst en cultuur.	44.400,00	Samen leven	Cultuur
Subsidieregelingen EHBO	Het bevorderen van eerste hulpverlening in de samenleving.	3.000,00	Samen leven	Preventie
Subsidieregelingen initiatieven uit de Samenleving	Grote projecten die bijdragen aan de leefbaarheid, culturele groei, of ruimtelijke kwaliteit in onze gemeente, komen in aanmerking voor een subsidie uit het Noaberfonds Dalfsen.	50.000,00	Samen wonen	Cultuur
Subsidieregelingen Peuteropvang VE	Gelijke ontwikkelkansen voor jonge kinderen en het voorkomen van onderwijsachterstanden	270.000,00	Samen leven	Onderwijs
Subsidieregelng veteranen en herdenkingsactiviteiten	Veteranen en herdenkingsactiviteiten	4.000,00	Samen besturen	Bestuur
Subsidieregelingen klimaat adaptatie maatregelen	Het doel van de regeling is om inwoners, bedrijven en organisaties te stimuleren zelf klimaatadaptatie- en biodiversiteitsversterkende maatregelen te treffen op of bij een pand.	60.000,00	Samen wonen	Klimaat en duurzaamheid
Subsidieregelingen Sport	Stimulering jeugdsport en sportactiviteiten voor mensen met een beperking	24.000,00	Samen leven	Sport
Subsidieregelingen stimulering schoolsporttoernooien en wandel- en fietsavond vier- en driedaagse gemeente Dalfsen	Simulering schoolsporttoernooien en wandel-of fietsavond meerdaagse basisschooljeugd	2.000,00	Samen leven	Sport
Totaal Subsidieregelingen		**3.371.600,00**		

Subsidieverordeningen	Doelstelling	Begroot bedrag	Programma	Beleidsveld
Subsidieverordeningen	Verordening Fractieondersteuning	15.000,00	Samen besturen	Bestuur
Totaal subsidieverordeningen		**15.000,00**		
Totaal		**9.105.200,00**		

6 EMU-saldo en geprognosticeerde meerjarenbalans

Het EMU-saldo geeft inzicht in de bijdrage van de gemeente aan het financieringssaldo van de Nederlandse overheid. Het EMU-saldo van Nederland bestaat uit het gezamenlijke saldo van inkomsten en uitgaven van het Rijk, de sociale fondsen en de decentrale overheden. Op grond van Europese begrotingsregels mag het EMU-tekort van een lidstaat in beginsel niet hoger zijn dan 3% van het bruto binnenlands product (BBP).

De gemeentelijke begroting wordt opgesteld volgens het stelsel van baten en lasten. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt echter uitgegaan van een kasstelsel, waarbij de werkelijke ontvangsten en uitgaven bepalend zijn. Hierdoor kunnen verschillen ontstaan tussen het begrotingssaldo en het EMU-saldo. Zo worden investeringen volledig toegerekend aan het jaar waarin de uitgaven plaatsvinden, terwijl deze in de begroting over meerdere jaren worden afgeschreven. Daarnaast worden stortingen en onttrekkingen aan voorzieningen niet betrokken bij de berekening van het EMU-saldo.
Het Rijk en de decentrale overheden maken periodiek afspraken over de bijdrage van decentrale overheden aan het nationale EMU-saldo. Een positief EMU-saldo betekent dat sprake is van een vorderingenoverschot; een negatief EMU-saldo duidt op een vorderingentekort.

Voor de komende jaren laat de gemeente Dalfsen een negatief EMU-saldo zien. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de omvangrijke investeringen die de gemeente uitvoert, waaronder investeringen in onderwijshuisvesting, woningbouw en andere maatschappelijke voorzieningen. Deze investeringen leiden tot hogere kasuitgaven en hebben daardoor een negatieve invloed op het EMU-saldo, terwijl zij bijdragen aan de ontwikkeling en leefbaarheid van de gemeente.

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo			Begroting				
			2026	2027	2028	2029	2030
1	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	1.073	-2.675	-5.048	-5.265	-3.604
2	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	7.333	12.023	20.991	3.524	5.623
3	(+)	Mutatie voorzieningen	132	211	-3.743	208	208
4	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-4.400	-3.500	-3.000	-5.000	-2.000
5	(-)	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo			**-1.728**	**-10.987**	**-26.782**	**-3.581**	**-7.019**

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo referentiewaarde	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
EMU-saldo volgens berekening	-1.728	-10.987	-26.782	-3.581	-7.019
EMU-saldo referentiewaarde	-5.065	-5.065	-5.065	-5.065	-5.065

EMU-saldo blijft onder referentiewaarde	**3.337**			**1.484**	
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde		**-5.922**	**-21.717**		**-1.954**

Geprognosticeerde meerjarenbalans

Om de ontwikkeling van de belangrijkste activa (bezittingen) en passiva (eigen vermogen en schulden) inzichtelijk te maken, presenteren wie hieronder de meerjarige geprognosticeerde balans:

Bedragen x € 1.000

Prognose meerjarenbalans	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Activa						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	1.778	3.257	3.574	3.890	3.883	3.883
Materiële vaste activa	65.249	71.103	82.809	103.484	107.015	112.638
Financiële vaste activa	5.397	5.707	6.107	6.107	6.107	6.107
Totaal vaste activa	**72.424**	**80.067**	**92.490**	**113.481**	**117.005**	**122.628**
Vlottende activa						
Voorraden	19.197	14.797	11.297	8.297	3.297	1.297
Uitzettingen	31.631	29.312	16.685	8.521	8.521	8.521
Liquide middelen	259	1.000	1.000	-	-	-
Overlopende activa	4.337	4.337	4.337	4.337	4.337	4.337
Totaal vlottende activa	**55.424**	**49.446**	**33.319**	**21.155**	**16.155**	**14.155**
Totaal activa	**127.848**	**129.513**	**125.809**	**134.636**	**133.160**	**136.783**
Passiva						
Vaste passiva						
Reserves	51.018	58.767	62.769	60.383	55.731	50.540
Resultaat boekjaar	11.988	5.261	-1.416	-4.078	-4.691	-3.104
Voorzieningen	12.986	14.322	15.486	13.132	14.626	16.319
Vaste schuld	39.560	38.320	37.080	53.907	57.488	64.507
Totaal vaste passiva	**115.552**	**116.670**	**113.919**	**123.344**	**123.154**	**128.262**
Vlottende passiva						
Vlottende schuld	2.632	3.679	3.632	3.723	3.223	2.423
Overlopende passiva	9.664	9.164	8.258	7.569	6.783	6.098
Totaal vlottende passiva	**12.296**	**12.843**	**11.890**	**11.292**	**10.006**	**8.521**
Totaal passiva	**127.848**	**129.513**	**125.809**	**134.636**	**133.160**	**136.783**

7 Investeringskredieten

In het onderstaande overzicht vindt u in het meerjarig investeringsplan 2027-2030.

Nr.	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
1	Strategische aankopen	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000
2	Uitvoeringsprogramma fiets 2027	300.000			
3	Uitvoeringsprogramma fiets 2028		300.000		
4	Uitvoeringsprogramma fiets 2029			300.000	
5	Uitvoeringsprogramma fiets 2030				300.000
6	GVVP 2027	160.000			
7	GVVP 2028		160.000		
8	GVVP 2029			160.000	
9	GVVP 2030				160.000
10	Kobelco mini kraan			35.000	
11	Heftruck			35.000	
12	Schaftketen	98.000			
13	Folie vijver Polhaarweg		154.000		
14	Vervanging Ford Connect 85-VHG-2	45.000			
15	Vervanging Miles TRB-39-F	55.000			
16	Vervanging Ford Transit 08-BJJ-5	65.000			
17	Vervanging Ford Transit 06-BJJ-5	65.000			
18	Vervanging Ford Transit V-913-GR	65.000			
19	Vervanging Ford Transit V-147-GV	65.000			
20	Vervanging Ford Transit V-578-JF	65.000			
21	Vervanging John Deere 6155R	170.000			
22	Vervanging schaftwagens 6 stuks	130.000			
23	Vervanging maaimachine Iseki TTK-16-F	40.000			
24	Vervanging Trilo S4 LGS-49-V	55.000			
25	Vervanging zoutsproeier 04-001-0009	20.000			
26	Vervanging zoutsproeier getrokken LPP-15-Z	25.000			
27	Rolbezem 2 stuks	17.000			
28	Maaiarm systeem 03-007-0012	100.000			
29	Aanbouwdelen maaiarm systeem	50.000			
30	Bladveeg-zuigwagen	85.000			
31	Vervanging bestelauto 2 stuks		115.000		
32	Vervanging pick-up klein elektrisch 2 stuks		130.000		
33	Vervanging rioolspuit Dalfsen		50.000		
34	Vervanging hefbrug werf Dalfsen		150.000		
35	Vervanging tractor groot Dalfsen		160.000		
36	Vervanging tractor klein Nieuwleusen		65.000		
37	Vervanging verlichting en klimaatinstal. gemeentehuis		690.000		
38	Vervanging twee aanhangwagens			20.000	
39	Vervanging Renault Kangoo Express			45.000	
40	Vervanging Mercedes-Benz 55-BNR-7			75.000	
41	Vervanging Mercedes-Benz 95-BNR-7			75.000	
42	Vervanging Alke ATX330 E TKJ-04-P			55.000	
43	Vervanging Ford Transit connect V-792-RG			60.000	

44	Vervanging Goupil G4 TVN-80-L			55.000	
45	Vervanging maaimachine sportvelden TNG-96-G			140.000	
46	Vervanging frontmaaier Gianni Ferrari GSR+			40.000	
47	Vervanging heetwater unit 1			40.000	
48	Vervanging knikshovel Giant 305 TRX-16-S			40.000	
49	Vervanging tractor Kubota B2150 L'veld TDP-37-X			25.000	
50	Vervanging twee sneeuwploegen B1 en B2			25.000	
51	Aktiewegens 2 stuks				35.000
52	Bordenwagens 2 stuks				35.000
53	Materieel sportvelden				20.000
54	aanhangers 2 stuks				25.000
55	aanbouw materieel trekkers				31.000
56	Giertank Joskin LHV-32-H				20.000
57	Wegenschaaf				20.000
58	Zoutoplosser				45.000
59	Rioolspuit Nieuwleusen				45.000
60	Deutz-Fahr 3050 T-28-DJN 309				50.000
61	Vervanging hogedrukreinigers werven Dalfsen en N'leusen				50.000
62	Mercedes-Benz 01-BPF-8 602 Sportvelden				65.000
63	Grasmachine Toro 404 THD-87-R				65.000
64	Grasmachine Toro TVZ-90-G 405				65.000
65	Trilo zuigwagen LRK-39-P				85.000
66	Hetelucht onkruidbrander 1				135.000
67	Hetelucht onkruidbrander 2				135.000
68	Veegmachine T-32-FGN 1500				165.000
69	Aanpak wateroverlastpunten	1.730.000			
70	Onderhoud gemeentehuis (kozijnen en verlichting)	300.000			
71	MJOP - Vervangingsinvesteringen openbare verlichting	240.000	240.000	240.000	240.000
72	MJOP - Vervangingsinvesteringen Groen	165.000	165.000	165.000	165.000
73	MJOP - Vervangingsinvesteringen Wegen	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
74	MJOP - Vervangingsinvest. Spelen/bewegen/ontmoeten	255.000	255.000	255.000	255.000
75	MJOP - Opgavegericht werken pilot	225.000	225.000	225.000	
76	MJOP - Civiele kunstwerken	950.000		425.000	
77	Spelen, bewegen en ontmoeten: ambities	52.000	52.000	52.000	
78	Burgemeester Backxlaan	1.680.500	1.173.000	107.000	918.500
79	Centrumplan Dalfsen - Wilhelminastraat Zuid			770.000	
80	Centrumplan Dalfsen - Aanpalende straten	600.000	770.000	550.000	
81	Centrumplan Dalfsen - Pleijendal	1.320.000			
82	Centrumplan Dalfsen - Rondweg verbinding Oostpoort				3.740.000
83	Renovatie kunstgrasvelden korfbal Nieuwleusen		125.000		
84	IHP Nieuwleusen	1.800.000	20.000.000		
85	Opwaarderen leefomgeving	350.000			
86	Nieuw gebouw + herinrichting begraafplaats Welsum	950.000			
87	Verzilverlening	400.000			
	Totaal	**17.892.500**	**30.179.000**	**9.214.000**	**12.069.500**

Legenda:

Geel	Nieuwe investeringen
Oranje	Investering of wijziging opgenomen in PPN
Groen	Bedrag aangepast
Blauw	Verschoven in tijd

MJOP - Vervangingsinvestering Groen
Voor Groen is de vervangingsopgave in het MJOP theoretisch berekend op € 600.000 maar voor de eerste vijf jaar werd uitgegaan van een lagere vervangingsinvestering. Daarmee kon, vooruitlopend op een goed beeld van de vervangingsopgave, al wel groen vervangen worden. Inmiddels komen er met de opzet van de regietafel versneld verschillende projecten van de grond, waarbij Groen onderdeel is. Het vooruit kijken naar de komende jaren laat zien dat de voorzichtige inzet van € 100.000 niet meer afdoende is. Het voorstel is om voor de komende begrotingstermijn van 4 jaar het bedrag structureel op te hogen naar € 165.000 incl. 10% apparaatskosten. De huidige projectenplanning laat zien dat dit bedrag goed te rechtvaardigen is.

Verzilverlening
Het huidige krediet voor de Verzilverlening is volledig benut, waardoor nieuwe aanvragen niet meer kunnen worden gehonoreerd. Voor de voortzetting van de regeling wordt een aanvullend krediet van € 400.000 beschikbaar gesteld. De regeling draagt bij aan de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van langer zelfstandig wonen, het toekomstbestendig maken van woningen en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Met het aanvullende krediet blijft de regeling beschikbaar voor minimaal 10 inwoners. De middelen worden revolverend ingezet via SVn, waardoor aflossingen op termijn weer beschikbaar komen.

8 Definities verplichte beleidsindicatoren

In onderstaande tabel wordt een definitie c.q. nadere beschrijving weergegeven van de beleidsindicatoren, zoals opgenomen in de programma's:
(verklaring afkorting n.b. = niet bekend)

Programma	Indicator	Definitie/beschrijving
Samen Wonen	Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar. Jongeren van 12 t/m 17 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.
Samen Wonen	Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Samen Wonen	Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.)
Samen Wonen	Diefstallen uit woningen	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
Samen Wonen	Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte)	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.
Samen Wonen	Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
Samen Wonen	Omvang huishoudelijke restafval	De hoeveelheid niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per bewoner per jaar (kg).
Samen Wonen	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuw gebouwde woningen,exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
Samen Wonen	Gemiddelde WOZ waarde	Gemiddelde WOZ waarde De WOZ-waarde van alle woningen. Alle verblijfsobjecten in de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)met minimaal een woonfunctie en eventueel een of meer andere gebruiksfuncties worden als woning aangemerkt

Samen Wonen	Demografische druk	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar.
Samen Wonen	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Som van de gemiddeld betaalde ozb op basis van de gemiddelde woz-waarde van woningen in de gemeente + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting.
Samen Wonen	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Som van de gemiddeld betaalde ozb op basis van de gemiddelde woz-waarde van woningen in de gemeente + reinigingsheffing + rioolheffing minus eventuele heffingskorting.
Samen Werken	Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Samen Werken	Vestigingen(van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
Samen Werken	Absoluut verzuim	Het aantal leer- of kwalificatieplichtigen dat niet staat ingeschreven op een onderwijsinstelling en niet beschikt over een vrijstelling, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
Samen Werken	Relatief verzuim	Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken.
Samen Werken	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.
Samen Leven	Niet-sporters	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
Samen Leven	Personen met een bestandsuitkering	Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.
Samen Leven	Banen	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Samen Leven	Jongeren met een delict voor de rechter	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Samen Leven	Kinderen in een uitkeringsgezinnen	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan.
Samen Leven	Netto arbeidsparticipatie	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen.
Samen Leven	Werkloze jongeren	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.
Samen Leven	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
Samen Leven	Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014), en in natura door de zorgaanbieder is geleverd. PGB gefinancierde hulp en zorg valt hier dus buiten. Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Zorg in Natura wordt direct vergoed aan de zorgverlener zonder tussenkomst van de zorggebruiker. In het kader van de jeugdzorg betekent dit dat de hulp rechtstreeks door de gemeente wordt vergoed. Persoonsgebonden budget (PGB)is een geldbedrag waarmee de zorggebruiker zelf zorg, begeleiding, hulp, hulpmiddelen of voorzieningen in kan kopen. Deze wordt verstrekt via de Sociale verzekeringsbank (SVB) maar is ook afkomstig van de gemeente.
Samen Leven	Jongern met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of ‘onder voogdij geplaatst’.

Samen Leven	Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12 tot 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot 23 jaar).Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.
Samen Leven	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.
Samen Besturen	Formatie	Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.
Samen Besturen	Bezetting	Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Ook boventallige medewerkers worden hierin meegeteld.
Samen Besturen	Apparaatskosten	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het betreft dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Samen Besturen	Externe inhuur	Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt. Onder externe inhuur valt niet: alle vormen waarin een product of opdracht compleet in de markt wordt gezet of inhuur van deskundigheid voor de uitoefening van wettelijke taken, zoals bijvoorbeeld tolken.
Samen Besturen	Overhead	Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Het percentage overhead betreft de overheadkosten zoals begroot op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves).

9 Uitgangspunten begroting 2027 en meerjarenraming 2028 - 2030

Algemene uitkering gemeentefonds
De begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 is gebaseerd op de septembercirculaire 2026. De uitkeringen uit het gemeentefonds zijn een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten. Daarmee is er een sterke afhankelijkheid van het Rijk voor een voldoende bekostiging van onze beleidsuitgaven. In de afgelopen jaren is deze inkomstenbron ter bekostiging van gedecentraliseerde taken onvoldoende gebleken, wat leidt tot meerjarige tekorten op de gemeentelijke begroting.

Prijscompensatie
Bijstelling vindt plaats op basis van het percentage CPI in de septembercirculaire 2025.
Voor de jaren 2027 t/m 2030 is dit respectievelijk 2,3% / 2,2% / 2,2% / 2,2%. In de begroting 2026-2029 is hier al rekening mee gehouden.

Tarieven en belastingen
De opbrengsten voor de gemeentelijke belastingen en rechten verhogen wij met de Nationale Consumenten Prijsindex (CPI) zoals deze is opgenomen in de septembercirculaire 2025, met een minimum van 1% voor zover er geen sprake is van kostendekkende tarieven (en de door het rijk vastgestelde maximum tarieven). De tarieven voor de belastingen riolering en afval hangen samen met kostendekkendheid. Voor de lasten is hetzelfde percentage aangehouden als voor de opbrengsten.

CAO gemeenten
De cao-onderhandelingen zullen pas in 2027 gaan plaatsvinden. Bij de raming van de personeelslasten is uitgegaan van de verwachte CAO-ontwikkeling, gebaseerd op de consumentenprijsindex (CPI).
Voor de index gebruiken we de tabel in de septembercirculaire 2025. Voor 2027-2030 zijn dit de volgende percentages 2,3% / 2,2%/ 2,2% / 2,2%. Dit is meegenomen in de personeelsbegroting als stelpost in afwachting van een nieuwe CAO gemeenten. De huidige CAO loopt 31 maart 2027 af.

Loonkosten grote subsidiepartijen
Bij loonkosten vindt jaarlijkse indexering plaats op basis van de laatste vastgestelde en bekende CAO voor de betreffende sector op het moment van indexering. De overige kosten worden geïndexeerd met percentage CPI in de septembercirculaire 2025.

Verbonden partijen
De bijdragen worden geraamd op basis van de meerjarenbegroting van de verbonden partijen.

Onvoorzien
Conform de besluitvorming bij de perspectiefnota 2026-2029 is de post onvoorzien op nihil gezet.

10 Taakvelden

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Wonen		TV1002	Burgerzaken	-1.851	653
		TV2101	Crisisbeheersing en brandweer	-2.691	91
		TV2102	Openbare orde en veiligheid	-1.200	13
		TV3201	Verkeer en vervoer	-4.137	184
		TV3205	Openbaar vervoer	-9	0
		TV3507	Openbaar groen & openluchtrecratie	-3.461	129
		TV8702	Riolering	-1.899	2.317
		TV8703	Afval	-3.328	4.029
		TV8704	Milieubeheer	-4.213	1.026
		TV8705	Begraafplaatsen en crematoria	-306	343
		TV9505	Cultureel erfgoed	-70	17
		TV9507	Openbaar groen en openluchtrecreatie	-30	0
		TV9801	Ruimtelijke ordening	-2.646	125
		TV9802	GREX (niet bedrijventerreinen)	-1.189	1.214
		TV9803	Wonen en bouwen	-1.894	1.746
		TVSW10	Mutaties reserves Samen Wonen	-729	641
Totaal	**programma**			**-29.652**	**12.526**

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Werken		TV4301	Economische ontwikkeling	-382	0
		TV4302	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	33	0
		TV4303	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-6	22
		TV5203	Recreatieve havens	-87	13
		TV5304	Economische promotie	-102	0
		TV5507	Openbaar groen en openluchtrecreatie	-611	184
		TVSW11	Mutaties reserves Samen Werken	0	65
Totaal	**programma**			**-1.155**	**284**

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Leven		TV5401	Openbaar basisonderwijs	-136	0
		TV5402	Onderwijshuisvesting	-740	55
		TV5403	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.753	298
		TV5501	Sportbeleid en activering	-511	205
		TV5502	Sportaccommodaties	-2.849	66
		TV5503	Cultuurpresentatie etcetera	-539	62
		TV5506	Media	-1.123	0
		TV5601	Samenkracht en burgerparticipatie	-96	0

		TV6601	Samenkracht en burgerparticipatie	-658	488
		TV6603	Inkomensregelingen	-8.419	5.547
		TV7601	Samenkracht en burgerparticipatie	-6.652	3.527
		TV7602	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-3.010	0
		TV7604	WSW en beschut werk	-3.818	283
		TV7605	Arbeidsparticipatie	-1.510	90
		TV7606	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.060	1.439
		TV7671A	Huishoudelijke hulp (WMO)	-3.258	132
		TV7671B	Begeleiding (WMO)	-2.912	0
		TV7671C	Dagbesteding (WMO)	-426	0
		TV7672A	Jeugdhulp begeleiding	-1.401	0
		TV7672B	Jeugdhulp behandeling	-1.742	0
		TV7672C	Jeugdhulp dagbesteding	-943	0
		TV7672D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	-12	0
		TV7673A	Pleegzorg	-330	0
		TV7673B	Gezinsgericht	-315	0
		TV7673C	Jeugdhulp met verblijf overig	-1.295	0
		TV7674A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-2.124	0
		TV7674B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-175	0
		TV7674C	Gesloten plaatsing	-416	0
		TV76792	PGB Jeugd	-130	0
		TV7681B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-239	45
		TV7682A	Jeugdbescherming	-400	0
		TV7682B	Jeugdreclassering	-110	0
		TV7701	Volksgezondheid	-1.983	198
		TVSL12	Mutaties reserves Samen leven	-142	880
Totaal	**programma**			**-52.227**	**13.315**

Prog	Omschrijving	Taakveld	Omschrijving	Lasten	Baten
Samen Besturen		TV1001	Bestuur	-2.203	13
		TV1003	Beheer overige gebouwen en gronden	-635	244
		TV1004	Overhead	-18.249	1.439
		TV1005	Treasury	-574	1.099
		TV1007	Algemene uitkering gemeentefonds	0	64.450
		TV1008	Overige baten en lasten	-25	15
		TV1061	OZB woningen	-282	6.567
		TV1062	OZB niet - woningen	-153	2.878
		TV1064	Belastingen overig	-10	158
		TV1304	Economische promotie	0	220
		TVSB13	Mutaties rerserves Samen besturen	0	544
Totaal	**programma**			**-22.130**	**77.627**
Totaal	**programma's**			**-105.166**	**103.750**

11 Afkortingen

AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
ARVB	Algemene Reserve Vrij Besteedbaar
Avg	Algemene verordening gegevensbescherming
AVOI	Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur
BAG	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BGT	Basisregistratie Grootschalige Topografie
BIG	Baseline Informatiehuishouding Gemeenten
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BRK-PB	Basisregistratie kadaster Publiekrechtelijke Beperkingen
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
Chw	Crisis en herstelwet
CISO	Chief Information Security Officer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CROW	Oorspronkelijk Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, water- en Wegenbouw, nu eigennaam
DDI	Dalfser Duurzaamheids Index
DMJOP	Duurzaam Meerjaren OnderhoudPlan
DMS	Document management systeem
DROP	Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
FG	Functionaris Gegevensbescherming
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBD	Groene en Blauwe Diensten
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GMSD	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GOAB	Gemeentelijk Onderwijs en Achterstanden Beleid
GOTIK	Geld, Organisatie, Tijd, Informatie, Kwaliteit
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitaties
GRP	Gemeentelijk RioleringsPlan
GSP	Groenstructuurplan
GVVP	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan

HHT	Huishoudelijke Hulp Toelage
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
IBOR	Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IKB	Individueel Keuze Budget
IOAW	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IZA	Integraal Zorgakkoord
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KING	Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten
KLPD	Korps landelijke politiediensten
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
LOP	Landschapsontwikkelingsplan
MDT	Multidisciplinaire teams
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MPG	Meerjaren Prognose Grondexploitaties
nb	Niet bekend (tabel beleidsindicatoren)
Niegg	Niet in exploitatie genomen gronden
NSVV	Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde
ONS	Overheid en Service
OZB	Onroerend Zaakbelasting
Ow	Omgevingswet
PGB	Persoonsgebonden budget
PO	Privacy Officer
POH	Praktijkondersteuning huisartsen
PW	Participatiewet
P&C	Planning en Control
RES	Regionale energiestrategie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
RSJ	Regionaal Serviceteam Jeugdzorg
RvdV	Ruimte voor de Vecht
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
SDW	Stichting Dalfsen Werkt
SMON	Stichting Maatschappelijke Opbouw Nieuwleusen
SPUK	Specifieke uitkering
SSC	Shared Service Centre
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid

SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UVP	Uitvoeringsprogramma
VDW	Verhogen digitale weerbaarheid
VHROSV	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
VIC	Verbijzonderde Interne Controle
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
Vpb	Vennootschapsbelasting
VSV	Voortijdig School Verlaten
VTE VD	Vrije Tijd Economie Vechtdal
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse Educatie
VVN	Veilig Verkeer Nederland
Wep	Wet elektronische publicaties
wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
wet VTH	Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
Wkb	Wet kwaliteitsborging
WKR	Werkkostenregeling
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNRA	Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren
WOO	Wet Open Overheid
Wpg	Wet politiegegevens
wet WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
WOC	Welzijn Onderwijs Cultuur
WWB	Wet Werk en Bijstand
Zin	Zorg in natura
2b diensten	Diensten waarbij een beperkt deel van de Europese aanbestedingsrichtlijnen van toepassing zijn